

**T.C.
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE FİNANSMAN YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**TÜRKİYE MUHASEBE/FİNANSAL RAPORLAMA
STANDARTLARININ FİNANSAL ANALİZ ÜZERİNDEKİ
ETKİLERİNİN BELİRLENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

GÜLŞİRİN BODUR

TEZ DANIŞMANI

ORHAN SEVİLENGÜL

ANKARA –2012

Gülşirin Bodur tarafından hazırlanan , “**Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarının Finansal Analiz Üzerindeki Etkilerinin Belirlenmesi**” adlı bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Kabul (sınav) Tarihi. 24.01/2012

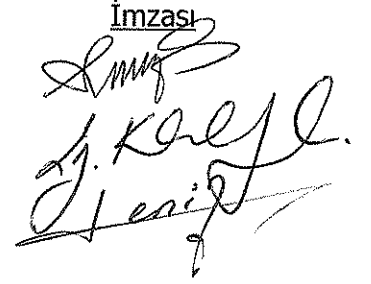
(Jüri Üyesinin Unvanı, Adı-Soyadı ve Kurumu):

Jüri Üyesi : **Prof. Dr. Orhan Sevilengül**

Jüri Üyesi : **Doç. Dr. Güray Küçükkocaoğlu**

Jüri Üyesi : **Yrd. Doç. Dr. Deniz Umut Erhan**

İmzası

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

...../...../20.....

Prof. Dr. Doğan TUNCER

Enstitü Müdürü

ÖZET

Kavramsal çerçevede finansal tabloların amacı, kullanıcıların ekonomik kararlar verirken faydalanmaları için işletmenin finansal durumu, performansı (faaliyet sonuçları) ve finansal durumundaki değişiklikler hakkında bilgi sağlamak olarak tanımlanmaktadır. Finansal tabloların raporlama amacını ön plana çıkaran Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları, ülkemizde uzun yıllardır vergi kanunlarının etkisinde yürütülen muhasebe uygulamalarına büyük yenilikler getirmektedir.

Bu yenilikler, Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarına göre hazırlanan finansal tabloların analizini de etkileyecektir. Muhasebe standartları uygulamasının yeni olması, standartların hacmi, sunumu, son şeklini almamasına bağlı olarak sıklıkla gündeme gelen değişiklikler, kullanıcıların bu standartları dayalı hazırlanan tabloları analiz etmelerini güçleştirmektedir.

Bu çalışmanın amacı, finansal tablo kullanıcılarına yönelik olarak, Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarının (TMS/TFRS) değerlendirme ve sınıflandırmada getirdiği değişiklikleri ve bunların finansal analiz sonuçları üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır.

Kurallardan çok, ilkeler bütünü olarak nitelendirilen standartlar, nakit akış tablosu dışında belirli bir finansal tablo formatı önermemektedir. Bu nedenle, finansal tablo kalemleri Tek Düzen Hesap Planı (TDHP) çerçevesinde ele alınmıştır. Bu kapsamda, çalışmaya dahil edilen her bir kalem için, TDHP, Vergi Usul Kanunu ve TMS/TFRS'de yer alan düzenlemeler sunularak, karşılaştırma yapılmış ve farklılıkların finansal analiz sonuçlarına etkileri belirlenmiştir. Ayrıca, nakit akış tablolarının ve grup finansal durum ve performansının değerlendirilmesinde önem taşıyan konsolide finansal tabloların analizi de ele alınmıştır.

Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarının değerlendirme ve sınıflandırmada getirdiği değişikliklerin finansal analiz üzerinde önemli değişikliklere yol açtığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları, Likidite, Karlılık, Borçlanma/Kaldıraç, Devir Hızları/Süreleri

ABSTRACT

The framework states that “the objective of financial statements is to provide information about the financial position, performance and changes in financial position of an entity that is useful to a wide range of users in making economic decisions”. Turkish Accounting/Financial Reporting Standarts, which emphasis reporting aspect of financial statements, bring important changes to accounting applications which is widely affected by tax regulations during years.

These changes will also affect analysis of financial statments. Volume of standarts, order of their presentation, frequent changes, make analysis of financial statements a complicated task.

The objective of this study is to determine changes that standarts generate in terms of measurement and classification and their effects on the results of financial analysis.

Standards, which sets principles rather than rules, does not prescribe the order or format in which on entity presents items, except cash flow. Therefore, financial statement items are considered in the order of Uniform Chart of Accounts. For each item, regulation of Uniform Chart of Accounts, Tax Law and Turkish Accounting/Financial Reporting Standarts are presented and compared, then the effects of differences on the result of financial statements are determined. Analysis of cash flow staments and consolidated financial statements are also included.

It was concluded that, changes that standarts generate in terms of measurement and classification has major effects on the results of financial analysis.

Key Words. Turkish Accounting/Financial Reporting Standarts, Liquidity, Profitability, Leverage, Turnover

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
KISALTMALAR.....	xiv
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM - I BİLANÇO/FİNANSAL DURUM TABLOSU.....	3
1.1. DÖNEN VARLIKLAR.....	6
1.1.1.HAZIR DEĞERLER/ NAKİT VE NAKİT BENZERİ VARLIKLAR.....	8
1.1.1.1.Tek Düzen Hesap Planı ve Vergi Usul Kanunu.....	8
1.1.1.1.1.Tek Düzen Hesap Planı	8
1.1.1.1.2.Vergi Usul Kanunu.....	9
1.1.1.2.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları.....	9
1.1.1.2.1.Tanımlar.....	9
1.1.1.2.2.Muhasebeleştirme ve Ölçme.....	10
1.1.1.3.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması	11
1.1.1.3.1.SPK Uygulaması.....	11
1.1.1.3.2.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler.....	12
1.1.1.4. Uygulamalar.....	13
1.1.1.5. Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması.....	14
1.1.1.6. Finansal Analize Etkiler.....	14
1.1.1.7. Yayınlanmış Mali Tablo Örnekleri.....	15
1.1.2.MENKUL KIYMETLER/ FİNANSAL VARLIKLAR.....	18
1.1.2.1.Tek Düzen Hesap Planı ve Vergi Usul Kanunu.....	18
1.1.2.1.1.Tek Düzen Hesap Planı	18
1.1.2.1.2.Vergi Usul Kanunu.....	18
1.1.2.2.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları.....	19
1.1.2.2.1.Tanımlar.....	19
1.1.2.2.2.Muhasebeleştirme ve Ölçme.....	21
1.1.2.2.3.Yeniden Sınıflandırma.....	23
1.1.2.2.4.Kazanç ve Kayıplar.....	23
1.1.2.2.5.Finansal Varlıklarda Değer Düşüklüğü ve Tahsil Edilememesi.....	25
1.1.2.2.6.TFRS-9.....	26
1.1.2.3.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması.....	27
1.1.2.3.1.SPK Uygulaması.....	27
1.1.2.3.2.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler	28
1.1.2.4. Uygulamalar	28
1.1.2.5. Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması.....	35
1.1.2.6. Finansal Analize Etkiler.....	36
1.1.2.7. Yayınlanmış Mali Tablo Örnekleri	37
1.1.3. ALACAKLAR.....	39
1.1.3.1.Tek Düzen Hesap Planı ve Vergi Usul Kanunu.....	39
1.1.3.1.1.Tek Düzen Hesap Planı	39
1.1.3.1.2.Vergi Usul Kanunu.....	39
1.1.3.2.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları.....	40
1.1.3.2.1.Tanımlar.....	40

1.1.3.2.2.Muhasebeleştirme ve Ölçme.....	41
1.1.3.2.3.Alacaklarda Değer Düşüklüğü ve Tahsil Edilememesi.....	42
1.1.3.2.4. İlişkili Taraflardan Alacaklar.....	43
1.1.3.3.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması.....	43
1.1.3.3.2.SPK Uygulaması.....	43
1.1.3.3.1.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler.....	43
1.1.3.4. Uygulamalar.....	45
1.1.3.5. Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması.....	46
1.1.3.6. Finansal Analize Etkiler.....	46
1.1.3.7. Yayınlanmış Mali Tablo Örnekleri.....	47
1.1.4.STOKLAR.....	49
1.1.4.1.Tek Düzen Hesap Planı ve Vergi Usul Kanunu.....	49
1.1.4.1.1.Tek Düzen Hesap Planı	49
1.1.4.1.2.Vergi Usul Kanunu.....	49
1.1.4.2.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları.....	50
1.1.4.2.1.Tanımlar.....	50
1.1.4.2.2.Stokların Değerlemesi.....	51
1.1.4.2.3.Stoklarda Değer Düşüklüğü	53
1.1.4.3. TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması.....	54
1.1.4.3.1. SPK Uygulaması.....	54
1.1.4.3.2. TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler.....	54
1.1.4.4. Uygulamalar.....	55
1.1.4.5. Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması.....	56
1.1.4.6. Finansal Analize Etkiler.....	57
1.1.4.7. Yayınlanmış Mali Tablo Örnekleri.....	58
1.1.5.CANLI VARLIKLAR.....	61
1.1.5.1.Tek Düzen Hesap Planı ve Vergi Usul Kanunu.....	61
1.1.5.1.1.Tek Düzen Hesap Planı.....	61
1.1.5.1.2.Vergi Usul Kanunu.....	61
1.1.5.2.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları.....	61
1.1.5.2.1.Tanımlar.....	62
1.1.5.2.2.Muhasebeleştirme ve Ölçme.....	62
1.1.5.3.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler.....	63
1.1.5.4.Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması.....	64
1.1.5.5. Finansal Analize Etkiler.....	64
1.1.5.6. Yayınlanmış Mali Tablo Örnekleri.....	65
1.1.6.İNŞAAT SÖZLEŞMELERİNE İLİŞKİN VARLIKLAR.....	66
1.1.6.1.Tek Düzen Hesap Planı ve Gelir Vergisi Kanunu.....	66
1.1.6.1.1.Tek Düzen Hesap Planı	66
1.1.6.1.2.Gelir Vergisi Kanunu.....	66
1.1.6.2.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları.....	66
1.1.6.3.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması.....	67
1.1.6.3.1.SPK Uygulaması.....	67
1.1.6.3.2.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler.....	68
1.1.6.4.Uygulamalar.....	69
1.1.6.5.Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması.....	70
1.1.6.6.Finansal Analize Etkiler.....	71

1.1.7.SATIŞ AMACIYLA ELDE TUTULAN DURAN VARLIKLAR	72
1.1.7.1.Tek Düzen Hesap Planı ve Vergi Usul Kanunu.....	72
1.1.7.1.1.Tek Düzen Hesap Planı	72
1.1.7.1.2.Vergi Usul Kanunu.....	72
1.1.7.2.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları.....	72
1.1.7.3. TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması.....	74
1.1.6.3.1.SPK Uygulaması.....	74
1.1.6.3.2.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler.....	75
1.1.7.4. Uygulamalar.....	75
1.1.7.5. Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması.....	76
1.1.7.6. Finansal Analize Etkiler.....	77
1.1.7.7. Yayınlanmış Mali Tablo Örnekleri.....	77
1.2.DURAN VARLIKLAR	79
1.2.1.MALİ DURAN VARLIKLAR/ FİNANSAL DURAN VARLIKLAR.....	81
1.2.1.1.Tek Düzen Hesap Planı ve Vergi Usul Kanunu.....	81
1.2.1.1.1.Tek Düzen Hesap Planı	81
1.2.1.1.2.Vergi Usul Kanunu.....	81
1.2.1.2.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları.....	82
1.2.1.2.1.Tanımlar.....	82
1.2.1.2.2. Muhasebeleştirme ve Ölçme.....	83
1.2.1.3. TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması.....	84
1.2.1.3.1.SPK Uygulaması.....	84
1.2.1.3.2.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler.....	85
1.2.1.4.Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması.....	86
1.2.1.5.Finansal Analize Etkiler.....	86
1.2.1.6. Yayınlanmış Mali Tablo Örnekleri.....	86
1.2.2.CANLI VARLIKLAR.....	88
1.2.2.1.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları.....	88
1.2.2.2.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler.....	88
1.2.2.3.Uygulamalar.....	89
1.2.2.4.Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması.....	89
1.2.2.5.Finansal Analize Etkiler.....	89
1.2.3. YATIRIM AMAÇLI GAYRİMENKULLER.....	91
1.2.3.1.Tek Düzen Hesap Planı ve Vergi Usul Kanunu.....	91
1.2.3.1.1.Tek Düzen Hesap Planı.....	91
1.2.3.1.2.Vergi Usul Kanunu.....	91
1.2.3.2.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları.....	91
1.2.3.2.1.Tanımlar.....	91
1.2.3.2.2. Muhasebeleştirme ve Ölçme.....	92
1.2.3.3. TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması.....	93
1.2.3.3.1.SPK Uygulaması.....	93
1.2.3.3.2. TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler.....	93
1.2.3.4. Uygulamalar.....	94
1.2.3.5. Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması.....	95
1.2.3.6. Finansal Analize Etkiler.....	96

1.1.2.7. Yayınlanmış Mali Tablo Örnekleri.....	96
1.2.4.MADDİ DURAN VARLIKLAR.....	97
1.2.4.1.Tek Düzen Hesap Planı ve Vergi Usul Kanunu.....	97
1.2.4.1.1.Tek Düzen Hesap Planı.....	97
1.2.4.1.2.Vergi Usul Kanunu.....	97
1.2.4.2.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları.....	99
1.2.4.2.1.Tanımlar.....	99
1.2.4.2.2.Muhasebeleştirme ve Ölçme.....	101
1.2.4.2.3.Amortisman.....	103
1.2.4.2.4.Maddi Duran Varlıklar Değer Düşüklüğü	104
1.2.4.2.5.Finansal Kiralamaya Konu Maddi Duran Varlıklar.....	105
1.2.4.3. TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması.....	106
1.2.4.3.1.SPK Uygulaması.....	106
1.2.4.3.2. TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler.....	106
1.2.4.4. Uygulamalar.....	107
1.2.4.5. Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması.....	108
1.2.4.6. Finansal Analize Etkiler.....	109
1.2.4.7. Yayınlanmış Mali Tablo Örnekleri.....	110
1.2.5.ŞEREFİYE.....	111
1.2.5.1.Tek Düzen Hesap Planı ve Vergi Usul Kanunu.....	111
1.2.5.1.1.Tek Düzen Hesap Planı	111
1.2.5.1.2.Vergi Usul Kanunu.....	111
1.2.5.2.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları.....	111
1.2.5.2.1.Tanımlar.....	111
1.2.5.2.2. Muhasebeleştirme ve Ölçme.....	112
1.2.5.3. TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması.....	113
1.2.5.3.1.SPK Uygulaması.....	113
1.2.5.3.2.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler.....	113
1.2.5.4. Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması.....	113
1.2.5.5. Finansal Analize Etkiler.....	113
1.2.5.6. Yayınlanmış Mali Tablo Örnekleri.....	114
1.2.6.MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR.....	116
1.2.6.1.Tek Düzen Hesap Planı ve Vergi Usul Kanunu.....	116
1.2.6.1.1.Tek Düzen Hesap Planı.....	116
1.2.6.1.2.Vergi Usul Kanunu.....	116
1.2.6.2.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları.....	117
1.2.6.2.1.Tanımlar.....	117
1.2.6.2.2. Muhasebeleştirme ve Ölçme.....	119
1.2.6.2.3. İtfa	123
1.2.6.2.4.Maddi Olmayan Duran Varlık Değer Düşüklüğü	124
1.2.6.3. TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması.....	125
1.2.6.3.1.SPK Uygulaması.....	125
1.2.6.3.2. TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler.....	125
1.2.6.4. Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması.....	126
1.2.6.5. Finansal Analize Etkiler.....	127
1.2.6.6. Yayınlanmış Mali Tablo Örnekleri.....	127

1.3.KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	129
1.3.1.MALİ/FİNANSAL BORÇLAR	132
1.3.1.1.Tek Düzen Hesap Planı ve Vergi Usul Kanunu	132
1.3.1.1.1.Tek Düzen Hesap Planı	132
1.3.1.1.2.Vergi Usul Kanunu	132
1.3.1.2.Türkiye Muhasebe/ Finansal Raporlama Standartları	132
1.3.1.2.1.Tanımlar	132
1.3.1.2.2.Muhasebeleştirme ve Ölçme	133
1.3.1.3. TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması.....	135
1.3.1.3.1.SPK Uygulaması.....	135
1.3.1.3.2. TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler.....	136
1.3.2.4. Uygulamalar.....	137
1.3.2.5. Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması.....	140
1.2.2.6. Finansal Analize Etkiler.....	140
1.3.2. TİCARİ BORÇLAR.....	141
1.3.2.1.Tek Düzen Hesap Planı ve Vergi Usul Kanunu.....	141
1.3.2.1.1.Tek Düzen Hesap Planı.....	141
1.3.2.1.2.Vergi Usul Kanunu.....	141
1.3.2.2.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları.....	141
1.3.2.2.1.Tanımlar.....	141
1.3.2.2.2.Muhasebeleştirme ve Ölçme.....	142
1.3.2.3. TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması.....	142
1.3.2.3.1.SPK Uygulaması.....	142
1.3.2.3.2.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler.....	143
1.3.2.4. Uygulamalar.....	143
1.3.2.5. Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması.....	144
1.2.2.6. Finansal Analize Etkiler.....	144
1.4.UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR.....	145
1.4.1.MALİ/FİNANSAL BORÇLAR.....	146
1.4.1.1.Tek Düzen Hesap Planı ve Vergi Usul Kanunu.....	146
1.4.1.1.1.Tek Düzen Hesap Planı.....	146
1.4.1.1.2.Vergi Usul Kanunu.....	146
1.4.1.2.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları.....	146
1.4.1.2.1.Tanımlar.....	147
1.4.1.2.2.Muhasebeleştirme ve Ölçme.....	148
1.4.1.3. TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması.....	148
1.4.1.3.1.SPK Uygulaması.....	148
1.4.1.3.2.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler.....	148
1.4.1.4.Uygulamalar.....	149
1.5.ÖZ KAYNAKLAR.....	151
1.5.1.ÖDENMİŞ SERMAYE.....	152
1.5.1.1.Tek Düzen Hesap Planı.....	152
1.5.1.2.Türkiye Muhasebe/ Finansal Raporlama Standartları.....	152

1.5.2.SERMAYE YEDEKLERİ.....	153
1.5.2.1.Tek Düzen Hesap Planı.....	153
1.5.2.2.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları.....	153
1.5.2.2.1. Maddi Duran Varlık Yeniden Değerleme Artışları.....	153
1.5.2.2.2. Maddi Olmayan Duran Varlık Yeniden Değerleme Artışları.....	154
1.5.2.2.3. Finansal Varlık Değer Artışları.....	154
1.5.2.3. TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması.....	154
1.5.2.3.1.SPK Uygulaması.....	154
1.5.2.3.2.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler.....	155
1.5.2.4. Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması.....	155
1.5.2.5. Finansal Analize Etkiler.....	156
1.5.2.6. Yayınlanmış Mali Tablo Örnekleri.....	156
1.5.3.KAR YEDEKLERİ.....	157
1.5.3.1.Tek Düzen Hesap Planı.....	157
1.5.3.2.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları.....	157
1.5.3.3.SPK Uygulaması.....	157
1.5.3.4.Yayınlanmış Mali Tablo Örnekleri.....	158
1.5.4.GEÇMİŞ YILLAR KAR/ ZARARLARI.....	159
1.5.4.1.Tek Düzen Hesap Planı.....	159
1.5.4.2.Türkiye Muhasebe /Finansal Raporlama Standartları.....	159
1.5.4.2.1.TFRS'nin İlk Uygulaması	159
1.5.4.2.2.Muhasebe Politikaları,Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler,Hatalar..	160
1.5.4.2.3.Maddi Duran Varlıklar.....	160
1.5.4.3. TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması.....	161
1.5.4.3.1.SPK Uygulaması.....	161
1.5.4.3.2.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler.....	161
BÖLÜM – II GELİR TABLOSU/KAPSAMLI GELİR TABLOSU.....	162
2.1.SATIŞLAR/ESAS FAALİYET GELİRLERİ.....	166
2.1.1.Tek Düzen Hesap Planı.....	166
2.1.2.Türkiye Muhasebe /Finansal Raporlama Standartları.....	166
2.1.2.1.Tanımlar.....	166
2.1.2.2.Muhasebeleştirme.....	167
2.1.2.3.Hasılatın Ölçümü	167
2.1.2.3.1. Mal Satışı.....	168
2.1.2.3.2. Hizmet Sunumu.....	168
2.1.2.3.3. İnşaat Sözleşmeleri.....	169
2.1.2.3.4. Tarımsal Faaliyetler	170
2.1.3. TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması.....	170
2.1.3.1.SPK Uygulaması.....	170
2.1.3.2.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler.....	171
2.1.4.Uygulamalar.....	171
2.1.5.Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması.....	173
2.1.6.Finansal Analize Etkiler.....	174
2.2.SATIŞLARIN MALİYETİ/ESAS FAALİYET MALİYETLERİ.....	176
2.2.1.Tek Düzen Hesap Planı.....	176

2.2.2.Türkiye Muhasebe /Finansal Raporlama Standartları.....	176
2.1.2.1. Mal Maliyeti.....	176
2.1.2.2. Tarımsal Ürün Maliyeti.....	177
2.1.2.3. Hizmet Maliyeti.....	177
2.2.2.4 İnşaat Sözleşmeleri.....	177
2.2.2.4.1.Sözleşme Maliyetleri.....	177
2.2.2.4.2.Sözleşme Giderlerinin Muhasebeleştirilmesi.....	179
2.2.2.4.3.Beklenen Zararların Muhasebeleştirilmesi.....	180
2.2.2.4.4.Tahminlerdeki Değişiklikler.....	180
2.2.3. TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması.....	180
2.2.3.1.SPK Uygulaması.....	180
2.1.3.2.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler.....	181
2.2.4.Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması.....	182
2.2.5.Finansal Analize Etkiler.....	183
2.3.FAALİYET GİDERLERİ.....	184
2.3.1. Tek Düzen Hesap Planı.....	184
2.3.2. Türkiye Muhasebe /Finansal Raporlama Standartları.....	184
2.3.3.Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması.....	185
2.3.4.Finansal Analize Etkiler.....	185
2.4.DİĞER FAALİYETLERDEN GELİRLER VE KARLAR.....	186
2.4.1. Tek Düzen Hesap Planı.....	186
2.4.2. Türkiye Muhasebe /Finansal Raporlama Standartları.....	186
2.4.2.1.Faiz Gelirleri.....	187
2.4.2.2.Temettü Gelirleri.....	187
2.4.2.3.Kur Farkı Gelirleri.....	188
2.4.2.4.Gerçeğe Uygun Değer Artışları.....	189
2.4.2.4.1.Finansal Varlıklar.....	189
2.4.2.4.2.Canlı Varlıklar.....	189
2.4.2.4.3.Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller.....	190
2.4.2.4.4. Maddi Duran Varlıklar.....	190
2.4.2.5.Varlık Satış Karları.....	190
2.4.2.5.1.Finansal Varlıklar.....	190
2.4.2.5.2.Satış Amaçlı Elde Tutulan Varlıklar.....	190
2.4.2.5.3.Bağlı Ortaklık,İştirak ve Müştereken Kontrol Edilen İşletmeler.....	191
2.4.2.5.4.Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller.....	191
2.4.2.5.5.Maddi Duran Varlıklar.....	191
2.4.2.5.6.Maddi Olmayan Duran Varlıklar.....	192
2.4.2.6.Değer Düşüklüğü Karşılıkları.....	192
2.4.2.7.Pazarlıklı Satın Almadan Kaynaklı Kar.....	192
2.4.3. TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması.....	192
2.4.3.1.SPK Uygulaması.....	192
2.4.3.2.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler.....	193
2.4.4.Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması.....	194
2.4.5.Finansal Analize Etkiler.....	194
2.5.DİĞER FAALİYETLERDEN GİDERLER VE ZARARLAR.....	195
2.5.1. Tek Düzen Hesap Planı.....	195
2.5.2. Türkiye Muhasebe /Finansal Raporlama Standartları.....	195

2.5.2.1.Değer Düşüklüğü Karşılıkları.....	195
2.5.2.1.1.Finansal Varlıklarda Değer Düşüklüğü.....	196
2.5.2.1.2.Alacaklarda Değer Düşüklüğü.....	196
2.5.2.1.3.Stoklarda Değer Düşüklüğü.....	197
2.5.2.1.4.Satış Amaçlı Elde Tutulan Varlıklar.....	197
2.5.2.1.5.Bağlı Ortaklık, İştirak ve Müştereken Kontrol Edilen İşletmeler.....	197
2.5.2.1.6.Maddi Duran Varlıklar.....	198
2.5.2.1.7.Finansal Kiralamaya Konu Edilen Maddi Duran Varlıklar.....	198
2.5.2.1.8.Maddi Olmayan Duran Varlıklar.....	198
2.5.2.1.9.Şerefiye.....	198
2.5.2.1.10.Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller.....	198
2.5.2.2.Gerçeğe Uygun Değer Azalışları.....	199
2.5.2.2.1.Finansal Varlıklar.....	199
2.5.2.2.2.Canlı Varlıklar.....	199
2.5.2.2.3.Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller.....	199
2.5.2.2.4.Maddi Duran Varlıklar.....	199
2.5.2.3.Varlık Satış Zararları.....	200
2.5.2.3.1.Finansal Varlıklar.....	200
2.5.2.3.2.Satış Amaçlı Elde Tutulan Varlıklar.....	200
2.5.2.3.3.Bağlı Ortaklık,İştirak ve Müştereken Kontrol Edilen İşletmeler.....	200
2.5.2.3.4.Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller.....	200
2.5.2.3.5.Maddi Duran Varlıklar.....	201
2.5.2.3.6.Maddi Olmayan Duran Varlıklar.....	201
2.5.2.4.Kur Farkı Giderleri.....	201
2.5.2.5.Faiz Gideri/Reeskont Gideri.....	201
2.5.3. TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması.....	202
2.5.3.1.SPK Uygulaması.....	202
2.5.3.2.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler.....	202
2.5.4.Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması.....	203
2.5.5.Finansal Analize Etkiler.....	203
2.6.FİNANSMAN GİDERLERİ.....	204
2.6.1.Tek Düzen Hesap Planı ve Vergi Usul Kanunu.....	204
2.6.1.1.Tek Düzen Hesap Planı	204
2.6.1.2.Vergi Usul Kanunu.....	204
2.6.2. Türkiye Muhasebe /Finansal Raporlama Standartları.....	204
2.6.2.1.Tanımlar.....	205
2.6.2.2.Muhasebeleştirme.....	205
2.6.2.3.Yabancı Para İşlemler Kur Farkları.....	205
2.6.3. SPK Uygulaması.....	206
2.3.4.Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması.....	206
2.3.5.Finansal Analize Etkiler.....	206
2.6.DURDURULAN FAALİYETLER	207
2.6.1. Türkiye Muhasebe /Finansal Raporlama Standartları.....	207
2.6.2.1.Tanım.....	207
2.6.2.2.Durdurulan Faaliyetlerin Sunumu.....	207
2.6.2. TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler.....	208

2.7.DİĞER KAPSAMLI GELİR.....	209
2.7.1. Türkiye Muhasebe /Finansal Raporlama Standartları.....	209
2.7.2. SPK Uygulaması.....	210
2.7.3.Finansal Analize Etkiler.....	210
BÖLÜM – III NAKİT AKIŞ TABLOLARI.....	211
3.1.Amaç ve Kapsam.....	211
3.2.Tanımlar.....	211
3.3.Nakit Akış Tablolarının Sunumu.....	212
3.3.1.İşletme Faaliyetleri.....	212
3.3.2.Yatırım Faaliyetleri.....	213
3.3.3.Finansman Faaliyetleri.....	214
3.4.Nakit Akışlarının Raporlanması.....	214
3.4.1.Brüt Yöntem.....	214
3.4.2.Net Yöntem.....	215
3.5.Uygulama.....	215
3.6.Nakit Akış Tablolarının Analizi.....	217
BÖLÜM – IV.KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLAR.....	220
4.1.Tanımlar.....	220
4.2.Konsolide Finansal Tabloların Kapsamı.....	222
4.3.Konsolidasyon İşlemleri.....	222
4.4.İş Ortaklıklarının Konsolidasyonu.....	223
4.5.İştiraklerin Konsolidasyonu.....	225
4.6.Şerefiye/Pazarlıklı Satın Almadan Kaynaklanan Kar.....	226
4.7.Kur Değişimi.....	227
4.8.SPK Uygulaması.....	227
4.9.Uygulamalar.....	232
4.10.Uygulama-Karşılaştırma.....	232
4.11.Konsolide Finansal Tabloların Analizi.....	233
4.12. Yayımlanmış Mali Tablo Örnekleri.....	235
SONUÇ.....	236
KAYNAKÇA.....	240

KISALTMALAR

BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
İMKB	İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
KAP	Kamuyu Aydınlatma Platformu
TDHP	Tek Düzen Hesap Planı
TFRS	Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMS	Türkiye Muhasebe Standartları
TMSK	Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu
TTK	Türk Ticaret Kanunu
UMSK	Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu
VUK	Vergi Usul Kanunu
UR	Uygulama Rehberi

GİRİŞ

Ülkemizde Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları, BDDK denetimine tabi finans kurumları ile hisseleri İMKB’de işlem gören halka açık şirketlerde uygulanmaktadır. Halka açık şirket ortakları, mevduat sahipleri, kredi verenler dikkate alındığında, standartları uygulayan bu firmaların finansal tabloları, geniş bir kesimi ilgilendirmektedir. Kullanımın yaygınlaştırılması ve teşvik edilmesi Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu’nun amaçları arasında yer almakta olup, yeni Türk Ticaret Kanunu ile uygulamanın zorunlu hale gelmesi bu açıdan önem taşımaktadır. Kanuna tabi kuruluşların uygulamaya geçmesi ile uygulayıcı ve kullanıcı sayısı hızla artacaktır.

Kavramsal çerçevede finansal tabloların amacı, kullanıcıların ekonomik kararlar verirken faydalanmaları için işletmenin finansal durumu, performansı (faaliyet sonuçları) ve finansal durumundaki değişiklikler hakkında bilgi sağlamak olarak tanımlanmaktadır. Finansal tabloların raporlama amacını ön plana çıkaran Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları, ülkemizde uzun yıllardır vergi kanunlarının etkisinde yürütülen muhasebe uygulamaları ile karşılaştırıldığında büyük farklılıklar taşımaktadır. Uluslararası Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarına dayalı olarak oluşturulan Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları, ölçme ve sınıflama açısından bir çok değişiklik içermektedir.

Bu nedenlerle, finansal tabloların Türkiye Muhasebe Standartlarına göre hazırlanmasının yanı sıra, bu tabloların analizi de önem kazanmaktadır. Muhasebe standartları uygulamasının yeni olması, standartların hacmi, farklı sunumu ve son halini almamasına bağlı olarak yapılan değişiklikler, ilgili kesimlerin bu standartları uygulamasını ve bunlara dayalı tabloların analizini güçleştirmektedir. Bu nedenle, finansal tabloların oluşturulmasına dayanak oluşturan standartların finansal analiz sonuçlarına etkilerinin belirlenmesi önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın amacı, finansal tablo kullanıcılarına yönelik olarak, Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarının getirdiği değişiklikleri ve bunların finansal analiz sonuçları üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır.

Kurallardan çok bir ilkeler bütünü olarak nitelendirilebilecek standartlar, nakit akış tablosu dışında belirli bir finansal tablo formatı önermemektedir. Bu nedenle, finansal tablo kalemleri TDHP'deki düzen içinde ele alınmıştır. Bu kapsamda, çalışmaya dahil edilen her bir kalem için, TDHP'deki tanım ve Vergi Usul Kanunu'da yer alan değerlendirme esaslarına kısaca değinilmiş , ardından ilgili kalemi düzenleyen TMS/TFRS'ler detaylı olarak ve uygulama örnekleri ile sunulmuştur. Standartların bu düzen içinde ele alınmasına katkısı açısından, standartlara uyum için TDHP'da yapılması gereken değişiklikleri ele alan bir makaleye ve uygulamayı göstermesi açısından, SPK'nın finansal tablolar ile ilgili duyurusuna yer verilmiştir. Finansal tablo kalemleri için TMS/TFRS'nin getirdiği değerlendirme ve sınıflandırma farkları belirlenerek, bunların finansal analiz sonuçlarına etkileri değerlendirilmiştir. Çalışmada, standartların firmaların finansal durumu ve performansı üzerindeki etkileri likidite, borçlanma, karlılık, aktivite ve büyüme açısından ele alınmıştır.

Yukarıdaki yöntem çerçevesinde, birinci bölümünde finansal durum tablosu/bilanço, ikinci bölümünde ise gelir/kapsamlı gelir tablosu hesaplarına yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde standartların, hazırlanmasını zorunlu kıldığı nakit akış tablosu ve analizine yer verilmektedir.

Dördüncü bölümde ise konsolide finansal tabloların hazırlanması ve analizi ele alınmıştır.

BÖLÜM I

BİLANÇO/ FİNANSAL DURUM TABLOSU

TMS-1 Finansal Tabloların Sunuluşu standardı, finansal tabloların sunuluşuyla ilgili genel kuralları, yapıyla ilgili açıklamaları ve içerikle ilgili asgari koşulları ortaya koymaktadır. Standartta, finansal tabloların, işletmenin finansal durumunun ve finansal performansının biçimlendirilmiş sunumu olduğu belirtilerek amacı; “Geniş bir kullanıcı kitlesinin ekonomik kararlar almalarına yardımcı olan işletmenin finansal durumu, finansal performansı ve nakit akışları hakkında bilgi sağlamak” olarak tanımlanmaktadır. Bu amaca ulaşmak için finansal tablolar;

- Varlıklar,
- Borçlar,
- Özkaynaklar,
- Gelir ve giderler (kârlar ve zararlar dahil),
- Ortakların ortak olmaları sebebiyle yaptıkları katkılar ve ortaklara yapılan dağıtımlar
- Nakit akışları

hakkında bilgi sunmalıdır. Bu bilgilerin, **anlaşılabilir, ihtiyaca uygun, güvenilir ve karşılaştırılabilir** olması gerekmektedir.

Tam bir finansal tablolar seti aşağıdakileri içermektedir.

- Dönem sonu finansal durum tablosu (bilanço);
- Döneme ait kapsamlı gelir tablosu
- Döneme ait özkaynak değişim tablosu
- Döneme ait nakit akış tablosu ve
- Önemli muhasebe politikalarını özetleyen dipnotlar ve diğer açıklayıcı notlar.
- Bir işletmenin bir muhasebe politikasını geriye dönük olarak uygulaması durumunda ya da bir işletmenin finansal tablolarındaki kalemleri geriye dönük olarak yeniden ifade etmesi söz konusu olduğunda ya da işletmenin finansal tablo kalemlerini yeniden sınıflandırdığında, karşılaştırılabilir en erken dönemin başına ait finansal durum tablosu

TMS-1'de finansal durum tablosunun (bilanço), en azından aşağıdaki tutarları gösteren hesap gruplarını kapsaması gerektiği belirtilmektedir.

- Maddi duran varlıklar
- Yatırım amaçlı gayrimenkuller
- Maddi olmayan duran varlıklar
- Finansal varlıklar (Özkaynak yöntemine göre muhasebeleştirilen yatırımlar, ticari ve diğer alacaklar, nakit ve nakit benzerleri hariç)
- Özkaynak yöntemine göre muhasebeleştirilen yatırımlar
- Canlı varlıklar
- Stoklar
- Ticari ve diğer alacaklar
- Nakit ve nakit benzerleri
- Satılmak üzere elde tutulan varlıkların toplamı ile TFRS 5'e göre satılmak üzere elde tutulan ve elden çıkarılacaklar grubuna dahil olan varlıkların toplamı,
- Ticari ve diğer borçlar
- Karşılıklar
- Finansal borçlar (ticari ve diğer borçlar ile karşılıklar hariç)
- TMS-12'de tanımlandığı gibi, dönem vergisiyle ilgili borçlar ve varlıklar
- TMS-12'de tanımlandığı gibi, ertelenmiş vergi borçları ve ertelenmiş vergi varlıkları
- TFRS-5'e göre elden çıkarılacaklar grubuna dahil olan satılmak üzere elde tutulanlar olarak sınıflandırılan borçlar
- Özkaynaklarda gösterilen kontrol gücü olmayan paylar (*azınlık payları*) ve
- Ana şirketin ortaklarına ait çıkarılmış sermaye ve yedekler

Standart, kalemlerin hangi sıra ve biçimde sunulacağını açıklamamakta, yukarıdaki listenin finansal durum tablosunda ayrı olarak sunulmaya yeter ölçüde birbirlerinden nitelik ve işlev olarak farklı olan kalemleri gösterdiğini belirtmektedir. Finansal durumun anlaşılması için uygun olduğu takdirde, yeni kalemler eklenmesi, benzer nitelikteki kalemlerin bir araya toplanması veya kullanılan tanımlar ve kalemlerin sıralanmasının değiştirilmesi mümkündür.

Dönen ve duran varlıklar ve kısa ve uzun vadeli borçlar finansal durum tablosunda ayrı ayrı sınıflandırılarak sunulacaktır. Likidite temeline dayalı sunumun daha güvenilir ve yararlı bilgi sağladığı durumlarda, bütün varlık ve borçlar likidite sırasıyla sunulur.

1.1.DÖNEN VARLIKLAR

Tek düzen hesap planında **Dönen Varlıklar**, “Bu ana hesap grubu, nakit olarak elde ve bankada tutulan varlıklar ile normal koşullarda en fazla bir yıl veya işletmenin normal faaliyet dönemi içinde paraya çevrilmesi veya tüketilmesi öngörülen varlıkları kapsar.” şeklinde tanımlanmıştır.

TMS-1 “Finansal Tabloların Sunuluşu” standardına göre ise bir varlık, işletmenin normal faaliyet döngüsü içinde paraya çevrilmesinin, satılmasının veya tüketilmesinin beklenmesi, ticari amaçla elde bulundurulması, raporlama döneminden sonra on iki ay içinde paraya çevrilmesi veya nakit veya nakit benzeriyse (raporlama döneminden sonra en az on iki ay içinde bir borcun ödenmesi için kullanılmak üzere veya başka bir nedenle sınırlandırılmamış olmak koşuluyla) dönen varlık olarak sınıflandırılmaktadır.

Standart, faaliyet döngüsünü, “işleme tabi tutulmak üzere tedarik edilen varlıkların nakit veya nakit benzeri bir unsura çevrilmesi arasında geçen süre” olarak tanımlamaktadır. İşletmenin normal faaliyet dönemi açıkça belirlenemiyorsa, sürenin on iki ay olduğu varsayılır. Dönen varlıklar, raporlama döneminden sonraki on iki ay içinde paraya dönüşmeleri beklenmiyor olsa bile, normal faaliyet dönemi içinde satılan, tüketilen ve paraya çevrilen varlıkları içerir. Dönen varlıklar ayrıca, esas itibariyle alım satım amacıyla elde tutulan varlıkları ve uzun vadeli finansal varlıkların kısa vadeli kısımlarını içerir.

Tek Düzen Hesap Planı ile “Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tek Düzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler” başlıklı makalede¹ önerilen dönen varlıklar ana hesap gruplarının kapsamı aşağıda karşılaştırmalı olarak sunulmuştur.

---

¹ N.Akdoğan ve O.Sevilengül, Çözüm 2007,84:33

TDHP	TMS/TFRS Uyumlu TDHP Önerisi
HAZIR DEĞERLER	NAKİT VE NAKİT BENZERİ VARLIKLAR
MENKUL KIYMETLER	FİNANSAL VARLIKLAR
TİCARİ ALACAKLAR	TİCARİ ALACAKLAR
	İLİŞKİLİ TARAFLARDAN ALACAKLAR
DİĞER ALACAKLAR	DİĞER ALACAKLAR
STOKLAR	STOKLAR
	CANLI VARLIKLAR
YILLARA YAYGIN İNŞAAT VE ONARIM MALİYETLERİ	İNŞAAT SÖZLEŞMELERİNE İLİŞKİN VARLIKLAR
GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI
DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	DİĞER DÖNEN VARLIKLAR
	SATIŞ AMACIYLA ELDE TUTULAN DÜRAN VARLIKLAR

Makalede, TMS-1'e göre finansal durum tablosunun kapsamı gereken asgari kalemler arasında sayılan ve dönen varlık tanımını karşılayan "canlı varlıklar" ve "satış amacıyla elde tutulan varlıklar" hesaplarının ana hesap grubuna ilave edilmesi önerilmektedir. Ayrıca iş bitim esasına göre raporlama olanağı kalktığından, yıllara yaygın inşaat ve onarım maliyetleri hesabı kaldırılmış, yerini "inşaat sözleşmelerine ilişkin varlıklar" almıştır.

1.1.1. HAZIR DEĞERLER /NAKİT VE NAKİT BENZERİ VARLIKLAR

1.1.1.1. Tek Düzen Hesap Planı ve Vergi Usul Kanunu

1.1.1.1.1. Tek Düzen Hesap Planı

Tek düzen hesap planında **hazır değerler** grubu, “nakit olarak elde veya bankada bulunan varlıklar ile istenildiği zaman değer kaybına uğramadan paraya çevrilme imkanı bulunan varlıkları (menkul kıymetler hariç) kapsar.” şeklinde tanımlanmaktadır.

Bu grupta, kasa ve bankalar hesaplarının yanısıra, henüz tahsil ve ciro edilmemiş olan çeklerin izlendiği alınan çekler ve bankalardan çekle veya ödeme emri ile yapılacak ödemelerin izlendiği verilen çek ve ödeme emirleri gibi hesaplarda yer alır.

Menkul kıymetlerin bu grupta yer almayacağı, tanımda açıkça belirtilmiştir. Bankalar hesabında vadeye veya bu hesaplarda yer alan tutarların kullanımının kısıtlı olmasına yönelik herhangi bir ayırım yoktur. Ülkemizde mevduat vadelerinin kısa olması, vade konusunda bir ayırımı çok gerekli kılmamakla birlikte, kullanımı kısıtlanan tutarların, hazır değerler içinden arındırılması, analiz aşamasında yapılması gereken düzeltme işlemlerindedir.

Öte yandan vadeli çeklerin yaygın kullanımı, alınan çekler ve verilen çek ve ödeme emirlerinde yer alan tutarların vade yapısının sorgulanmasını ve vadeli olanların analiz aşamasında ilgili hesaplara alınmasını gerektirmektedir.

1.1.1.1.2. Vergi Usul Kanunu

Vergi Usul Kanunu'na göre;

- Kasa mevcutları **itibari** kıymetleriyle (Madde 284) ,
- Yabancı paralar **borsa rayici**, borsa rayici yoksa Maliye Bakanlığınca tespit edilen kur ile (Madde 280) ,
- Bankalardaki mevduat, değerlendirme gününe kadar hesaplanacak faizleriyle birlikte (Madde 281) değerlendirilir.

1.1.1.2. Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları

Hazır değer grubu içinde yer alan varlıklarla ilgili tanımlara, “nakit ve nakit benzerleri” başlığı altında TMS-7 “Nakit Akış Tabloları” standardında yer verilmektedir. Nakit ve nakit benzerleri, TMS-1 “Finansal Tabloların Sunuluşu” standardında finansal durum tablosunda yer alması gereken asgari kalemler arasında sayılmaktadır.

Öte yandan “Finansal Araç” niteliği taşıyan bu hesaplarla ilgili diğer düzenlemeler TFRS-7 Finansal Araçlar: Açıklamalar, TMS-32 Finansal Araçlar: Sunum, TMS-39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme standartlarında yer almaktadır. Son olarak yayınlanan TFRS-9 “Finansal Araçlar” standardı, 2013’te yürürlüğe girecek olması nedeniyle bu çalışma kapsamına alınmamıştır. Yabancı para tutarlar için TMS-21 “Kur Değişiminin Etkileri” standardı uygulanmaktadır.

1.1.1.2.1. Tanımlar

“Nakit ve Nakit Benzerleri” TMS-7’de aşağıdaki gibi tanımlanmıştır.

Nakit: İşletmedeki nakit ile vadesiz mevduatı,

Nakit benzeri: Tutarı belirli bir nakde kolayca çevrilebilen kısa vadeli ve yüksek likiditeye sahip ve değerindeki değişim riski önemsiz olan yatırımları ifade eder.

Bir varlığın nakit benzeri olarak kabul edilebilmesi için, değerinin kesinlikle saptanabilmesi ve değerindeki değişim riskinin önemsiz olması şarttır. Buna göre, vadesi 3 ay veya daha az olan yatırımlar nakit benzeri yatırım olarak kabul edilir. Öz sermayeyi temsil eden menkul kıymetlere yapılan yatırımlar ise nakit benzeri olarak kabul edilmez.

Ayrıca, bankanın talebi halinde geri ödenmesi gereken ve bakiyeleri sıklıkla pozitif ve negatif olacak şekilde dalgalanabilen bankalar nezdindeki cari hesaplar işletmenin nakit yönetiminin ayrılmaz parçasını oluşturduğundan nakit ve nakit benzerleri olarak kabul edilmektedir.

“Finansal Araç” ve “Finansal Varlıklar” TMS-32’de detaylı olarak tanımlanmakta olup (Bknz. Menkul Kıymetler); nakit ve başka bir işletmeden nakit ya da başka bir finansal varlık almak için düzenlenen sözleşmeden doğan hak bu tanımlar kapsamında yer almaktadır.

İlgili standardın ekinde yer alan UR3 ise nakit ve mevduat hesaplarına;

“Para (nakit) bir finansal varlıktır; çünkü bir değişim aracını temsil eder ve dolayısıyla bütün işlemlerin ölçülmesi ve finansal tablolara yansıtılmasında esas teşkil eder. Bir banka ya da benzeri bir finansal kuruluş nezdindeki nakit mevduat bir finansal varlıktır, çünkü sahibine, sözleşmeden doğan, kuruluştan nakit çekme veya bakiyesine karşılık kredi veren lehine bir finansal borcun ödenmesinde kullanılacak çek veya benzer bir araç keşide etme hakkını temsil eder.” ifadesiyle açıklık kazandırmaktadır.

1.1.1.2.2. Muhasebeleştirme ve Ölçme

Finansal varlıklar, ilgili finansal aracın sözleşmeye bağlı koşullarına taraf olunduğu durumlarda finansal durum tablosuna yansıtılır ve ilk muhasebeleştirilmesi sırasında **gerçeğe uygun değerinden** ölçülür. Yabancı para varlıklar, işlem tarihindeki kur uygulanarak, geçerli para biriminden kaydedilir.

Finansal varlıklar, ilk muhasebeleştirilmesinden sonraki ölçümlerinde dört gruba ayrılır. Finansal varlıklar bölümünde, detaylı olarak üzerinde durulacak olan bu gruplar, yapılan ölçüm işlemleri ve kâr veya zararda muhasebeleştirme işlemleri açısından geçerlidir. Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan ve satılmaya hazır finansal varlıklar **gerçeğe uygun değeri**, vadeye kadar elde tutulacak yatırımlarla, kredi ve alacaklar **itfa edilmiş maliyeti** ile ölçülür. Bu düzenlemeler paralelinde, Hazır Değer/Nakit ve Nakit Benzeri grubunda yer alan hesaplardan, kasanın gerçeğe uygun değeri, bankalardaki vadeli mevduat, kredi kartı alacakları ile alınan ve verilen çeklerin ise itfa edilmiş maliyeti ile ölçülmesi gerekmektedir. Yabancı para kalemler (parasal kalemler²) ise kapanış kurundan çevrilir.

² Parasal kalem, sabit ya da belirlenebilir tutarda para biriminin alınması hakkıdır.

Finansal varlığa bağlı faizler, kazançlar ve kur farkları, kâr ya da zararda muhasebeleştirilir.

1.1.1.3.TMS/IFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması

1.1.1.3.1.SPK Uygulaması

Sermaye Piyasası Kurulunun “Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği Uyarınca Düzenlenecek Finansal Tablo ve Dipnot Formatları” hakkında 17.4.2008 tarihli duyurusunda, nakit ve nakit benzerlerinin tanımı, “Nakit, işletmedeki nakit ile vadesiz mevduatı, nakit benzeri ise, tutarı belirli bir nakde kolayca çevrilebilen kısa vadeli ve yüksek likiditeye sahip ve değerindeki değişim riski önemsiz olan yatırımları ifade etmektedir” şeklinde yapılmaktadır.

Duyuruda, karışıklıkları ve farklı uygulamaları önlemek üzere, nakit benzerleri kapsamına dahil edilecek finansal araçlara ilişkin örneklere yer verilmekte olup bunlar;

- Çekler (vadesiz),
- B tipi likit fonlar,
- Ters-repo işlemlerinden alacaklar,
- Vadesi 3 aydan kısa olan mevduat (vadesi 3 aydan uzun mevduat finansal varlıklar arasında gösterilir),
- Satılmaya hazır finansal varlıklardan vadesine 3 aydan az kalmış devlet tahvili ve hazine bonoları veya aktif bir piyasası olan likit diğer borçlanma araçları,
- Para piyasalarından alacaklar,
- Müşterisi olunan bankanın talebi halinde geri ödenmesi gereken ve bakiyeleri sıklıkla pozitif ve negatif olacak şekilde dalgalanabilen bankalar nezdindeki cari hesaplar olarak sıralanmıştır.

Bilanço tarihinden itibaren, on iki aydan uzun bir süre içinde, bir borcun ödenmesi için kullanılmak üzere veya başka bir nedenle sınıflandırılmış nakit ve nakit benzerlerinin ise duran varlıklarda gösterilmesi benimsenmiştir.

1.1.1.3.2.TMS/TFRS'ye Uyum İçin Öneriler

“Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tek Düzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler” başlıklı makalede³ hazır değerler hesap grubunun adı ve kapsamının aşağıdaki şekilde değiştirilmesi önerilmektedir.

10. NAKİT VE NAKİT BENZERİ VARLIKLAR

- 100 Kasa
- 101 Alınan Çekler
- 102 Bankalar
- 103 Verilen Çekler ve Ödeme Emirleri(-)
- 104 **Banka Limit Kullanımları(-)**
- 105 **Nakit Benzeri Yatırımlar**
- 106 **Kredi Kartları**
- 108 Diğer Nakit ve Nakit Benzeri Varlıklar

Anılan çalışmada, hesap adının “Nakit ve Nakit Benzeri” olarak değiştirilmesi önerilmekte ve tanımı ”Nakit olarak elde veya bankada bulunan varlıklar ile istenildiği zaman değer kaybına uğramadan paraya çevrilme imkanı bulunan ve yüksek likiditeye sahip ve değerindeki değişim riski önemsiz yatırımlar” olarak yapılmaktadır.

TMS-7 “nakit benzeri” tanımı uyarınca “Banka Limit Kullanımları” ve “Nakit Benzeri Yatırımlar” hesaplarının, ayrıca diğer hazır değerler içinde izlenmek durumunda kalan ve giderek yaygınlaşan kredi kartı alacakları için “Kredi Kartları” hesabının ilavesi ve ilgili varlıkların bu hesaplarda izlenmesi önerilmektedir.

Ayrıca, alınan ve verilen çeklerden vadeli olanların, ilgili alacak ve borç hesaplarında izlenmesini sağlamak için yeni hesaplar önerilmekte, benzer öneri kredi kartı alacakları içinde yapılmaktadır.

³N.Akdoğan ve O.Sevilengül, Çözüm 2007,84:33

1.1.1.4.Uygulamalar

Firma, 30 Kasım 2010 tarihinde, 1.000 TL'yi %12 faizle, 3 aylık vadeli mevduat hesabına yatırır. TDHP'na göre 31 Aralık 2010'da tahakkuk etmiş faizle ilgili aşağıdaki kayıt yapılmaktadır. (Faiz: $1.000 * 0,012 / 12 * 1 = 10$ TL)

Gelir Tahakkukları	10
Faiz Geliri	10

TMS'ye göre ise etkin faiz oranı hesaplanacak ve bu oran kullanılarak mevduatın itfa edilmiş maliyeti hesaplanacaktır. Etkin faiz oranının hesaplanması;

Aylık Nakit Akışı	
Kasım 2010	(1.000)
Aralık 2010	0
Ocak 2010	0
Şubat 2010	1.030

Bu nakit akış serisinin iç verim oranı aylık 0,0099 olacaktır. (Tek nakit girişi olduğu için etkin faiz oranı= $((1.030/1.000)^{1/3}) - 1$ olarak hesaplanabilir.)

Bankalar	9,9
Faiz Geliri	9,9

İki tutar arasındaki fark, etkin faiz oranının, iç verim oranı hesaplamasına dayanması yani bileşik faiz yaklaşımıdır. Diğer önemli husus ise bilançoda mevduat hesabının 1.000TL yerine 1009,09 TL olarak gösterilmesidir. Bu fark nakit akış tablosunda nakit ve nakit benzeri değişimi kaleminde düzeltme yapılmasını da gerektirmektedir.

1.1.1.5.Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması

TMS/TFRS'nin yarattığı farklılıklar aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

1. Hazır değerler, “menkul kıymetler hariç” şeklinde tanımlanmaktayken, nakit benzeri tanımına giren ve vadesi üç ayın altında olan menkul kıymetler nakit benzeri yatırımlar olarak “nakit ve nakit benzeri” grubuna alınmaktadır.

2. Hazır değerler grubunda vadeye yönelik bir ayırım yapılmazken “nakit ve nakit benzeri” hesapları için üç ay sınırı getirilmektedir. Bu durumda banka mevduatlarının vadesinin 3 ayı aşması halinde menkul kıymetlerde izlenmesi gerekmektedir.

3. Kasa mevcutlarının değerlemesinde TL için “itibari değer” ve yabancı para için “borsa rayici” (resmî döviz borsası olmadığından, Maliye Bakanlığı'nca tespit edilen kur) tanımları yerini “gerçeğe uygun değere bırakmış” olup, ulaşılan değer aynı olacaktır.

4. Vadeli mevduatın, kayıtlı (mukayyet) değer ve tahakkuk etmiş faiz yerine itfa edilmiş maliyeti ile izlenmesi gerekmektedir. Ancak etkin faiz oranı, mevduat faiz oranına yaklaşık olacağından çok farklı bir sonuç yaratmayacaktır. Oluşan fark uygulamalar kısmında yer alan örnekte görüleceği gibi basit ve bileşik faiz hesaplarına dayalıdır. Ancak TDHP'da mevduat hesaplarına işleyen faizin “Gelir Tahakkukları” hesabına kaydedilmesi sözkonusu iken, yeni uygulamada mevduat tutarı anapara ve işlemler faizi kapsayacaktır.

1.1.1.6. Finansal Analize Etkiler

Yukarıdaki bölümde değinilen farklılıklar, likidite, kârlılık ve borçlanma analizinin sonuçlarını etkileyecek ölçüde değişim yaratmamaktadır.

Nakit akım tablolarının oluşturulmasında kur farkları ve tahakkuk etmiş faizlerin nakit ve nakit benzerilerindeki değişimden arındırılması gereklidir. Buna nakit akış tabloları bölümünde detaylı olarak değinilecektir.

Finansal analiz aşamasında, kredi kartı alacaklarının ve vadeli çeklerin “nakit ve nakit benzeri” hesap grubu yerine “ticari alacaklar/ticari borçlar” grubunda izlenmesinin, alacak ve borç devir sürelerinin ve faaliyetlerle yaratılan nakit tutarının saptanmasında daha doğru sonuçlar yaratacağı düşünülmektedir. Bu tutarların itfa edilmiş maliyeti ile gösterilmesinin yaratacağı etkilere ilgili başlıklar altında değinilecektir.

Kullanımı kısıtlı banka bakiyeleri finansal analiz açısından önem taşımaktadır. SPK duyusunda belirtildiği gibi, bilanço tarihinden itibaren on iki aydan uzun bir süre içinde bir borcun ödenmesi için kullanılacak olan nakit ve nakit benzerlerinin duran varlıklarda gösterilmesi likite analizini etkileyecektir. Vadesi bir yıldan kısa olan tutarların da, sadece belirli kalemlerin ödenmesinde kullanılabilmesi analiz aşamasında dikkate alınmalıdır.

1.1.1.7. Yayınlanmış Mali Tablo Örnekleri

Faiz Tahakkukları: Arçelik A.Ş.'nin⁴, nakit akış tabloları ile mutabakatı sağlamak için faiz gelir tahakkuku ile ilgili açıklaması aşağıda yer almaktadır.

Nakit ve Nakit Benzerleri (Bin TL)	2010
Kasa	328
Vadesiz mevduat	52.587
Vadeli mevduat	1.229.706
Çek ve senetler	29.914
Diğer	540
Nakit Akış Tablosundaki Nakit ve Nakit Benzerleri	1.313.075
Faiz Geliri Tahakkuku	4.091
Nakit ve Nakit Benzerleri	1.317.166

Vadesi üç ayı aşan mevduat: Türk Hava Yolları A.O.'nin⁵ seçilmiş bilanço kalemleri aşağıdadır.

Seçilmiş Bilanço Kalemleri (Bin TL)	2009
Nakit ve Nakit Benzerleri	1.090.463
Finansal Yatırımlar	222.298
Toplam Varlıklar	8.570.397

Dipnotlarda, finansal yatırımların 175.000 TL' sının vadesi üç ayı geçen mevduat olduğunu belirtilmektedir.

⁴ Arçelik A.Ş. 31 Aralık 2010 Konsolide finansal tablo ve dipnotları

⁵ Türk Hava Yolları A.O. 31 Aralık 2010 Konsolide finansal tablo ve dipnotları

Kullanımı Kısıtlı Banka Bakiyeleri: TAV Holding A.Ş.' nin⁶ 2010 yılı itibariyle seçilmiş bazı bilanço kalemleri aşağıdadır.

Seçilmiş Bilanço Kalemleri (Bin TL)	2010
Nakit ve Nakit Benzerleri	66.477
Kullanımı Kısıtlı Banka Bakiyeleri	783.667
Toplam Varlıklar	4.179.087

Kullanımı kısıtlı banka bakiyeleri, varlık toplamının yaklaşık %19'unu oluşturmaktadır.

Firma dipnotlarında bu bakiyelerle ilgili olarak;

“Proje hesaplarını fonlamak amacıyla bankalarla yaptıkları anlaşmalara istinaden Proje Hesabı, Rezerv Hesabı ya da Proje Hesaplarını fonlamak için Fon Hesapları adı altında banka hesapları açmışlardır. Bu anlaşmalara göre, TAV bu parayı kullanabilmekte fakat proje hesaplarındaki tüm çekişler bankaların izniyle olabilmektedir. Proje hesapları daha önceden belirlenen amaçlar için kullanılmalıdır, örneğin; kredi geri ödemeleri veya havaalanı yetkili idarelerine yapılması gereken kira ödemeleri ve benzeri.” açıklaması yapmaktadır.

Firma TMS/TFRS nin önemli kalemler için mali tablolarda hesap açılabileceği ifadesine istinaden ayrı bir kalem kullanmış ve analiz açısından önem taşıyan bu tutarı ayrı raporlanmıştır.

Kredi Kartı Alacakları

Kredi kartı ile satışlar, yaygın olarak perakende sektöründe yapılmaktadır. Ülkemizde gıda perakendesi alanında faaliyet gösteren dört halka açık şirketin 2010 sonu itibariyle kredi kartı alacakları ve bu alacakları izledikleri hesaplar, bin TL olarak, aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

⁶ TAV Havalimanları Holding A.Ş. 31 Aralık 2010 Konsolide finansal tablo ve dipnotları

Firma	Satışlar	Kredi Kartı	İzlendiği Hesap	Tahsil Süresi
BİM ⁷	6.573.124	191.481	Alacaklar	10 gün
Migros ⁸	6.365.124	230.293	Nakit ve Nakit Benzeri	13 gün
Carrefoursa ⁹	2.445.544	95.195	Alacaklar	14 gün
Tesco Kipa ¹⁰	1.652.717	2.184	Nakit ve Nakit Benzeri	1 gün

Migros ve Tesco Kipa, kredi kartı alacaklarını “Nakit ve Nakit Benzeri” içinde izlerken, aynı alanda faaliyet gösteren Carrefoursa ve BİM benzer bir vade yapısı gösteren kredi kartı alacaklarını, alacaklar kalemi içinde göstermeyi seçmiştir. Ayrıca Migros, ilgili tutarı itfa ederek göstermektedir.

Mevcut durumda kredi kartı alacaklarının izleneceği hesapla ilgili bir netlik olmadığından bu tutarların farklı kalemler içinde izlenmekte olduğu görülmektedir.

⁷ BİM Birleşik Mağazalar A.Ş. 31 Aralık 2010 Finansal Tablo ve Dipnotları

⁸ Migros Ticaret A.Ş. 31 Aralık 2010 Finansal Tablo ve Dipnotları

⁹ Carrefoursa A.Ş. 31 Aralık 2010 Finansal Tablo ve Dipnotları

¹⁰ Tesco Kipa A.Ş. 28 Şubat 2011 Finansal Tablo ve Dipnotları

1.1.2 MENKUL KIYMETLER/FİNANSAL VARLIKLAR

1.1.2.1. Tek Düzen Hesap Planı ve Vergi Usul Kanunu

1.1.2.1.1 Tek Düzen Hesap Planı

Tek düzen hesap planında **Menkul Kıymetler Grubu**, “Faiz geliri veya kâr payı sağlamak veya fiyat değişimlerinden yararlanarak kârlar elde etmek amacı ile geçici bir süre elde tutulmak üzere alınan hisse senedi, tahvil, hazine bonosu, finansman bonosu, yatırım fonu katılma belgesi, kâr zarar ortaklığı belgesi, gelir ortaklığı senedi gibi menkul kıymetler ile bunlara ait değer azalma karşılıklarının izlenmesi amacıyla kullanılır.” şeklinde tanımlanmaktadır.

Asgari yüzdeleri taşımadığı için iştirakler hesabında izlenemeyen, ancak uzun vadede elde tutulması amaçlanan hisse senetleri ile hisse senetleri dışında kalan ve uzun vadeli amaçlarla veya yasal zorunluluklarla veya paraya dönüşme niteliği kaybaldığı için elde tutulan menkul kıymetler ise Mali Duran Varlıklar grubunda, **Bağlı Menkul Kıymetler** hesabında izlenmektedir.

TDHP’da menkul kıymetler hesap grubunun menkul kıymet türlerine göre sınıflandırmaya tabi tutulduğu görülmektedir.

1.1.2.1.2 Vergi Usul Kanunu

Menkul kıymetlerin değerlemesi, Vergi Usul Kanunu’nun 279. maddesi ile düzenlenmiştir. Buna göre;

- Hisse senetleri **alış bedeliyle**,
- Fon portföyünün en az %51’i Türkiye’de kurulmuş bulunan şirketlerin hisse senetlerinden oluşan yatırım fonu katılma belgeleri **alış bedeliyle**,
- Bunlar dışında kalan ve borsada işlem gören menkul kıymetler **borsa rayici** ile,
- Borsa rayici olmayanlar, menkul kıymetin alış bedeline, vadesinde elde edilecek gelirin (kur farkları dahil), iktisap tarihinden değerlendirme gününe kadar geçen süreye isabet eden kısmının eklenmesi suretiyle,

-Borsa rayici bulunmayan ve getirisi ihraç edenin kâr ve zararına bağılı olarak doğan ve değerleme günü itibariyle hesaplanması mümkün olmayan menkul kıymetler, **alış bedeli** ile değerlendirilir.”

Para ve sermaye piyasalarının gösterdiği gelişime bağılı olarak, çok çeşitli menkul kıymetin işlem gördüğü ve vadeli işlem piyasalarının devreye girdiği ülkemizde, VUK’un tanımını yetersiz kalmakta ve hisse senedi, bono ve tahvil dışındaki araçların değerlemesi ile ilgili belirsizlik yaşanmaktadır. Değer azalması için karşılık ayrılması ile ilgili bir düzenleme ile yoktur, dolayısıyla bu tutarlar kanunen kabul edilmeyen gider niteliğindedir.

1.1.2.2. Türkiye Muhasebe/ Finansal Raporlama Standartları

Menkul Kıymetler, TMS/TFRS’nin en kapsamlı başlıklarından olan “Finansal Araçlar” standartlarıyla düzenlenmiştir. Bunlar; TFRS-7 “Finansal Araçlar: Açıklamalar”, TMS-32 “Finansal Araçlar: Sunum” ve TMS-39 “Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme” standartlarıdır.

UMSK, kullanıcıların finansal tabloları kolaylıkla anlaması için bu araçların raporlanma biçiminin geliştirilmesi gereğinden yola çıkarak yeni bir standart geliştirme projesi başlatmıştır. Bu amaçla oluşturulan TFRS-9 “Finansal Araçlar” standardı, 2013’te yürürlüğe girecek olması nedeniyle bu çalışmanın kapsamı dışında bırakılmış, yalnızca bölüm sonunda getirdiği temel değişikliklere kısaca değinilmekle yetinilmiştir.

1.1.2.2.1. Tanımlar

TMS-32’de “finansal araç” ve “finansal varlık” aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır.

Finansal araç: Bir işletmenin finansal varlığı ile diğer bir işletmenin finansal borcunda ya da özkaynağa dayalı finansal aracında artışa neden olan herhangi bir sözleşmedir.

Finansal varlık: Aşağıdaki varlıklardan herhangi biridir:

(a) Nakit;

(b) Başka bir işletmenin özkaynağına dayalı finansal araç (İşletmenin tüm borçları çıkarıldıktan sonra varlıklarında bir payı/hakkı gösteren sözleşme);

(c) (i) Başka bir işletmeden nakit ya da başka bir finansal varlık almak için veya

(ii) Potansiyel olarak işletmenin lehine olan koşullarda finansal varlık veya borçların başka bir işletme ile takas edilmesi için düzenlenen sözleşmeden doğan hak; veya

(d) İşletmenin özkaynağına dayalı finansal aracıyla ödenecek ya da ödenebilecek olan ve:

(i) İşletmenin değişken sayıda özkaynağına dayalı finansal aracını almak zorunda olduğu ya da olabileceği bir türev olmayan sözleşme; veya

(ii) İşletmenin belirli sayıda özkaynağına dayalı finansal aracını, belirli bir nakdini ya da başka bir finansal varlığını takas etmesi dışındaki şekillerde ödenecek ya da ödenebilecek bir türev sözleşme.

Finansal araç çeşitleri, muhasebeleştirme ve ölçmeye ilişkin tanımlar ve türev ürün tanımları ise TMS-39'da yer almaktadır.

Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal varlıklar; Alım satım amaçlı elde tutulan olarak veya ilk muhasebeleştirme sırasında, gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflanan varlıklardır.

Yakın bir tarihte satılmak amacıyla edinilmiş bulunan, birlikte yönetilen ve kısa dönemde kâr etme konusunda belirgin bir eğilimin bulunduğu bir portföyün parçası olan finansal varlıklar ve türev ürünler "alım satım amaçlı elde tutulan" olarak sınıflandırılır.

Vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar: İşletmenin vadeye kadar elde tutma niyet ve imkanının bulunduğu, sabit veya belirlenebilir nitelikte ödemeler içeren ve sabit bir vadesi bulunan türev olmayan finansal varlıklardır.

Kredi ve alacaklar: Sabit veya belirlenebilir nitelikte ödemelere sahip olan ve aktif bir piyasada işlem görmeyen, türev olmayan finansal varlıklardır.

Satılmaya hazır finansal varlıklar: Satılmaya hazır olarak tanımlanan veya kredi ve alacak, vadeye kadar elde tutulacak yatırım veya gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal varlık olarak sınıflanmayan türev olmayan finansal varlıklardır.

Türev ürün: Belirli bir faiz oranında, finansal araç fiyatında, mal bedelinde, döviz kurunda, fiyat veya oran endeksinde, kredi derecesi veya kredi endeksinde ya da başka bir değişkende veya sözleşmenin taraflarından birine özgü olmayan finansal olmayan bir değişkende meydana gelen bir değişiklik karşısında değeri değişen, net bir başlangıç yatırımı gerektirmeyen veya piyasa koşullarındaki değişikliklere benzer tepki vermesi beklenen diğer türden sözleşmelere göre daha az bir net başlangıç yatırımı gerektiren ve gelecek bir tarihte ödenecek bir finansal araç veya sözleşmedir.

Bu sınıflandırmada yer verilen ölçüm esasları ise şöyle tanımlanmaktadır.

Gerçeğe uygun değer: Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.

Finansal varlığın etkin faiz yöntemiyle hesaplanan itfa edilmiş maliyeti: Finansal varlığın ilk muhasebeleştirme sırasında ölçülen değerinden anapara geri ödemeleri düşüldükten, anılan ilk tutar ile vadedeki tutar arasındaki farkın etkin faiz yöntemi¹¹ kullanılarak hesaplanan birikmiş itfa payı düşüldükten veya eklendikten ve değer düşüklüğü ya da tahsil edilememe durumuna ilişkin her türlü indirimin yapılmasından sonra geriye kalan tutardır.

1.1.2.2.2.Muhasebeleştirme ve Ölçme

Finansal varlıklar, ilgili finansal aracın sözleşmeye bağlı koşullarına taraf olduğunda finansal durum tablosuna alınır ve ilgili varlığa ait nakit akışlarına ilişkin

---

¹¹**Etkin faiz yöntemi:** Finansal varlığın itfa edilmiş maliyetlerinin hesaplanması ve ilgili faiz gelir veya giderlerinin ilişkili olduğu döneme dağıtılması yöntemidir.

Etkin faiz oranı: Finansal aracın beklenen ömrü boyunca veya uygun olması durumunda daha kısa bir zaman dilimi süresince yapılacak gelecekteki tahmini nakit ödeme ve tahsilatlarını tam olarak ilgili finansal varlık veya borcun net defter değerine indirgeyen orandır.

sözleşmeden doğan hakkın süresinin dolması veya finansal varlığın devredilmesi durumunda finansal durum tablosu dışı bırakılır.

Finansal bir varlık, ilk muhasebeleştirilmesinde, gerçeğe uygun değeri ile ölçülür. Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılanlar dışındaki finansal varlıkların, edinimi ile doğrudan ilişkilendirilebilen işlem maliyetleri, söz konusu gerçeğe uygun değere ilave edilir.

Finansal varlıklar ilk muhasebeleştirilmesinden sonraki ölçümlerinde, “Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal varlıklar”, ”Vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar”, “Kredi ve alacaklar”, “Satılmaya hazır finansal varlıklar” olarak dört gruba ayrılır. Bu gruplar, ölçüm işlemleri ve kâr veya zararda muhasebeleştirme işlemleri açısından geçerlidir.

Finansal varlıklar, sonraki ölçümlerinde gerçeğe uygun değerleri ile ölçülür. Bu değerden, elden çıkarmada oluşabilecek işlem maliyetleri düşülmez. Etkin faiz yöntemiyle hesaplanan itfa edilmiş maliyetinden ölçülmesi gereken “vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar” ile aktif bir piyasada kayıtlı bir fiyatı bulunmayan ve gerçeğe uygun değeri güvenilir bir şekilde ölçülemeyen özkaynağa dayalı finansal araçlar bunların dışındadır.

Bir başka deyişle, gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal varlıklar ve satılmaya hazır finansal varlıklar **gerçeğe uygun değer**, vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar ise **itfa edilmiş maliyet** ile ölçülür. Aktif bir piyasada kayıtlı bir fiyatı bulunmayan ve gerçeğe uygun değeri güvenilir bir şekilde ölçülemeyen özkaynağa dayalı finansal araçlar ise **maliyet** ile ölçülür.

TMS/IFRS ye göre finansal varlıkların sonraki ölçümleri, varlık türüne göre değil işletmenin elde tutma niyetine bağlı olarak yapılmaktadır. Bir tahvil, elde tutma amacına ve/veya imkanına bağlı olarak, gerçeğe uygun değeri veya itfa edilmiş maliyeti ile ölçülebilir.

1.1.2.2.3. Yeniden Sınıflandırma

Söz konusu gruplandırma ve ölçme sistemi, kârın oluşumunu etkileyebildiğinden, başlangıçtaki sınıflandırmanın değiştirilmesine önemli kısıtlar getirilmiştir. Buna göre;

- Türev ürünler gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal varlık grubu dışında bir başka grupta yeniden sınıflandıramaz.

-İlk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflanan bir finansal araç başka bir gruba alınamamaz.

-Bir finansal araç, ilk muhasebeleştirme işleminden sonra, gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal varlık grubuna dahil edilmek suretiyle yeniden sınıflandırılmaz.

Buna karşın, bir finansal varlık, yakın bir tarihte satmak amacıyla edinilmesine karşın artık bu amaçlar ile elde bulundurulmuyorsa, belirli koşulların sağlanması halinde, gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal varlık grubu dışında bir grupta yeniden sınıflandırılabilir.

Cari yıl veya son iki yıl içerisinde, vadeye kadar elde tutulacak yatırımların önemli tutarının vadesinden önce satılmış veya yeniden sınıflandırılmış olması durumunda, hiçbir finansal varlık, vadeye kadar elde tutulacak yatırım olarak sınıflandırılmaz.

1.1.2.2.4. Kazanç ve kayıplar

Bir finansal varlığın gerçeğe uygun değerinde meydana gelen değişiklikler nedeniyle ortaya çıkan kazanç veya kayıp, dahil olduğu gruba göre kâr veya zararda ya da diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilir.

-Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflandırılan bir finansal varlığa ilişkin olarak ortaya çıkan kazanç veya kayıp, **kâr ya da zararda** muhasebeleştirilir.

-Satılmaya hazır finansal varlığa ilişkin olarak ortaya çıkan kazanç veya kayıp, değer düşüklüğü zararları ve kur farkı kazanç ve kayıpları hariç olmak üzere, söz konusu finansal varlık finansal durum tablosu dışı bırakılıncaya kadar **diğer kapsamlı gelir** içerisinde muhasebeleştirilir. Etkin faiz yöntemi kullanılarak hesaplanan faizler TMS-18 Hasılat

standardı uyarınca kâr veya zararda muhasebeleştirilir. İşletmenin ilgili ödemeyi elde etme hakkının oluşması durumunda, özkaynağa dayalı finansal araçlardan kaynaklanan temettüler, kâr veya zararda muhasebeleştirilir.

-İtfa edilmiş maliyetinden gösterilen finansal varlıklarda ise, ilgili finansal varlık finansal durum tablosu dışı bırakıldığı veya değer düşüklüğüne uğradığı durumda ortaya çıkan kazanç veya kayıp ile itfa işlemi nedeniyle ortaya çıkan kazanç veya kayıp, **kâr ya da zararda** muhasebeleştirilir.

-Yabancı para finansal varlıkların değerlemesi TMS-23 uyarınca yapılmaktadır. Buna göre, parasal varlık niteliği taşıyanlar, kapanış kurundan değerlendirilerek kur farkları kâr ya da zararda izlenmektedir. Hissé senedi gibi parasal olmayanlarla ilgili kur değişimleri ise özkaynakta gösterilir.

Finansal Varlıkların Kâr veya Zarara yansıyan unsurları finansal varlık çeşitlerine göre aşağıda özetlenmiştir.¹²

Finansal Varlık	Ölçüm	Kâr/Zarara Yansıyan Unsurlar
Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan	Gerçeğe Uygun Değer	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gerçeğe Uygun Değer Değişimi ▪ Faiz Geliri ▪ Temettü
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar	Gerçeğe Uygun Değer	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gerçekleşmiş kazanç ve kayıplar ▪ Karşılık Giderleri ▪ Kur Farkları (parasal) ▪ Faiz Geliri ▪ Temettü
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Finansal Varlıklar	İtfa Edilmiş Maliyet	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gerçekleşmiş kazanç ve kayıplar ▪ Karşılık Giderleri ▪ Kur Farkları ▪ Faiz Geliri
Kote Olmayan Hisse Senetleri	Maliyet	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gerçekleşmiş kazanç ve kayıplar ▪ Karşılık Giderleri ▪ Temettü

¹² Mirza 2011:313

1.1.2.2.5. Finansal Varlıkların Değer Düşüklüğü ve Tahsil Edilememesi

İşletmeler her raporlama dönemi sonunda, bir finansal varlık veya finansal varlık grubunun değer düşüklüğüne uğradığına ilişkin tarafsız göstergelerin bulunup bulunmadığını değerlendirir ve göstergenin bulunması durumunda, değer düşüklüğü tutarını tespit eder.

İhraç edenin veya taahhüt edenin önemli finansal sıkıntı içinde olması, faiz veya anapara ödemelerinin yerine getirilememesi, borçlunun iflas veya başka tür bir finansal yeniden yapılanmaya gireceği ihtimalinin yüksek olması, finansal zorluklar nedeniyle söz konusu finansal varlığa ilişkin aktif piyasanın ortadan kalkması gibi nedenler tarafsız gösterge olarak kabul edilir.

Değer düşüklüğü tutarı, finansal araç gruplarına göre farklı yöntemlerle belirlenmektedir. Buna göre;

-İtfa edilmiş maliyetinden gösterilen finansal varlıklar: Vadeye kadar elde tutulacak yatırımlarda değer düşüklüğü zararının tutarı, gelecekteki tahmini nakit akışlarının, finansal varlığın orijinal faiz oranı üzerinden iskonto edilerek hesaplanan bugünkü değeri ile defter değeri arasındaki fark olarak ölçülür. Varlığın defter değeri, doğrudan veya bir karşılık hesabı aracılığı ile azaltılarak ilgili zarar tutarı kâr veya zararda muhasebeleştirilir. Değer düşüklüğünün azalması halinde ilgili tutar iptal edilir.

-Maliyetinden gösterilen finansal varlıklar: Değer düşüklüğü zararının tutarı, gelecekte beklenen nakit akışlarının benzer bir finansal varlık için geçerli olan cari piyasa getiri oranına göre iskonto edilerek hesaplanan bugünkü değeri ile varlığın defter değeri arasındaki fark olarak ölçülür. Bu tür değer düşüklüğü zararları iptal edilmez.

-Satılmaya hazır finansal varlıklar: Gerçeğe uygun değerinde meydana gelen azalmalar, diğer kapsamlı gelir içerisinde muhasebeleştirilen, satılmaya hazır bir finansal varlığın değerinin düştüğüne ilişkin tarafsız göstergelerin bulunması durumunda, diğer kapsamlı gelir içerisinde muhasebeleştirilmiş bulunan toplam zarar, ilgili finansal varlık finansal durum tablosu dışında bırakılmamış dahi olsa, yeniden sınıflandırma düzeltmesi olarak özkaynaklardan çıkarılarak kâr veya zarar içerisinde yeniden sınıflandırılır.

Özkaynaklardan çıkarılarak kâr veya zarar içerisinde yeniden sınıflandırılan birikmiş zarar tutarı, elde etme maliyeti ile mevcut gerçeğe uygun değer arasındaki farktan, söz konusu finansal varlığa ilişkin olarak daha önce kâr veya zararda muhasebeleştirilmiş bulunan değer düşüklüğü zararlarının indirilmesinden sonra kalan tutardır.

1.1.2.2.6.TFRS-9

UMSK, kullanıcıların finansal tabloları kolaylıkla anlaması için, bu araçların raporlanma biçiminin geliştirilmesi gereğinden yola çıkarak yeni bir standart geliştirme projesi başlatmıştır. Bu amaçla oluşturulan TFRS-9 “Finansal Araçlar” standardı 2013’te yürürlüğe girmek üzere yayınlanmıştır. Bu standart, ölçüm esaslarını sadeleştirmektedir.

Başlangıçta gerçeğe uygun değeri ile ölçülen finansal varlıklar, daha sonraki dönemlerde; ilgili varlıkların yönetimi için kullanılan yönetim modeli (finansal varlık yönetim modeli) ve söz konusu varlıkların sözleşmeye bağlı nakit akış özellikleri esas alınarak, **itfa edilmiş maliyeti veya gerçeğe uygun değeri** üzerinden ölçülerek sınıflandırılmaktadır. Varlığın, sözleşmeye bağlı nakit akışlarının tahsilini amaçlayan bir yönetim modeli kapsamında elde tutulması ve finansal varlığın sözleşme hükümlerinin, belirli tarihlerde sadece anapara ve anapara bakiyesine ilişkin faiz ödemelerinin yapılmasına yönelik nakit akışlarına yol açması durumunda itfa edilmiş maliyeti üzerinden ölçülmesi sözkonusudur.

1.1.2.3 TMS/IFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması

1.1.2.3.1.SPK Uygulaması

Sermaye Piyasası Kurulu'nun "Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği uyarınca düzenlenecek Finansal Tablo ve Dipnot Formatları" hakkında duyurusunda **Finansal Yatırımlar** için; "Yatırım amacıyla tutulan finansal varlıklar bu kalemde gösterilir. Bunlar, UFRS 32 ve 39'da tanımlanan finansal varlıklardan, nakit ve nakit benzerleri, kredi ve alacaklar ile özkaynaktan pay alma yöntemine göre muhasebeleştirilen iştirak ve iş ortaklıkları dışındakileri kapsamaktadır." denilmektedir.

Finansal yatırımlar; "işletmenin kısa vadeli nakit yükümlülüklerini yerine getirme amacı dışında, atıl fonlarını değerlendirme, doğrudan faiz, temettü geliri, alım-satım kârı vs. elde etme veya bir zarardan korunma amacıyla elinde bulundurduğu finansal varlıklar" olarak tanımlanmıştır.

Finansal varlıklardan, vadesine bir yıldan kısa bir süre kalanlarla, bir yıl içinde elden çıkarılması düşünülenler "kısa vadeli finansal yatırımlar"da, vadesine bir yıldan uzun bir süre kalanlarla, bir yıldan uzun bir süre elde tutulması düşünülenler ise "uzun vadeli finansal yatırımlar"da gösterilir. Vadesine bir yıldan uzun bir süre kalmış olmakla birlikte, bir yıl içinde elden çıkarılması düşünülen finansal varlıklar ise kısa vadeli olarak sınıflandırılır.

Finansal yatırımların, gerçeğe uygun değer farkları kâr/zarara yansıtılan finansal varlıklar, satılmaya hazır finansal varlıklar, vadeye kadar elde tutulacak finansal varlıklar, aktif bir piyasası olmadığı için maliyetle değerlendirilecek finansal varlıklar olarak adlandırılan sınıfları itibariyle ve türleri de görülecek şekilde (hisse senedi, tahvil, vs) dipnotlarda ayrıntılı olarak açıklanması istenmektedir.

1.1.2.3.2. TMS/TFRS'ye Uyum İçin Öneriler

“Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tek Düzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler” başlıklı maklede¹³ menkul kıymetler hesap grubunun adı ve kapsamının aşağıdaki şekilde değiştirilmesi önerilmektedir.

11 FİNANSAL VARLIKLAR

110 Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr veya Zarar Yazılan Finansal Varlıklar

111 Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar

112 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Finansal Varlıklar

113 Türev Finansal Varlıklar

118 Diğer Finansal Varlıklar

119 Finansal Varlıklar Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)

Anılan çalışmada, hesap adının “Finansal Varlıklar” olarak değiştirilmesi önerilmekte ve tanımı “Nakit benzeri yatırımlar olarak tanımlanan değerler dışında kalan Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr veya Zarar Yazılan Finansal Varlıklar, Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar, Vadeye Kadar Elde Tutulacak Finansal Varlıkları kapsar. Finansal varlık kapsamında olan alacak ve krediler kendilerine ayrılan özel grupta izlenir.” şeklinde yapılmaktadır. Hesapların bu tanımlara uygun olarak oluşturulması ve türev finansal araçlar hesabının ilavesi önerilmektedir.

1.1.2.4 Uygulamalar

Örnek 1: Etkin Faiz Oranın Belirlenmesi¹⁴

Firma, Ocak 2010'da, 100 TL nominal bedelli bir tahvili, 5 TL ek işlem maliyetine katlanarak, 90 TL'ye satın almıştır. Yılda bir, %4 faiz ödemesi yapacak olan tahvilin vadesi 5 yıldır. Bu tahvilin etkin faiz oranının belirlenmesi için tahvilin yaratacağı nakit akışlarını 95 TL'ye eşitleyecek oranın, bir başka deyişle iç verim oranının belirlenmesi gerekir. Tahvilin nakit akışları yıllık 4 TL ($100 \cdot 0,04 = 4$) faiz ile vade sonundaki 100 TL'lik anapara

¹³ N.Akdoğan ve O.Sevilengül, Çözüm 2007,84:35

¹⁴ Deloitte 2010:1067

ödemesinden oluşur. Bu nakit akışlarını başlangıç yatırımı olan 95 TL'ye eşitleyen oran, %6.96'dır. Bu oranın tahvilin faiz oranından farklı olması tahvilin iskontolu alımı ve işlem maliyetinden kaynaklanmaktadır. İşlem maliyetinin olmadığı ve piyasa faiz oranları ile kupon faiz oranının eşit olduğu hallerde etkin faiz oranı kupon faizine eşit olacaktır. Aşağıdaki tabloda, yıllar itibariyle, tahvilin değeri, faiz geliri ve nakit akışına yer verilmektedir.

Zaman	Değer	Faiz	Nakit Akış	Değer
0	95	6,61	4	97,61
1	97,61	6,79	4	100,41
2	100,40	6,99	4	103,39
3	103,39	7,19	4	106,58
4	106,58	7,42	114	0

Örnek 2: Vadeye Kadar Elde Tutulacak Finansal Varlıklar¹⁵

100.000 TL nominal bedelli, 5 yıl vadeli, % 6 faizli tahvil, 2011'de 100 TL işlem maliyeti dahil 93.400 TL'ye alınmıştır. Alım aşamasında yapılacak kayıt aşağıda yer almaktadır.

Alım Kaydı

Vadeye Kadar Elde Tutulacak Finansal Varlıklar	93.400
Kasa	93.400

Etkin Faiz Oranının Hesaplanması

Tahvilin yaratacağı nakit akışları vade süresince her yıl alınacak 6.000 TL faiz ve vade sonundaki 100.000 TL anapara geri ödemesinden oluşmaktadır. Bu nakit akış serisini (6.000, 6.000, 6.000, 6.000, 106.000) başlangıç yatırımı 93.400 TL'ye eşitleyen oran %7,64'tür.

Yıl Sonu Kaydı

Etkin faiz oranı kullanılarak, 2011 yılı faiz geliri, $93.400 * 0,0764 = 7.133$ olarak hesaplanır. Ancak tahsil edilecek faiz 6.000 TL'dir. 2011 sonunda yapılacak kayıt;

¹⁵ Mirza2011;307

Kasa	6.000
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Finansal Varlıklar	1.333
Faiz Geliri	7.133

Tahvil iskontolu alınmıştır, dolayısıyla tahvilin yıllık faiz geliri, bu iskontonun ilgili yıla düşen 1.333 TL'lik kısmını da kapsayacak şekilde, 6.000 TL faiz nakit akışının üzerinde, 7.133 TL'dir.

Örnek 3: Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar¹⁶

Firma, Ocak 2001'de 1.000 TL nominal değerli, %10 yıllık faiz ödemeli, vadesine 2 yıl kalan tahvili 1.035,66 TL'ye almıştır. Piyasa faiz oranlarının %8 olması nedeniyle tahvil 35,66 TL primli olarak alınmıştır.

Alım Kaydı

Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar	1.035,66
Kasa	1.035,66

Yıl Sonu Kaydı

Yılın sonunda $1.035,66 * 0,08 = 82,85$ faiz geliri oluşacaktır.(Etkin faiz oranı %8'dir.)

Kasa	100
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar	17,15
Faiz Geliri	82,85

Bu kaydın ardından tahvilin priminin 17,15 TL kısmı amorti edilmiş, satılmaya hazır finansal varlıklar hesabının bakiyesi $1.035,66 - 17,15 = 1.018,51$ TL'ye inmiştir.

Yıl sonunda piyasada faiz oranlarının %8'de kalması halinde gerçeğe uygun değer de $1.100/1,08 = 1.018,51$ TL olacak ve ilave bir kayda ihtiyaç doğmayacaktır.

¹⁶ Mirza 2011: 312

Ancak piyasa faiz oranların %9'a yükselmesi halinde gerçeğe uygun değer $1.100/1,09=1.009,17$ TL olur. Bu kez yapılacak kayıtla gerçeğe uygun değer farkının özvarlığa/kapsamlı gelire yansıtılmasını gereklidir.

Diğer Kapsamlı Gelir	9,35
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar	9,35

Bu kayıtla, finansal varlık aktifte gerçeğe uygun değeri ile yer alırken, etkin faiz oranından hesaplanan faiz geliri gelir tablosunda, değer kaybından oluşan tutar ise diğer kapsamlı gelirden raporlanmaktadır.

Örnek 4 : Temettü Geliri¹⁷

100 TL'ye alınan bir hisse senedinin alımı ve 10 TL temettü dağıtması halinde yapılacak kayıtlar aşağıdadır.

Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar	100
Kasa	100
Kasa	10
Temettü Geliri	10

Temettü dağıtımının ardından, hisse senedinin piyasa değerinin 90 TL'ye düşmesi halinde, finansal aracın değerinin gerçeğe uygun hale getirilmesi için aşağıdaki kayda gerek duyulacaktır.

Diğer Kapsamlı Gelir	10
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar	10

Temettü geliri kârı olumlu etkilerken, bu dağıtımın piyasa değerinde yarattığı düşüş, kapsamlı gelirden izlenmektedir.

¹⁷ Deloitte 2010: 1052

Örnek 5: Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr veya Zarar Yazılan Finansal Varlıklar¹⁸

Firma 1.000 adet hisse senedini 55 TL'den almıştır. Yıl sonunda hisse senedinin gerçeğe uygun değeri 62 TL'ye yükselmiştir.

Alım Kaydı

Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr	
veya Zarar Yazılan Finansal Varlıklar	55.000
	Kasa 55.000

Yıl Sonu Kaydı

Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr	
veya Zarar Yazılan Finansal Varlıklar	7.000
	Kâr/zarar 7.000

Örnek 6: Yöntemleri Karşılaştırılması

İhaleden nominal bedeli 1.000 TL olan %10 faizli, yıllık faiz ödemeli 2 yıl vadeli devlet tahvili alınmıştır.

Alım Kaydı

Herhangi bir işlem maliyeti olmaması halinde her üç sınıflandırmada da alım kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

Vadeye Kadar Elde Tutulacak Finansal Varlıklar veya	
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar veya	
Gerçeğe Uygun Değer Farkı K/Zarar Yazılan Finansal Varlıklar	1,000
	Kasa 1,000

¹⁸ Mirza 2011:310

Etkin Faiz Oranının Hesaplanması

Nakit Akışı

(1.000)

100

1.100

Etkin Faiz Oranı =%10

Yıl Sonu Kaydı

Yıl sonunda piyasa faiz oranlarının değişmemesi halinde gerçekleşecek kayıtlar

- a. Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr veya Zarar Yazılan Finansal Varlıklar: Yıl sonunda piyasa faiz oranları aynı ise gerçeğe uygun değer değişmeyecek ve değer düzeltimi için kayda ihtiyaç olmayacaktır. Faiz Geliri $1.000 * 0,10 = 100$ TL'dir.
- b. Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar: Yıl sonunda piyasa faiz oranları aynı ise gerçeğe uygun değer değişmeyecek ve değer düzeltimi için kayda ihtiyaç olmayacaktır. Faiz Geliri $1.000 * 0,10 = 100$ TL'dir.
- c. Vadeye Kadar Elde Tutulacak Finansal Varlıklar: Etkin faiz oranı %10 olup, faiz geliri $1.000 * 0,10 = 100$ TL'dir.

Devlet tahvili, hangi finansal araç başlığı altında izlenmekte olursa olsun, kayıt aşağıdaki şekilde olacaktır.

Kasa	100		
		Faiz Geliri	100

Her üç finansal araç çeşidinde de, varlığın aktifte yer aldığı değer ve yarattığı gelir aynıdır.

Yıl Sonunda Piyasa Faiz oranlarının %20 ye yükselmesi halinde gerçekleşecek kayıtlar

- a) Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr veya Zarar Yazılan Finansal Varlıklar: Faiz oranları %20'ye yükselmesi halinde gerçeğe uygun değer 916,67 TL'ye ($1.100 / 1,2 = 916,67$) düşecek ve değer düzeltimi için aşağıdaki kayda ihtiyaç olacaktır.

K/Z	83,33
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr veya Zarar Yazılan Finansal Varlıklar	83,33

- b) Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar: Faiz oranları %20'ye yükselmesi halinde gerçeğe uygun değer 916,67 TL'ye ($1.100 / 1,2 = 916,67$) düşecek ve değer düzeltimi için aşağıdaki kayda ihtiyaç olacaktır.

Diğer Kapsamlı Gelir	83,33
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar	83,33

- c) Vadeye Kadar Elde Tutulacak Finansal Varlıklar: Etkin faiz oranı %10 olup faiz geliri $1.000 * 0,10 = 100$ TL'dir. Varlık piyasa değeri yerine itfa edilmiş maliyetle görüneceğinden gerçeğe uygun değer değişimi ile ilgili herhangi bir kayda gerek yoktur.

Finansal Varlık	Finansal Varlık Değeri	Kâr/Zarar	Kapsamlı Gelir
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr veya Zarar Yazılan Finansal Varlıklar	916,67	Faiz 100 GUD değişimi (83,33)	
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar	916,67	100	GUD değişimi (83,33)
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Finansal Varlıklar	1.000	100	

Faiz oranlarının değişimi halinde ortaya çıkan gerçeğe uygun değer kazanç veya kayıpları bu üç yöntemin, varlıkların aktifteki değeri ve gelir tablosuna yansıyan tutarlar açısından oldukça farklı sonuçlar yaratmasına yol açmaktadır.

1.1.2.5. Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması

1. TMS/TFRS, finansal araçlar kapsamında yer alan finansal varlıkların gerçeğe uygun değeri ile izlenmesi esasını benimsemiş, ancak vadeye kadar elde tutulma imkanı ve niyeti olanların itfa edilmiş maliyeti ile gösterilmesine olanak tanımıştır. Aktif bir piyasası olmayan ve gerçeğe uygun değeri güvenilir olarak ölçülemeyen özvarlığa dayalı araçlar ise maliyet değeri ile değerlenmektedir.

Bu durumda; VUK'ta ki maliyet bedeli ile değerleme esasından farklı olarak hisse senetleri gerçeğe uygun değerle değerlenecektir. Borçlanma araçlarında ise, borsa rayici olsa dahi, elde tutma niyetine bağlı olarak işlemiş faizi ile gösterme (itfa edilmiş maliyet) olanağı bulunmaktadır.

2. Gerçeğe uygun değerle değerlenen finansal varlıklar iki ayrı grupta izlenmekte ve gerçeğe uygun değer farkları buna bağlı olarak kâr zarar veya kapsamlı gelirden raporlanmaktadır. Bu, varlığın bilançoda taşıdığı değeri etkilememekle birlikte, değer değişimlerinin kârlılık üzerindeki etkisini farklılaştırmaktadır.

3. Finansal varlığın, dönen veya duran varlıklar içinde yer almasında, vadenin yanısıra elde tutma niyeti önem kazanmaktadır. Vadesi bir yıldan uzun borçlanma araçları, satılma niyeti ile elde tutuluyorsa, kısa vadeli finansal varlıklar içinde sınıflanabilmektedir.

4. Uygulaması ülkemizde de giderek yaygınlaşan türev ürünlerin muhasebeleştirilmesine açıklık kazandırılmıştır.

5. TDHP'da, "borsa veya piyasa değerlerinde önemli ölçüde ya da sürekli olarak değer azalması olduğu tespit edildiğinde ayrılması gereken karşılıkların izlendiği "Değer Düşüklüğü Karşılığı hesabının niteliği önemli ölçüde değişmektedir. Esas itibarıyla, gerçeğe uygun değer esası, borsa veya piyasada oluşan değişimlerin varlığın değerine yansımaları

sağlamaktadır. Değer düşüklüğü zararı, finansal aracın nakit akışlarında oluşacak azalma sonucunda ortaya çıkmaktadır.

1.1.2.6.Finansal Analize Etkiler

Likidite: Finansal varlıkların dönen varlıklar veya duran varlıklar içinde yer alması vadeden çok elde tutma niyetine dayalı olarak belirlenmektedir. Bu durumda, elde tutma niyetinin inandırıcılığı ve varlığın satış kabiliyeti değerlendirilmelidir. Vadesine bir yıldan daha uzun zaman olmasına rağmen yıl içinde satma niyetine bağlı olarak satılmaya hazır finansal varlık olarak sınıflandırılan (Bu durumda finansal araç dönen varlıklar içinde yer alacaktır) kalemlerin aslında satış niyeti ve /veya kabiliyeti olmaması halinde (bu halde dönen varlık olarak sınıflandırılması yanlış) likidite analizinde hatalara yol açılacaktır.

Finansal varlıkların sınıflandırma biçimi, dolayısıyla ölçüm yöntemleri de likidite üzerinde etkili olacaktır. Mali piyasaların olumlu seyir izlediği, dolayısıyla finansal varlıkların değerinin arttığı dönemlerde itfa edilmiş maliyet seçeneği yerine gerçeğe uygun değer yöntemi kullanılması varlığın değeri ve karşılığında (kâr veya kapsamlı gelir artışı olarak) özkaynak artışı sağlayarak likiditeyi olumlu etkileyecektir.

Kârlılık: Finansal araç çeşitlerinin ölçüm farklılıklarının kâr/zarar üzerinde yarattığı değişimler uygulamalar bölümünde “karşılaştırma” örneğinde gösterilmiştir. Başlangıçta yapılan ve/veya zaman içinde değiştirilen finansal varlık sınıflamalarının (finansal varlıkların hacmine bağlı olarak) kâr üzerinde çok önemli bir etkilere yol açtığı dikkate alınmalıdır.

Borçlanma: Kârlılık üzerindeki etkilerin özkaynakta yaratacağı değişime bağlı olarak borçlanma oranı da etkilenecektir.

Ayrıca, gerçeğe uygun değer belirlenme yöntemi, analiz açısından önem taşımaktadır. Gerçeğe uygun değer, değerlendirme modeli kullanılarak (iskonto edilmiş nakit akımı, opsiyon fiyatlama modeli gibi) belirlenmesi halinde kullanılan varsayımların güvenilirliği önem kazanmaktadır.

1.1.2.7. Yayınlanmış Mali Tablo Örnekleri

Finansal varlıklar, faaliyet konusu gereği bankacılık sektöründe yaygın olarak karşımıza çıkmaktadır. Sektörün finansal araçlarının 2007-2010 arası gelişimi aşağıdaki tabloda yer almaktadır.¹⁹

Toplam Bankacılık Sektörü (Milyon TL)	2007	2008	2009	2010	2011/6
Gerçeğe uygun değer farkı kâr/zarara yansıtılan	11.180	3.736	5.518	6.884	10.424
Satılmaya hazır finansal varlıklar	112.683	75.112	142.068	186.469	180.977
Vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar	40.864	115.142	115.288	94.502	87.924
Toplam	164.727	193.990	262.874	287.855	279.325
Aktif toplamı	581.606	732.536	834.014	1.006.671	1.146.155

Bu tutarların büyük kısmı devlet borçlanma senetlerinden oluşmaktadır. 2007 yılında ağırlıklı kısmı “Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar” olarak sınıflanmışken, 2008’de “vadeye kadar elde tutulacak yatırımlara” önemli bir geçiş olduğu görülmektedir. Global krizle birlikte, faiz oranlarının artması sonucu gerçeğe uygun değerdeki düşüşlerin varlık değerlerini azaltacağı ve kapsamlı gelirden zarar yaratacağı düşünülürse, bu değişiminin önemi ortaya çıkmaktadır.

Akbank T.A.Ş.’nin vadeye kadar elde tutulacak finansal varlık tutarı toplam bankacılık sektörün %17 sini oluşturmaktadır. 2007-2008 dönemindeki değişim²⁰ aşağıda yer almaktadır.

Finansal Araçlar (Bin TL)	31 Aralık 2008	(%)	31 Aralık 2007	(%)
Alım Satım Amaçlı FV	141.042	-	4.800.570	7
Satılmaya Hazır FV	6.285.609		20.228.333	29
Vadeye Kadar Elde Tutulacak FV	20.560.583	24	-	
Krediler	44.374.104		37.015.783	
Aktif	85.655.014		68.204.750	

¹⁹ BDDK, İstatistik Veriler

²⁰ Akbank T.A.Ş. 31 Aralık 2008 Finansal Tablo ve Dipnotları

Vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar (Bin TL)	31 Aralık 2008	31 Aralık 2007
Borçlanma Senetleri	20.560.583	-
Borsada İşlem Görenler	20.560.583	-
Borsada İşlem Görmeyenler	-	-

İlgili dipnotta;

“Banka, daha önce finansal tablolarında alım satım amaçlı finansal varlıklarda takip ettiği ve gerçeğe uygun değerleri sırasıyla 104.306 TL, 962.377.327 USD ve 419.021.064 Euro olan devlet borçlanma senetlerini, elde tutma niyetindeki değişiklik sebebi ile Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu’nun 31 Ekim 2008 tarih ve 27040 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçmeye İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS-39) Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tebliğ”e uygun olarak, vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar altında sınıflandırmıştır. Yeniden sınıflandırılan devlet borçlanma senetlerinin bilanço tarihi itibarıyla gerçeğe uygun değerleri sırasıyla 108.083 TL, 918.898.900 USD ve 401.715.000 Euro tutarındadır. **Söz konusu finansal varlıklar sınıflandırılmamış olsaydı, 2.832 TL tutarında değerleme kârı ve 57.018.344 USD ve 25.610.892 Euro tutarında değerleme zararı gelir tablosunda muhasebeleştirilecekti.**” açıklamasına yer verilmiştir.

Açıklamada görüldüğü gibi, finansal varlıkların farklı bir sınıfa alınması varlığın bilançodaki değeri ve ilgili dönemde ulaşılan kâr açısından önemli değişiklik yaratmaktadır.

1.1.3.TİCARİ ALACAKLAR

1.1.3.1. Tek Düzen Hesap Planı ve Vergi Usul Kanunu

1.1.3.1.1. Tek Düzen Hesap Planı

Tek düzen hesap planında **ticari alacaklar** grubu için “Bir yıl içerisinde paraya dönüşmesi öngörülen ve işletmenin ticari ilişkisi nedeniyle ortaya çıkan senetli ve senetsiz alacaklar bu hesapta gösterilir” denilmektedir. Ticari ilişkiden dolayı ana kuruluş, iştirak ve bağlı ortaklıklardan alacaklar ise bu gruptaki ilgili hesapların ayrıntılarında gösterilmektedir.

Ticari Alacaklar grubu, işletmenin faaliyet konusunu oluşturan mal ve hizmet satışlarından kaynaklanan senetli ve senetsiz alacakların izlendiği hesaplardan oluşur. Bu gruptaki hesapların oluşturulmasında; VUK’daki senetli/senetsiz ayırımına uyulduğu görülmektedir.

Bu grupta ayrıca, VUK’daki düzenlemeler uyarınca, senetli alacakların tasarruf değeri ile değerlendirilmesini sağlamak üzere ayrılan reeskont tutarlarının izlendiği **alacak senetleri reeskontu** ve VUK’a göre şüpheli alacak sayılan tutarlardan oluşan **şüpheli ticari alacaklar** ile bunların karşılıklarından oluşan **şüpheli ticari alacaklar karşılığı** hesapları yer almaktadır.

1.1.3.1.2. Vergi Usul Kanunu

Vergi Usul Kanunu 281. Maddesine göre, alacaklar “**mukayyet**” değerleriyle değerlendirilir. Bu maddeye göre “Vadesi gelmemiş olan senede bağlı alacaklar değerlendirme gününün kıymetine irca olunabilir. Bu takdirde, senette faiz nispeti açıklanmış ise bu nispet, açıklanmamışsa Cumhuriyet Merkez Bankasının resmi iskonto haddi uygulanır.”

VUK’un 322 ve 323. maddelerinde ise alacağın tahsil edilebilme kabiliyeti açısından değerlemesine yer verilmiştir.

a) Şüpheli Alacak: Ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ile ilgili olmak şartıyla; dava veya icra safhasında bulunan alacaklar, yapılan protestoya veya yazı ile bir defadan fazla

istenilmesine rağmen borçlu tarafından ödenmemiş bulunan dava ve icra takibine değmeyecek derecede küçük alacaklar **şüpheli alacak** sayılır (Madde:323).

b) Değersiz Alacak: Kazai bir hükme veya kanaat verici bir vesikaya göre tahsiline artık imkan kalmıyan alacaklar, **değersiz alacak** sayılır (Madde 322).

Şüpheli alacaklar için değerlendirme gününün tasarruf değerine göre pasifte karşılık ayrılabilir. Değersiz alacaklar ise tasarruf değerlerini kaybederler ve zarar yazılırlar.

1.1.3.2.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları

TMS-1 Finansal Tabloların Sunuluşu standardında, ticari alacaklar finansal durum tablosunda yer alması gereken asgari kalemler arasında sayılmaktadır. Alacaklar TMS/TFRS'de "Finansal Araçlar" kapsamında tanımlanmış olup, TFRS-7 Finansal Araçlar: Açıklamalar, TMS-32 Finansal Araçlar: Sunum, TMS-39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme standartları ile düzenlenmiştir. Hasılatın muhasebeleştirme ve ölçümünü düzenleyen TMS-18 "Hasılat" standardı da dolaylı olarak ticari alacakların muhasebeleştirme ve ölçümünü belirlemektedir. Yabancı para (fonksiyonel para birimi dışındaki para birimleri) alacakların değerlendirilmesi ise TMS-21 "Kur Değişiminin Etkileri" standardına göre yapılmaktadır. TMS-24 İlişkili Taraf Açıklamaları standardı ise ilişkili taraf alacak bakiyelerinin açıklanmasını gerektirmektedir.

1.1.3.2.1.Tanımlar

TMS-32'de yer alan finansal varlık tanımı göz önüne alındığında alacak, başka bir işletmeden nakit ya da başka bir finansal varlık almak için düzenlenen sözleşmeden doğan haktır. Bu husus, aynı standardın uygulama rehberinde (UR-4), gelecekte sözleşmeden doğan "**nakit alma hakkını temsil eden finansal varlık**" örnekleri arasında ticari alacakların sayılması ile vurgulanmaktadır.

TMS-39'da ise kredi ve alacaklar grubu, "Sabit veya belirlenebilir nitelikte ödemelere sahip olan ve aktif bir piyasada işlem görmeyen, türev olmayan finansal varlıklar" olarak tanımlanmaktadır. Uygulama rehberinde (UR-26) sabit ya da belirlenebilir ödemeleri olan

türev olmayan finansal varlıklar sıralanırken ticari alacaklara yer verilmiş ve bunların kredi ve alacak tanımını karşıladığı belirtilmiştir.

1.1.3.2.2.Muhasebeleştirme ve Ölçme

Ticari Alacaklar, alacağın sözleşmeye bağlı koşullarına taraf olunduğu durumlarda finansal durum tablosuna alınır. Ticari alacakların muhasebeleştirilmesinde, TMS-18 Hasılat standardının, hasılatın muhasebeleştirilmesi ile ilgili koşulları da dikkate alınmalıdır. Buna göre “Hasılat; gelecekteki ekonomik faydaların işletmeye girmelerinin olası oldukları ve söz konusu faydalar güvenilir olarak ölçülebildikleri durumlarda muhasebeleştirilir.”

İlk muhasebeleştirilmesi sırasında alacaklar, diğer finansal varlıklar gibi **gerçeğe uygun değerinden** ölçülür. TMS-18 Hasılat standardına göre de hasılat alınan veya alınacak olan bedelin gerçeğe uygun değeri ile ölçülür. Satışların peşin yapılması halinde gerçeğe uygun değer satış bedelidir. Nakit ve nakit benzerleri girişinin ertelendiği durumlarda ise satış bedelinin gerçeğe uygun değeri, alınacak olan nakdin nominal tutarından daha düşük olabilir. Anlaşma bir finansman işlemi niteliği taşıyorsa, satış bedelinin gerçeğe uygun değeri gelecekteki tüm tahsilatların emsal faiz oranı ile iskonto edilmesi yoluyla belirlenir. Satış bedelinin nominal tutarı ile gerçeğe uygun değeri arasındaki fark faiz geliri olarak muhasebeleştirilir.

Ticari alacaklar, sonraki ölçümlerinde itfa edilmiş maliyetinden ölçülür.

Alacaklar; nakit akışlarına ilişkin sözleşmeden doğan hakkın süresinin dolması veya devredilmeleri durumunda finansal durum tablosu dışı bırakılır. Alacağa ait nakit akışlarını elde etme hakkı sağlayan sözleşmeye bağlı hakların devredilmesi veya nakit akışlarını elde etme hakkı elde bulundurulmakla birlikte, bir anlaşma gereğince nakit akışlarını bir veya birden fazla alıcıya ödemesi konusunda sözleşmeden doğan bir yükümlülüğün bulunması durumunda devredilmiş sayılmaktadır.

Alacakların teminat olarak gösterilmesi veya temlik bilanço dışı bırakılmasını gerektirmezken, geri dönüşsüz faktoring yapılması halinde devir gerçekleşmiş sayılır. Ancak ülkemizde yaygın uygulandığı haliyle geri dönüşlü faktoring işlemleri temel olarak

alacakların teminat gösterildiği kredi işlemlerine benzerlik gösterir ve alacakların bilanço dışı bırakılmasını gerektirmez. Öte yandan son yıllarda parakende sektöründe büyük yaygınlık kazanan kredi kartı alacaklarının iskonto ettirilmeside devir kapsamında değerlendirilmelidir.

İtfa edilmiş maliyetinden gösterilen alacakların, finansal durum tablosu dışı bırakılması veya değer düşüklüğüne uğraması durumunda ortaya çıkan kazanç veya kayıp ile itfa işlemi nedeniyle ortaya çıkan kazanç veya kayıp, kâr ya da zararda muhasebeleştirilmektedir. Benzer biçimde, yabancı para cinsinden alacaklara ilişkin her türlü kur farkı kazanç ve kayıpları da kâr ya da zararda muhasebeleştirilir (UR-83).

1.1.3.2.2.3. Alacaklarda Değer Düşüklüğü ve Tahsil Edilememesi

İşletmeler her raporlama dönemi sonunda, alacakların değer düşüklüğüne uğradığına ilişkin tarafsız göstergelerin bulunup bulunmadığını değerlendirir. Anılan türden bir göstergenin bulunması durumunda ilgili değer düşüklüğü tutarını tespit eder.

İtfa edilmiş maliyeti ile gösterilen alacaklarda değer düşüklüğü zararı meydana geldiğine ilişkin tarafsız bir göstergenin bulunması durumunda, ilgili zararın tutarı, gelecekteki tahmini nakit akışlarının finansal varlığın orijinal faiz oranı (ilk muhasebeleştirme sırasında hesaplanan etkin faiz oranı) üzerinden iskonto edilerek hesaplanan bugünkü değeri ile defter değeri arasındaki fark olarak ölçülür. Varlığın defter değeri, doğrudan veya bir karşılık hesabı kullanılmak suretiyle azaltılır. İlgili zarar tutarı kâr veya zararda muhasebeleştirilir.

Daha sonraki bir dönemde, değer düşüklüğü zararı miktarının azalması ve söz konusu azalmanın değer düşüklüğü zararı muhasebeleştirildikten sonra meydana gelen bir olay ile tarafsız bir şekilde ilişkilendirilebilmesi durumunda, daha önce muhasebeleştirilmiş bulunan değer düşüklüğü zararı doğrudan doğruya veya bir karşılık hesabı aracılığıyla iptal edilir. İptal edilen tutar, kâr veya zararda muhasebeleştirilir.

1.1.3.2.4. İlişkili Taraflardan Alacaklar

TMS-24, bir işletmenin finansal durumunun ve faaliyet sonuçlarının, ilişkili tarafların mevcudiyeti ile ilişkili taraflarla gerçekleştirilen işlemler ve mevcut bakiyelerden etkilenebileceği olasılığına dikkat çekmekte ve ilişkili tarafla yapılan işlemi; “İlişkili taraflar arasında kaynakların, hizmetlerin ya da yükümlülüklerin bir bedel karşılığı olup olmadığına bakılmaksızın transferi” olarak tanımlanmaktadır.

İlişkili taraflar arasında işlemlerin gerçekleşmesi durumunda işletme; ilişkinin finansal tablolar üzerindeki muhtemel etkisini ortaya koymak üzere, ilişkili taraf ilişkisinin niteliğini, işlemler hakkındaki bilgileri ve mevcut bakiyeleri kamuya açıklar.

1.1.3.3. TMS/TFRS’ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması

1.1.1.3.1.SPK Uygulaması

Sermaye Piyasası Kurulu’nun “Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği Uyarınca Düzenlenecek Finansal Tablo ve Dipnot Formatları” hakkında duyurusunda ticari alacaklar; “Esas faaliyetler çerçevesindeki ticari mal veya hizmet satışları karşılığında müşterilerden olan alacakları ifade etmektedir.” şeklinde tanımlanmaktadır.

“Verilen depozito ve teminatlar”ın bu kalem altında değil, diğer alacaklarda gösterilmesi benimsenmiştir.

1.1.1.3.2.TMS/TFRS’ye Uyum için Öneriler

“Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tek Düzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler” başlıklı makalede²¹ ticari alacaklar hesap grubunun aşağıdaki şekilde oluşturulması önerilmektedir.

---

²¹ N.Akdoğan ve O.Sevilengül, Çözüm 2007,84:36

C. TİCARİ ALACAKLAR

120 Alıcılar

121 Alacak Senetleri

122 Alınan İleri Tarihli Çekler

123 Kredi Kartlarından Alacaklar

126 Diğer Çeşitli Ticari Alacaklar

127 Ticari Alacaklar Reeskontu /Ertelenmiş Faiz Gelirleri (-)

128 Şüpheli Ticari Alacaklar

129 Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı (-)

Makalede, Ticari Alacaklar grubu tanımının “İşletmenin esas faaliyet konusunu oluşturan satışlar nedeniyle ortaya çıkan vadesiz ve en çok bir yıl vadeli senetli ve senetsiz alacaklar bu gruptaki hesaplarda izlenir” şeklinde netleştirilmesi önerilmektedir. Ana kuruluş, iştirak ve bağlı ortaklıklarından olan ticari alacaklar bu grup altında izlenmeye devam edilmektedir.

Kredi kartı alacaklarının ve vadeli çeklerin, ticari alacaklar grubu içinde izlenmesini sağlamak için “Kredi Kartlarından Alacaklar” ve “Alınan İleri Tarihli Çekler” hesapları ilave edilmiştir.

Alacak senetleri reeskontu hesap isminin, işlemin tüm ticari alacakları kapsayacak olması nedeniyle “Ticari Alacaklar Reeskontu/ Ertelenmiş Faiz Geliri” olarak değiştirilmesi önerilmektedir.

Şüpheli Ticari Alacak hesabının VUK’a dayalı olarak tanımlanması yerine TMS’ye uygun olarak “tahsili konusunda ciddi şüpheler bulunan alacaklar” olarak tanımlanması önerilmektedir.

“Verilen Depozito ve Teminatlar” ile “Kazanılmamış Finansal Kiralama Faiz Gelirleri” ticari alacaklar hesap grubundan çıkarılması benimsenmiştir.

1.1.3.4.Uygulamalar

Örnek-1²²: İtfa Edilmiş Maliyet ve Ertelenmiş Faiz Geliri

Firma, 1 Ocak'ta 100.000 TL'ye 5 yıl vadeli, yıllık 20.000 TL ödemeli bir satış gerçekleştirmiştir. Söz konusu vade, finansman niteliği taşımaktadır. Benzer kredi derecelendirmesine sahip bir işletmenin, benzer finansal araçları için geçerli olan faiz oranı %10'dur. Bu durumda 20.000 TL'lik yıllık ödemelerin %10 dan bugünkü değeri hesaplanarak bulunan 75.816 TL hasılat olarak, 100.000 TL ile arasındaki 24,184 TL'lik fark ise Ticari Alacaklar Reeskontu (ertelenmiş faiz gelirleri) olarak muhasebeleştirilecektir.

Ticari Alacaklar	100.000
Satış	75.816
Ticari Alacaklar Reeskontu	24.184
(Ertelenmiş Faiz Gelirleri)	

Aynı örnekte, peşin satış fiyatının 80.000 TL olması halinde, hasılat 80.000 TL ve Ticari Alacaklar Reeskontu (ertelenmiş faiz gelirleri) 20.000 TL olarak kayda alınacaktır. 20.000 TL'lik nakit akışlarını 80.000'e eşitleyen oran %7,93 olarak hesaplanır. İlk örnekte 75.816 TL üzerinden %10 faiz oranı ile hesaplanan 7.582 TL, ikinci örnekte ise 80.000 TL üzerinden %7,93 faiz oranı ile hesaplanan 6.344 TL ilk yılın sonunda faiz geliri olarak muhasebeleştirilir.

Örnek-2: Değer Düşüklüğü Zararı

Yukarıdaki örnekte, alacaklarda değer düşüklüğü zararı meydana geldiğine ilişkin tarafsız bir gösterge oluşmuş ve gelecekteki tahmini nakit akışları yıllık 15.000 TL'ya düşmüştür. Bu nakit akışlarının, orijinal faiz oranı ile iskonto edilmesi ile hesaplanan bugünkü değeri ile defter değeri arasındaki fark karşılık tutarını oluşturacaktır. 15.000 TL'nin %10'dan bugünkü değeri 56.862 TL olup, 75.816 TL'lik defter değeri ile arasındaki 18,954 TL fark karşılık olarak kaydedilir.

²² Deloitte 2010:1696

Şüpheli Ticari Alacak	18.954
Ticari Alacak	18.954
Karşılık Gideri	18.954
Şüpheli Alacak Karşılığı	18.954

Peşin satış fiyatına dayalı yapılan ikinci uygulamada ise %7.93 faiz oranı ile ulaşılabilecek bugünkü değer 60.000 ve ayrılacak karşılık tutarı 20.000 TL olacaktır.

1.1.3.5.Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması

TMS/TFRS'nin getirdiği farklılıklar aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

1. Alacaklar gerçeğe uygun değeri ile kaydedilecek ve ifta edilmiş maliyeti ile izlenmeye devam edecektir. VUK uyarınca, yalnızca senetli alacakların değerlendirilmesine getirilmesi mümkünken, TMS/TFRS uyarınca tüm alacaklar itfa edilmiş maliyeti ile ölçülecek, yani vade farkından arındırılarak raporlanacaktır.

2.TMS/TFRS uyarınca alacaklarda değer düşüklüğü zararı meydana geldiğine dair tarafsız bir göstergenin bulunması halinde, zarar tutarı kâr zararda muhasebeleştirilir. Bu tanım, VUK'un şüpheli alacak için yaptığı dava ve icra safasındaki alacak tanımından çok daha geniş kapsamlıdır.

1.1.3.6. Finansal Analize Etkiler

TMS/TFRS uyarınca alacakların itfa edilmiş maliyeti ile gösterilmesi gerekliliği, mevcut durumda yalnızca senetli alacakların bilanço tarihindeki değerine taşınması ile sınırlı olan uygulamayı tüm ticari alacak tutarına yaymaktadır. Dolayısıyla senetsiz alacak tutarları yüksek olan firmaların alacak tutarları ve kârlılıkları, bu uygulamadan önemli ölçüde etkilenecektir. Öte yandan değer düşüklüğü zararlarının genişletilmiş tanımı, gerektiği şekilde uygulanması halinde, alacak bakiyeleri ve kârlılık üzerinde etkili olacaktır. Bu etkiler aşağıda değerlendirilmiştir.

Dönen Varlıklar Alacaklar	Kısa Vadeli Borçlar
Duran Varlıklar	Özkaynaklar Dönem Kârı

Likidite: Ticari alacakların tamamının vade farkından arındırılması ve geniş kapsamlı değer düşüklüğü tanımı, alacak tutarını ve dönem kârını karşılıklı olarak azaltacak dolayısıyla cari oran ve likidite oranı gibi likidite analizinde kullanılan oranlar, daha düşük olacaktır.

Kârlılık: Yukarıdaki nedenler, kârı etkileyeceğinden; kâr ve buna dayalı hesaplanan kârlılık oranları düşecektir.

Borçlanma: Kârın düşmesi ile özkaynak azalacak; dolayısıyla borçlanmaya yönelik hesaplanan borç/özkaynak oranı gibi oranlar yükselecektir.

Alacak Tahsil Süresi: İleri tarihli çekler ve kredi kartı alacaklarının ticari alacaklar hesabında izlenmesi, alacak tahsil süresinin satış vadesine daha yakın hesaplanmasını (ayrıca nakit akımda faaliyetlerle yaratılan nakdin doğru tespitini) sağlayacaktır. TDHP yönelik öneri de, nakit ve benzeri içinde izlenmeye devam edilen kısa süreli kredi kartı alacaklarının, henüz nakde dönüşmemiş bir satış tutarını ifade ettiğinden; analiz aşamasında ticari alacaklara aktarılmasının daha doğru olacağı düşünülmektedir.

1.1.3.7. Yayınlanmış Mali Tablolardan Örnekler

Vadeli Çekler ve Ertelenen Finansman Gideri

Arçelik A.Ş.'nin²³, 2010 sonu itibariyle kısa vadeli ticari alacaklarının detayı aşağıda verilmiştir.

²³ Arçelik A.Ş. 31 Aralık 2010 Finansal Tablo ve Dipnotları

Kısa Vadeli Ticari Alacaklar (BinTL)	31 Aralık 2010
Ticari Alacaklar	1.381.506
Alınan Senetler	961.075
Alınan Çekler	128.754
İlşkili Tarfalardan Alacaklar	22.869
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar(Brüt)	2.494.204
Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı(-)	(110.611)
Ertelenen Finansman Geliri(-)	(59.015)
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar(Net)	2.324.578

Alınan çekler, alacaklar içinde yer almakta olup ertelenen finansman geliri, net alacak tutarına ulaşmak için düşülmüştür.

Kredi Kartı Alacakları

Perakende alanında faaliyet gösteren Boyner A.Ş.²⁴ kredi kartı ile vadeli satış yapmaktadır. Firmanın kredi kartına dayalı alacakları "ticari alacaklar" içinde raporlanmıştır.

Kısa Vadeli Ticari Alacaklar (Bin TL)	31 Aralık 2010
Ticari alacaklar	84.541
Vadeli çekler ve alacak senetleri	2
Şüpheli alacaklar	363
Şüpheli alacak karşılığı (-)	(363)
	84.543

Ticari alacaklar Şirket'in 82.041.579 TL tutarında kredi kartı alacaklarını da içermektedir.

Değer Düşüklüğü Karşılığı

Şüpheli Alacak karşılığı ile ilgili çarpıcı bir örnek ise Enka A.Ş.²⁵ bilançolarında yer almaktadır. 1990 yılında Irak'ın Kuveyti işgali ile bu ülkedeki faaliyetlerini sonlandıran firmanın 2010 bilançolarında yer alan alacak tutarı, bunlarla ilgili tahsilatları ve ayırdığı karşılıklar aşağıda özetlenmiştir.

Uzun Vadeli Ticari Alacaklar(Bin TL)	31 Aralık 2010
Irak Alacakları	177.970
UNCC den tahsil edilen (-)	46.627
UNCC den tahsil edilen (-)	49.260
Irak Alacakları Karşılığı (-)	82.082

²⁴ Boyner Büyük Mağazacılık A.Ş. 31 Aralık 2010 Finansal Tablo ve Dipnotları

²⁵ Enka İnşaat ve Sanayi A.Ş. 31 Aralık 2010 Finansal Tablo ve Dipnotları

1.1.4.STOKLAR

1.1.4.1.Tek Düzen Hesap Planı ve Vergi Usul Kanunu

1.1.4.1.1.Tek Düzen Hesap Planı

Tek düzen hesap planında **stoklar grubu**, işletmenin satmak, üretimde kullanmak veya tüketmek amacıyla edindiği, bir yıldan az bir sürede kullanılacak olan veya bir yıl içerisinde nakde çevrilebileceği düşünülen varlıklar olarak tanımlanmaktadır.

Bu grup, ilk madde malzeme, yarı mamuller, mamuller, ticari mallar, verilen sipariş avansları ve diğer stokların yanısıra, stokların fiziki ve ekonomik değerlerinde önemli azalışların ortaya çıkması veya stokların piyasa fiyatlarında düşmelerin meydana gelmesi nedeniyle ayrılan karşılıkların izlendiği **stok değer düşüş karşılığı** hesabını kapsar.

1.1.4.1.2.Vergi Usul Kanunu

Vergi Usul Kanunu'nun stoklara yönelik hükümleri şöyledir.

-Ticari mallar **maliyet bedeliyle** değerlendirilir. Emtianın maliyet bedeline nazaran değerlendirme günündeki satış bedelleri % 10 ve daha fazla bir düşüklük gösterdiği hallerde maliyet bedeli yerine **emsal bedeli** ölçüsünü tatbik edebilir (Madde 274).

-İmal edilen emtianın maliyet bedeli; ham maddelerin bedeli, mamule isabet eden işçilik, genel imal giderlerinden mamule düşen hisse, genel idare giderlerinden mamule düşen hisse (Bu hisselerin mamulün maliyetine katılması ihtiyaridir); ambalajlı olarak piyasaya arz edilmesi gereken mamullerde ambalaj malzemesinin bedelinden oluşur (Madde 275).

-Yangın, deprem ve su basması gibi afetler yüzünden veya bozulmak, çürümek, kırılmak, çatlamak, paslanmak gibi haller neticesinde değerlerinde önemli bir azalış olan ticari mal veya mamuller **emsal bedeli** ile değerlendirilir (Madde 278).

-Finansman giderleri ve kur farklarına yönelik 238 sayılı tebliğe göre, emtianın satın alınıp işletme stoklarına girdiği tarihe kadar oluşan kur farklarının maliyete aktarılması

zorunludur. Stokta kalan emtia ile ilgili olarak daha sonra ortaya çıkacak kur farklarının ise, ilgili buldukları yıllarda gider yazılması veya maliyete ilavesi mümkündür.

-Finansman amacıyla bankalardan veya benzeri kredi kuruluşlarından alınan krediler için ödenen faiz ve komisyon giderlerinden dönem sonu stoklarına pay verilmesi zorunlu değildir. Söz konusu ödemeler doğrudan gider olarak kaydedebileceği gibi, stokta bulunan mallarla ilgili kısmı maliyete dahil edebilir.

1.1.4.2. Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları

TMS-1 “Finansal Tabloların Sunuluşu” standardında stoklar finansal durum tablosunda yer alması gereken asgari kalemler arasında sayılmaktadır. Stoklarla ilgili düzenlemeler TMS-2 “Stoklar” standardında yer almaktadır. Bunun yanısıra, TMS-18 “Hasılat” ve TMS-23 “Borçlanma Maliyetleri” ve TMS-21 “Kur Değişiminin Etkileri” standartlarında da stokları ilgilendiren hükümler yer almaktadır.

1.1.4.2.1. Tanımlar

Stoklar: Stoklar; işin normal akışı içinde (olağan işletme faaliyetleri kapsamında) satılmak için elde tutulan, satılmak üzere üretilmekte olan ya da üretim sürecinde ya da hizmet sunumunda kullanılacak ilk madde ve malzemeler şeklinde bulunan varlıklardır.

Net gerçekleşebilir değer; işin normal akışı içinde, tahmini satış fiyatından, tahmini tamamlanma maliyeti ve satışı gerçekleştirmek için gerekli tahmini satış giderleri toplamının, düşürülmesiyle elde edilen tutarı ifade eder.

Gerçeğe uygun değer; Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.

Net gerçekleşebilir değer, bir işletmenin, işin normal akışı içinde, stokların satılmasından elde etmeyi beklediği net tutarı; gerçeğe uygun değer ise, aynı stokun pazarda karşılıklı pazarlık ortamında bilgili ve istekli gruplar arasında değiş tokuş edilebileceği tutarı ifade eder. İlki işletmeye özgü, ikincisi genel bir değerdir.

1.1.4.2.2.Stokların Değerlemesi

Stoklar, “maliyet” ve “net gerçekleşebilir değer”in düşük olanı ile değerlendirilir.

Stokların maliyeti; tüm satın alma maliyetlerini, dönüştürme maliyetlerini ve stokların mevcut durumuna ve konumuna getirilmesi için katılan diğer maliyetleri içerir.

Satın Alma Maliyeti: Stokların satın alma maliyeti; satın alma fiyatı, ithalat vergileri ve diğer vergiler ve nakliye, yükleme boşaltma maliyetleri ile mamul, malzeme ve hizmetlerin elde edilmesiyle doğrudan bağlantısı kurulabilen diğer maliyetleri içerir. Ticari iskontolar ve benzeri diğer indirimler, satın alma maliyetinin belirlenmesinde indirim konusu yapılır.

Dönüştürme Maliyetleri: Stokların dönüştürme maliyetleri; direkt işçilik giderleri gibi, üretimle doğrudan ilişkili maliyetleri kapsar. Bu maliyetler, ayrıca ilk madde ve malzemenin mamule dönüştürülmesinde katılan sabit ve değişken genel üretim giderlerinden sistematik bir şekilde dağıtılan tutarları da içerir.

Sabit genel üretim maliyetlerinin dönüştürme maliyetlerine dağıtımı, üretim faaliyetlerinin normal kapasitede olacağı varsayımına dayanır. Normal kapasite, normal koşullarda bir veya birkaç dönem veya sezonda elde edilmesi beklenen ortalama üretim miktarıdır. Her bir üretim birimine dağıtılan sabit genel üretim gider tutarı, düşük kapasite ya da atıl kapasite nedeniyle arttırılmaz. Dağıtılmayan genel üretim giderleri, gerçekleştiği dönemde gider olarak kaydedilerek sonuç hesaplarına alınır.

Diğer Maliyetler: Diğer maliyetler, ancak stokları mevcut konum ve duruma getirdikleri ölçüde stok maliyetine dahil edilirler.

Normalin üstünde gerçekleşen, ilk madde ve malzeme (fire ve kayıplar), işçilik ve diğer üretim maliyetleri, bir sonraki üretim aşaması için zorunlu olanlar dışındaki depolama giderleri, stokların bulunduğu konum ve duruma gelmesinde katkısı olmayan genel yönetim giderleri ve satış giderleri stokların maliyetine alınmayan ve oluştukları dönemin gideri olarak kabul edilen giderlere ilişkin örneklerdir.

Stokların vadeli olarak alınması halinde, peşin alım fiyatı ile ödenen fiyat arasındaki fark (finansman unsuru içerdiği takdirde), ilgili dönemde faiz gideri olarak muhasebeleştirilir.

TMS-23 “Borçlanma Maliyetleri” Standardı, borçlanma maliyetlerinin stokların maliyetine dahil edildiği sınırlı koşulları belirlemektedir. Temel ilke, bir **özellikli varlığın** elde edilmesi, inşaaı veya üretimi ile doğrudan ilişkilendirilebilen borçlanma maliyetlerinin bu varlığın maliyetinin bir parçasını oluşturmasıdır. Diğer borçlanma maliyetleri, gider olarak muhasebeleştirilir. **Özellikli varlıklar**, amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilebilmesi zorunlu olarak uzun bir süreyi gerektiren varlıklardır. Stoklar koşullara bağlı olarak, özellikli varlık olabilir, ancak kısa süre içerisinde üretilen veya imal edilen stoklar özellikli varlık değildir.

Hizmet Sunan İşletmelerde Stok Maliyeti: Verilen hizmetle ilgili hasılatın mali tablolarına gelir olarak yansıtılmadığı durumlarda ilgili giderler stok hesabına yansıtılır. Hizmet sunan işletmelerde stokların maliyeti, hizmetin sunulmasında doğrudan görev alan personelin işçilik ücretleri ve diğer maliyetleri ile bunlarla ilişkili olabilecek genel giderleri içerir. Satış ve genel yönetim ile ilgili personelin işçilik ücretleri ve bunlarla ilgili diğer giderleri, hizmetin maliyetine dahil edilmez.

Canlı Varlıkların Hasatından Elde Edilen Tarımsal Ürünlerin Maliyeti: İşletmenin canlı varlıklarının hasatıyla elde etmiş olduğu tarımsal ürünler, hasat yerindeki gerçeğe uygun değerinden satış maliyetleri düşüldükten sonra bulunan **net gerçeğe uygun değeriyle** değerlendirilir ve stokun maliyeti bu değerdir.

Stok maliyetinin ölçümünde, sonuçlar maliyete yakınsa, **standart maliyet yöntemi** ve **perakende yöntemi** gibi teknikler kullanılabilir. Standart maliyet hesabında, ilk madde ve malzemelerin, işçiliğin, verimliliğin ve kapasite kullanım oranlarının normal düzeyleri dikkate alınır. Perakende yöntemi, perakende satış yapan işletmeler tarafından, diğer maliyet yöntemlerini uygulamanın pratik olmadığı, benzer kâr marjlarına sahip, hızla değişen çok sayıda kalemden oluşan stokların değerlendirilmesinde kullanılır. Bu yöntemde, stokların maliyeti, stokların satış değerinden uygun bir brüt kâr marjının düşülmesi suretiyle bulunur.

Normal şartlarda birbirleri ile ikame edilemeyen stok kalemleri ile özel projeler için üretilen veya satın alınan mal veya hizmetlerin maliyeti, her bir varlığa ilişkin özel maliyeti dikkate alınarak belirlenir (Gerçek parti maliyet yöntemi). Diğer stokların maliyeti, ilk giren ilk çıkar (FİFO) veya ağırlıklı ortalama maliyet yöntemlerinden (formüllerinden) biri uygulanarak belirlenir.

1.1.4.2.3.Stoklarda Değer Düşüklüğü

Stoklar mali tablolarda, kullanımları veya satılmaları sonucunda elde edilmesi beklenen tutardan daha yüksek bir bedelle izlenemez. Maliyetlerin kullanım veya satış sonucu elde edilecek tutardan yüksek olması durumunda, **stok değer düşüklüğü karşılığı** ayrılır. Stok maliyetlerinin net gerçekleşebilir değere indirgenmesi, stokların maliyet veya net gerçekleşebilir değerden düşük olmasıyla değerlendirme ilkesiyle uyumludur. (Parasal olmayan bir varlık olan stoklar, bir yabancı para biriminden ölçülüyorsa defter değeri, tutarın belirlendiği tarihteki döviz kurundan çevrilen maliyet ve değer belirlendiği tarihteki döviz kurundan çevrilen net gerçekleşebilir değer düşük olanıdır.)

Her finansal tablo dönemi itibarıyla, **net gerçekleşebilir değer** yeniden gözden geçirilir. Daha önce stokların net gerçekleşebilir değere indirgenmesine neden olan koşulların geçerliliğini kaybetmesi veya değişen ekonomik koşullar nedeniyle net gerçekleşebilir değerde artış olduğu kanıtlandığı durumlarda, ayrılan değer düşüklüğü karşılığı iptal edilir.

Stoklar satıldığında, bu stokların kayıtlı değeri, bu stoklarla ilgili hasılatın finansal tablolara alındığı dönemde gider olarak muhasebeleştirilir. Stokları net gerçekleşebilir değerine indirgeyen stok değer düşüklüğü karşılık tutarları ve stoklarla ilgili kayıplar, indirgemenin ve kayıpların olduğu dönemde gider olarak muhasebeleştirilir. Net gerçekleşebilir değer artışından dolayı iptal edilen stok değer düşüklüğü karşılık tutarı, iptalin gerçekleştiği dönemin tahakkuk eden satış maliyetini azaltacak şekilde muhasebeleştirilir.

İşletmelerde kullanılmak üzere imal ve inşa edilen varlıklar için kullanılan stoklar, bu varlıkların maliyetine yüklenerek varlıkların hizmet süresi içinde gidere dönüştürülür.

1.1.4.3.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması

1.1.4.3.1. SPK Uygulaması

Sermaye Piyasası Kurulu'nun "Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği Uyarınca Düzenlenecek Finansal Tablo ve Dipnot Formatları" hakkında duyurusunda **stoklar**; "İşin normal akışı içinde (olağan işletme faaliyetleri kapsamında) satılmak için elde tutulan, satılmak üzere üretilmekte olan ya da üretim sürecinde ya da hizmet sunumunda kullanılacak madde ve malzemeler şeklinde bulunan varlıkların gösterildiği kalem" olarak tanımlanmıştır.

Sınıflandırmanın TDHP'a paralel bir şekilde; ilk madde ve malzeme, yarı mamuller, mamuller, ticari mal, ve/veya tamamlanmamış hizmet maliyetleri şeklinde yapılması istenmiştir. Verilen sipariş avanslarının ise stok niteliğinde olmadığı ifade edilerek ilgili stok muhasebeleştirilene kadar diğer dönen varlıklarda gösterilmesi benimsenmiştir.

1.1.4.3.2.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler

"Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tek Düzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler" başlıklı makalede²⁶, stoklar hesap grubunun kapsamının aşağıdaki şekilde değiştirilmesi önerilmektedir.

F.STOKLAR

- 150 İlk Madde Malzeme
- 151 Yarı Mamuller
- 152 Mamuller
- 153 Ticari Mallar
- 154 **Tamamlanmamış Hizmet Maliyetleri**
- 155 **Tamamlanmış Hizmet Maliyetleri**
- 156 Yoldaki Stoklar
- 157 Diğer Stoklar
- 158 Stok Değer Düşüş Karşılığı(-)
- 159 Verilen Sipariş Avansları

²⁶ N.Akdoğan ve O.Sevilengül, Çözüm 2007:43

Tek düzen hesap planında stoklar hesap grubu tanımına, “Tamamlanmış ancak henüz hizmet olarak sunulmadığından geliri fatura edilmemiş hizmetlerle, yapımı devam eden hizmetlere ilişkin maliyetlerde stok olarak bu gruptaki hesaplarda izlenir.” ifadesinin eklenmesi ve bu amaçla “Tamamlanmamış Hizmet Maliyetleri” ve “ Tamamlanmış Hizmet Maliyetleri” hesaplarının ilavesi önerilmektedir.

Makalede ayrıca, TMS'nin “iptal edilen stok değer düşüklüğü karşılık tutarının, iptalin gerçekleştiği dönemin tahakkuk eden satış maliyetini azaltacak şekilde muhasebeleştirilir” ifadesinden yola çıkılarak değer düşüş karşılığında satış maliyetini artırıcı şekilde muhasebeleştirilmesi gereği üzerinde durulmaktadır.

1.1.4.4.Uygulamalar

Örnek- 1: Vade Farkı

Firma, peşin fiyatı 100.000 TL olan ilk maddeyi ve malzemeyi, 3 ay vade ile 105.000 TL'ye satın almıştır.

Stoklar	100.000
Ertelenmiş Faiz Gideri	5.000
Ticari Borçlar	105.000

Örnek-2: Normal Üretim kapasitesi

Firmanın ilgili hesap döneminde Direkt İlk Madde Malzeme Gideri 60.000 TL, Direkt işçilik gideri 30.000 TL, Değişken Genel Üretim Giderleri 20.000 TL ve Sabit Genel Üretim Giderleri 50.000 TL'dir. Firma, sektörde yaşanan daralma nedeniyle % 75 kapasite kullanım oranı ile çalışabilmiştir. Normal kapasitenin altında kalması nedeniyle sabit genel üretim giderlerinin %25'lik kısmı ($50.000 \cdot 0,25 = 12.500$) doğrudan gider olarak kaydedilecektir.

Stoklar	147.500
Dağıtılmayan Genel Üretim Maliyetleri	12.500
Direk İlk Madde Malzeme Giderleri	60.000
Direk İşçilik Giderleri	30.000
Genel Üretim Giderleri	70.000

Örnek- 3 Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı

Firmanın stok maliyeti 100.000 TL'dir. Tahmini satış fiyatı 110.000 TL olan bu stoğun tamamlanma ve satış giderlerinin 20.000 TL olması beklenmektedir. Bu durumda stoğun net gerçekleşebilir değeri 90.000 TL ($110.000 - 20.000 = 90.000$) olacak ve 10.000 TL değer düşüklüğü karşılığı ayrılması gerekecektir. İlgili tutar satışların maliyetinde izlenecektir.

Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı	10.000
--------------------------------	--------

Stok Değer Düşüklüğü Karşılık Gideri	10.000
--------------------------------------	--------

1.1.4.5. Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması

1.VUK'a göre maliyet bedeli veya koşullara bağlı olarak emsal bedeli ile değerlendirilen stoklar, TMS/TFRS'de maliyet ve net gerçekleşebilir değerden düşüğü ile değerlendirilmektedir.

2. Maliyetin belirlenmesinde temel farklılıklar şunlardır.

a.TMS/TFRS vadeli alınan stoklarda peşin alım fiyatıyla ödenen fiyat arasındaki farkın gider olarak yazılması benimsenmiştir. VUK'a göre bu tutarlar stok maliyetinin unsurudur.

b.TMS/TFRS, özellikli varlık niteliği taşımayan kısa sürede üretilebilen stoklarda finansman giderlerinin aktifleştirilmesine olanak verilmezken, VUK'a göre finansman giderlerinden stoklara pay vermek ihtiyaridir.

c.TMS/IFRS uyarınca stokların bulunduğu konum ve duruma gelmesinde katkısı olmayan genel yönetim giderleri oluştukları dönemde gider olarak yazılırken, VUK'a göre bu giderlerden mamule düşen hissenin stok maliyetinin bir parçası olarak dikkate alınması imkanı vardır.

d. TMS/IFRS, üretim birimine dağıtılan sabit genel üretim gider tutarının, düşük kapasite ya da atıl kapasite nedeniyle arttırılmayacağını belirtmekte, dağıtılmayan genel üretim giderlerinin, gerçekleştiği dönemde gider olarak kaydedilmesini gerektirmektedir.

3.TMS/IFRS, hasılatın ilgili dönemde gelir kaydedilmediği hallerde verilen hizmetle ilgili maliyetin stok hesabına alınması esasını benimsemiştir. VUK bu tutarları stok olarak değerlendirmedeğinden bu konuda bir düzenlemesi yoktur.

4. TMS/IFRS'ye göre maliyetin , net gerçekleşebilir tutarın üzerinde olması halinde, aradaki fark kadar stok değer düşüklüğü karşılığı ayrılmaktadır. VUK'a göre ise emtianın maliyet bedeline nazaran değerlendirme günündeki satış bedelleri % 10 ve daha fazla bir düşüklük gösterdiği hallerde maliyet bedeli yerine emsal bedeli ölçüsü tatbik edilebilir.

1.1.4.6. Finansal Analize Etkiler

Yukarıda belirtilen farklılıklardan, vade farklarının, finansman giderlerinin ve genel giderlerin maliyet unsuru olarak dikkate alınmaması, normalin altında kapasite kullanımında genel üretim giderlerinin stok maliyetini arttırıcı bir unsur olarak kullanılmaması ve stokların net gerçekleşebilir değerle değerlendirilmesi, stok tutarının VUK'a göre daha düşük görünmesi ve kârın azalması sonucunu yaratacaktır. Aksi durum yalnızca hizmet stokları nedeniyle hizmet üreten şirketlerde yaşanacaktır.

Dönen Varlıklar Stoklar	Kısa Vadeli Borçlar
Duran Varlıklar	Özkaynaklar Dönem Kârı

VUK'a göre finansman giderlerinin stoklar üzerine ilavesi, ihtiyari olmakla birlikte kârlılıkla ilgili sorun yaşayan firmaların çok sık kullandığı bir seçenek olmaktadır. Bu uygulama, analistlerce stok devir süresinin normalin (örneğin sektör ortalamalarının) üzerinde olması ve finansman gideri / ortalama finansal borç oranının rayiç borçlanma maliyetlerinin altında kalması halinde tespit edilebilmektedir.

Likidite: Bilançolarda stok tutarının daha düşük görünmesine yol açacak bütün bu yenilikler, cari oranın düşmesine yol açacaktır. (Hizmet üreten işletmeler için ise tam aksi söz konusudur.) Stokların dönen varlıklardan çıkarılması ile hesaplanan likidite oranı ise değişmeyecektir.

Kârlılık: Yukarıdaki nedenler, kârı etkileyeceğinden; kâr ve buna dayalı hesaplanan kârlılık oranları düşecektir. Normal üretim kapasitesine göre gider dağılımı ise düşük kapasite yüzünden; ileriki yıllara taşınan yüksek maliyetli stok dolayısıyla düşük kârın önüne geçmektedir.

Borçlanma: Kârın düşmesi ile özkaynak azalacak; dolayısıyla borçlanmaya yönelik hesaplanan borç/özkaynak oranı gibi oranlar yükselecektir.

Stok Devir Süresi: Stok devir süreleri, gerçeğe daha yakın çıkacaktır. Ancak değer düşüklüğü zararının etkileri, bazı durumlarda yanıltıcı olmaktadır. Karşılık tutarlarının çok belirleyici olduğu dönemlerde karşılık öncesi stok ve satılan mal maliyeti üzerinden hesaplanacak devir süresine de bakılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

1.1.4.7. Yayınlanmış Mali Tablolardan Örnekler

Stok değer düşüş karşılığı : Demir çelik sektöründe faaliyet gösteren Erdemir A.Ş.²⁷ 2008 yılı mali tabloları (dönemin özelliği nedeniyle seçilmiştir.) stok hesabı aşağıda verilmiştir.

---

²⁷ Erdemir A.Ş. 31 Aralık 2008 Finansal Tablo ve Dipnotları

Stoklar	2008	2007
İlk madde ve malzeme	1.450.291.039	723.054.487
Yarı mamüller	1.041.333.939	366.084.962
Mamüller	768.006.301	296.080.839
Ticari mallar	2.183.145	2.314.640
Diğer stoklar	280.760.987	52.473.479
Stok değer düşüş karşılığı (-)	(989.041.083)	(7.321.846)
	<u>2.553.534.328</u>	<u>1.432.686.561</u>

Grup, 2008 yılının son çeyreğinde ortaya çıkan demir ve çelik ürün talebine ve fiyatlarındaki sert ve hızlı düşüslere ve yakın dönemdeki düşük talep ve satış fiyat beklentisine bağlı olarak mamul, yarı mamul ve hammadde stoklarında net gerçekleşebilir değerinin maliyetten düşük kaldığı durumlar için stok değer düşüş karşılığı ayırmıştır.

Ayrıca, Grup, hammadde ihtiyaçlarının bir kısmını, önceden belirlenmiş miktarlar ve fiyatlar üzerinden alım taahhütünde bulunulan sözleşmeler aracılığıyla temin etmektedir. 2008 yılının son çeyreğinde ortaya çıkan demir ve çelik ürünlerinin satış fiyatlarındaki sert düşüslere bağlı olarak, söz konusu sözleşmeler kapsamında alınacak ve net gerçekleşebilir değerleri, alım maliyetinin altında olacak hammaddeler için de karşılık ayrılmıştır.

Aynı dönemlere ait satışların maliyetinin detayı aşağıdaki gibidir.

	1 Ocak – 31 Aralık 2008	1 Ocak – 31 Aralık 2007
Malzeme kullanım payı	(3.359.388.639)	(2.806.062.886)
Stok değer düşüş karşılığı	(989.041.083)	(7.321.846)
Personel gider payı	(754.626.272)	(737.269.631)
Enerji	(348.087.426)	(285.483.476)
Amortisman ve itfa gider payı	(222.879.534)	(337.560.173)
Diğer	(299.342.081)	(280.329.470)
	<u>(5.973.365.035)</u>	<u>(4.454.027.482)</u>

Firma, TMS-2 uyarınca stok değer düşüş karşılığı ayırmış ve bu tutarı satılan mal maliyeti içinde raporlamıştır.

Firmanın 2008 yılı stok devir süresi **156 gün** olarak hesaplanmaktadır. Değer düşüklüğü öncesi tutarlardan hesaplanan süre ise **185 gündür**.

Normal Kapasite: Aynı dönemde global krizden etkilenen bir başka sektör olan otomotivde sektörünün önde gelen firmalarından Ford Otosan'ın²⁸ çalışılmayan dönem giderleri ile ilgili dipnotlarına aşağıda yer verilmiştir.

“Mamül üzerindeki sabit üretim maliyetleri normal üretim kapasitesine göre dağıtılırlar. Fabrikanın üretime ara vermesi sırasında oluşan çalışılmayan dönem giderleri 11.080.081 TL tutarındadır.”

Diğer faaliyetlerden gider ve zararlar

Çalışılmayan dönem gideri	(11.080.081)
Şüpheli alacaklar	(3.517.060)
Sabit kıymet satış zararı	(2.185.318)
İthal malzeme tazminat giderleri	(794.141)
Geçmiş dönem fiyat farkları	(243.698)
Diğer	(1.570.224)

Krizin derinleştiği 2009 yılı ilk üç ayında ise ilgili tutar 17.715.442 TL olarak gerçekleşmiştir.

Finansman Giderlerinden stoklara pay verilmesi: Dardanel A.Ş.'nin²⁹ 1998-2000 dönemi seçilmiş bilanço ve gelir tablosu rakamları aşağıda yer almaktadır.

Bilanço Kalemleri (TL)	1998	1999	2000
Stoklar	23.180.492	40.289.077	18.490.192
Aktif Toplamı	57.289.735	57.289.735	41.469.760
Satışlar	14.003.220	15.647.095	22.566.242
SMM	9.483.068	6.406.926	44.514.896
Finansman gideri	2.804.666	12.085.052	10.552.363
Aktifleştirilen Finansman Gideri	5.353.652	10.975.577	11.681.990
Stok Değer Düşüş Karşılığı			8.256.378
Kâr	167.280	(5.219.075)	(49.782.566)
SDS(gün)	883 gün	2295 gün	152 gün

Finansman giderlerinden stoklara pay verilmesi ile firmanın stok devir süresi 1999 yılında 2.295 gün (altı yıl) ulaşmıştır. Sadece aktifleştirilen tutar bu süreye 625 gün eklemiştir. Finansman gideri aktifleştirmenin yarattığı sonuçları görmek açısından çarpıcı bir örnektir.

²⁸ Ford Otomotiv Sanayi A.Ş. 31 Aralık 2008 Finansal Tablo ve Dipnotları

²⁹ Dardanel A.Ş. 31 Aralık 1999 ve 2000 Finansal Tablo ve Dipnotları

1.1.5.CANLI VARLIKLAR

1.1.5.1.Tek Düzen Hesap Planı ve Vergi Usul Kanunu

1.1.5.1.1.Tek Düzen Hesap Planı

Tek düzen hesap planında canlı varlıkların izlendiği ayrı bir hesap grubu yoktur. Canlı varlıklar stoklar ve duran varlıklar altında izlenmektedir.

1.1.5.1.2.Vergi Usul Kanunu

Vergi Usul Kanunu'nun 276. Maddesi uyarınca zirai mahsuller ve 277. maddesi uyarınca zirai işletmelere dahil hayvanlar **maliyet bedeli** ile değerlendirilir. Hayvanların maliyet bedelinin tesbitinin mümkün olmaması halinde maliyet bedeli yerine **emsal bedeli** alınır.

1.1.5.2.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları

TMS-1 "Finansal Tabloların Sunuluşu" standardında canlı varlıklar finansal durum tablosunda yer alması gereken asgari kalemler arasında yer almaktadır. Canlı varlıklarla ilgili düzenlemeler TMS-41 "Tarımsal Faaliyetler" standardında yapılmıştır. Ayrıca, TMS-2 Stoklar ve TMS-20 Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi standartları da canlı varlıklarla ilgili düzenlemeler içermektedir.

Tarımsal faaliyetler, geniş kapsamlı bir faaliyet grubunu kapsamakla birlikte, bu faaliyet gruplarının değişim kapasitesi (biyolojik dönüşüm geçirebilme özelliği), değişimin yönetilmesi ve değişimin ölçülmesi gibi ortak özellikleri bulunmaktadır. Biyolojik dönüşüm; büyüme, bozulma, dölleme veya tarımsal ürünlerin üretimi sonuçlarını meydana getirir. TMS-41 işletmenin hasadı yapılmış canlı varlıkları olan tarımsal ürünlerine, hasat aşamasında uygulanır. Bunun sonrasında, "TMS-2 Stoklar" standardı veya diğer uygun olan bir standart uygulanır.

1.1.5.2.1.Tanımlar

Tarımsal faaliyet: Satışa veya geri dönüştürülmeye konu canlı varlıkların tarımsal ürünlere veya farklı canlı varlıklara dönüştürülmesi ve hasat işlemlerinin bir işletme tarafından yönetimidir.

Tarımsal ürün: İşletmenin canlı varlıklarının hasadı yapılmış ürünüdür.

Canlı varlık: Yaşayan hayvan veya bitkidir.

Biyolojik dönüşüm: Canlı varlıklarda niteliksel ve niceliksel değişime yol açan büyüme, bozulma, üretim ve döllenme sürecidir.

Satış maliyetleri: Finansman maliyetleri ve gelir vergileri hariç olmak üzere, bir varlığın elden çıkarılmasıyla doğrudan ilişkilendirilebilen ek maliyetlerdir.

Hasat: Ürünün canlı varlıklardan ayrılması veya canlı varlığın yaşam sürecinin sona ermesidir.

Aktif piyasa: Ticareti yapılan malların homojen olduğu , her zaman için alıcı ve satıcının bulunduğu, fiyatların kamuoyu tarafından öğrenilebildiği piyasadır.

Devlet teşvikleri: İşletmenin faaliyet konuları ile ilgili belirli koşulların geçmişte veya gelecekte yerine getirilmesi karşılığında işletmeye kaynak transferi şeklindeki devlet yardımlarıdır.

1.1.5.2.2.Muhasebeleştirme ve Ölçme

İşletme, canlı bir varlığı veya tarımsal bir ürünü; işletmenin, söz konusu varlığı geçmiş olayların sonucu olarak kontrol etmekte olması, varlığa ilişkin gelecekteki ekonomik faydaların işletmeye aktarılmasının muhtemel olması ve varlığın gerçeğe uygun değerinin veya maliyetinin güvenilir olarak ölçülebilmesi durumunda muhasebeleştirir.

Canlı varlıklar ilk muhasebeleştirildikleri tarihte ve her raporlama dönemi sonunda, **gerçeğe uygun değerlerinden satış maliyetleri düşülmek suretiyle ölçülür**. Bir varlığın gerçeğe uygun değeri, o varlığın mevcut durumundaki yeri ve durumuna bağlıdır.

Bir işletmenin canlı varlıklarından elde edilen tarımsal ürünler, hasat sırasında, gerçeğe uygun değerlerinden satış maliyetleri düşülmek suretiyle ölçülür. Söz konusu ölçüm, TMS-2 “Stoklar” standardının uygulandığı tarihteki maliyettir.

Canlı bir varlığın gerçeğe uygun değerinden satış maliyetlerinin düşülerek ilk muhasebeleştirilmesi sırasında doğan kazanç veya zarar ile, ilgili varlığın gerçeğe uygun değerindeki değişiklikten doğan kazanç veya zarar olduğu dönem kâr veya zararında dikkate alınır.

Gerçeğe uygun değerinden satış maliyeti düşülmek suretiyle ölçülen canlı varlıklara ilişkin koşulsuz olarak yapılan devlet teşvikleri, söz konusu teşviklerin alacak haline gelmeleri durumunda kâr ya da zararda muhasebeleştirilir.

1.1.5.3.TMS/TFRS’ye Uyum için Öneriler

“Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tek Düzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler” başlıklı makalede³⁰, TMS uyarınca oluşturulacak canlı varlıklar grubunda yer alacak hesaplara ilişkin öneriler aşağıda yer almaktadır.

16-CANLI VARLIKLAR/BİYOLOJİK VARLIKLAR

- 160 Tarla Bitkileri
- 161 Bahçe Bitkileri
- 162 Canlı Kümes Hayvanları
- 163 Canlı Su Hayvanları
- 164 Canlı Büyükbaş Hayvanlar
- 165 Canlı Küçükbaş Hayvanlar
- 168 Diğer Canlı Varlıklar
- 169 Canlı Varlıklar Değer Düşüklüğü Karşılığı(-)

³⁰ N.Akdoğan ve O.Sevilengül, Çözüm 2007,84:46

Makalede, hesap grubunun “işletmenin satmak veya işletmede kullanmak amacıyla edindiği canlı varlıklardan oluşur. Bu grupta yer alacak hesaplarda en çok bir yıl içinde satılacak veya canlı olma niteliğini kaybedecek varlıklar izlenir. Canlı hayvanlardan hasadı yapılan ürünler ile yaşamı sona erdirilen diğer canlı varlıklar bu grupta değil stoklar grubundaki hesaplara alınarak izlenir.” şeklinde tanımlanması önerilmektedir.

“Canlı Varlık Değer Düşüş Karşılığı” hesabının, canlı varlıkların değerlerinde önemli azalışların olması durumunda ayrılan değer düşüklüğü karşılıklarının izlenmesinde kullanılması ve değer artışları için gelir tablosunda “ Canlı Varlık Değerleme Farkları” hesabına kayıt yapılması önerilmektedir.

1.1.5.4.Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması

Canlı varlıklar hesabı, TMS/TFRS'nin açılmasını ve bilançoda ayrı olarak raporlanmasını benimsediği, TDHP'da ise yer almayan bir hesaptır. Daha önce stoklarda maliyet bedelleri ile izlenen bu gruba dahil varlıklar, gerçeğe uygun değerlerinden satış maliyetleri düşülmek suretiyle ölçülmeyecektir.

1.1.5.5.Finansal Analize Etkiler

Canlı varlık grubunun gerçeğe uygun değerle ölçümü ve değerlendirilmesinin kâr zararda muhasebeleştirilmesi, finansal analizi etkileyecek değişimler yaratacaktır. Gerçeğe uygun değerlerin maliyetin üzerinde veya altında oluşması hali, mevcut uygulamada satış aşamasında oluşan kâr/zararın mali tablolara yansımaları sonucunu doğuracaktır.

Likidite: Varlıkların gerçeğe uygun değeriyle gösterilmesi (bu değer maliyetten yüksek olduğu sürece) likiditeyi olumlu etkileyecek, cari oran yüksek çıkacaktır. Canlı varlıkların likidite oranı hesaplanmasında arındırılması gerektiğinden, likidite oranında bir değişiklik olmayacaktır.

Kârlılık: Varlıkların gerçeğe uygun değeriyle gösterilmesi (bu değer maliyetten yüksek olduğu sürece) sonucunda, satış öncesi oluşan kâr ve kârlılık oranlarını olumlu etkileyecektir.

1.1.5.6.Yayınlanmış Mali Tablo Örnekleri³¹

Banvit A.Ş.'nin 2010 yılı mali tablo dipnotlarında, canlı varlıklar ile ilgili açıklamalarına aşağıda yer verilmiştir.

Canlı Varlıklar	31 Aralık 2010	31 Aralık 2009
Buzağular	60,602,395	41,205,272
Broiler canlı tavuklar	20,854,839	15,146,944
Damızlık tavuklar	15,114,867	9,645,185
Damızlık yarka sürüleri	6,840,239	6,369,675
Broiler canlı hindiler	3,308,338	2,452,268
Toplam canlı varlıklar	106,720,678	74,819,344

“1 yılda itfa edilen damızlık tavuklar, damızlık yarka sürüleri, broiler canlı tavuklar, broiler canlı hindiler ve buzağular canlı varlıklar kalemi içerisinde sınıflandırılmıştır. Broiler canlı tavukların hareketi aşağıdaki gibidir.”

	31 Aralık 2010	31 Aralık 2009
Dönem başı bakiyesi	15,146,944	12,048,013
Girişler	60,337,141	50,950,708
Fiziksel özelliklerdeki değişimin etkisi*	294,388,044	249,579,894
Çıkışlar	(349,017,290)	(297,431,671)
Dönem Sonu Bakiyesi	20,854,839	15,146,944

* Fiziksel özelliklerdeki değişimin etkisi büyük ölçüde yem maliyetleri, yetiştirici maliyetleri, ilaç ve bakım maliyetlerini kapsamaktadır.

Firma, finansal tabloların sunulmasına ilişkin esaslar kısmında; damızlık yarka sürüleri, broiler canlı tavuklar ve hindilerin **aktif bir piyasaları olmamasından** dolayı finansal tablolarda **maliyet** ve varsa değer düşüklüğü karşılığı ayrıldıktan sonra, buzağuların ise **gerçeğe uygun değerlerinden tahmini pazar yeri maliyetleri düşülmesi** suretiyle yansıtıldığını belirtmektedir.

³¹ Banvit Bandırma Vitaminli Yem Sanayi A.Ş. 31 Aralık 2010 Finansal Tablo ve Dipnotları

1.1.6.İNŞAAT SÖZLEŞMESİNE İLİŞKİN VARLIKLAR

1.1.6.1. Tek Düzen Hesap Planı ve Gelir Vergisi Kanunu

1.1.6.1.1. Tek Düzen Hesap Planı

Tek düzen hesap planında yıllara yaygın inşaat ve onarım maliyetleri; “yıllara yaygın inşaat ve onarım işleri yapan işletmelerin, bu işleri nedeniyle yaptıkları harcamaların izlendiği hesaplar” olarak tanımlanmaktadır. Bu grupta; işletmenin üstlendiği yıllara yaygın inşaat ve onarım işlerinin maliyetlerinin biriktirildiği yıllara yaygın inşaat ve onarım maliyetleri ile taşeronlara verilen avanslar hesapları yer alır.

1.1.6.1.2. Gelir Vergisi Kanunu

Gelir Vergisi Kanunu’nun 42. maddesinde birden fazla takvim yılına sirayet eden inşaat ve onarma işleri başlığı altında “Birden fazla takvim yılına sirayet eden inşaat ve onarma işlerinde kâr veya zarar için bittiği yıl kati olarak tespit edilir ve tamamı o yılın geliri sayılarak, mezkur yıl beyannamesinde gösterilir.” denilmektedir.

Buna göre; işin bitimine kadar yapılan harcamalar varlık, alınan hakedişlerde kaynak olarak raporlanmaya devam eder. İş bitiminden öncede bir maliyet/hasılat eşleştirmesi söz konusu olmaz.

1.1.6.2. Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları

TMS/TFRS’nin getirdiği en önemli değişikliklerden biri inşaat sözleşmelerinin muhasebeleştirilmesine yöneliktir. Ülkemizde uygulanan iş bitimi esasının kullanılmasına son verecek olan TMS-11 “İnşaat Sözleşmeleri” standardına, esas faaliyet gelirleri başlığı altında değinilecektir. Ancak, yeni uygulamanın bilançoda yaratacağı yeni varlık hesaplarına burada yer verilmektedir. Standartta yer alan bazı tanımlara aşağıdadır.

İnşaat sözleşmesi, bir varlığın veya tasarım, teknoloji ve fonksiyon ya da nihai amaç veya kullanım açısından birbiriyle yakından ilişkili ya da birbirine bağımlı bir grup varlığın inşası için özel olarak yapılmış bir sözleşmedir. Sözleşme kapsamındaki işin başlamasıyla tamamlanması farklı hesap dönemlerine girmektedir. Bu nedenle inşaat sözleşmelerine ilişkin

muhasabe uygulamasındaki esas konu, sözleşme kapsamında elde edilen gelir ve maliyetlerin inşaat işinin gerçekleştirildiği hesap dönemlerine dağıtılmasıdır.

Sözleşme geliri, sözleşmede başlangıçta üzerinde anlaşmaya varılmış bedel ile sözleşmeye konu işteki değişiklikler, ek ödeme talepleri ve teşvik ödemelerinden gelir olarak sonuçlanması muhtemel olanlar ve güvenilir biçimde ölçülebilenleri içerir. Sözleşme geliri alınan veya alınacak olan hakedişlerin **gerçeğe uygun** değeri ile ölçülür.

Tamamlanma yüzdesi yöntemi, Bir inşaat sözleşmesinin sonucu güvenilir biçimde öngörülebiliyorsa, inşaatla ilişkin gelir ve maliyetler raporlama dönemi sonu itibarıyla sözleşmeye konu **işin tamamlanma aşaması esas alınarak, gelir ve giderler olarak finansal tablolara yansıtılır**. Bu yöntemde sözleşme geliri, ulaşılan tamamlanma aşamasına kadar katlanılan inşaat maliyetiyle eşleştirilerek, bitirilen işle orantılı gelir, gider ve kârın raporlanması sağlanır.

Tamamlanma yüzdesi yönteminde, sözleşme geliri işin yapıldığı hesap dönemlerinin kâr veya zararda gelir olarak gösterilir. Sözleşme maliyetleri genellikle ait oldukları işin yapıldığı hesap dönemlerinin kâr veya zararında gider olarak gösterilir.

Bir yüklenici sözleşme kapsamında gelecekte yapılacak işlere ilişkin maliyetlere katlanmış olabilir. Bu tür sözleşme maliyetleri, geri alınabileceklerinin muhtemel olması koşuluyla, bir varlık olarak finansal tablolara alınır. Bu maliyetler müşteriden olan alacağı temsil eder ve "yapılmakta olan işler " olarak sınıflandırılır.

1.1.6.3.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması

1.1.6.3.1.SPK Uygulaması

Sermaye Piyasası Kurulunun "Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği Uyarınca Düzenlenecek Finansal Tablo ve Dipnot Formatları" hakkında 14.4.2008 tarihli duyurusunda; **Devam Eden İnşaat Sözleşmelerine İlişkin Varlıklarla** ilgili olarak "UMS 11 kapsamında, devam eden inşaat sözleşmelerine ilişkin varlık ve yükümlülükler, finansal tablolarda ilgili hesaplarla ilişkilendirilir (İlgili hesaplar ticari

alacaklarla ve henüz hak ediş bağlanmamış gelir tahakkukları ve alınan/verilen avanslar için diğer varlık veya yükümlülükler) denilmektedir. Bu varlıkların ayrı bir hesap altında izlenmesine gerek duyulmamıştır.

1.1.6.3.2.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler

“Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tek Düzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler” başlıklı makalede³² ilgili hesap grubunun aşağıdaki şekilde oluşturulması önerilmektedir.

H.İNŞAAT SÖZLEŞMELERİNE İLİŞKİN VARLIKLAR

174 Önceden Yapılan İşler

175 İş Sahibine Yansıtılacak Maliyetler

176 Hakediş Bağlanacak İşler Gelir tahakkukları

179 Taşeronlara Verilen Avanslar

Makalede, “TMS-11 İnşaat sözleşmeleri standardı ülkemizde uygulanmakta olan iş bitimi esasına dayanan yöntemden farklı olarak yapılan harcamaların ve bunlara paralel olarak belirlenecek gelirin, gelir tablolarına aktarılmasını gerektirmektedir. Bu nedenle yıllara yaygın inşaat ve onarım maliyetleri hesabının kaldırılması ve yerine yeni hesapların eklenmesi gerekmektedir.” ifadesi yer almaktadır.

Bu kapsamda, ”Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Maliyetleri” hesabının kaldırılarak, ”Önceden Yapılan İşler”, “İş Sahibine Yansıtılacak Maliyetler” ve “Hakediş Bağlanacak İşler Gelir Tahakkukları” hesapları eklenmesi önerilmektedir.

Öneriye göre; “Önceden Yapılan İşler Hesabı”, gelecekte yapılması planlanmasına karşın cari dönemde yapılan dolayısıyla sonuç hesaplarına aktarılmayan harcamaların izlenmesi için kullanılacaktır.

Sözleşme hükümlerince iş sahibine yansıtılacak maliyetler “İş Sahibine Yansıtılacak Maliyetler” hesabında izlenecektir.

³² N.Akdoğan ve O.Sevilengül, Çözüm 2007:47

“Hakedişe Bağlanacak İşler Gelir Tahakkukları” hesabı, tamamlanma düzeyine göre veya maliyet tutarına eşdeğer tutarın gelirler hesabına alınması esasına göre gelir olarak kaydedilen ancak henüz hakedişe bağlanmış gelir tahakkuklarının izlenmesinde kullanılacaktır.

1.1.6.4.Uygulamalar³³

Firma, tahmini maliyeti 450.000 TL olan 500.000 TL tutarlı bir inşaat projesine başlamıştır. Projenin üç yılda tamamlanması beklenmekte olup, birinci yılın sonunda 150.000 TL maliyet gerçekleşmiş ve 100.000 TL hakediş yapılmıştır. Hakedişlerin 75.000TL’si tahsil edilmiştir.

Tek Düzen Hesap Planına göre kayıt:

Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Maliyetleri	150.000
Kasa/Ticari Borç	150.000
Kasa	75.000
Hakediş Alacakları	25.000
Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Hakedişleri	100.000

TMS/TFRS’ye göre kayıt:

Tamamlanma yüzdesi yöntemine göre; yapılan 150.000 TL harcamanın 450.000 TL’lik toplam maliyete oranı ile 500.000 TL’lik iş tutarı çarpılarak ulaşılan $(150.000 / 450.000 * 500.000)$ 166.667 TL ilgili yılda gelir olarak kaydedilecektir.

Esas Faaliyet Giderleri	150.000
Kasa/Ticari Borç	150.000
Kasa	75.000
Hakediş Alacakları	25.000
Hakedişe Bağlanacak İşler Gelir Tahakkukları	66.667
Esas Faaliyet Gelirleri	166.667

³³ Mackenzie 2011: 291

Bilanço görünümüleri aşağıdaki gibi olacaktır.

TDHP

Kasa	75.000	Ticari Borç	150.000
Ticari Alacak	25.000	YYİO Hakedişleri	100.000
Y. Y. İnşaat ve Onarım Maliyetleri	150.000		
Dönen Varlıklar	250.000	Kısa Vadeli Borçlar	250.000

TMS/TFRS

Kasa	75.000	Ticari Borç	150.000
Ticari Alacak	25.000	Kısa Vadeli Borçlar	150.000
Hakedişe Bağlanacak İşler Gelir Tahh.	66.667	Kâr	16.667
Dönen Varlıklar	166.667	Özvarlık	16.667

TDHP'a göre cari oran; $100.000/150.000 = 0,67$

TMS'e göre cari oran; $166.667/150.000 = 1,11$

1.1.6.5.Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması

TMS/TFRS'nin getirdiği en önemli değişikliklerden biri inşaat sözleşmelerinin muhasebeleştirilmesine yöneliktir. TMS-11 "İnşaat Sözleşmeleri" standardı, ülkemizde uygulanan iş bitimi esasının kullanılmasına olanak vermemektedir. Bu nedenle, birden fazla takvim yılına yayılan inşaat ve onarma işlerinde kâr veya zararın işin bittiği yıl tespit edilmesi ve bu süre içinde oluşan maliyetlerin ve hakedişlerin bilançoda birikimli olarak gösterilmesi mümkün olmayacaktır.

TMS uyarınca, inşaat sözleşmesinin sonucu güvenilir biçimde öngörülebiliyorsa, inşaata ilişkin gelir ve maliyetler raporlama dönemi sonu itibarıyla sözleşmeye konu işin tamamlanma aşaması esas alınarak, gelir ve giderler olarak finansal tablolara yansıtılacaktır.

Bu durumda, yıllara yaygın inşaat ve onarım maliyetleri hesabına gerek olmayacaktır.

1.1.6.6. Finansal Analize Etkiler

Yıllara yaygın inşaat ve onarım maliyetleri hesabının kaldırılması, en başta bilanço büyüklüğünü etkileyecektir. Kârın iş bitimi yerine, tamamlanma aşamasına göre finansal tablolara alınmasının da, karlılık üzerinde belirgin etkileri olacaktır.

Likidite: Yıllara yaygın inşaat ve onarım maliyetleri/hakedişleri , dönen varlıklar/kısa vadeli borçlar altında yer almakla birlikte, bir varlık/borç hesabı niteliği taşımadığı için; likidite analizinde (cari oran vb. hesaplamasında) dikkate alınmamaktadır. Bu hesabın kaldırılması doğrudan bir etki yaratmayacaktır. Ancak, tamamlanma düzeyine göre veya maliyet tutarına eşdeğer tutarın gelirler hesabına alınması, gelir olarak kaydedilen ancak henüz hakedişe bağlanmamış gelir tahakkukları ve sözleşme kapsamında gelecekte yapılacak işlere ilişkin maliyetlerin bir varlık olarak finansal tablolara alınması ile oluşan varlık hesapları, dönen varlıkların artması sonucunu yaratacaktır. Bu hesaplar, likidite analizi sonuçlarını olumlu etkileyecektir.

Kârlılık: Belirli bir kâr öngörüsüne dayalı gelir tahakkukları, kârı ve kârlılık oranlarını olumlu etkileyecektir.

Borçlanma: Sürmekte olan işlerle ilgili kâr tahakkukları, özkaynak artışı yaratacak; bu da borçlanma oranlarını olumlu etkileyecektir. (Mevcut uygulamada, borçlar içinde yer alan birikimli hakediş tutarlarının borçlanma oranlarının hesaplanmasında arındırılması gerekir.)

1.1.7.SATIŞ AMACIYLA ELDE TUTULAN DURAN VARLIKLAR

1.1.7.1.Tek Düzen Hesap Planı ve Vergi Usul Kanunu

1.1.7.1.1.Tek Düzen Hesap Planı

Tek düzen hesap planında satış amacıyla elde tutulan duran varlıklar ve durdurulan faaliyetlerin izlendiği ayrı bir hesap yoktur. Bu varlıklar, duran varlıklar altında ilgili hesap gruplarında izlenmektedir.

1.1.7.1.2.Vergi Usul Kanunu

Vergi Usul Kanunda, satış amacıyla elde tutulan duran varlıklar ve durdurulan faaliyetlere yönelik hüküm bulunmamaktadır. Varlıklar, ilgili maddeler uyarınca değerlendirilir.

1.1.7.2.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları

Satış amacıyla elde tutulan duran varlıklar, TFRS-5 Satış amacıyla elde tutulan duran varlıklar ve durdurulan faaliyetler standardı ile düzenlenmiştir. Satış amaçlı elde tutulan olarak sınıflandırılma kriterlerini sağlayan varlıklar finansal durum tablosunda ayrı olarak sunulur.

Bir duran varlığın defter değerinin sürdürülmekte olan kullanımdan ziyade satış işlemi vasıtası ile geri kazanılacak olması durumunda işletme, söz konusu duran varlığı (veya elden çıkarılacak varlık grubunu) satış amaçlı olarak sınıflandırır. Bunun için ilgili varlığın, bu tür varlıkların satışında sıkça rastlanan ve alışılmış koşullar çerçevesinde derhal satılabilecek durumda olması ve satış olasılığının yüksek olması gerekmektedir.

Bağlı ortaklık üzerindeki kontrolün kaybedilmesi sonucunu doğuran bir satış planı oluşturulmuş ise (satış sonrasında herhangi bir payı kalıp kalmayacağına bakılmaksızın) söz konusu bağlı ortaklığın tüm varlık ve borçları satış amaçlı elde tutulan olarak sınıflandırılır. Kullanımdan çekilecek varlıklar, defter değerlerinin kullanımın devamı ile kazanılacak olması nedeniyle bu grupta sınıflandırılmaz.

İşletme satış amaçlı elde tutulan varlık olarak sınıflandırılan bir duran varlığı **defter değeri ile satış maliyeti düşülmüş gerçeğe uygun değerinden düşük** olanı ile ölçer.

İlgili varlığın veya elden çıkarılacak varlık grubunun satış amaçlı elde tutulan varlık olarak ilk sınıflandırmasının hemen öncesinde, söz konusu varlığın (veya grup içindeki tüm varlık ve gruba ilişkin borçların) defter değeri, ilgili TFRS'ler çerçevesinde ölçülür. Satış amaçlı sınıflandırılan duran varlık amortismanına tabi tutulmaz (veya itfa edilmez).

Başlangıçta veya daha sonra, bir varlığın değerinin satış maliyetinin gerçeğe uygun değerden düşülerek elde edilen değerine kadar azaltılması durumunda, değer düşüklüğü zararı finansal tablolara yansıtılır.

TFRS-5 veya TMS-36 doğrultusunda muhasebeleştirilen birikmiş değer düşüklüğü zararlarını aşmamak koşuluyla işletme, satış maliyetinin gerçeğe uygun değerinden düşülerek bulunan değerde sonradan meydana gelecek herhangi bir artışı kazanç olarak muhasebeleştirir.

Satış amaçlı olarak sınıflandırılmış olan ancak gerekli koşulları sürdüremeyen varlıkların bu kapsamda sınıflandırılmasına son verilir.

Satış amaçlı elde tutulan olarak sınıflandırılmasına son verilen bir duran varlık, satış amacıyla elde tutulan olarak sınıflandırılmasından önceki ve varlığın satış amacıyla elde tutulan olarak sınıflandırılmamış olması durumunda ortaya çıkan amortisman, itfa veya yeniden değerlendirme ile ilgili düzeltmeler göz önüne alınarak belirlenen defter değeri ve satılmamasına karar verildiği gündeki geri kazanılabilir tutarından, düşük olanı ile ölçülür. Satış amaçlı elde tutulan olarak sınıflandırılmasına son verilen duran varlığın defter değeri için gerekli olan düzeltmeler, devam etmekte olan faaliyetlerden elde edilen gelirler hesabına dahil edilir, bu düzeltmeler kâr veya zararın sunulduğu kapsamlı gelir tablosu içerisinde sunulur.

Bir duran varlığın (veya elden çıkarılacak bir varlık grubunun) satış gününe kadar muhasebeleştirilmeyen kazanç veya kaybı, ilgili varlığın finansal durum tablosu dışı bırakıldığı gün itibarıyla muhasebeleştirilir.

Finansal durum tablosunun dışında bırakılma koşulları, TMS-16 ve TMS-38'de düzenlenmiştir. TMS-16'ya göre, bir maddi duran varlık kalemi elden çıkarıldığında finansal durum tablosu dışı bırakılır. Ortaya çıkan kazanç veya kayıp, varlıkların elden çıkarılmasından kaynaklanan net tahsilat ile varlığın defter değeri arasındaki fark olarak belirlenir ve gelir tablosu ile ilişkilendirilir. Satış nedeniyle ortaya çıkan alacaklar gerçeğe uygun değeri ile muhasebeleştirilir. Eğer ilgili kalem için yapılan ödeme ertelenmişse, alınan tutar başlangıçta peşin fiyat eşdeğeri ile muhasebeleştirilir. Oluşan alacağın nominal değeri ile peşin fiyat eşdeğeri arasındaki fark, alacak üzerindeki bileşik getiriye yansıtacak şekilde faiz geliri olarak finansal tablolara yansıtılır.

Durdurulan faaliyetler tanımına uymayan satış amaçlı elde tutulan olarak sınıflandırılmış duran varlığın (veya elden çıkarılacak varlık grubunun) yeniden ölçülmesinden kaynaklanan herhangi bir kazanç veya kayıp, sürdürülen faaliyetlere ilişkin kâr veya zarara dahil edilir.

1.1.7.3.TMS/IFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması

1.1.7.3.1.SPK Uygulaması

Sermaye Piyasası Kurulunun "Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği Uyarınca Düzenlenecek Finansal Tablo ve Dipnot Formatları" hakkında 17.4.2008 tarihli duyurusunda, Satış Amacıyla Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler; "satılarak elden çıkartılması kararı verilmiş olup bir yıl içinde nakde çevrilmesi beklenen varlıklarla, nakit girişi sağlaması beklenen durdurulan faaliyetler bu kalem altında gösterilir" şeklinde tanımlanmaktadır.

Bu varlıkların hemen satılacak durumda olması ve satış olasılığının yüksek olması gerektiği belirtilmiş ve satılabilecek duruma gelmesi için bir kısım işlemlerin yapılması gereken duran varlıklar ile satılabilme imkanları araştırılacak duran varlıkların burada gösterilmemesine dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

1.1.7.3.2.TMS/TFRS'ye Uyum İçin Öneriler

“Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tek Düzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler” başlıklı makalede³⁴ Satış Amacıyla Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler hesabının açılması gerekliliği belirtilmiş ve niteliği “Duran varlıkların kullanımından vazgeçilerek satılmasına karar verilmesi, derhal satılacak durumda olması ve satış olasılığının yüksek olması durumunda ilgili duran varlıklardan çıkarılarak net bedellerinin satışa kadar izlendiği hesaptır. En çok üç ay içinde elden çıkarılmak amacıyla edinilmiş olan ve bir yıl içinde elden çıkarılması mümkün olan duran varlıklarda bu hesaba alınır. Nakit girişi sağlaması beklenen durdurulan faaliyetlerde bu hesapta izlenir” şeklinde tanımlanmıştır.

1.1.7.4.Uygulamalar³⁵

Maddi duran varlığın kayıtlı değeri 400.000 TL, birikmiş amortismanı 110.000 TL ve satış maliyeti düşülmüş gerçeğe uygun değeri 300.000 TL'dır. Bu durumda defter değeri 290.000 TL olacaktır. Bu tutar 300.000 TL'dan düşük olduğundan varlık defter değeri ile ilgili hesaba aktarılacaktır.

Satış Amacıyla Elde Tutulan Varlık	290.000
Birikmiş Amortisman	110.000
Maddi Duran Varlık	400.000

İzleyen dönemde gerçeğe uygun değer 285.000 TL'ye düşmüştür. Düşük olan değerle gösterilmesi esasına göre değer 285.000 TL'ya inmesi gerekir. 5.000 TL değer düşüşü Kâr/Zarara kayıp olarak yansıtılır.

Kâr/Zarar	5.000
Satış Amacıyla Elde Tutulan Varlık	5.000

³⁴ N.Akdoğan ve O.Sevilengül, Çözüm 2007,84;52

³⁵ Deloitte 2010:

Bir sonraki raporlama döneminde gerçeğe uygun değerın 288.000 TL'ye yükselmesi durumunda varlığın değeri 3.000 TL arttırılacak ve bu tutar kazanç olarak K/Z'a kaydedilecektir.

Yukarıdaki örnekte, satış amacıyla sınıflandırma aşamasında 35.000 TL değeri düşüklüğü karşılığı olması, ve satış maliyeti düşülmüş gerçeğe uygun değeri 250.000 TL olması halinde defter değeri 255.000 TL olacaktır. Dolayısıyla varlık 250.000 TL olarak ilgili hesaba aktarılacaktır.

Satış Amacıyla Elde Tutulan Varlık	290.000
Birikmiş Amortisman	110.000
Karşılık Gideri	5.000
Değer Düşüklüğü Karşılığı	5.000
Maddi Duran Varlık	400.000

İzleyen dönemde, gerçeğe uygun değer 265.000 TL'e yükselirse, 15.000 TL kazanç karşılık tutarından düşülecektir.

Değer Düşüklüğü Karşılığı	15.000
Kâr/zarar (İptal edilen Karşılık)	15.000

Bir sonraki dönem gerçeğe uygun değer 300.000 TL'ye yükselirse yalnızca kalan karşılık tutarı kadar 25.000 TL düzeltme yapılır.

Değer Düşüklüğü Karşılığı	25.000
Kâr/zarar (İptal edilen Karşılık)	25.000

1.1.7.5.Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması

Duran varlığın defter değeri sınıflandırılmakta olan kullanımdan ziyade satış işlemi vasıtası ile geri kazanılacak olması durumunda kaydedildiği bu hesap, TMS/TFRS'nin ortaya koyduğu yeni bir hesaptır. Bu sınıflandırma finansal (TMS-39 kapsamı dışında), maddi veya maddi olmayan duran varlık kalemlerinin bir yıl içinde satışının olanaklı olması halinde

dönen varlıklar altında izlenmesi sonucunu doğurmaktadır. Ölçüm, defter değeri ile satış maliyeti düşülmüş gerçeğe uygun değerinden düşük olanı ile yapılmaktadır.

1.1.7.6. Finansal Analize Etkiler

Dönen Varlıklar Satış Amacıyla Elde Tutulan Varlık	Kısa Vadeli Borçlar
Duran Varlıklar Finansal Varlık Maddi Duran Varlık Maddi Olmayan Varlık	Özkaynaklar

Likidite: Satış amacı taşıdığı için dönen varlıklara aktarılan duran varlık tutarları, cari oranın artmasına yol açacaktır. Likidite oranının hesaplanmasında ise bu tutarların dönen varlıklardan arındırılması gerekeceğinden bir değişim olmayacaktır.

Kârlılık: Duran varlığın hangi değerle ilgili hesaba aktarıldığına ve amortisman/itfa ayrılmasının durdurulmasına bağlı olarak artış ya da azalış olabilecektir.

1.1.7.7. Yayınlanmış Mali Tablolardan Örnekler

Carrefoursa'nın³⁶ 2008/2009 mali tablolarında yer alan satış amaçlı elde tutulan duran varlıklarla ilgili dipnotuna aşağıda yer verilmiştir.

Satis amaçlı elde tutulan duran varlıklar	31 Aralık 2008	31 Aralık 2009
Satis amaçlı elde tutulan duran varlıklar	185.785.829	-
Karsılıklar (-)	(40.126.841)	-
	145.658.988	-

“Sirket, “Satis Vaadi Sözleşmesi” ile imzaladığı Bayrampasa Hipermarket ve Alışveriş Merkezi’ni 2007 sonunda satılmaya hazır varlıklar olarak sınıflamış ancak sözleşmedeki şartların uygulanmamasından dolayı bu satış işleminden vazgeçmiş ve satılmaya hazır varlık olarak sınıflanan varlığı tekrar sabit kıymetlere transfer etmiştir.

³⁶ Carrefoursa A.Ş. 31 Aralık 2009 Finansal Tablo ve Dipnotları

Şirket, 2008 yılı içinde Maltepe Alışveriş Merkezi'nin satışı için potansiyel müşterilerle görüşmelere başlamıştır. Satış işleminin bir sene içerisinde gerçekleşmesi planlanmış ama satış gerçekleşmeyince Maltepe Alışveriş Merkezi'ni satılmaya hazır varlıklardan sabit kıymetlere sınıflanmıştır.

Şirket, Bayrampaşa Hipermarket ve Alışveriş Merkezi'nin satışının gerçekleşmesi durumunda oluşabilecek zarar için daha önceki senelerde ayırdığı 40.126.841 TL tutarındaki karşılığı hukuki zorunluluğu kalmadığı ve satıştan vazgeçtiği için ekli mali tablolarda geri çekmiştir. Tutar, Diğer Faaliyetlerden Gelir ve Kârlarda Satış amaçlı elde tutulan duran varlık satış karşılığı iptali olarak raporlanmıştır.”

Carefoursa'nın 2008 yılı **carî oranı 1.54'tür**. Satış amaçlı varlıklar olmasaydı bu oran **1.27** olarak hesaplanmaktadır.

1.2.DURAN VARLIKLAR

Tek düzen hesap planında **Duran Varlıklar**, “Bu ana hesap grubu, bir yıldan veya bir normal faaliyet döneminden daha uzun sürelerle, işletme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için kullanılmak amacıyla elde edilen ve ilke olarak bir yılda veya normal faaliyet dönemi içinde paraya çevrilmesi ve tüketilmesi öngörülmeven varlıkları kapsar.” şeklinde tanımlanmaktadır.

TMS-1 ”Finansal Tabloların Sunuluşu” standardında “**Duran**” teriminin uzun vadeli maddi, maddi olmayan ve finansal varlıklar için kullanılacağı belirtilmektedir. Dönen Varlıkların tanımı yapılarak “İşletme, diğer tüm varlıkları duran varlık olarak sınıflandıracaktır.” denilmektedir. TMS-1’de, finansal durum tablosunun kapsaması gereken hesap grupları içinde duran tanımını karşılayan aşağıdaki kalemlere yer verilmektedir.

- Maddi duran varlıklar,
- Yatırım amaçlı gayrimenkuller
- Maddi olmayan duran varlıklar,
- Finansal varlıklar
- Özkaynak yöntemine göre muhasebeleştirilen yatırımlar
- Canlı varlıklar;
- Ticari ve diğer alacaklar
- Ertelenmiş vergi varlıkları;

Tek Düzen Hesap Planı ile “Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tek Düzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler” başlıklı makalede³⁷ önerilen Duran Varlıklar ana hesap gruplarının kapsamı aşağıda karşılaştırmalı olarak sunulmuştur.

---

³⁷ N.Akdoğan ve O.Sevilengül, Çözüm 2007, 84:53

TDHP	TMS/TFRS Uyumlu TDHP Önerisi
TİCARİ ALACAKLAR	TİCARİ ALACAKLAR
	İLİŞKİLİ TARAFLARDAN ALACAKLAR
DİĞER ALACAKLAR	DİĞER ALACAKLAR
MALİ DURAN VARLIKLAR	FİNANSAL VARLIKLAR
	CANLI VARLIKLAR
	YATIRIM AMAÇLI GAYRİMENKULLER
MADDİ DURAN VARLIKLAR	MADDİ DURAN VARLIKLAR
	ŞEREFİYE
MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR
ÖZEL TÜKENMEYE TABİ VARLIKLAR	ÖZEL TÜKENMEYE TABİ VARLIKLAR
GELECEK YILLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI
	ERTELENMİŞ VERGİ VARLIĞI
DİĞER DURAN VARLIKLAR	DİĞER DURAN VARLIKLAR

Öneride, TMS/TFRS'ye göre farklı sınıflamaya tabi olan ve duran varlık tanımını karşılayan canlı varlıklar, yatırım amaçlı gayrimenkuller ve şerefiye hesapları ana hesap grubuna ilave edilmiştir.

1.2.1.MALİ DURAN VARLIKLAR /FİNANSAL DURAN VARLIKLAR

1.2.1.1.Tek Düzen Hesap Planı ve Vergi Usul Kanunu

1.2.1.1.1 Tek Düzen Hesap Planı

Tek Düzen Hesap Planında, **Mali Duran Varlıklar**, “Uzun vadeli amaçlarla veya yasal zorunluluk nedeniyle elde tutulan vadeli menkul kıymetler veya paraya dönüşme niteliğini kaybetmiş uzun vadeli menkul kıymetler bu grupta izlenir. Ayrıca, diğer bir işletmeye veya bağlı ortaklığa ortak olmak amacıyla edinilen sermaye payları da bu hesapta izlenir.” şeklinde tanımlanmaktadır.

Bu grup; asgari yüzdeleri taşımadığı için iştirakler hesabında izlenemeyen, ancak uzun vadede elde tutulması amaçlanan hisse senetleri ile hisse senetleri dışında kalan ve uzun vadeli amaçlarla veya yasal zorunluluklarla veya paraya dönüşme niteliği kaybolduğu için elde tutulan menkul kıymetlerin izlendiği **Bağlı Menkul Kıymetler**, işletmenin doğrudan veya dolaylı olarak diğer şirketlerin yönetimine ve ortaklık politikalarının belirlenmesine katılmak üzere edindiği hisse senetleri veya ortaklık paylarının izlendiği **İştirakler**, işletmenin doğrudan veya dolaylı olarak %50 oranından fazla sermayeye yada oy hakkına veya en az bu oranda yönetim çoğunluğunu seçme hakkına sahip olduğu iştiraklerin sermaye paylarının izlendiği **Bağlı Ortaklıklar**, bunların kapsamına girmeyen diğer mali varlıkların izlendiği **Diğer Mali Duran Varlıklar** ve bunların herbirine ait değer düşüklüğünün izlendiği **Değer Düşüklüğü Karşılığı** ile **Sermaye Taahhütleri** hesaplarından oluşur.

Bu tanımlar paralelinde, %10'un altındaki sermaye paylarının Bağlı Menkul Kıymetler, %10 ile %50 arasındaki payların İştirakler ve %50 üzerindeki payların Bağlı Ortaklıklar hesaplarında izlenmesini gerektirmektedir.

1.2.1.1.2 Vergi Usul Kanunu

Menkul kıymetlerin değerlemesi, Vergi Usul Kanunu'nun 279. maddesi ile düzenlenmiştir. Bu düzenleme gereğince, hisse senetleri **alış bedeli**, diğer menkul kıymetler

ise varsa **borsa rayici** ile, borsa rayici yoksa alış bedeline tahakkuk etmiş gelir eklenerek değerlendirilmektedir.

Vergi Usul Kanunu'nda menkul kıymetlerin alım/elde tutma amacına göre dönen/duran ayrımı yoktur. Finansal varlık olarak sadece menkul kıymetler esas alınmış, değer azalması için karşılık ayrılması ile ilgili bir düzenleme ise yapılmamıştır.

1.2.1.2. Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları

Finansal varlıklarla ilgili düzenlemeler, TFRS-7 Finansal Araçlar: Açıklamalar, TMS-32 Finansal Araçlar: Sunum ve TMS-39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme standartlarında yer almaktadır. Dönen varlıklar grubunda detaylı olarak değinilen finansal varlıklardan vadesine bir yıldan uzun süre bulunan ve bir yıldan uzun süre elde tutulması düşünülenler duran varlıklarda bu hesap grubunda yer alacaktır.

Öte yandan TMS-27 "Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar" TMS-28" İştiraklerdeki Yatırımlar" ve TMS-31" İş Ortaklıklarındaki Paylar" standartları da, duran varlık ana hesap grubunda yer alacak nitelikteki finansal varlıklara ilişkin hükümler taşımaktadır. TMS-27 "Konsolide ve bireysel finansal tablolar" standardı, herhangi bir işletmenin yerel mevzuat gereği ya da kendi isteği ile bireysel finansal tablo düzenlemesi söz konusu olduğunda; bağlı ortaklıklardaki, iştiraklerdeki ve müştereken kontrol edilen işletmelerdeki yatırımların muhasebeleştirilmesinde de uygulanmaktadır. 31/12/2012'de yürürlüğe girecek haliyle bu standart "Bireysel Finansal Tablolar" standardına dönüşmüştür.

1.2.1.2.1. Tanımlar

Finansal varlıklar bölümünde yer verilen tanımlara ek olarak, "Duran Varlıklar" ana hesap grubunda yer alacak diğer varlıklara ilişkin TMS-27, TMS-28 ve TMS-31 de yer alan tanımlar şunlardır.

Bireysel finansal tablolar: Bir ana ortaklık, bir iştirakte yatırımı olan bir işletme ya da müştereken kontrol edilen bir işletme yatırımcısı tarafından sunulan ve yatırımların raporlanan faaliyet sonuçları ya da net aktifleri yerine doğrudan özkaynak payına dayalı olarak muhasebeleştirildiği finansal tablolardır.

Bağlı ortaklık: İşletmenin, adi ortaklık gibi tüzel kişiliği olmayan işletmeler de dahil olmak üzere, (ana ortaklık olarak bilinen) başka bir işletme tarafından kontrol edilen işletmelerdir.

İş ortaklığı: İki veya daha fazla tarafın, müşterek kontrole tabi bir ekonomik faaliyeti gerçekleştirmesini sağlayan sözleşmeye bağlı girişimdir.

İştirak: Yatırımcı işletmenin, adi ortaklık gibi tüzel kişiliği olmayan işletmeler de dahil olmak üzere, iş ortaklığı veya bağlı ortaklık niteliğinde olmayan, ancak üzerinde önemli etkisinin bulunduğu işletmelerdir.

Kontrol: Bir işletmenin faaliyetlerinden fayda sağlamak amacıyla, söz konusu işletmenin finansal ve faaliyet politikalarını yönetme gücüdür.

Müşterek kontrol: Bir ekonomik faaliyet üzerindeki kontrolün sözleşmeye dayalı olarak paylaşılmasıdır. Bu kontrolün, sadece ekonomik faaliyetle ilgili stratejik finansal ve faaliyetle ilgili kararların, kontrolü paylaşan tarafların (ortak girişimciler) oy birliği ile mutabakatını gerektirdiği durumlarda var olduğu kabul edilir.

Önemli etki: Yatırım yapılan işletmenin finansal ve faaliyetle ilgili politikaların belirlenmesi kararlarına katılma gücü olup bu politikaları tek başına ya da bir başka taraf ile ortak kontrol etme gücünü ifade etmemektedir.

Özkaynak yöntemi: İştirakteki yatırımın başlangıçta elde etme maliyeti ile muhasebeleştirilerek, sonrasında bu tutarın yatırım yapılan iştirakin net varlıklarında yatırımcı işletmenin payına düşen kısmı yansıtacak şekilde düzeltildiği ve böylece yatırımcı işletmenin kâr veya zararının yatırım yapılan işletmenin kâr veya zararından kendisine düşen payı kapsadığı muhasebeleştirme yöntemidir. Ancak Özkaynak Yöntemi bireysel finansal tablolara ve bir bağlı ortaklığı, iştiraki ya da bir iş ortaklığında girişimci payı bulunmayan bir işletmenin finansal tablolarına uygulanmaz.

1.2.1.2.2. Muhasebeleştirme

TMS-27'nin 38. maddesi uyarınca, bireysel finansal tablolar hazırlayan bir işletme, bu tablolarda yer alan bağlı ortaklıklar, müştereken kontrol edilen işletmeler ve iştiraklerdeki yatırımlarını; **maliyet değeriyle veya TMS-39'a uygun olarak muhasebeleştirir.**

Her bir yatırım kategorisi için aynı muhasebe politikasının uygulanması esastır. Maliyeti üzerinden muhasebeleştirilmiş olan yatırımlar, TFRS-5'e göre satış amaçlı elde tutulan varlık olarak sınıflandırıldığında bu standarda uygun olarak muhasebeleştirilir. Bu tür durumlarda, TMS-39 uyarınca muhasebeleştirilmiş olan yatırımlar eski şekilde ölçülmeye devam edilir.

Bağlı ortaklık, müştereken kontrol edilen işletme veya iştiraktan alınan **kâr payları**, işletmenin ilgili kâr paylarını edinme hakkı doğduğunda, işletmenin bireysel finansal tablolarında kâr veya zarar olarak muhasebeleştirilir.

Bağlı ortaklıklar, iştirakler ve iş Ortaklıklarına TMS-36 "Varlıklarda Değer Düşüklüğü" standardı uygulanmaktadır.

1.2.1.3 TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması

1.2.1.3.1.SPK Uygulaması

Sermaye Piyasası Kurulunun "Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği Uyarınca Düzenlenecek Finansal Tablo ve Dipnot Formatları" hakkında duyurusunda duran varlıklarda izlenecek finansal yatırımlarla ilgili olarak "Finansal varlıklardan, vadesine bir yıldan uzun bir süre kalanlarla, bir yıldan uzun bir süre elde tutulması düşünülenler uzun vadeli finansal yatırımlarda gösterilir." denilmektedir.

SPK konsolide mali tablo hazırlanmasını zorunlu kıldığından, İştirak, İş Ortaklıkları ve Bağlı Ortaklık hesaplarına yer verilmemiştir. Konsolidasyon başlığı altında detaylı olarak değinilecek olan **Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen İştirakler ve İş Ortaklıkları'** ise

“Özkaynaktan pay alma yöntemiyle değerlendirilen UMS-28 kapsamındaki iştiraklerle, UMS-31 kapsamındaki iş ortaklıkları bu kalemden gösterilir.” şeklinde tanımlanmıştır.

1.2.1.3.2 TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler

“Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tek Düzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler” başlıklı makalede³⁸, Finansal Duran Varlıklar hesap grubunun kapsamının aşağıdaki şekilde değiştirilmesi önerilmektedir.

24. FİNANSAL VARLIKLAR

- 240 Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar
- 241 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Finansal Varlıklar
- 242 Önemli Etkiye Sahip Olunan İştirakler
- 243 İş Ortaklıkları
- 245 Bağlı Ortaklıklar
- 246 Türev Finansal Varlıklar
- 247 Diğer Finansal Varlıklar
- 248 Ortaklıklara Sermaye Taahhütleri(-)
- 249 Finansal Varlıklar Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)

Öneride, TDHP’da yer alan “Bağlı Menkul Kıymetler” hesabı kaldırılarak, burada izlenen tutarların “Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar” ve “Vadeye Kadar Elde Tutulacak Finansal Varlıklar” olarak iki ayrı hesapta izlenmesi benimsenmiş ve türev ürünler için yeni hesap açılmıştır.

İştirakler hesabı, TMS’ye paralel olarak, sermaye payları %20’den fazla ve %50’den az olanlar olarak tanımlanmış ve iş ortaklıkları için ayrı bir hesap açılmıştır.

Ayrıca, sermaye tahhütleri ve değer düşüklüğü karşılıklarının ilgili hesaplar için ayrı ayrı değil, birarada izlenmesi önerilmektedir.

---

³⁸ N.Akdoğan ve O.Sevilengül, Çözüm 2007,84:58

1.2.1.4.Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması

TMS/TFRS uyarınca bağlı ortaklıklar, müştereken kontrol edilen işletmeler ve iştiraklerdeki yatırımlar **maliyet değeriyle** veya **TMS-39'a uygun olarak** muhasebeleştirilmektedir. TMS-39'a göre, satılmaya hazır finansal varlıklar **gerçeğe uygun değer**, aktif bir piyasada kayıtlı bir fiyatı bulunmayan ve gerçeğe uygun değeri güvenilir bir şekilde ölçülemeyen özkaynağa dayalı finansal araçlar ise **maliyet** ile ölçülmektedir. Bu durumda sözü edilen yatırımların gerçeğe uygun değerle değerlendirilmesi mümkündür. Vergi Usul Kanunu ise hisse senetlerinin **alış bedeli** ile değerlendirilmesini gerektirmektedir.

İştirakler hesabı, %10'un üzerindeki sermaye payları yerine % 20'nin üzeri paylar için ve önemli etki tanımı karşılandığında kullanılacaktır.

Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar ve Vadeye Kadar Elde Tutulacak Finansal Varlıklara finansal varlıklar bölümünde değinilmiştir.

1.2.1.5.Finansal Analize Etkiler

Finansal varlıklar bölümünde değinilenlerin dışında, bağlı ortaklıklar, müştereken kontrol edilen işletmeler ve iştiraklerdeki yatırımların maliyet veya TMS-39 uyarınca gerçeğe uygun değerle değerlendirilme imkanı, gerçeğe uygun değer yöntemini seçen işletmelerde varlık ve karşılığında kapsamlı gelir aracılığı ile özkaynakta artış yaratacaktır. Bu özkaynak artışı Borç/özkaynak oranını olumlu etkileyecektir.

1.2.1.6.Yayınlanmış Mali Tablolardan Örnekler³⁹

İş Bankası 2009 ve 2010 yılı konsolide olmayan mali tablolarından bazı kalemler aşağıdadır.

(Bin TL)	2009	2010
İştirakler	743.262	743.262
Bağlı Ortaklıklar	4.287.817	5.520.777
Aktif toplamı	113.223.304	131.796.494

³⁹ Türkiye İş Bankası A.Ş. 31 Aralık 2010 Finansal Tablo ve Dipnotları

İştirak ve Bağlı Ortaklıklara İlişkin Açıklamalarda;

“İştirakler ve bağlı ortaklıklar “Finansal Araçlar: Muhasebeleştirilme ve Ölçmeye İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı” (TMS-39) çerçevesinde muhasebeleştirilmektedir. Hisse senetleri aktif bir piyasada (borsada) işlem gören bağlı ortaklıklar, söz konusu piyasadaki (borsadaki) kayıtlı fiyatları dikkate alınarak gerçeğe uygun değerleri ile finansal tablolara yansıtılmaktadır. Hisse senetleri aktif bir piyasada (borsada) işlem görmeyen bağlı ortaklıklar ile iştirakler ise elde etme maliyetleri üzerinden izlenmekte, bu varlıklar varsa değer azalış karşılıkları düşüldükten sonra maliyet bedelleri ile finansal tablolarda gösterilmektedir.” denilmektedir.

Bağlı ortaklıklara ilişkin hareket tablosu aşağıdadır.

	2010
Dönem Başı Değeri	4.287.817
Dönem İçi Hareketler	
Alışlar	353.756
Bedelsiz Edinilen Hisse Senetleri	26.692
Cari Yıl Payından Alınan Kâr	
Satışlar	(280.915)
Yeniden Değerleme Artışı	1.133.427
Değer Azalma Karşılıkları	
Dönem Sonu Değeri	5.520.777
Sermaye Taahhütleri	

Yeniden Değerleme Artışı tutarı, borsaya kote bağlı ortaklıkların borsa değerlerinde meydana gelen artışları göstermekte olup karşılığı özkaynaklar içinde menkul değerler değerlendirilme farklarında izlenmektedir.

1.2.2.CANLI VARLIKLAR

1.1.2.1.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları

TMS-1 “Finansal Tabloların Sunuluşu” standardında canlı varlıklar finansal durum tablosunda yer alması gereken asgari kalemler arasında yer almaktadır. Canlı varlıklarla ilgili düzenlemeler TMS-41 “Tarımsal Faaliyetler” standardında yer almaktadır. Ayrıca, TMS-2 Stoklar ve TMS-20 Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi standartları da canlı varlıklarla ilgili düzenlemeler içermektedir.

İlgili standartlara dönen varlıklar içinde yer alan canlı varlıklar grubunda detaylı olarak yer verildiğinden, bu bölümde duran varlık grubunda yer alacak canlı varlıklara yönelik TDHP önerisi ve bir uygulama örneğine değinilmekle yetinilecektir.

1.1.2.2. Uygulamalar⁴⁰

İşletme bir elma bahçesine sahiptir. Yetiştirilmiş ağaçlarda raporlama döneminde (meyve dışında) değer artışı olmamıştır. Elmaların satış maliyeti düşülmüş gerçeğe uygun değeri 100.000 TL'dir. Yapılacak kayıtlar aşağıda yer almaktadır.

Hasat Öncesi Kayıt:

Canlı Varlıklar (Meyve Ağaçları)	100.000
Canlı Varlıklar Değerleme Farkları	100.000

Hasat Aşamasında Kayıt:

Stoklar	100.000
Canlı Varlıklar Hasat Kazancı	100.000

Canlı Varlıklar Değerleme Farkları	100.000
Canlı Varlıklar (Meyve Ağaçları)	100.000

⁴⁰ Deloitte, 2925

1.1.2.3.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler

“Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tek Düzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler” başlıklı makalede⁴¹, duran varlık niteliğindeki canlı varlıklar için ayrı bir hesap açılması ve kapsamının aşağıdaki şekilde olması önerilmektedir.

E.CANLI VARLIKLAR/BİYOLOJİK VARLIKLAR

- 210 Meyve Ağaçları
- 211 Meyve Vermeyen Ağaçlar
- 212 Canlı Kümes Hayvanları
- 213 Canlı su Hayvanları
- 214 Canlı Büyükbaş Hayvanlar
- 215 Canlı Küçükbaş Hayvanlar
- 218 Diğer Canlı Varlıklar
- 219 Canlı Varlıklar Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)

Makalede, bu grupta yer alan canlı varlıklarında değişme kapasitesine sahip olduğu ve bu değişimin yönetilebilir ve ölçülebilir olduğu belirtilmiştir.

1.1.2.4.Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması

Canlı varlıklar hesabı, TMS/TFRS'nin bilançoda ayrı olarak raporlanmasını benimsediği, TDHP'da yer almayan bir hesaptır. Daha önce duran varlıklarda maliyet bedelleri ile izlenen bu gruba dahil varlıklar, gerçeğe uygun değerlerinden satış maliyetleri düşülmek suretiyle ölçülecektir.

1.1.2.5.Finansal Analize Etkiler

Canlı varlık grubunun gerçeğe uygun değerle ölçümü ve değerlendirme farklarının kâr zararda muhasebeleştirilmesi finansal analizi etkileyecek değişimler yaratacaktır. Gerçeğe

⁴¹ N.Akdoğan ve O.Sevilengül, Çözüm 2007,84:57

uygun değerin maliyetin üzerinde veya altında oluşması hali mevcut uygulamada satış aşamasında oluşan kâr/zararın mali tablolara daha önce yansması sonucunu doğuracaktır.

Kârlılık: Varlıkların gerçeğe uygun değeriyle gösterilmesi (bu değer maliyetten yüksek olduğu sürece) sonucunda, satış öncesi oluşan kâr, kârlılık oranlarını olumlu etkileyecektir.

Borçlanma: Kâr veya zarara bağlı olarak borçlanma oranı değişecektir.

1.2.3.YATIRIM AMAÇLI GAYRİMENKULLER

1.2.3.1.Tek Düzen Hesap Planı ve Vergi Usul Kanunu

1.2.3.1.1.Tek Düzen Hesap Planı

Tek düzen hesap planında yatırım amaçlı gayrimenkullerin izlendiği ayrı bir hesap yoktur. Bu varlıklar maddi duran varlıklar altında ilgili hesap gruplarında izlenmektedir.

1.2.3.1.2.Vergi Usul Kanunu

Vergi Usul Kanunda, yatırım amaçlı gayrimenkullere yönelik hüküm bulunmamaktadır. Bu varlıklar ilgili maddeler uyarınca değerlendirilir.

1.2.3.2.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları

TMS-1 “Finansal Tabloların Sunuluşu” standardında yatırım amaçlı gayrimenkuller, finansal durum tablosunda yer alması gereken asgari kalemler arasında sıralanmaktadır. Yatırım amaçlı gayrimenkullerle ilgili düzenlemeler TMS-40 “Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller” standardında yer almaktadır. Ayrıca, TMS-16 “Maddi Duran Varlıklar” ve TMS-36 “Karşılıklar” standartları da bu varlıklara uygulanan hükümler içermektedir.

1.2.3.2.1.Tanımlar

Yatırım amaçlı gayrimenkul: Kira geliri veya değer artış kazancı ya da her ikisini birden elde etmek amacıyla sahibi veya finansal kiralama sözleşmesine göre kiracı tarafından elde tutulan gayrimenkullerdir (arsa veya bina ya da binanın bir kısmı veya her ikisi).

Sahibi tarafından kullanılan gayrimenkuller: Mal veya hizmet üretimi veya tedariki ya da idari amaçla kullanılmak üzere elde tutulan (sahibi veya finansal kiralama sözleşmesine göre kiracı tarafından) gayrimenkullerdir.

1.2.3.2.2.Muhasebeleştirme ve Ölçme

Yatırım amaçlı bir gayrimenkul, gayrimenkulle ilgili gelecekteki ekonomik yararların işletmeye girişinin muhtemel olması ve yatırım amaçlı gayrimenkulün maliyetinin güvenilir bir şekilde ölçülebilir olması durumunda bir varlık olarak muhasebeleştirilir.

Bir gayrimenkulün yatırım amaçlı gayrimenkul sınıfına transferi veya bu sınıftan transferi sadece kullanımında bir değişiklik olduğu zaman yapılır. Yatırım amaçlı bir gayrimenkul elden çıkarıldığı veya kullanımına sürekli bir şekilde son verildiği ve kendisinden gelecekte herhangi bir ekonomik fayda beklenmediği durumlarda finansal durum tablosu dışı bırakılır.

Yatırım amaçlı gayrimenkul, başlangıçta **maliyeti** ile ölçülür. İşlem maliyetleri de başlangıç ölçümüne dahil edilir. Satın alınan yatırım amaçlı bir gayrimenkulün maliyeti; satın alma fiyatı ile bu işlemle doğrudan ilişkilendirilebilen harcamalardan oluşur. Doğrudan yapılan harcamalara örnek olarak; avukatlık hizmetlerine ilişkin ödenen ücretler, gayrimenkul alım vergisi ve diğer işlem maliyetleri gösterilebilir (Md:20-21).

Yatırım amaçlı gayrimenkule ilişkin ödemenin ertelenmiş olması durumunda, gayrimenkulün maliyeti eşdeğer peşin ödeme tutarıdır. Bu tutar ile toplam ödemeler arasındaki fark, kredi süresi boyunca faiz gideri olarak muhasebeleştirilir.

Bir işletme muhasebe politikası olarak “gerçeğe uygun değer yöntemi” veya “maliyet yöntemi” seçer ve anılan yöntemi tüm yatırım amaçlı gayrimenkullerine uygular.

Gerçeğe uygun değer yöntemi : İlk muhasebeleştirme işleminin ardından, gerçeğe uygun değer yöntemi seçmiş olan bir işletme, tüm yatırım amaçlı gayrimenkullerini gerçeğe uygun değer yöntemi ile ölçer (Md:33). Yatırım amaçlı gayrimenkulün gerçeğe uygun değerindeki değişimden kaynaklanan kazanç veya kayıp, olduğu dönemde **kâr veya zarara** dahil edilir.(Md:35).

Maliyet yöntemi : İlk muhasebeleştirme işleminden sonra maliyet yöntemi seçen bir işletme, satış amaçlı elde tutulan olarak sınıflananlar hariç olmak üzere, tüm yatırım

amaçlı gayrimenkullerini söz konusu yöntem için TMS-16'da belirtilen hükümler çerçevesinde maliyet yöntemiyle ölçer (Md.56). TMS-16'da maliyet modeli, "Bir maddi duran varlık kalemi varlık olarak muhasebeleştirildikten sonra, finansal tablolarda maliyetinden birikmiş amortisman ve varsa birikmiş değer düşüklüğü zararları indirildikten sonraki değeri ile gösterilir." şeklinde tanımlanmaktadır (Md:30).

1.2.3.3. TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması

1.2.3.3.1.SPK Uygulaması

Sermaye Piyasası Kurulunun "Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği Uyarınca Düzenlenecek Finansal Tablo ve Dipnot Formatları Hakkında Duyurusu"nda yatırım amaçlı gayrimenkuller için, "UMS-40 kapsamındaki, yatırım amaçlı gayrimenkuller (arsa, bina veya binanın bir kısmı) bu kalemde gösterilir." denilmektedir.

1.2.3.3.2 TMS/TFRS'ye Uyum Öneriler

"Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tek Düzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler" başlıklı makalede⁴² yatırım amaçlı gayrimenkuller için oluşturulacak hesap grubunun aşağıdaki hesapları kapsamı önerilmektedir.

F. YATIRIM AMAÇLI GAYRİMENKULLER

200 Yatırım Amaçlı Araziler

201 Yatırım Amaçlı Arsalar

202 Yatırım Amaçlı Binalar

203 Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılıkları (-)

Makalede, hesap grubunun tanımı TMS'deki tanıma paralel olarak, "Kira geliri veya değer artış kazancı ya da her ikisini birden elde etmek amacıyla elde tutulan gayrimenkuller bu grupta açılacak hesaplarda izlenir. Finansal kiralama yoluyla aynı amaç için edinilen varlıklarda bu gruptaki hesaplara alınır." şeklinde yapılmıştır.

⁴² N.Akdoğan ve O.Sevilengül Çözüm 2007,84:55)

1.2.3.4.Uygulamalar⁴³

Bir gayrimenkulün maliyeti 100.000 TL ve kalıntı değeri 10.000 TL'dır. Söz konusu varlığın gerçeğe uygun değeri izleyen yıllarda sırasıyla 120.000, 125.000 ve 115.000 TL olarak gerçekleşmiştir. Ekonomik ömrü 10 yıl olan gayrimenkulle ilgili iki ayrı değerlendirme yöntemine göre yapılacak kayıtlar aşağıda verilmiştir.

Gerçeğe uygun değer yöntemine göre kayıt: İlk yılın sonunda 20.000 TL değer artışını yansıtacak kayıt aşağıdaki gibi yapılacaktır.

Yatırım Amaçlı Gayrimenkul	20.000
K/Z	20.000

İkinci yıl 10.000 TL değer artışı ve 3.yıl 5.000 TL değer azalışı benzer kayıtlarla muhasebeleştirilecektir.

Maliyet yöntemine göre kayıt: Yalnızca amortismanla $((100.000-10.000)/10)$ ilgili olacaktır.

Birikmiş Amortisman	9.000
Amortisman Gideri	9.000

Bu kayıtların sonucunda oluşan finansal durum tabloları aşağıdadır.

Gerçeğe uygun değer yöntemi

İlk yıl

Yatırım Amaçlı Gayrimenkul	100.000	Sermaye	100.000
----------------------------	---------	---------	---------

İzleyen Yıl

Yatırım Amaçlı Gayrimenkul	120.000	Sermaye	100.000
		Kâr	20.000

⁴³ Mirza 2011:410

Maliyet yöntemi

İlk yıl

Yatırım Amaçlı Gayrimenkul	100.000	Sermaye	100.000
----------------------------	---------	---------	---------

İzleyen Yıl

Yatırım Amaçlı Gayrimenkul	91.000	Sermaye	100.000
		Zarar	(9.000)

Maliyet yönteminde 9.000 TL amortisman gideri varken, gerçeğe uygun değer yönteminde 20.000 TL değer artış kârı oluşmaktadır. Yöntem farklılığı, varlığın değeri ve kâr üzerinde toplamda 29.000 TL etki yaratmaktadır.

K/Z'a yansıyan unsurlar, kira geliri, işletme maliyeti ve maliyet yönteminde amortisman ve değer düşüklüğü; değerlendirme yönteminde ise değer artış kazanç/kayıplarıdır.

1.2.3.5. Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması

TDHP'dan farklı olarak TMS/TFRS, kira geliri veya değer artış kazancı ya da her ikisini birden elde etmek amacıyla sahibi veya finansal kiralama sözleşmesine göre kiracı tarafından elde tutulan gayrimenkullerin yatırım amaçlı gayrimenkuller adı altında maddi duran varlıklar grubundan ayrı bir hesapta izlenmesini gerektirmektedir.

TMS/TRFS uyarınca, başlangıçta **maliyeti** ile ölçülen yatırım amaçlı gayrimenkuller, sonraki ölçümlerinde “gerçeğe uygun değer yöntemi” veya “maliyet yöntemi” kullanabilmektedirler. Yatırım amaçlı gayrimenkulün gerçeğe uygun değerindeki değişimden kaynaklanan kazanç veya kayıp, olduğu dönemde **kâr veya zarara** dahil edilir. Maddi duran varlıkların sonraki ölçümlerinde de kullanılan gerçeğe uygun değer yönteminde ise bu varlıklarla ilgili kazanç ve kayıplar kapsamlı gelir içinde muhasebeleştirilmektedir.

Maddi duran varlıklarda gerçeğe uygun değer yönteminde amortisman ayrılmaya devam ederken, yatırım amaçlı gayrimenkullerde amortisman ayrılmaz.

1.2.3.6. Finansal Analize Etkiler

Bir gayrimenkulün yatırım amaçlı olarak sınıflanması ve gerçeğe uygun yöntemle değerlendirilmesi, varlığın değeri, bilanço büyüklüğü ve kâr üzerinde önemli ölçüde etki yaratacaktır.

Kârlılık: Gerçeğe uygun değer yönteminde, değerdeki değişimin kâr/zarara yansımaları varlığın ve değer artış/azalışının boyutuna bağlı olarak kârlılık üzerinde belirgin etki yaratabilecektir.

Borçlanma: Kâra bağlı olarak özkaynak, dolayısıyla borçlanma oranı değişecektir.

1.2.3.7. Yayımlanmış Mali Tablolar

İş Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı 2010 yılı mali tablolarından⁴⁴ seçilmiş bazı kalemler aşağıda sunulmuştur.

Yatırım Amaçlı Gayrimenkullar	1.004.459.189
Aktif Toplamı	1.096.241.696
Satışlar	95.536.298
Kâr	60.918.265

Faaliyet konusu gereği firmanın varlıklarının % 90'dan fazlası yatırım amaçlı gayrimenkullerden oluşmaktadır. Firma bu varlıkları maliyet modeli ile değerlendirmekte, amortisman ve değer düşüklüğü karşılığı ayırmaktadır. Değer düşüklüğü karşılığı ve iptallerini satılan mal maliyeti içinde göstermektedir. Dipnotlarda, yatırım amaçlı gayrimenkullerin gerçeğe uygun değeri 1.419.357.186 TL olarak raporlanmıştır. 2009 sonu itibarıyla 1.187.160.000 TL olan gerçeğe uygun değer tutarı dikkate alındığında, firma gerçeğe uygun değer yöntemi kullansaydı **232.197186 TL değer artış kazancını** gelir tablosunda raporlayacaktı. İlgili yılda 22.901.636 TL amortisman ve 13.285.500 TL karşılık iptali olduğu dikkate alınırsa bu tutarın neredeyse tamamı kâra yansıtacaktır.

⁴⁴ İş Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı A.Ş. 31 Aralık 2010 Finansal Tablolar ve Dipnotları

1.2.4.MADDİ DURAN VARLIKLAR

1.2.4.1.Tek Düzen Hesap Planı ve Vergi Usul Kanunu

1.2.4.1.1.Tek Düzen Hesap Planı

Tek düzen hesap planında **maddi duran varlıklar**, “işletme faaliyetlerinde kullanılmak üzere edinilen ve tahmini yararlanma süresi bir yıldan fazla olan fiziki varlık kalemlerinin ve bunlarla ilgili birikmiş amortismanların izlendiği hesap grubudur.” şeklinde tanımlanmaktadır.

Bu grup; fiziki varlık kalemleri ve birikmiş amortismanlarının yanısıra, yapımı süren ve tamamlandığında ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılacak olan her türlü madde ve malzeme ile işçilik ve genel giderlerle ilgili harcamaların izlendiği Yapılmakta Olan Yatırımlar ve Verilen Avanslar hesaplarını kapsamaktadır. Değer düşüklüğü için karşılık ayrılması ise konu edilmemiştir.

1.2.4.1.2.Vergi Usul Kanunu

Vergi Usul Kanununun gayrimenkullerle ilgili 269. maddesinde ” İktisadi işletmelere dahil bilimum gayrimenkuller **maliyet bedelleri** ile değeri lenir.” denilmektedir. Bu maddeye göre, “gayrimenkullerin mütemmim cüzüleri ve teferruatı, tesisat ve makineler, gemiler ve diğer taşıtlar gayrimenkuller gibi değeri lenir.” Yasa maddesinde yer alan “gayrimenkul” terimi, “taşınmaz mal” dan daha geniş kapsamlı olup, “maddi duran varlık” tanımını karşılamaktadır.

Gayrimenkullerde maliyet bedeline, satın alma bedelinden başka, makine ve tesisatta gümrük vergileri, nakliye ve montaj giderleri, ile mevcut bir binanın satın alınarak yıkılmasından ve arsasının tesviyesinden kaynaklanan giderler girer (Madde 270). Noter, mahkeme, kıymet takdiri, komisyon ve tellaliye giderleri ile Emlak Alım ve Özel Tüketim Vergileri istenirse maliyet bedeline eklenebilir.

İnşa edilen binalarda ve gemilerde, imal edilen makina ve tesisatta bunların inşa ve imal giderleri, satın alma bedeli yerine geçer (Madde 271).

Gayrimenkulü veya elektrik üretim ve dağıtım varlıklarını genişletmek veya iktisadi kıymetini devamlı olarak artırmak maksadıyla yapılan giderler, gayrimenkulün veya elektrik üretim ve dağıtım varlıklarının maliyet bedeline eklenir (Madde 272).

Alet, edavat, mefruşat ve demirbaş eşya, **maliyet bedeli** ile değeri. Bunların maliyet bedeline giren giderler, komisyon ve nakliye giderleri gibi özel giderlerdir (Madde 273). İmal edilen alet, edevat, mefruşat ve demirbaşlarda imal giderleri satın alma bedeli yerine geçer.

163 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği uyarınca, yatırımların finansmanında kullanılan kredilerle ilgili faizlerden kuruluş dönemine ait olanların sabit kıymetle birlikte amortisman yoluyla itfa edilmek üzere yatırım maliyetine eklenmesi gerekmektedir. Benzer biçimde döviz kredisi kullanılarak yurt dışından sabit kıymet ithal edilmesi sırasında veya sonradan bu kıymetlere ilişkin borç taksitlerinin değeri dolayısıyla ortaya çıkan kur farklarından, sabit kıymetin iktisap edildiği dönem sonuna kadar olanların, kıymetin maliyetine eklenmesi zorunlu bulunmaktadır.

İşletme dönemine ait faizlerin ilgili buldukları yıllarda doğrudan gider yazılması ya da maliyete intikal ettirmek suretiyle amortisman tabi tutulması ve sabit kıymetin iktisap edildiği dönemden sonra ortaya çıkan kur farklarının ise, ait oldukları yıllarda doğrudan gider yazılması ya da maliyete intikal ettirilerek amortisman konusu yapılması, mümkün bulunmaktadır.

Amortismanla ilgili düzenlemeler ise şöyledir.

a) Amortisman Oranları: Mükellefler amortisman tabi iktisadi kıymetlerini Maliye Bakanlığı'nın tespit ve ilan edeceği oranlar üzerinden itfa ederler. İlan edilecek oranların tespitinde iktisadi kıymetlerin faydalı ömürleri dikkate alınır (Madde 315).

b) Amortisman Başlangıcı: Amortisman süresi, kıymetlerin aktife girdiği yıldan başlar (Madde 320).

c) Dönemle İlgilendirme: Her yılın amortismanı ancak o yıla ait değeri nazara alınabilir. Amortismanın her hangi bir yıl yapılmamasından veya ilk uygulanan nispetten düşük bir hadle yapılmasından dolayı amortisman süresi uzatılamaz.

d) Hesaplama Yöntemleri: Bilanço esasına göre defter tutan mükelleflerden dileyenler, amortismanına tabi iktisadi değerlerini, azalan bakiyeler üzerinden amortisman usulü ile yok edebilirler (Madde 315). Boş arazi ve boş arsalar amortismanına tabi değildir (Madde 314).

1.2.4.2. Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları

TMS-1 “Finansal Tabloların Sunuluşu” standardında maddi duran varlıklar, finansal durum tablosunda yer alması gereken asgari kalemler arasında sıralanmaktadır. Maddi Duran Varlıklarla ilgili düzenlemeler TMS-16 “Maddi Duran Varlıklar” ve TMS-36 “Varlıklarda Değer Düşüklüğü” standartlarında yer almaktadır. Finansal kiralamaya konu olan maddi duran varlıklar ise TMS-17 “Kiralama İşlemleri” standardı ile düzenlenmiştir. TMS-23 “Borçlanma Maliyetleri” ve TMS-21 “Kur Değişiminin Etkileri” standartları da bu varlıklara ilişkin hükümler içermektedir.

1.2.4.2.1. Tanımlar

TMS-16’da kullanılan terimlerin anlamları aşağıdaki gibidir.

Maddi duran varlıklar: Mal veya hizmet üretimi veya arzında kullanılmak, başkalarına kiraya verilmek veya idari amaçlar çerçevesinde kullanılmak üzere elde tutulan ve bir dönemden daha fazla kullanımı öngörülen fiziki kalemlerdir.

Maliyet: Bir varlığın elde edilmesinde veya inşaatında ödenen nakit veya nakit benzerlerini veya verilen diğer bedellerin gerçeğe uygun değerini veya belli durumlarda, ilk muhasebeleştirme sırasında ilgili varlığa atfedilen bedeli ifade eder.

Yararlı ömür: Bir varlığın işletme tarafından kullanılabilmesi beklenen süreyi veya işletme tarafından ilgili varlıktan elde edilmesi beklenen üretim sayısı/birimini ifade eder.

Bir varlığın kalıntı değeri: Bir varlık tahmin edilen yararlı ömrünün sonundaki durum ve yaşına ulaştığında elden çıkarılması sonucu elde edilmesi beklenen tutardan, elden çıkarmanın tahmini maliyetleri düşülerek ulaşılan tahmini tutardır.

Amortismanına tabi tutar: Bir varlığın maliyetinden veya maliyet yerine geçen diğer tutarlardan kalıntı değerinin düşülmesiyle bulunan tutarı ifade eder.

Amortisman: Bir varlığın amortismanına tabi tutarının, yararlı ömür süresince sistematik olarak dağıtılmasını ifade eder.

Gerçeğe uygun değer: Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.

Defter değeri: Bir varlığın birikmiş amortisman ve birikmiş değer düşüklüğü zararları indirildikten sonra finansal tablolara yansıtıldığı tutarıdır.

İşletmeye özgü değer : Bir işletmenin bir varlığın devamlı kullanımından ve yararlı ömrünün sonunda elden çıkarıldığında elde edilmesi beklenen veya bir yükümlülüğün karşılanmasında oluşması beklenen nakit akışlarının bugünkü değerini ifade eder.

TMS-36'da kullanılan terimlerin anlamları aşağıdaki gibidir.

Geri kazanılabilir tutar: Bir varlığın veya nakit yaratan birimin, satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değeri ile kullanım değerinden yüksek olanıdır.

Kullanım değeri: Bir varlık veya nakit yaratan birimden elde edilmesi beklenen gelecekteki nakit akışlarının bugünkü değeridir.

Nakit yaratan birim: Diğer varlıklardan veya varlık gruplarından sağlanan nakit girişlerinden büyük ölçüde bağımsız bir nakit girişi yaratan belirlenebilir en küçük varlık grubudur.

Satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değer: Bir varlık veya nakit yaratan birimin karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında gerçekleştirilen satışı sonucunda elde edilmesi gereken tutardan, elden çıkarma maliyetlerinin düşülmesi suretiyle bulunan değerdir.

Değer düşüklüğü zararı: Bir varlığın veya nakit yaratan birimin defter değerinin geri kazanılabilir tutarı aşan kısmını ifade eder.

1.2.4.2.2.Muhasebeleştirme ve Ölçme

Bir maddi duran varlık kaleminin maliyeti, bu kalemle ilgili gelecekteki ekonomik yararların işletmeye aktarılmasının muhtemel olması ve ilgili kalemin maliyetinin güvenilir bir şekilde ölçülebilmesi durumunda varlık olarak finansal tablolara yansıtılır. Maddi duran varlık kaleminin defter değeri, elden çıkarıldığında veya kullanımından ya da elden çıkarılmasından gelecekte ekonomik yarar beklenmediği durumlarda finansal durum tablosu dışı bırakılır.

Varlık olarak muhasebeleştirilme koşullarını sağlayan bir maddi duran varlık kalemi, **maliyet bedeli** ile ölçülür. Maliyetler oluştuğu tarihteki değerleriyle muhasebeleştirilir. Bir maddi duran varlık kaleminin maliyeti;

(a) İndirimler ve ticari iskontolar düşüldükten sonra, ithalat vergileri ve iade edilmeyen alış vergileri dahil, satın alma fiyatı,

(b) Varlığın yerleştirileceği yere ve yönetim tarafından amaçlanan koşullarda çalışabilmesini sağlayacak duruma getirilmesine ilişkin her türlü maliyet,

(c) Maddi duran varlığın sökülmesi ve taşınması ile yerleştirildiği alanın restorasyonuna ilişkin tahmini maliyeti, işletmenin ilgili kalemin elde edilmesi ya da stok üretimi dışında bir amaçla belirli bir süre kullanımı sonucunda katlandığı yükümlülükleri içerir.

Doğrudan maddi duran varlık kaleminin elde edilmesiyle veya inşaatıyla ilgili çalışanlara sağlanan faydalardan kaynaklanan maliyetler, yerin hazırlanmasına ilişkin maliyetler, ilk teslimata ilişkin maliyetler, kurulum ve montaj maliyetleri, varlığın uygun şekilde çalışıp çalışmadığına dair yapılan test maliyetlerinden, varlığı gerekli yer ve duruma getirirken üretilen kalemlerin satışından elde edilen net hasılat düşüldükten sonra kalan tutar ve mesleki ücretler doğrudan ilgili varlığa atfedilebilir maliyetlerdir.

Yeni bir tesis açılmasının maliyetleri, yeni bir ürün veya hizmetin tanıtılmasına ilişkin maliyetler, yeni bir yerde veya yeni bir müşteri kitlesiyle iş yapmak amacıyla katlanılan

maliyetler ve yönetim giderleri ve diğer genel giderler duran varlık kaleminin maliyetine girmez.

Bir maddi duran varlık kaleminin maliyeti, muhasebeleştirme tarihindeki peşin fiyatın eşdeğeri tutardır. Eğer ödeme normal kredi vadelerinin ötesine erteleniyorsa, peşin fiyat eşdeğeri ile toplam ödeme arasındaki fark, TMS-23'te izin verilen alternatif yöntem çerçevesinde defter değerinde taşınmadığı sürece, kredi dönemi boyunca faiz olarak finansal tablolara yansıtılır.

Duran varlığın, özelliikli varlık⁴⁵ niteliği taşıması halinde, inşası veya üretimi ile doğrudan ilişkilendirilebilen borçlanma maliyetleri, güvenilir bir biçimde ölçülebilmeleri ve işletmeye gelecekte ekonomik fayda sağlamalarının muhtemel olması durumunda, TMS-23 "Borçlanma Maliyetleri" standardı uyarınca, özelliikli varlığın maliyetinin bir parçası olarak aktifleştirilir.

Borçlanma maliyetlerinin, bir özelliikli varlığın maliyetinin parçası olarak aktifleştirilmesine, aktifleştirme koşullarının sağlandığı tarihte başlanır. Aktifleştirme başlama koşulları, işletme varlık için harcama yaptığında, borçlanma maliyetleri oluştuğunda ve işletme, ilgili varlığın amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilmesi için gerekli işlemlere başladığında sağlanır. Bir varlığın amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilmesi için gerekli tüm işlemler tamamlandığında, borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine son verilir. Özelliikli varlığın amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilmesine yönelik faaliyetlere uzun süreli ara verilen dönemler boyunca oluşan borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine ara verilir.

Muhasebeleştirme sonrası ölçümlerde; muhasebe politikası olarak "**maliyet modeli**" ya da "**yeniden değerlendirme modeli**" kullanılır ve bu politika ilgili maddi duran varlık sınıfının tamamına uygulanır.

---

⁴⁵ **Özelliikli varlıklar**; amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilebilmesi zorunlu olarak uzun bir süreyi gerektiren varlıklardır. TMS-23'te imalat tesisleri, enerji üretim tesisleri özelliikli varlıklar arasında sayılmaktadır.

Maliyet modelinde, maddi duran varlık kalemi, finansal tablolarda maliyetinden birikmiş amortisman ve varsa birikmiş değer düşüklüğü zararları indirildikten sonraki değeri ile gösterilir.

Yeniden değerlendirme modelinde, gerçeğe uygun değeri güvenilir olarak ölçülebilen bir maddi duran varlık kalemi, yeniden değerlendirilmiş tutarı üzerinden gösterilir. Yeniden değerlendirilmiş tutar, yeniden değerlendirme tarihindeki gerçeğe uygun değerinden, müteakip birikmiş amortisman ve müteakip birikmiş değer düşüklüğü zararlarının indirilmesi suretiyle bulunan değerdir. (Gerçeğe uygun değerine ilişkin yeterli bilgi mevcut değil ise, işletmenin bir gelir veya itfa edilen yenileme maliyeti yaklaşımı kullanarak gerçeğe uygun değeri tahmin etmesi gerekebilir.)

Varlığın defter değeri yeniden değerlendirme sonucunda artmışsa, bu artış diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilir ve doğrudan özkaynak hesap grubunda yeniden değerlendirme değer artışı adı altında toplanır. Ancak, bir yeniden değerlendirme değer artışı, aynı varlığın daha önce kâr ya da zarar ile ilişkilendirilmiş bulunan yeniden değerlendirme değer azalışını tersine çevirdiği ölçüde gelir olarak muhasebeleştirilir. Varlığın defter değeri yeniden değerlendirme sonucunda azalmışsa, bu azalma gider olarak muhasebeleştirilir.

Özkaynak hesap grubundaki yeniden değerlendirme değer artışı, ilgili varlık finansal durum tablosu dışı bırakıldığında doğrudan geçmiş yıl kârlarına aktarılabilir. Öte yandan, değer artışının bir kısmı, varlık işletme tarafından kullanıldıkça da aktarılabilir. Bu durumda, aktarılan değer artışı, varlığın yeniden değerlendirilmiş defter değeri üzerinden hesaplanan amortisman ile orijinal maliyeti üzerinden hesaplanan amortisman arasındaki fark kadar olur. Yeniden değerlendirme değer artışından geçmiş yıl kârlarına aktarım kâr veya zarar üzerinden yapılamaz.

1.2.4.2.3. Amortisman

Bir varlığın amortismanına tabi tutulması, varlık kullanılabilir olduğunda başlar. Amortismanına tabi tutulan tutar, kalıntı değeri düşülerek belirlenir ve dönemin amortisman gideri gelir tablosunda muhasebeleştirilir.

a) Ayrı Amortisman kaydı: Bir maddi duran varlık kaleminin, toplam maliyetine göre önemli bir maliyeti olan her bir parçası ayrı ayrı amortismanına tabi tutulur.

b) Amortisman Süresi: Bir varlığın amortismanına tabi tutarı yararlı ömrü boyunca sistematik olarak dağıtılır.

c) Gözden Geçirme: Bir varlığa uygulanan amortisman yöntemi en azından, her hesap döneminin sonunda gözden geçirilir. Varlığın gelecekteki ekonomik yararlarının beklenen tüketim modelinde önemli bir değişiklik olması durumunda yöntem, değişmiş olan modeli yansıtacak şekilde değiştirilir.

d) Amortisman Yöntemi: Kullanılan amortisman yöntemi, varlığın gelecekteki ekonomik yararlarına ilişkin olarak işletme tarafından uygulanması beklenen tüketim modelini yansıtır. Bir varlığın amortismanına tabi tutarının yararlı ömrü boyunca sistematik olarak dağıtmak için çeşitli amortisman yöntemleri kullanılabilir. Bu yöntemler doğrusal amortisman yöntemi, azalan bakiyeler yöntemi, ve üretim miktarı yöntemlerini içerir. Seçilen yöntem gelecekteki ekonomik yararların beklenen tüketim biçiminde bir değişiklik olmadıkça dönemden döneme tutarlı olarak uygulanır.

1.2.4.2.4. Maddi Duran Varlıklar Değer Düşüklüğü

Bir varlığın geri kazanılabilir tutarının defter değerinden düşük olması durumunda, söz konusu varlığın defter değeri **geri kazanılabilir tutarına** indirgenir. Anılan indirgeme, bir değer düşüklüğü zararıdır.

Varlık yeniden değerlendirilmiş tutarı üzerinden gösterilmedikçe; değer düşüklüğü zararı derhal kâr veya zararda muhasebeleştirilir. Yeniden değerlendirilmiş bir varlığa ilişkin değer düşüklüğü zararı, yeniden değerlendirme değer azalışı olarak dikkate alınır.

Yeniden değerlendirilmemiş bir varlığa ilişkin değer düşüklüğü zararı kâr veya zararda muhasebeleştirilir. Ancak, yeniden değerlendirilmiş bir varlığa ilişkin değer düşüklüğü zararı, aynı varlığın yeniden değerlendirme fazlası tutarını aşmadığı sürece doğrudan yeniden değerlendirme fazlasından düşülerek muhasebeleştirilir.

Değer düşüklüğü zararının muhasebeleştirilmesinin ardından; ilgili varlığın kalıntı değeri düşülmüş yeni defter değerinin kalan yararlı ömrü boyunca sistematik olarak

dağıtılmasını sağlayacak bir şekilde, varlığa ilişkin amortisman tutarı gelecek dönemlerde düzeltilir.

Geri kazanılabilir tutarın ölçülmesi: Geri kazanılabilir tutar; bir varlığın veya nakit yaratan birimin satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değer ile kullanım değerinden yüksek olanı olarak tanımlanır.

Satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değer: Bir varlığın satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değeri için en iyi kanıt; karşılıklı pazarlık ortamında yapılmış bağlayıcı bir satış anlaşmasındaki fiyatın, varlığın elden çıkarılmasıyla doğrudan ilişkilendirilebilen ek maliyetlere göre düzeltilmesi sonucunda bulunan tutarıdır. Böyle bir anlaşmanın olmaması halinde, varsa aktif piyasadaki fiyatlar esas alınır.

Kullanım değeri : Varlığın kullanım değerinin tahmini, varlığın kullanımı süresince ve sonunda elden çıkarılmasından elde edilmesi beklenen nakit giriş ve çıkışlarının tahmini ve söz konusu gelecekteki nakit akışlarına uygun iskonto oranının uygulanması adımlarını içerir.

Maddi duran varlık yabancı para biriminden ölçülüyorsa, TMS-21 uyarınca, defter değeri, tutarın belirlendiği tarihteki döviz kurundan çevrilen defter değeri ile değer belirlendiği tarihteki döviz kurundan çevrilen geri kazanılabilir tutar karşılaştırarak belirlenir.

1.2.4.2.5.Finansal Kiralamaya Konu Edilen Maddi Duran Varlıklar

TMS-17 “Kiralama İşlemleri” standardında Finansal Kiralama; “Bir varlığın mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan her türlü risk ve yararların devredildiği sözleşme” olarak tanımlanmıştır. Kiracılar, finansal kiralama işlemi, **kiralama sözleşmesinin başı itibariyle tespit edilmiş gerçeğe uygun değer ya da asgari kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı** üzerinden bilançolarında varlık olarak muhasebeleştirir.

Finansal kiralama işlemine konu edilen amortisman tabi varlıkların amortismanı, işletme mülkiyetinde yer alan amortisman tabi varlıklarla uyumlu olmalıdır. Muhasebeleştirilecek amortisman tutarı, “TMS-16 Maddi Duran Varlıklar” Standardına

uygun olarak hesaplanır. Kiralama süresi sonunda kiracının kiralama konusu varlığın mülkiyetini edineceğine ilişkin tam bir kesinlik bulunmamakta ise, ilgili varlık, kiralama süresi ve yararlı ömründen kısa olanı ile tamamen itfa edilir. Aksi halde tahmini kullanım süresi, yararlı ömürdür.

Kiralanın varlığın değeri düşüklüğüne uğrayıp uğramadığının tespiti için "TMS-36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü" Standardı uygulanır.

1.2.4.3.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması

1.2.4.3.1.SPK Uygulaması

Sermaye Piyasası Kurulunun "Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği Uyarınca Düzenlenecek Finansal Tablo ve Dipnot Formatları" hakkında duyurusunda maddi duran varlıkların tanımı; "Mal ve hizmet üretimi veya arzında kullanılmak, başkalarına kiraya verilmek veya idari amaçlar çerçevesinde kullanılmak üzere elde tutulan ve bir dönemden fazla kullanımı öngörülen fiziki kalemler olan maddi duran varlıklar bu kalemde gösterilir." şeklinde yapılmıştır.

Finansal kiralama konusu maddi duran varlıklar, maden kaynaklarının araştırılması ve değerlendirilmesine ilişkin varlıklar gibi, özellikli durumları nedeniyle diğer standartlarda ele alınan maddi duran varlıkların da ilgili standartlarda belirtilen değerlendirme esaslarına uygun olarak, bu kalem altında gösterilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Ayrıca, maddi duran varlık alımları için verilmiş olan avansların, diğer dönen/duran varlıklar kalemi altında gösterilmesi benimsenmiştir.

1.2.4.3.2.TMS/TFRS'ye Uyum İçin Öneriler

"Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tek Düzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler" başlıklı makalesinde⁴⁶ maddi duran varlıklarla ilgili olarak "değer düşüklüğü" hesabının ilave edilmesi gerekliliği üzerinde durulmaktadır.

⁴⁶ N.Akdoğan ve O.Sevilengül, Çözüm 2007,84:59

1.2.4.4.Uygulamalar

Örnek 1⁴⁷: Değerleme

Maliyeti 12.000 TL ve birikmiş amortismanı 2.000 TL olan bir maddi duran varlık yeniden değerlendirme modeli ile değerlendirilecektir. Makinenin gerçeğe uygun değeri 13.000 TL'dir. Bu durumda %30 değerlendirme yapılması gerekmektedir.

Maddi duran varlık tutarında yapılacak düzeltme : $12.000 * 0.30 = 3.600$
Birikmiş Amortisman tutarında yapılacak düzeltme : $2.000 * 0.30 = 600$

Maddi Duran Varlık	3.600
Birikmiş Amortisman	600
Diğer Kapsamlı Gelir	3.000

Ancak, TMS birikmiş amortisman hesabının kapatılmasına da olanak tanımaktadır. Bu durumda yapılacak kayıt;

Birikmiş Amortisman	2.000
Maddi Duran Varlık	2.000
Maddi Duran Varlık	3.000
Diğer Kapsamlı Gelir	3.000

Yeniden Değerleme Modeli

Maddi Duran Varlık (Net)	13.000	Sermaye	10.000
		Değer Artışı	3.000

Maliyet Modeli

Maddi Duran Varlık (Net)	10.000	Sermaye	10.000
--------------------------	--------	---------	--------

⁴⁷ Deloitte 2010 : 303

Yeniden değerlendirme modeli ile (değerin artması halinde) daha büyük varlık, aktif ve özkaynak tutarına ulaşılmaktadır.

Örnek 2⁴⁸: Değer Düşüklüğü

Geri kazanılabilir tutar; bir varlığın veya nakit yaratan birimin **satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değer ile kullanım değerinden yüksek olanı** olarak tanımlanmaktadır.

7.000 TL'ye alınmış, ekonomik ömrü 7 yıl olan makinenin defter değeri 3.000 TL'dir. Söz konusu makinenin 200 TL masrafla 2.000 TL'ye satılabileceği belirlenmiştir. Kullanım değeri ise 3.500 TL'dir.

Satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değer: $2.000 - 200 = 1.800$

Kullanım değeri : 3.500

Değer düşüklüğünün hesaplanmasında, kullanım değeri 3.500 dikkate alınacak ve 4.000 TL defter değeri ile arasındaki 500 TL fark kadar değer düşüklüğü karşılığı ayrılacaktır.

1.2.4.5.Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması

1. TDHP'na göre maddi duran varlıklar hesap grubunda yer alan TMS/TFRS'ye göre ise ayrı raporlanan hesaplar şunlardır.

a) Satış amacıyla elde tutulan varlıklar dönen varlıklar içinde ayrı bir hesap grubu olarak raporlanmakta ve ilgili bölümde değinildiği gibi farklı ölçümlenmektedir.

b) Yatırım amaçlı gayrimenkuller ayrı raporlanmakta, maddi duran varlıklar gibi ölçümlenmekte ancak değerlendirme farkları kâr zararda izlenmektedir.

c) Canlı varlıklar ayrı bir hesap grubu içinde gerçeğe uygun değerle değerlendirilmektedir.

---

⁴⁸ Deloitte 2010 : 471

2.VUK'a göre maddi duran varlıklar maliyet bedeli ile değeri lenirken, TMS/TFRS yeniden değeri lemeye olanak tanımaktadır. Değeri leme/ölçmede, maliyet ve değeri leme modelinin seçimi kullanıcıya bırakılmaktadır.

3.VUK borçlanma maliyetinin aktifleştirilmesinde yatırım sonrası dönemi ihtiyari kılar ken, TMS buna olanak tanımamaktadır.

4.VUK ve TMS/TFRS'nin kullanımına olanak tanıdığı amortisman yöntemleri aynıdır. Ancak, TMS/TFRS'nin yararlı ömür tanımı, Maliye Bakanlığı'nın açıkladığı yararlı ömürden farklı olabilir. Ayrıca yararlı ömrün gözden geçirilerek değeri ştirilebilmesi, kalıntı değeri n düşü lerek amortismanına tabi tutarın belirlenmesi, değeri düşük lüğünden sonraki tutarın amortismanına tabi olması önemli yeniliklerdir.

5.VUK'un olanak tanımadığı değeri düşüş karşılığına TMS/TFRS yer vermiştir.

1.2.4.6. Finansal Analize Etkiler

Likidite: Satış amacıyla elde tutulan maddi duran varlıkların, dönen varlıklar içinde izlenmesi, likidite analizinde kullanılan cari oranın yükselmesi sonucunu doğuracaktır. İzlenecek tutarın büyüklüğüne bağı lı olarak önemli bir etki yaratacaktır. Analistlerin satış kabiliyeti ve tutarı ile ilgili olarak dikkatli davranması gerekecek olup; bu konuya ilgili hesap grubunda daha detaylı değeri nilmektedir.

Borçlanma: Yeniden değeri leme modeli ile kapsamlı gelir içine alınan değeri leme farkları, özvarlıkta artışa yol açacaktır. Dolayısıyla değeri leme modeli seçen firmaların borçlanma oranları, maliyet modeli seçenlere göre daha düşük olacaktır. 2004 öncesi yüksek enflasyon döneminde ülkemizde uygulanan ve özkaynakta yeniden değeri leme fonu adı altında izlenen hesaba benzer sonuçlar yaratacaktır.

Kârlılık: Amortisman yöntemlerin yarattığı farklılık, dikkate alınmalıdır. Değeri düşük lüğü, kârı azaltıcı etki yaratacaktır. Ancak nakit akışlarına dayalı tahmin yöntemi kullanıcı insiyatifinde olduğundan; kârlılıkla ilgili sıkıntı yaşayan işletmeler, değeri düşüş ünü (vergi tutarını da etkilemediğı dikkate alınır sa) yansıtmakta istekli olmayacaklardır.

1.2.4.7. Yayınlanmış Mali Tablolardan Örnekler

Dondurulmuş gıda alanında faaliyet gösteren Penguen Gıda'nın⁴⁹ mali tablolarından seçilmiş bazı kalemler aşağıda yer almaktadır.

	2009	2010
Kısa Vadeli Borçlar	54.048.159	41.548.303
Uzun Vadeli Borçlar	17.229.222	1.496.413
Özkaynaklar	36.351.744	91.537.867
Toplam Kaynaklar	107.628.543	134.582.583
Borçlar/Özkaynaklar	1,96 / 4,96	0,47 / 0,62

Dipnotlarda;

“Grup, UMS-16 “Maddi Duran Varlıklar” standardına uygun olarak arazi ve arsalar için 1 Aralık 2008 tarihinde değerlendirme çalışmalarında tespit edilen makul değerleri baz alarak 31 Aralık 2008 tarihinden başlayarak “Yeniden değerlendirme modelini” benimsemiştir. Söz konusu değerlendirme sonucunda, ertelenen vergi yükümlülüğü düştükten sonra, 21.989.310 TL değer artış fonlarına aktarılmıştır.” açıklaması yer almaktadır.

Buna göre, 2009 yılında 1,96 olan borç/özkaynak oranı, yeniden değerlendirme yapılmasaydı 4,96 olarak hesaplanmaktadır.

⁴⁹ Penguen Gıda Sanayi A.Ş. 31 Aralık 2010 Finansal Tablo ve Dipnotları

1.2.5.ŞEREFİYE

1.2.5.1.Tek Düzen Hesap Planı ve Vergi Usul Kanunu

1.2.5.1.1.Tek Düzen Hesap Planı

Tek düzen hesap planında, maddi olmayan duran varlıklar hesap grubunda yer alan **şerefiye**; “Bir işletme devralınırken katlanılan maliyet ile söz konusu işletmenin rayiç bedelle hesaplanan net varlıklarının değeri arasındaki olumlu farkın izlenmesinde kullanılır.” şeklinde tanımlanmaktadır.

1.2.5.1.2.Vergi Usul Kanunu

Vergi Usul Kanununun 282 maddesi uyarınca “peştemallıklar” **mukayyet değerleriyle** değerlendirilir ve 326. maddeye göre, mukayyet değerleri üzerinden eşit miktarlarda ve beş yıl içinde itfa olur.

1.2.5.2.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları

TMS-1 “Finansal Tabloların Sunuluşu” standardında şerefiye , finansal durum tablosunda yer alması gereken asgari kalemler arasında sıralanmaktadır. Şerefiye ile ilgili düzenlemeler TFRS-3 “İşletme Birleşmeleri” standardında yer almaktadır. TMS-36 “Varlıklarda Değer Düşüklüğü” standardı ise şerefiye ile ilgili değer düşüklüğü zararının belirlenmesi ve muhasebeleştirilmesine yönelik kapsamlı açıklamalara yer vermektedir.

1.2.5.2.1.Tanım

TFRS-3’de **şerefiye**, “Tek olarak tanımlanamayan ve ayrı olarak kaydedilemeyen bir işletme birleşmesinde edinilmiş diğer varlıklardan kaynaklanan gelecekteki ekonomik fayda” olarak tanımlanmıştır.

TMS-36’da ise, “İşletme birleşmesinde elde edilen şerefiye; bireysel olarak tespit edilmeleri ve ayrı olarak muhasebeleştirilmeleri imkanı olmayan varlıklardan beklenen gelecekteki ekonomik yararlar için edinen işletme tarafından yapılan ödemeyi ifade eder.

Şerefiye, diğer varlıklardan veya varlık gruplarından bağımsız olan nakit akışları yaratmaz ve genellikle birden fazla nakit yaratan birimin nakit akışına katkıda bulunur.” ifadesi yer almaktadır.

1.2.5.2.2.Muhasebeleştirme ve Ölçme

Birleşme tarihi itibariyle edinilen işletme, şerefiyeden ayrı olarak, edinilen işletmenin edinilen tanımlanabilir varlıklarını, üstlenilen tanımlanabilir borçlarını ve kontrol gücü olmayan paylarını (*azınlık paylarını*) muhasebeleştirir.

TMS-38’e göre “İşletme içi yaratılan şerefiye, varlık olarak muhasebeleştirilmez.”

Edinen işletme, edinilen tanımlanabilir varlıkları ve üstlendiği tanımlanabilir borçları, birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değerleri ile ölçer. Bir işletme birleşmesinde transfer edilen bedel gerçeğe uygun değer ile ölçülür.

Edinen işletme, şerefiyeyi birleşme tarihi itibariyle aşağıda yer alan (a)’nın (b)’den fazlası şeklinde ölçerek muhasebeleştirir:

(a) TFRS-3’e uygun olarak ölçülmüş, genellikle birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değer üzerinden ölçümü gerektiren **transfer edilmiş bedel**, TFRS-3’e uygun olarak ölçülmüş, edinilen işletmedeki **kontrol gücü sağlamayan pay**, aşamalı olarak gerçekleşen bir işletme birleşmesinde edinilen işletmenin daha önceden elde tuttuğu edinilen işletmedeki **öz kaynak payının birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değeri toplamı**

(b) TFRS-3’e uygun olarak ölçülmüş, edinilen tanımlanabilir varlıkların ve üstlenilen tanımlanabilir borçların birleşme tarihindeki net tutarları.

Pazarlıklı satın almadan kaynaklanan kâr ise (b)’nin (a)’dan fazla olması halinde ortaya çıkar. Söz konusu tutar, birleşme tarihinde **kâr veya zararda** muhasebeleştirilir.

Şerefiye ilgili değer düşüklüğü zararları, TMS-36 “Varlıklarda Değer Düşüklüğü” standardına göre belirlenir.

1.2.5.3.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması

1.2.5.3.1.SPK Uygulaması

Şerefiye ile ilgili detaylı açıklamaya yer verilmemiş, yalnızca maddi olmayan duran varlıklar tanımlanırken, şerefiyenin bu hesabın dışında raporlanacağı belirtilmiştir.

1.2.5.3.2.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler

“Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tek Düzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler” başlıklı makalede⁵⁰ şerefiye hesabına maddi olmayan duran varlıklar hesap grubunda yer verilmekte, ancak diğer maddi olmayan duran varlıklardan farklı ölçülmediği belirtilerek, bilanço düzenlenirken ayrı bir kalem olarak raporlanması gerektiği üzerinde durulmaktadır.

1.2.5.4.Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması

Vergi Usul Kanu'na göre şerefiye **mukayyet değerleri** (bir iktisadi kıymetin muhasebe kayıtlarında gösterilen hesap değeri) ile değerlendirilir ve beş yıl içinde itfa olunur.

TMS/TFRS uyarınca, transfer edilen bedelin gerçeğe uygun değeri ile edinilen tanımlanabilir varlıkların ve üstlenilen tanımlanabilir borçların birleşme tarihindeki net tutarları arasındaki fark şerefiye olarak muhasebeleştirilmektedir. Şerefiye itfa edilmez, ancak değer düşüklüğü tespiti yapılır.

1.2.5.5.Finansal Analize Etkiler

Şerefiyenin itfa edilmemesi, varlık tutarı ve kâr üzerinde etkili olacaktır. Değer düşüklüğü tespiti, bu anlamda önem taşımaktadır. Ancak esas olan bu tespitinin işletmelerce güvenilir biçimde yapılmasıdır.

Kârlılık: İtfa yapılmaması, değer düşüklüğü söz konusu olmadığı sürece kârlılığı ve kârlılık oranlarını olumlu etkileyecektir.

⁵⁰ N.Akdoğan ve O.Sevilengül, Çözüm 2007, 84 : 60

Borçlanma: Kârdaki artış özkaynağı ve borçlanma oranını da olumlu etkileyecektir.

1.2.5.6.Yayınlanmış Mali Tablolardan Örnekler

Migros A.Ş.'nin⁵¹ 2010 mali tablolarında yer alan bazı temel kalemler aşağıdadır.

	(Bin TL)
Dönen Varlıklar	1.745.344
Duran Varlıklar	3.822.001
Toplam Varlıklar	5.567.345
Şerefiye	2.251.427

Firma varlıklarının %40'ı şerefiyeden oluşmaktadır. Bu rakamla ilgili dipnotlarda yer verilen bilgiler aşağıdadır.

“Migros Ticaret A.Ş., eski adıyla Moonlight Perakendecilik ve Ticaret Anonim Şirketi (“Moonlight”), (“Migros Ticaret” veya “şirket” olarak anılacaktır), 19 Mart 2008 tarihinde kurulmuş ve Türk Ticaret Kanunu hükümleri uyarınca İstanbul, Türkiye’de tescil edilmiştir. Moonlight, Koç Holding A.Ş.’nin (“Koç Holding”) sahip olduğu %50,83 oranındaki Migros Türk Ticaret A.Ş. (“Migros Türk”) hisselerini 30 Mayıs 2008 tarihinde gerekli izinlerin Rekabet Kurumu’ndan alınmasını takiben 1.922.440 TL bedel karşılığında satın almıştır. 31 Aralık 2008 tarihi itibarıyla Moonlight’ın Migros’taki hisse oranı çeşitli tarihlerde İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’ndan yaptığı alımlar sonucunda %97,92’ye ulaşmıştır. Migros Türk’ün 28 Nisan 2009 tarihinde yapılan olağan genel kurul toplantısında alınan karar doğrultusunda Migros Türk’ün mevcut tüm aktif ve pasifinin bir kül halinde Moonlight tarafından devir alınması suretiyle Sermaye Piyasası Kurulu düzenlemeleri, Türk Ticaret Kanunu’nun 451. ve diğer ilgili maddeleri hükümleri ile Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 19-20. maddeleri hükümleri çerçevesinde birleşmesine karar verilmiştir. Tarafların birleşmeye ilişkin 28 Nisan 2009 tarihinde yapılan genel kurul toplantıları 30 Nisan 2009 tarihinde tescil edilmiş olup birleşme hukuken bu tarihte gerçekleşmiştir. Birleşme neticesinde Moonlight’ın ticaret ünvanı Migros Ticaret A.Ş. olarak değiştirilmiştir.”

⁵¹ Migros Ticaret A.Ş. 31 Aralık 2010 Finansal Tablo ve Dipnotları

Migros ile iktisap edilen net varlıklar ve şerefiyenin hesaplanmasına ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir:

İktisap tutarı	3.708.205
İktisap edilen net varlıklar	(1.468.995)
Şerefiye	2.239.210

İktisap tutarı yukarıda belirtilen ödemeler dışında başka maliyet içermemektedir. İktisaptan kaynaklanan varlık ve yükümlülüklerin satın alma tarihlerindeki makul değerleri aşağıdaki gibidir.

Hazır değerler	385.393
Finansal yatırımlar	458.425
Stoklar	456.711
Maddi duran varlıklar	979.659
Yatırım amaçlı gayrimenkuller	56.084
Maddi olmayan duran varlıklar	294.103
Ticari ve diğer alacaklar	206.332
Finansal borçlar	(145.690)
Karşılıklar	(53.631)
Koşullu yükümlülükler	(1.587)
Ticari ve diğer borçlar	(1.026.773)
Ertelenmiş vergi yükümlülüğü	(125.489)
İktisap edilen net varlıklar	1.483.537
İktisap edilen net varlıkların azınlık paylarına düşen kısmı	(14.542)
	1.468.995

Birleşme öncesi Migros Türk A.Ş. ve sonrası Migros A.Ş bilançolarından bazı kalemler aşağıda sunulmuştur.

	Migros Türk A.Ş. 31 Mart 2008	Migros A.Ş. 30.06.2008
Dönen Varlıklar	1.637.007	1.732.738
Duran Varlıklar	1.268.228	3.644.371
Toplam Varlıklar	2.905.235	5.397.109
Kısa Vadeli	1.150.503	1.222.626
Uzun Vadeli	73.689	184.208
Özkaynak	1.680.863	3.990.275

30 Haziran bilançosunda varlıklar içinde şerefiye 2.239.210 ve özkaynaklar içinde hisse senedi ihraç primleri 3.534.750 TL'dir. Firma varlıklarında %85 büyüme (%77 sadece şerefiyeden kaynaklı büyüme) yaratılmıştır.

1.2.6.MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR

1.2.6.1.Tek Düzen Hesap Planı ve Vergi Usul Kanunu

1.2.6.1.1.Tek Düzen Hesap Planı

Tek düzen hesap planında, **maddi olmayan duran varlıklar**, “Herhangi bir fiziksel varlığı bulunmayan ve işletmenin belli bir şekilde yararlandığı veya yararlanmayı beklediği aktifleştirilen giderler ile belli koşullar altında hukuken himaye gören haklar ve şerefiyelerin izlendiği hesap grubudur.” şeklinde tanımlanmaktadır.

Bu hesap grubu; imtiyaz, patent, lisans, ticari marka ve unvan gibi bir bedel ödenerek elde edilen bazı hukuki tasarruflar ile kamu otoritelerinin, işletmeye belirli alanlarda tanıdığı kullanma, yararlanma gibi yetkiler dolayısıyla yapılan harcamaları kapsayan **Haklar**, bir işletme devralınırken katlanılan maliyet ile söz konusu işletmenin rayiç bedelle hesaplanan net varlıklarının değeri arasındaki olumlu farktan oluşan **Şerefiye**, işletmenin kurulması, yeni bir şubenin açılması, işlerin sürekli olarak genişletilmesi için yapılan ve karşılığında maddi bir değer elde edilmeyen giderlerin aktifleştirilmesi durumunda izlendiği **Kuruluş Ve Örgütlenme Giderleri**, işletmede yeni ürün ve teknolojiler oluşturulması, mevcutların geliştirilmesi ve benzeri amaçlarla yapılan her türlü harcamalardan, aktifleştirilen kısmın izlendiği **Araştırma Geliştirme Giderleri**, kiralanan gayri menkullerin geliştirilmesi veya ekonomik değerinin artırılması amacıyla yapılan giderler ile bu gayri menkullerin kullanılması için yapılıp, kira süresinin sonunda mal sahibine bırakılacak olan varlıkların bedellerini kapsayan **Özel Maliyetler** hesaplarını ve bunların birikmiş amortismanlarını kapsar.

1.2.6.1.2.Vergi Usul Kanunu

Vergi Usul Kanunu, aşağıda yer alan maddi olmayan duran varlıkları düzenler.

a). İlk Tesis Giderleri: Kurumun tesis olunması veya yeni bir şubenin açılması veya işlerin genişletilmesi için yapılan ve karşılığında maddi bir kıymet edinilmeyen giderlerdir. Vergi Usul Kanunu 282. Maddesine göre bu giderler “**mukayyet değeri**” ile değerlendirilir. Bu giderlerinin aktifleştirilmesi ihtiyaridir.

b) Gerçek veya tüzel kişilerde peştemallıklar da **mukayyet değerleriyle** değerlendirilir.

Aktifleştirilen ilk tesis ve taazzuv giderleri ile peştemallıklar mukayyet değerleri üzerinden eşit miktarlarda ve beş yıl içinde itfa olunur (Madde 326).

c) Tescile tabi hakların değeri, tesisleri sırasında **Tapu Siciline kaydedilen bedeldir**. Tapu sicilinde bedeli gösterilmeyen haklar **emsal bedelleriyle** değerlendirilir (Madde 296).

d) **Özel Maliyet**: Gayrimenkuller kira ile tutulmuş ise veya elektrik üretim ve dağıtım varlıklarının işletme hakkı verilmiş ise, kiracı veya işletme hakkına sahip tüzel kişi tarafından yapılan, (genişletmek veya iktisadi kıymetini devamlı olarak artırmak amacıyla) giderler bunların **özel maliyet** bedeli olarak ayrıca değerlendirilir (Madde 272 ve 327)

*

Gayrimenkullerin, elektrik üretim ve dağıtım varlıklarının ve gemilerin iktisadî kıymetlerini artıran özel maliyet bedelleri, kira veya işletme hakkı süresine göre eşit yüzdelerle itfa edilir. Kira veya işletme hakkı süresi dolmadan, kiralanana veya işletme hakkı alınan şeyin boşaltılması veya işletme hakkının herhangi bir sebepten sona ermesi halinde henüz itfa edilmemiş olan giderler, boşaltma veya hakkın sona erdiği yılda bir defada gider yazılır.

1.2.6.2. Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları

TMS-1 “Finansal Tabloların Sunuluşu” standardında maddi olmayan duran varlıklar, finansal durum tablosunda yer alması gereken asgari kalemler arasında sıralanmaktadır. Bu varlıklarla ilgili düzenlemeler TMS-38 “Maddi Olmayan Duran Varlıklar” ve TMS-36 “Varlıklarda Değer Düşüklüğü” standartlarında yer almaktadır. TMS-23 “Borçlanma Maliyetleri” standardı da bu varlıklara ilişkin hükümler içermektedir.

1.2.6.2.1. Tanımlar

Maddi olmayan duran varlık: Fiziksel niteliği olmayan, tanımlanabilir, parasal olmayan varlıktır.

Varlık: Geçmişteki bazı olayların sonucu olarak işletme tarafından kontrol edilen ve işletmeye gelecekte ekonomik yarar sağlaması beklenen bir kaynaktır.

Araştırma: Yeni bir bilimsel ya da teknik bir bilgi ve anlayış kazanma amacıyla üstlenilen özgün ve planlı incelemedir.

Geliştirme: Ticari üretim ya da kullanıma başlamadan önce, yeni veya önemli ölçüde geliştirilmiş malzeme, aygıt, ürün, süreç, sistem ya da hizmetlerin üretim planı veya tasarımında araştırma sonuçları ya da diğer bilgilerin uygulanmasıdır.

Maliyet: Bir varlığın elde edilmesinde veya inşasında ödenen nakit veya nakit benzerlerini veya verilen diğer bedellerin gerçeğe uygun değerini veya belli durumlarda, ilk muhasebeleştirme sırasında ilgili varlığa atfedilen bedeli ifade eder.

Yararlı ömür: Bir varlığın işletme tarafından kullanılabilmesi beklenen süreyi veya işletme tarafından ilgili varlıktan elde edilmesi beklenen üretim sayısı veya benzeri üretim birimini ifade eder.

Bir maddi olmayan duran varlığın kalıntı değeri: İşletmenin, varlığın halihazırda beklenen yararlı ömrünün ve yaşının sonuna gelmiş olması durumunda, bu varlığı elden çıkarmasından elde edeceği tahmin edilen tutardan tahmini elden çıkarma maliyetleri düşüldükten sonra kalan tutardır.

Amortismanına tabi tutar: Bir varlığın maliyetinden veya maliyet yerine geçen diğer tutarlardan kalıntı değerini düşülmesiyle bulunan tutarı ifade eder.

İtfa: Maddi olmayan duran varlığın amortismanına tabi tutarının, yararlı ömrü boyunca sistematik olarak dağıtılmasını ifade eder.

Varlığın gerçeğe uygun değeri: Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.

1.2.6.2.2.Muhasebeleştirme ve Ölçme

İşletmeler bilimsel ya da teknik bilgi, yeni süreç veya sistemlerin tasarım ve uygulanması, lisans, fikri mülkiyet hakları, piyasa bilgisi ve markalar gibi maddi olmayan kaynakların elde etme, geliştirme, bakım veya iyileştirilmesi amacıyla kaynak tüketir veya borç yüklenirler. Ancak, patentler, telif hakları, isim hakları bilgisayar yazılımları, sinema filmleri, müşteri listeleri, ipotek hizmeti sunma hakları, müşteri ve tedarikçi ilişkileri, müşteri sadakati, pazar payı ve pazarlama hakları gibi örneklenen bu kalemlerin tamamı maddi olmayan duran varlık tanımını karşılamaz. Bir kalem maddi olmayan duran varlık tanımına uymaz ise, onu elde etmek ya da işletme içinde yaratmak için katlanılacak harcamalar, oluştukları anda gider olarak muhasebeleştirilir.

Bir kalemin **maddi olmayan duran varlık olarak muhasebeleştirilmesi** için, maddi olmayan duran varlık tanımı ve muhasebeleştirme kriterlerini karşılaması gerekir. Bir maddi olmayan duran varlık; elden çıkarıldığında; veya kullanımı ya da satışından, gelecekte ekonomik yarar elde edilmesinin beklenmemesi durumunda finansal durum tablosu dışı bırakılır.

Maddi olmayan varlık tanımı, **tanımlanabilirlik** ve varlık tanımı, **kontrol** ve **ekonomik yarar** koşullarını taşımaktadır. Bu kriterler aşağıda açıklanmıştır.

Belirlenebilirlik: Bir varlık, **ayrılabilir olması**, (işletmeden ayrılabilme ya da bölünebilme özelliğine sahip ve bireysel olarak ya da işletmenin bu yönde bir niyetinin olup olmadığına bakılmaksızın ilgili sözleşme, tanımlanabilir varlık veya borç ile beraber satılabilir, devredilebilir, lisans altına alınabilir, kiralanabilir ya da takas edilebilir olması) veya ayrılabilir olmasına bakılmaksızın **sözleşmede yer alan haklardan ya da diğer yasal haklardan kaynaklanması** durumunda belirlenebilirlik kriterini sağlar.

Kontrol: İşletmenin ilgili varlıktan ortaya çıkan gelecekteki ekonomik yararları kullanabilme ve başkalarının bu yararları erişimini kısıtlama gücü olması durumunda, bu varlıktan ekonomik yarar sağlama gücü var demektir. Gelecekteki ekonomik yararlarını kontrol etme kapasitesi, normal olarak, bir hukuk mahkemesinde uygulanması zorlanabilen

yasal haklardan kaynaklanır. Ancak, hakkın yasal yaptırım gücü, kontrol için gerekli bir koşul değildir, işletme gelecek ekonomik yararları başka bir şekilde de kontrol edebilir.

Gelecekteki ekonomik yararlar: Maddi olmayan duran varlıktan beklenen gelecekteki ekonomik yararlar; ürün ve hizmet satışından sağlanan geliri, maliyet tasarruflarını ya da işletme tarafından varlıkların kullanımından kaynaklanan diğer yararları içerebilir.

Bir kalemin maddi olmayan duran varlık olarak muhasebeleştirilmesi için, maddi olmayan duran varlık tanımı ve muhasebeleştirme kriterlerini karşılaması gerekir. Bu koşul, bir maddi olmayan duran varlığın başlangıçta elde edilmesi ya da işletme içinde oluşturulması veya ekleme, değişiklik veya bakımının yapılması ile ilgili olarak daha sonra yüklenilen maliyetlere de uygulanır.

Bir maddi olmayan duran varlık, varlıkla ilişkilendirilen beklenen gelecekteki ekonomik yararların işletme için gerçekleşmesinin muhtemel olması ve varlığın maliyetinin güvenilir bir şekilde ölçülebilmesi durumunda, muhasebeleştirilir. Bir maddi olmayan duran varlık ilk muhasebeleştirilmesi sırasında **maliyet bedeliyle** ölçülür. TMS-23'te maddi olmayan duran varlıkların, amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilebilmesi - zorunlu olarak- uzun bir süreyi gerektiren özellikli varlıklar arasında sayılabileceği belirtilmiş, dolayısı ile elde edilmesi ile doğrudan ilişkilendirilebilen borçlanma maliyetlerinin, maliyetinin bir parçası olarak aktifleştirilmesine imkan tanınmıştır.

a) Ayrı olarak elde etme: İşletmenin bir maddi olmayan duran varlığı ayrı olarak elde etmek için ödemiş olduğu fiyat, varlıktan beklenen gelecekteki ekonomik yararların işletme tarafından elde edilme olasılığı ile ilgili işletmenin beklentilerini yansıtır. Ayrı olarak elde edilen bir maddi olmayan duran varlığın maliyeti, genellikle güvenilir bir şekilde ölçülebilir. Bu, özellikle, satın alma bedelinin nakit veya diğer parasal varlıklarla ödenmiş olması durumunda geçerlidir.

Ayrı olarak elde edilen bir maddi olmayan duran varlığın maliyeti; ithalat vergileri ve iade edilmeleri mümkün olmayan satın alma vergileri de dahil, ticari iskonto lar ve indirimler

düşüldükten sonraki **satın alma fiyatı** ve varlığı amaçlanan kullanımına hazır hale getirmeye yönelik, **doğrudan varlıkla ilişkilendirilebilen herhangi bir maliyettir.**

Doğrudan, varlığın çalışabilir duruma getirilmesi sırasında oluşan çalışanlara sağlanan fayda maliyetleri, doğrudan, varlığın çalışabilir duruma getirilmesi sırasında oluşan mesleki ücretler ve varlığın düzgün çalışıp çalışmadığının testine yönelik maliyetler varlıkla doğrudan ilişkilendirilebilen maliyetlere ilişkin örneklerdir. Maliyetlerin, bir maddi olmayan duran varlığın defter değerinde muhasebeleştirilmesi işlemi, ilgili varlığın yönetimce planlanan şekilde çalışabilir duruma gelmesi durumunda biter.

b) İşletme birleşmesinin bir parçası olarak elde etme: "TFRS-3 İşletme Birleşmeleri" Standardına göre, bir maddi olmayan duran varlığın işletme birleşmesi sırasında elde edilmiş olması durumunda, maddi olmayan duran varlığın maliyeti, elde edilme tarihindeki **gerçeğe uygun değeridir.**

İşletme birleşmesinden önce varlığın devralınan tarafından muhasebeleştirilmiş olup olmamasına bakılmaksızın, ilgili varlığın gerçeğe uygun değerinin güvenilir bir şekilde ölçülebilmesi durumunda devralınan, birleşme tarihinde, devralınanın maddi olmayan duran varlığını **şerefiyeden ayrı olarak muhasebeleştirir.**

c) Devlet teşviği yoluyla elde etme: Bazı durumlarda, bir maddi olmayan duran varlık, devlet teşviği yoluyla ücretsiz olarak veya çok düşük bir bedelle elde edilebilir. Bu durum, devletin bir işletmeye maddi olmayan duran varlıkları devrettiğinde veya dağıttığında söz konusu olur. İşletme, "TMS-20 Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi ve Devlet Yardımlarının Açıklanması" Standardı uyarınca, başlangıçta, hem maddi olmayan duran varlığı hem de ilgili teşviği **gerçeğe uygun değerinden** muhasebeleştirmeyi seçebilir. Bu yöntemi seçmemesi durumunda varlık, amaçlanan kullanımına hazır hale getirilmesi ile doğrudan ilişkili giderler nominal tutarına ilave edilmek suretiyle muhasebeleştirilir.

d) İşletme içi yaratılan maddi olmayan duran varlıklar: İşletme içi yaratılan bir maddi olmayan duran varlığın muhasebeleştirilebilmesi için gerekli kriterleri sağlayıp sağlamadığının değerlendirilmesinde, işletme ilgili varlığın oluşumunu "Araştırma safhası" ve "Geliştirme safhası"na ayırır

Araştırma safhası: Araştırmadan (veya işletme içi bir projenin araştırma safhasından) kaynaklanan herhangi bir maddi olmayan duran varlık muhasebeleştirilmez. Araştırma (veya işletme içi bir projenin araştırma safhası) harcamaları gerçekleştiğinde gider olarak muhasebeleştirilir.

Geliştirme safhası: Aşağıdaki koşulların tamamının varlığı halinde, geliştirmeden (veya işletme bünyesinde yürütülen bir projenin geliştirme safhasından) kaynaklanan maddi olmayan duran varlıklar muhasebeleştirilir.

(a) Maddi olmayan duran varlığın kullanıma veya satışa hazır hale gelebilmesi için **tamamlanmasının teknik olarak mümkün olması**

(b) İşletmenin maddi olmayan duran varlığı **tamamlama ve bu varlığı kullanma veya satma niyetinin bulunması**

(c) Maddi olmayan duran varlığı **kullanma veya satma imkanının bulunması**

(d) Maddi olmayan duran varlığın muhtemel gelecek **ekonomik faydayı nasıl sağlayacağını belirli olması**. Ayrıca, maddi olmayan duran varlığın ürününün veya kendisinin bir piyasasının olması ya da işletme bünyesinde kullanılacak olması durumunda buna elverişli olması

(e) Geliştirme safhasını tamamlamak ve maddi olmayan duran varlığı kullanmak veya satmak için **yeterli teknik, mali ve diğer kaynakların mevcut olması**

(f) Geliştirme sürecinde maddi olmayan duran varlıkla ilgili yapılan **harcamaların güvenilir bir biçimde ölçülebilir olması**

İşletme içi yaratılan maddi olmayan duran varlık maliyeti, ilgili varlığın muhasebeleştirilme kriterlerini ilk defa sağladığı tarihten itibaren yapılan **harcamaların toplamıdır**. İşletme içi yaratılan şerefiye, varlık olarak muhasebeleştirilmez.

Muhasebeleştirme sonrası ölçümde, “maliyet yöntemi” veya “yeniden değerlendirme yöntemi” muhasebe politikası olarak seçilir. Bir maddi olmayan duran varlığın yeniden değerlendirme yöntemine göre muhasebeleştirilmesi durumunda, sınıfındaki diğer tüm varlıklar da, aktif bir piyasalarının bulunmaması durumu söz konusu olmadığı sürece, yine aynı yöntemle göre muhasebeleştirilir.

Maliyet yönteminde, maddi olmayan duran varlık, ilk muhasebeleştirilmesinin ardından, maliyetinden, tüm birikmiş itfa ve değer düşüklüğü zararları düşülmüş olarak izlenir.

Yeniden değerlendirme yönteminde, maddi olmayan duran varlık, ilk muhasebeleştirilmesinin ardından, yeniden değerlendirme tarihindeki gerçeğe uygun değerinden birikmiş itfa ve değer düşüklüğü zararlarının tamamı düşüldükten sonra hesaplanan tutarı olan yeniden değerlendirilmiş tutarı üzerinden izlenir. Standarda göre yeniden değerlendirme yapmak için, gerçeğe uygun değer, aktif bir piyasa ile ilişkilendirilmek suretiyle belirlenir. Yeniden değerlendirme işlemleri, raporlama dönemi sonunda ilgili aktifin defter değerinin gerçeğe uygun değerinden önemli ölçüde farklılık göstermemesi açısından düzenli olarak yapılır.

Yeniden değerlendirme yöntemi; daha önce varlık olarak muhasebeleştirilmeyen maddi olmayan duran varlıkların yeniden değerlendirilmelerine veya maddi olmayan duran varlıkların maliyet tutarı dışında bir tutardan muhasebeleştirilmelerine izin vermez.

Bir maddi olmayan duran varlığın yeniden değerlendirme işlemine tabi tutulması durumunda, yeniden değerlendirme tarihindeki birikmiş itfa payları, ilgili aktifin brüt defter değerindeki değişimle orantılı olarak tekrar belirlenir ve böylece yeniden değerlendirme işlemi sonrası ilgili aktifin defter değeri yeniden değerlendirilmiş tutarına eşitlenir veya ilgili aktifin brüt defter değerinden çıkarılır ve kalan net tutar, varlığın yeniden değerlendirilmiş tutarına göre tekrar belirlenir.

1.2.6.1.2.3.İtfa

İşletme, bir maddi olmayan duran varlığın yararlı ömrünün sınırlı mı yoksa sınırsız mı olduğunu ve eğer sınırlı ise, bunun süresini veya kendisini oluşturan ürün veya benzeri birimlerin sayısını değerlendirir. İlgili her türlü unsura ilişkin olarak yapılan analiz esas alındığında, varlığın işletmeye net nakit girişi sağlaması beklenen süre için öngörülebilir bir sınır olmaması durumunda, işletme, maddi olmayan duran varlığı sınırsız yararlı ömre sahip olarak değerlendirir.

Sınırlı yararlı ömre sahip bir maddi olmayan duran varlığın itfa süresi ve itfa yöntemi, en azından her yıllık hesap dönemi sonunda tekrar gözden geçirilir. Varlığın beklenen yararlı ömrünün önceki tahminlerden farklılık göstermesi durumunda, itfa süresi buna göre değiştirilir. Varlıktan beklenen gelecekteki ekonomik yararların kullanım şeklinde bir değişiklik olması durumunda, itfa yöntemi söz konusu değişikliği yansıtmak için değiştirilir. Bu tür değişiklikler, TMS-8'e göre, muhasebe tahminlerindeki değişiklikler adı altında muhasebeleştirilir.

Sınırlı yararlı ömre sahip bir maddi olmayan duran varlığın itfaya tabi tutarı yararlı ömrü boyunca sistematik olarak dağıtılır. İtfa işlemi, varlığın kullanıma hazır olduğu, yani, yönetimin amaçladığı şekilde faaliyet gösterebilmesi için gereken konum ve durumda olduğunda başlatılır. Sınırsız yararlı ömre sahip bir maddi olmayan duran varlık itfa edilmez.

1.2.6.1.2.4. Maddi Olmayan Duran Varlıklar Değer Düşüklüğü

Bir maddi olmayan duran varlığın değer düşüklüğüne uğrayıp uğramadığını belirlemek için, işletme, "TMS-36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü" Standardını uygular. Anılan Standart, işletmenin varlıklarının defter değerlerini ne zaman ve nasıl incelenmesi, geri kazanılabilir tutarlarının nasıl belirlenmesi ve değer düşüklüğü zararlarının ne zaman muhasebeleştirilmesi ya da iptal edilmesi gerektiğini gösterir.

Bir varlığın defter değerinin geri kazanılabilir tutarını aşmış olması durumunda, ilgili varlık değer düşüklüğüne uğramıştır. TMS-36 geri kazanılabilir tutarı; bir varlığın veya nakit yaratan birimin satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değer ile kullanım değerinden yüksek olanı olarak tanımlar.

Değer düşüklüğü olabileceği belirtisi olup olmamasından bağımsız olarak, sınırsız yararlı ömre sahip bir maddi olmayan duran varlığın defter değerinin geri kazanılabilir tutarı ile karşılaştırılarak değer düşüklüğü açısından test edilmesini gerektirir.

Bir varlığın geri kazanılabilir tutarının defter değerinden düşük olması durumunda, söz konusu varlığın defter değeri geri kazanılabilir tutarına indirgenir. Anılan indirgeme, bir değer düşüklüğü zararıdır.

1.2.6.3.TMS/IFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması

1.2.6.3.1.SPK Uygulaması

Sermaye Piyasası Kurulunun "Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği Uyarınca Düzenlenecek Finansal Tablo ve Dipnot Formatları" hakkında duyurusunda Maddi Olmayan Duran Varlıklar için "UMS-38'de tanımlanmış, şerefiye dışındaki maddi olmayan varlıklar bu kalemde gösterilir." denilmektedir.

Finansal kiralama konusu maddi olmayan duran varlıklar, maden kaynaklarının araştırılması ve değerlendirilmesine ilişkin varlıklar gibi özellikli durumları nedeniyle diğer standartlarda ele alınan maddi olmayan duran varlıklarında, ilgili standartlarda belirtilen değerlendirme esaslarına uygun olarak, bu kalem altında gösterilmesi benimsenmiştir.

Maddi olmayan duran varlık alımları için verilmiş olan avansların, ilgili varlık aktifleştirilene kadar diğer dönen/duran varlıklar kalem altında gösterilmesine dikkat çekilmiştir.

1.2.6.3.2.TMS/IFRS'ye Uyum için Öneriler

"Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tek Düzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler" başlıklı makalede⁵² maddi olmayan duran varlıklar hesap grubunun kapsamının aşağıdaki şekilde değiştirilmesi önerilmektedir.

H.ŞEREFİYE

I.MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR

260 Şerefiye

261 Haklar

262 Geliştirme Giderleri

263 Yazılım Programları

264 TV Programları, Sinema Filmleri

265 Geliştirme Giderleri

⁵²N.Akdoğan ve O.Sevilengül, Çözüm 2007,84:59

- 266 Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar
- 267 Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)
- 268 Yapımı Devam Eden Programlar, Projeler
- 269 Verilen Avanslar

Makalede, yazılım programlarına yapılan harcamaların izlenmesi için “Yazılım Programları” ve yayın yapan şirketler için uzun süre fayda sağlaması beklenen “TV Programları, Sinema Filmleri” ile çekimi ve yazılımı devam eden projelerin izlenmesi için “Yapımı Devam Eden Programlar, Projeler” hesapları eklenmesi önerilmiştir.

Ayrıca, araştırma giderlerinin aktifleştirilmesi mümkün olmadığından hesap adının geliştirme gideri olarak ve değer düşüklüğü karşılığının izlenmesi için Birikmiş Amortismanlar hesabının adının “Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılığı” olarak değiştirilmesi önerilmiştir.

Şerefiyenin, diğer maddi olmayan duran varlıklardan farklı ölçümlendiği ve TMS uyarınca bilançolarda ayrı bir kalem olarak sunulması gerektiği vurgulanmıştır.

1.2.6.4.Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması

1.TMS/TFRS, şerefiyenin maddi olmayan varlık grubu dışında raporlanmasını benimsemiştir.

2.TMS/TFRS, araştırma giderlerinin varlık olarak muhasebeleştirilmesine olanak tanımamaktadır.

3.TMS/TFRS uyarınca bu varlıklar sonraki ölçümlerinde, sınırlı koşullarda olsada, yeniden değerlendirme modeli ile değerlendirilmektedir.

4.TMS/TFRS uyarınca, varlığın defter değerinin geri kazanılabilir tutarını aşmış olması durumunda, ilgili varlığa değer düşüklüğü karşılığı ayırmak gerekmektedir.

1.2.6.5. Finansal Analize Etkiler

Borçlanma: Yeniden değerlendirme modeli ile kapsamlı gelir içine alınan değerlendirme farkları, özvarlıkta artışa yol açacaktır. Dolayısıyla değerlendirme modelini seçen firmaların borçlanma oranları, maliyet modeli seçenlere göre daha düşük olacaktır.

Kârlılık: Araştırma giderlerinin varlık olarak muhasebeleştirilememesi, bu tür giderleri olan firmaların kâr ve kârlılık oranlarını düşürecektir. Geliştirme giderlerinin aktifleştirme kriterlerini taşıyıp taşımadığı ise, analiz aşamasında dikkate alınmalıdır. Bu kriterler olmadan yapılan aktifleştirme, kârlılığın olduğundan yüksek görünmesine yol açar.

Maddi olmayan varlıklara değer düşüklüğü karşılığı ayrılması ise, kârı ve kâra dayalı hesaplanan oranları azaltıcı etki yaratacaktır.

1.2.6.6. Yayınlanmış Mali Tablolardan Örnekler

Örnek 1: Lisans ve bilgisayar yazılımları

Turkcell A.Ş.⁵³ 2010 yılı finansal tablolarında yer alan maddi olmayan duran varlık tutarı aşağıda verilmiştir.

	(000TL)	%
Maddi Duran Varlıklar	4.729.324	28
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	2.399.152	16
Aktif	15.096.019	100

<u>Maddi Olmayan Duran Varlıklar (000TL)</u>	<u>Maliyet</u>	<u>Birikmiş İtfa</u>	<u>Net</u>
GSM ve diğer telekomünikasyon işletme lisansları	2.147.648	696.113	1.451.535
Bilgisayar yazılımları	3.048.043	2.197.972	850.071
Diğer	189.577	92.031	97.546
	5.385.268	2.986.116	2.399.152

Lisanslar: Turkcell, 27 Nisan 1998 tarihinde Bakanlık ile bir lisans sözleşmesi imzalamış ve bu sözleşme uyarınca, 500.000 ABD Doları lisans ücreti karşılığında 25 yıl

⁵³ Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş. 31 Aralık 2010 Finansal Tablo ve Dipnotları

sürelili bir GSM işletme lisansı almaya hak kazanmıştır. 31 Aralık 2010 tarihi itibariyle net defter değeri 538.797 TL olup 2023 yılında itfa süresi dolacaktır.

Turkcell, 3N Lisans ile ilgili imtiyaz sözleşmesini BTK ile 30 Nisan 2009 tarihinde imzalamıştır. Sözleşme imza tarihinden itibaren 20 yıl geçerli olacak 3N Lisans'ın 31 Aralık 2010 tarihi itibariyle net defter değeri 705.317 TL'dir

Bilgisayar Yazılımları: İşletme içi yaratılan maddi olmayan duran varlık niteliğindeki yazılımlar, standart uyarınca öngörülen şartların oluşmasından itibaren yapılan harcamaları kapsamaktadır.

Örnek 2⁵⁴

Logo Yazılım San ve Tic.A.Ş.'nin 2010 yılı seçilmiş bilanço kalemleri aşağıdadır.

Maddi Olmayan Duran Varlıklar	30.341.558
Birikmiş itfa payları	20.298.255
Net Kayıtlı Değer	10.043.303
Aktif Toplamı	37.289.412

Yazılım firmasının aktif toplamının %27'si maddi olmayan varlıklar oluşturmaktadır. Bunların tamamına yakını geliştirme giderleridir.

---

⁵⁴ Logo Yazılım A.Ş. 31 Aralık 2010 Finansal Tablo ve Dipnotları

1.3.KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR

1.3.1.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları

Kavramsal çerçevede borç, “geçmiş olaylardan kaynaklanan ve ödenmesi, işletmenin ekonomik fayda sağlayabilecek değerlerinde bir çıkışa neden olacak mevcut yükümlülükler” olarak tanımlanmaktadır. Bir borcun, bilançoda yer alması için, ekonomik fayda sağlayacak bir varlığın, işletmeden çıkmasının beklenmesi ve gerçekleşme olasılığının bulunması gerekmektedir.

Standardın tanımına göre; borçlar geçmişte olan işlemlerin veya gerçekleşen diğer olayların sonucunda oluşur. Bir borcun temel özelliği mevcut bir yükümlülük içermesidir. Yükümlülük belli bir şekilde hareket etmeyi veya davranmayı gerektiren bir görev veya sorumluluktur. Yükümlülüğün yerine getirilmesi genellikle, ekonomik yarar sağlaması beklenen bir varlığın alacaklı olan tarafa verilmesi şeklinde olur. Mevcut yükümlülükler;

- nakit ödemesi,
- diğer varlıkların verilmesi,
- hizmet sağlanması,
- bir yükümlülüğün bir başka yükümlülükle değiştirilmesi,
- yükümlülüğün özkaynaklara dönüştürülmesi halinde sona erer.

Finansal borcu, özkaynağa dayalı finansal araçtan ayıran özellik, finansal aracı ihraç edenin diğer tarafa nakit ya da başka bir finansal araç vermesi ya da potansiyel olarak ihraççının aleyhine olan koşullar altında finansal varlık veya finansal borç takasına ilişkin sözleşmeye dayalı bir yükümlülüğün bulunmasıdır.

TMS-1, finansal durum tablosunun kapsamı gereken hesap grupları arasında borç niteliği taşıyan aşağıdaki kalemleri saymaktadır.

- Ticari ve diğer borçlar
- Karşılıklar
- Finansal borçlar

- Dönem vergisiyle ilgili borçlar
- Ertelemiş vergi borçları
- Elden çıkarılacaklar grubuna dahil olan satılmak üzere elde tutulanlar olarak sınıflandırılan borçlar

Standarda göre, kısa ve uzun vadeli borçlar finansal durum tablosunda ayrı ayrı sınıflandırılır. Likidite temeline dayalı sunumun daha güvenilir ve yararlı bilgi sağladığı durumlarda ise bütün borçlar likidite sırasıyla sunulur.

Bir borç, ticari amaçla elde tutulması, normal faaliyet döngüsü içinde veya raporlama döneminden sonra on iki ay içinde ödenecek olması veya borcun en az on iki ay süreyle ertelenebilmesine yönelik koşulsuz bir hakkın bulunmaması durumunda, kısa vadeli olarak sınıflandırılır. Diğer bütün borçlar uzun vadeli olarak sınıflandırılır.

İşletmenin normal faaliyet döngüsü içinde kullanılan, gider tahakkukları ve ticari borçlar, işletme sermayesinin bir parçasıdır. Faaliyetle ilgili bu tür kalemler, raporlama döneminden itibaren on iki aydan daha uzun bir sürede ödenecek olsalar bile, kısa vadeli olarak sınıflandırılır.

Diğer kısa vadeli borçlar, normal faaliyet döngüsü içinde yer almayan ancak vadeleri raporlama döneminden itibaren on iki ay içinde dolacak olan veya öncelikle ticari amaçla yararlanılan borçlardır. TMS-39'a göre alım satım amacıyla elde bulundurulmuş bazı finansal borçlar, kredili mevduat hesapları, uzun vadeli finansal borçların kısa vadeli kısımları, temettü ödemeleri, gelir vergileri ve diğer ticari olmayan ödemeler bunlara örnektir.

TDHP'da Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar, "dönen varlıkların ayrılmasında kullanılan ölçüye uygun olarak en çok bir yıl veya işletmenin normal faaliyet dönemi sonunda ödenecek yabancı kaynakları kapsar." şeklinde tanımlanmaktadır.

Tek Düzen Hesap Planı ile “Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tek Düzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler” başlıklı makalede⁵⁵ yer alan, Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar ana hesap gruplarının kapsamı aşağıda sunulmuştur.

Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar

TDHP	TMS/TFRS Uyumlu TDHP Önerisi
MALİ BORÇLAR	FİNANSAL BORÇLAR
TİCARİ BORÇLAR	TİCARİ BORÇLAR
	İLİŞKİLİ TARAFLARA BORÇLAR
DİĞER BORÇLAR	DİĞER BORÇLAR
ALINAN AVANSLAR	ALINAN AVANSLAR
YILLARA YAYGIN İNŞAAT VE ONARIM HAKEDİŞLERİ	
ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER
BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI
GELECEK AYLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI
DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR
	SATIŞ AMACIYLA ELDE TUTULAN DURAN VARLIKLAR VE DURDURULAN FAALİYETLERE İLİŞKİN BORÇLAR

Makalede, mali borçlar grubunun adının finansal borçlar olarak değiştirilmesi önerilmektedir.

Ayrıca “Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar” grubundan “Yıllara Yaygın İnşaat Ve Onarım Hakedişleri” hesabının kaldırılması ve “İlişkili Taraflara Borçlar” ile “Satış Amacıyla Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Borçlar” hesaplarının ilavesi önerilmiştir.

⁵⁵ N.Akdoğan ve O.Sevilengül, Çözüm 2007, 84:61

1.3.1.MALİ/FİNANSAL BORÇLAR

1.3.1.1.Tek Düzen Hesap Planı ve Vergi Usul Kanunu

1.3.1.1.1.Tek Düzen Hesap Planı

Tek düzen hesap planında **mali borçlar**, “Kredi kurumlarına olan kısa vadeli borçlar ile kısa vadeli para ve sermaye piyasası araçları ile sağlanan krediler ve vadesine bir yıldan daha az bir süre kalan uzun vadeli borçların anapara taksit ve faizlerini kapsar.” şeklinde tanımlanmaktadır.

1.3.1.1.2.Vergi Usul Kanunu

Vergi Usul Kanunu 285. Maddesi uyarınca Borçlar “mukayyet” değerleriyle değerlendirilir. Kredi sözleşmelerine dayalı borçlar değerlendirme gününe kadar hesaplanacak faizleriyle birlikte dikkate alınır.

1.3.1.2.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları

Finansal borçlar grubu içinde yer alan hesaplarla ilgili düzenlemelere, Finansal Araçlar’la ilgili standartlarda yer verilmektedir. Bunlar, TFRS-7 Finansal Araçlar: Açıklamalar, TMS-32 Finansal Araçlar: Sunum, TMS-39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme standartlarıdır. TMS-23 Kur Değişiminin Etkileri standardıda yabancı para finansal borçlarla ilgili hükümler içermektedir.

Finansal kiralama işlemleri ile ilgili borçlara (TMS-17 Kiralama İşlemleri standardı ile düzenlenmiştir.) uzun vadeli finansal borçlar içinde değerlendirilecektir.

1.3.1.2.1.Tanımlar

TMS-32’de aşağıdaki tanımlara yer verilmiştir.

Finansal borç: Finansal borç aşağıdakilerden biridir;

(a) Başka bir işletmeye nakit ya da başka bir finansal varlık verilmesi için veya potansiyel olarak işletmenin aleyhine olan koşullarda finansal varlık veya borçların başka bir işletme ile takas edilmesi için düzenlenen sözleşmeden doğan yükümlülük veya

(b) İşletmenin özkaynağına dayalı finansal aracıyla ödenecek/ödenebilecek olan ve işletmenin değişken sayıda özkaynağına dayalı finansal aracını vermek zorunda olduğu/olabileceği bir türev olmayan sözleşme veya işletmenin belirli sayıda özkaynağına dayalı finansal aracını, belirli bir nakdini ya da başka bir finansal varlığını takas etmesi dışındaki şekillerde ödenecek/ödenebilecek bir türev sözleşme.

Finansal teminat sözleşmesi: Belirli bir borçlunun bir borçlanma aracına ilişkin vadesi gelmiş ödemelerini ilgili borçlanma aracının orijinal veya değiştirilen koşullarına uygun olarak yerine getirmemesi nedeniyle teminat sözleşmesi hamilinin uğradığı zararları karşılamak amacıyla, sözleşmeyle yükümlülük altına giren tarafın, sözleşme hamiline belirli miktar ödemede bulunmasını gerektiren sözleşmedir.

TMS-32 uygulama rehberinde (UR-4), gelecekte sözleşmeye bağlı nakit ödeme yükümlülüğünü temsil eden finansal borçların bilinen örnekleri arasında kredi borçları ile borç tahvilleri yer almaktadır. TMS-39 uygulama rehberinde (UR-4) ise finansal teminat sözleşmelerinin yapılabileceği şekiller arasında; garantiler, bazı akreditif türleri ve kredi temerrüt sözleşmeleri sayılmaktadır.

1.3.1.2.2.Muhasebeleştirme ve Ölçme

Finansal borç, ilgili finansal aracın sözleşmeye bağlı koşullarına taraf olduğunda finansal durum tablosuna alınır. İlgili borç, sözleşmede belirlenen yükümlülüğün yerine getirilmesi, iptal edilmesi veya zaman aşımına uğraması ile ortadan kalktığı zaman finansal durum tablosu dışı bırakılır.

Finansal bir borç ilk muhasebeleştirilmesi sırasında **gerçeğe uygun değerinden** ölçülür. İlk muhasebeleştirme sırasında, finansal borcun yüklenimi ile doğrudan ilişkilendirilebilen işlem maliyetleri söz konusu gerçeğe uygun değerden düşülür.

İlk muhasebeleştirilmenin ardından, aşağıdakiler dışında kalan her türlü finansal borç, etkin faiz yöntemiyle hesaplanan **itfa edilmiş maliyetinden** ölçülür.

a) **Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal borçlar:** Borç niteliğindeki türev ürünler de dahil olmak üzere, söz konusu borçlar, **gerçeğe uygun değerlerinden** ölçülür.

b) **Finansal varlığın devredilmesi işleminin,** finansal durum tablosu dışı bırakma koşullarını taşınamaması veya devam eden ilgi yaklaşımının uygulanması durumunda ortaya çıkan finansal borçlar; devredilen varlığın itfa edilmiş maliyetinden ölçülmesi durumunda, **itfa edilmiş maliyetinden,** devredilen varlığın gerçeğe uygun değerden ölçülmesi durumunda, **gerçeğe uygun değerinden** ölçülür.

c) **Finansal teminat sözleşmeleri:** İlk muhasebeleştirilmenin ardından, yükümlülük altına giren tarafından bu sözleşmeler, “TMS-37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar” standardına göre tespit edilen tutar ve ilk muhasebeleştirilen tutardan, varsa, “TMS-18 Hasılat” Standardına göre muhasebeleştirilen birikmiş amortismanların düşülmesinden sonra geriye kalan tutardan büyük olanı üzerinden ölçülür.

Yabancı para finansal borçlar, ilk muhasebeleştirme sırasında; yabancı para birimindeki tutara, geçerli kur uygulanarak, geçerli para biriminden kaydedilir ve her raporlama dönemi sonunda kapanış kurundan çevrilir. Finansal borcun⁵⁶ ödenmesinden ya da dönem içinde veya önceki finansal tablolarda ilk muhasebeleştirme sırasında çevrildiklerinden farklı kurlardan çevrilmelerinden kaynaklanan kur farkları, oluştukları dönemde kâr veya zararda muhasebeleştirilir.

İtfa edilmiş maliyetinden gösterilen finansal borçlarda, itfa işlemi nedeniyle ortaya çıkan kazanç veya kayıp, kâr ya da zararda muhasebeleştirilir.

---

⁵⁶ Finansal borç parasal niteliktedir. Parasal bir borç kaleminin temel niteliği, sabit ya da belirlenebilir tutarda para biriminin ödenmesi yükümlülüğüdür.

1.3.1.3.TMS//TFRS'ye Uyum İçin Öneriler ve SPK Uygulaması

1.1.1.3.1.SPK Uygulaması

Sermaye Piyasası Kurulunun “Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği Uyarınca Düzenlenecek Finansal Tablo ve Dipnot Formatları” hakkında duyurusunda **Finansal Borçlar**, “UMS-32’de tanımlanan finansal yükümlülüklerden, borçlanma niteliğine sahip olanlar (diğer bir ifadeyle ilk muhasebeleştirilmeden sonra, etkin faiz yöntemiyle hesaplanan itfa edilmiş maliyetinden ölçülenler) bu kalemde gösterilir (banka kredileri, çıkarılmış tahvil, bono ve senetler, bunlardan uzun dönemli olanların anapara taksitleri ve faizleri, finansal kiralama işlemlerinden borçlar vs.)” şeklinde tanımlanmıştır.

UMS-32’de tanımlanan finansal yükümlülüklerden, borçlanma niteliğine sahip olmayanlar ise (türev araçlar vb.) **Diğer Finansal Yükümlülükler** başlığı altında gösterilir.

1.3.1.3.2.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler

“Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tek Düzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler” başlıklı makalede,⁵⁷ mali borçlar hesap grubunun adının finansal borçlar olarak değiştirilmesi ve kapsamının aşağıdaki şekilde olması önerilmektedir.

30.FİNANSAL BORÇLAR

- 300 Banka Kredileri
- 301Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar
- 302 Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri(-)
- 303 Uzun Vadeli Kredilerin Anapara Taksitleri ve Faizleri
- 304 Tahvil Anapara Taksitleri ve Faizleri
- 305 Çıkarılmış Bonolar ve Senetler
- 306 Çıkarılmış Diğer Menkul Kıymetler
- 307 **Türev Finansal Borçlar**
- 308 Menkul Kıymetler İhraç farkları(-)
- 309 **Finansal Borçlar Reeskontu(-)**

⁵⁷ N.Akdoğan ve O.Sevilengül, Çözüm 2007,84:62

Makalede, ‘‘Türev Finansal Borçlar’’ ve ‘‘Finansal Borçlar Reeskontu’’ hesaplarının ilave edilmesi önerilmektedir.

1.3.1.4.Uygulamalar

Örnek:1

Firma, 1 Ocak tarihinde %12 faizle, 2 yıl vadeli, 1.000 TL kredi kullanmıştır. **Faiz ödemeleri altı ayda bir yapılacaktır.**

Etkin Faiz Oranı: Altı ayda bir gerçekleşecek nakit akışları 1.000, (60), (60), (60) ve (1.060) TL olacaktır. Bu durumda etkin faiz oranı %6 olarak hesaplanacaktır. (Etkif faiz oranı: $1,06^2=12,36$ 'dır.)

Kredi	Faiz	Nakit Çıkışı	Bakiye	Yıllık Faiz Gideri
1.000	60	60	1000	
1.000	60	60	1000	120
1.000	60	60	1000	
1.000	60	1.060	0	120

Bu örnekte, kredinin kullanılması sırasında, 6. ay sonunda ve yıl sonunda TDHP ve TMS/TFRS'ye göre yapılacak kayıtlar arasında bir fark oluşmaz.

Kredi kullanım kaydı

Kasa	1.000
Finansal Borçlar	1.000

6. ay kaydı

Finansman Gideri	60
Kasa	60

Örnek 2:

Firma, 1 Ocak'ta, %12 faizle, 2 yıl vadeli, 1.000 TL kredi kullanmıştır. **Faiz ödemeleri yıl sonunda yapılacaktır.**

Etkin Faiz Oranı: Altı ayda bir gerçekleşecek nakit akışları; 1.000, (0), (120), (0) ve (1.060) TL olacaktır. Bu durumda etkin faiz oranı %5,83 olur. (Efektif Faiz Oranı = $1,0583^2 = 12$ 'dir)

Kredi	Faiz	Nakit Çıkışı	Bakiye	Yıllık Faiz Gideri
1.000,0	58,3		1.058,3	
1.058,3	61,7	120	1.000,0	120
1.000,0	58,3		1.058,3	
1.058,3	61,7	1.120	0	120

TDHP ve TMS/TFRS'ye göre kullanım sırasındaki kayıtlar, Örnek-1'le aynı olacaktır.

TDHP'na göre 6. ay kaydı:

Finansman Gideri	60
Gider Tahakkukları	60

TMS/TFRS'ye göre 6. ay kaydı:

Finansman Gideri	58,3
Finansal Borçlar	58,3

Yıl sonunda faiz ödemesi yapılacağından, TDHP ve TMS/TFRS'ye göre 120TL finansman gideri (TDHP'e göre 60 + 60 ve TMS/TFRS'ye göre 58,3 + 61,7) ve 1.000 TL kredi bakiyesi olacaktır.

Örnek 3: Peşin Komisyon

Firma, 1 Ocak'ta, %12 faizle, 2 yıl vadeli 1.000 TL kredi kullanmıştır. Faiz ödemeleri altı ayda bir yapılacaktır. Kredi kullanımında %5 komisyon ödenmiştir.

Etkin Faiz Oranı: Altı ayda bir gerçekleşecek nakit akışları; 950, (60), (60), (60), (1.060)TL'dir. Bu nakit akış serisinin etkin faiz oranı %7,4926'dır. (Etkatif faiz: $1,074926^2= 15,55$)

Kredi	Faiz	Nakit Çıkışı	Bakiye	Yıllık Faiz Gideri
950	71	60	961	
961	72	60	973	143
973	73	60	986	
986	74	1.060	0	147

TDHP'a göre kayıt:

Kredi kullanım kaydı

Kasa	950
Peşin Ödenen Giderler	50
Finansal Borçlar	1.000

6. ay kaydı

Finansman Gideri	72,5
Kasa	60
Peşin Öden Giderler	12,5

TMS/TFRS'e göre kayıt:

Kredi kullanım kaydı

Kasa	950
Finansal Borçlar	950

6. ay kaydı

Finansman Gideri	71	
Kasa		60
Finansal Borçlar		11

Örnek 4: Peşin Komisyon

Firma, %12 faizle, 2 yıl vadeli 1.000 TL kredi kullanmıştır. Faiz ödemeleri, yılda bir yapılacaktır. Kredi kullanımında %5 komisyon ödenmiştir.

Etkin Faiz Oranı: Altı ayda bir gerçekleşecek nakit akışları; 950, (0), (120), (0), (1.060) TL'dir. Etkin faiz oranı %7,2747 olarak hesaplanır. (Efektif faiz: $1,072747^2 = 15,08$)

Kredi	Faiz	Nakit Çıkışı	Bakiye	Yıllık Faiz Gideri
950,0	69		1.019,0	
1.019,0	74	120	973	143
973	71		1.043,7	
1.043,7	75,93	1.120	0	147

TDHP'a göre kayıt: Örnek- 3 gibi olacaktır.

TMS/TFRS'e göre kayıt:

Kredi kullanım kaydı, Örnek-3 gibi olacaktır.

6. ay kaydı

Finansman Gideri	69	
Finansal Borçlar		69

1.3.1.5.Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması

Finansal bir borç, ilk muhasebeleştirilmesi sırasında **gerçeğe uygun değerinden**; ilk muhasebeleştirilmesinin ardından; etkin faiz yöntemiyle hesaplanan **itfa edilmiş maliyetinden** ölçülür. Vergi Usul Kanunu uyarınca, Borçlar “mukayyet” değerleriyle değerlendirilir, kredi sözleşmelerine dayalı borçlar ise değerlendirme gününe kadar hesaplanacak faizleriyle birlikte dikkate alınır.

Buna göre, finansal borçlar, mukayyet değer ve tahakkuk etmiş faiz yerine itfa edilmiş maliyeti ile izlenecektir. Ancak etkin faiz oranı, kredi faiz oranına yaklaşık olacağından çok farklı bir sonuç oluşmayacaktır. Oluşan fark, uygulamalar kısmında yer alan örnekte görüleceği gibi basit ve bileşik faiz hesaplarına dayalıdır. Ancak, TDHP’da finansal boçlara işleyen faiz “Gider Tahakkukları” hesabına kaydedilirken, yeni uygulamada finansal borç tutarı, anapara ve işlemiş faizi kapsayacaktır.

1.3.1.6. Finansal Analize Etkiler

Sınıflandırma ve değerlendirme/ölçme esaslarının karşılaştırılmasında değinilen farklılıklar, finansman giderinin dönemlere dağılımını ve borç tutarını etkilemekle birlikte; bunların analiz sonuçlarını değiştirecek kadar önemli olmadığı düşünülmektedir.

1.3.2. TİCARİ BORÇLAR

1.3.2.1. Tek Düzen Hesap Planı ve Vergi Usul Kanunu

1.3.2.1.1. Tek Düzen Hesap Planı

Tek düzen hesap planında **ticari borçlar**, “Kuruluşun ticari ilişkileri nedeniyle ortaya çıkan senetli ve senetsiz borçların kaydedildiği hesapları kapsar.” şeklinde tanımlanmaktadır.

1.3.2.1.2. Vergi Usul Kanunu

Vergi Usul Kanunu 285. Maddesi uyarınca borçlar, alacaklarda olduğu gibi **mukayyet** değerleriyle değerlendirilir. İlgili madde, senede bağlı borçların, senede bağlı alacaklar gibi bilanço tarihindeki değerine indirgenmesine olanak vermektedir. Ancak, vergi etkisi açısından, alacak senetlerinin değerlendirme günü kıymetine indirgenmiş olması halinde, borç senetlerinde de aynı işlemin yapılması zorunlu kılınmıştır.

1.3.2.2. Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları

“Finansal Araçlar” kapsamında yer alan ticari borçlarla ilgili düzenlemeler TFRS-7 Finansal Araçlar: Açıklamalar, TMS-32 Finansal Araçlar: Sunum, TMS-39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme standartlarında yer almaktadır.

1.3.2.2.1. Tanımlar

Finansal borçlar başlığı altında detaylı olarak verilen finansal borç tanımı (TMS-32), “Başka bir işletmeye nakit ya da başka bir finansal varlık verilmesi için veya potansiyel olarak işletmenin aleyhine olan koşullarda finansal varlık veya borçların başka bir işletme ile takas edilmesi için düzenlenen sözleşmeden doğan yükümlülükleri” finansal borç olarak tanımlamaktadır. Aynı standardın uygulama rehberinde (UR-4), gelecekte sözleşmeden doğan “sözleşmeye bağlı nakit ödeme yükümlülüğünü temsil eden finansal borçların” örnekleri arasında ticari borçlar ve borç senetleri sayılmaktadır.

1.3.2.2.Muhasebeleştirme ve Ölçme

Ticari borçlar, ilgili finansal aracın sözleşmeye bağlı koşullarına taraf olunduğu durumlarda finansal durum tablosuna alınır. Sözleşmede belirlenen yükümlülük yerine getirildiğinde, iptal edildiğinde veya zamanaşımına uğradığında ise finansal durum tablosundan çıkarılır.

Ticari borç, ilk muhasebeleştirilmesi sırasında gerçeğe uygun değerinden, ilk muhasebeleştirmenin ardından ise etkin faiz yöntemiyle hesaplanan itfa edilmiş maliyetinden ölçülür. İtfa işlemi nedeniyle ortaya çıkan kazanç veya kayıp, kâr ya da zararda muhasebeleştirilir.

Yabancı para ticari borçlar, yabancı para birimindeki tutara, geçerli para birimi ile işlem tarihindeki yabancı para birimi arasındaki geçerli kur uygulanarak, geçerli para biriminden kaydedilir. Her raporlama dönemi sonunda, yabancı para parasal kalem niteliğindeki bu tutarlar, kapanış kurundan çevrilir. Bu kalemlerin ödenmesinden ya da dönem içinde veya önceki finansal tablolarda ilk muhasebeleştirme sırasında çevrildiklerinden farklı kurlardan çevrilmelerinden kaynaklanan kur farkları, oluştukları dönemde kâr veya zararda muhasebeleştirilir.

TMS-24'e göre, ilişkili taraflar arasında işlemlerin, finansal tablolar üzerindeki etkisini ortaya koymak amacıyla, ilişkinin niteliği, işlemler hakkındaki bilgiler ve mevcut bakiyelerin kamuya açıklanması gerekmektedir.

1.3.2.3.TMS/IFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması

1.2.2.3.1.SPK Uygulaması

Sermaye Piyasası Kurulunun "Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği Uyarınca Düzenlenecek Finansal Tablo ve Dipnot Formatları" hakkında duyurusunda **Ticari Borçlar**; "Esas faaliyetler çerçevesinde, üretim veya satışlarda kullanılan hammadde, ticari mal veya hizmet alımları, vs. karşılığında tedarikçilere olan ticari

borçlar bu kalemde gösterilir.” şeklinde tanımlanmakta ve alınan depozito ve teminatların diğer borç niteliğinde olduğu ifade edilmektedir.

1.3.2.3.2.TMS/TFRS’ye Uyum için Öneriler

“Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tek Düzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler” başlıklı makalede⁵⁸, ticari borçlar hesap grubunun kapsamının aşağıdaki şekilde değiştirilmesi önerilmektedir.

B.TİCARİ BORÇLAR

320 Satıcılar

321 Borç Senetleri

324 Verilen İleri Tarihli Çekler

325 Faturası Beklenen Alışlardan Borçlar

328 Diğer Çeşitli Ticari Borçlar

329 Ticari Borçlar Reeskontu (Ertelenmiş faiz Giderleri)(-)

Makalede; ileri tarihli çeklerin, ticari borçlar grubu içinde izlenmesini sağlamak için “Verilen İleri Tarihli Çekler” hesabının ilave edilmesi, “Borç Senetleri Reeskontu” hesap isminin, “Ticari Borçlar Reeskontu/ Ertelenmiş Faiz Gideri” olarak değiştirilmesi, “Alınan Depozito ve Teminatlar” hesabının bu hesap grubundan çıkarılarak “Diğer Borçlar” grubuna aktarılması ve “Faturası Beklenen Alışlardan Borçlar” hesabının açılması önerilmektedir.

1.2.2.4.Uygulamalar

Örnek-1: İtfa Edilmiş Maliyet ve Ertelenmiş Faiz Gideri

Firma, 1.000 TL peşin satış fiyatı olan ilk maddeyi üç ay vade ile 1.100 TL’ye almıştır. Alım, finansman niteliği taşımaktadır.

Stok	1.000
Ticari Borç Reeskontu	100
(Ertelenmiş Faiz Gideri)	
Ticari Borçlar	1.100

⁵⁸ N.Akdoğan ve O.Sevilengül, Çözüm 2007, 84:63

1.2.2.5.Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması

VUK'a göre mukkayyet değeri ile değerlendirilen borçlar, TMS/TFRS'uyarınca, gerçeğe uygun değeri ile kaydedilecek ve ifta edilmiş maliyeti ile izlenmeye devam edecektir. VUK uyarınca, yalnızca senetli borçların değerlendirme gününe getirilmesi mümkünken, TMS/TFRS uyarınca tüm borçlar ifta edilmiş maliyeti ile ölçülecek, yani vade farkından arındırılarak raporlanacaktır.

1.2.2.6. Finansal Analize Etkiler

TMS/TFRS uyarınca borçların ifta edilmiş maliyeti ile gösterilmesi, mevcut durumda yalnızca senetli borçların bilanço tarihindeki değerine taşınması ile sınırlı olan uygulamayı tüm ticari borç tutarına yaymaktadır. Dolayısıyla senetsiz borç tutarları yüksek olan firmaların borç tutarları ve kârlılıkları, bu uygulamadan önemli ölçüde etkilenecektir.

Dönen Varlıklar	Kısa Vadeli Borçlar Ticari Borçlar
Duran Varlıklar	Özkaynaklar Dönem Kârı

Likidite: Ticari borçların tamamının vade farkından arındırılması, borç tutarını azaltırken dönem kârını arttıracak; dolayısıyla cari oran ve likidite oranı gibi likidite analizinde kullanılan oranlar, daha yüksek olacaktır.

Kârlılık: Yukarıdaki nedenler, kârı etkileyeceğinden; kâr ve buna dayalı hesaplanan kârlılık oranları artacaktır.

Borçlanma: Kârın artması ile özkaynak artacak, dolayısıyla borçlanmaya yönelik hesaplanan borç/özkaynak oranı düşecektir.

Borç Ödeme Süresi: İleri tarihli çeklerin ticari borçlar hesabında izlenmesi, borç ödeme süresinin alım vadesine daha yakın hesaplanmasını (ayrıca nakit akımda faaliyetlerle yaratılan nakdin doğru tespitini) sağlayacaktır.

1.4.UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR

Uzun vadede finansman sağlayan ve raporlama döneminden sonraki on iki ay içerisinde ödenmeyecek olan finansal borçlar, uzun vadeli borçlardır.

TDHP’da Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar, “Kredi kurumlarından, sermaye piyasalarından ve işletmenin ilişkide bulunduğu üçüncü kişilerden sağlanan bir yıldan uzun vadeli olan işletme borçlarını kapsar.” şeklinde tanımlanmaktadır.

Tek Düzen Hesap Planı ile “Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tek Düzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler” başlıklı makalede⁵⁹ yer alan, Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar ana hesap gruplarının kapsamı aşağıda sunulmuştur.

TDHP	TMS/TFRS Uyumlu TDHP Önerisi
MALİ BORÇLAR	FINANSAL BORÇLAR
TİCARİ BORÇLAR	TİCARİ BORÇLAR
	İLİŞKİLİ TARAFLARA BORÇLAR
DİĞER BORÇLAR	DİĞER BORÇLAR
ALINAN AVANSLAR	ALINAN AVANSLAR
ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER
BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI
GELECEK YILLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI
	ERTELENMİŞ VERGİ BORCU
DİĞER UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	DİĞER UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR

Makalede, Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar grubu için, “İlişkili Taraflara Borçlar” ile “Ertelenmiş Vergi Borcu” hesaplarının ilavesi önerilmiştir.

⁵⁹ N.Akdoğan ve O.Sevilengül, Çözüm 2007, 84:61

1.4.1. UZUN VADELİ MALİ/ FİNANSAL BORÇLAR

1.4.1.1. Tek Düzen Hesap Planı ve Vergi Usul Kanunu

1.4.1.1.1. Tek Düzen Hesap Planı

Tek düzen hesap planında **mali borçlar**; “Bilanço tarihi itibariyle vadesine bir yıldan fazla süre kalmış bulunan, banka ve diğer finans kurumlarından alınan krediler ile işletme borçlanma amacıyla ihraç edilmiş, menkul değerler bu hesap grubunda yer alır.” şeklinde tanımlanmaktadır.

1.4.1.1.2. Vergi Usul Kanunu

VUK’a göre, uzun vadeli borçlar da esas olarak, kısa vadeli borçlarda olduğu gibi “**mukayyet**” değerleriyle değerlendirilmekte ve kredi sözleşmesine dayalı olanlar, değerlendirilme gününe kadar hesaplanacak faizleriyle birlikte dikkate alınmaktadır.

Ancak, sermayesi paylara bölünmüş şirketler ve İktisadi Kamu Kuruluşlarının çıkardıkları tahviller, Madde 286 uyarınca, **itibari değerleriyle** değerlendirilmektedir.

Finansal kiralama işlemlerinde, kiracı açısından, sözleşmeden doğan borçların değerlendirilmesi ise Mükerrer Madde 290 ile düzenlenmiştir. Buna göre, “Kiracı tarafından finansal kiralama işlemine konu iktisadi kıymeti kullanma hakkı ve **sözleşmeden doğan borç, kiralama konusu iktisadi kıymetin rayiç bedeli veya sözleşmeye göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı ile değerlendirilir.**”

1.4.1.2. Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları

Finansal borçlara kısa vadeli yabancı kaynaklar bölümünde değinilmiştir. Bu bölümde finansal kiralama işlemleri ile ilgili borçlara yer verilmektedir. Bu işlemler, TMS-17 “Kiralama İşlemleri” standardı ile düzenlenmiştir. (Finansal kiralama sözleşmesinin kiracının finansal tablolarında muhasebeleştirilmesine yer verilecektir.)

1.4.1.2.1.Tanımlar

TMS-17 “Kiralama İşlemleri” standardında yer alan tanımlar aşağıdadır.

Kiralama: Kiraya verenin bir varlığın kullanım hakkını, bir ödeme veya ödeme planı karşılığında, taraflarca kararlaştırılmış bir zaman süresince kiracıya devrettiği sözleşmedir.

Finansal kiralama: Bir varlığın mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan her türlü risk ve yararların devredildiği sözleşmedir. Sözleşme süresi sonunda, mülkiyet devredilebilir veya devredilmeyebilir.

Faaliyet kiralaması: Finansal kiralama dışındaki kiralamadır.

Asgari kira ödemeleri: Kiracının kiralama süresince ödemek zorunda olduğu veya ödemesi gerekebilecek tutarları ifade eder:

Brüt kiralama yatırımı: Kiraya veren tarafından finansal kiralama çerçevesinde elde edilmesi mümkün asgari kira ödemeleri ve kiraya verene ait olacak garanti edilmemiş kalıntı değer toplamıdır.

Net kiralama yatırımı: Brüt kiralama yatırımının, kiralama işleminde zımnen yer alan faiz oranında iskonto edilen kısmıdır.

Kazanılmamış finansman geliri: Brüt kiralama yatırımı ile net kiralama yatırımı arasındaki farktır.

Kiralama sözleşmesi zımni faiz oranı: Kiralama sözleşmesi başlangıcında, asgari kira ödemeleri ve garanti edilmemiş kalıntı değer bugünkü değeri toplamını, kiralama konusu varlığın gerçeğe uygun değeri ile kiraya verene ait her çeşit başlangıç doğrudan maliyetinin toplamına eşitleyen iskonto oranıdır.

1.4.1.2.2. Finansal Kiralama Sözleşmesinin Kiracının Finansal Tablolarında Muhasebeleştirilmesi ve Ölçümü

Kiralama süresinin başlangıcında, kiracılar, finansal kiralama işlemi, **kiralama sözleşmesinin başı itibariyle tespit edilmiş, gerçeğe uygun değer ya da asgari kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı** üzerinden bilançolarında varlık ve borç olarak muhasebeleştirir. Asgari kira ödemelerinin bugünkü değerinin hesaplanmasında kullanılacak iskonto oranı; tespit edilebiliyorsa kiralama işleminde zımnen yer alan faiz oranı, bunun tespit edilememesi durumunda ise, kiracının ek borçlanma faiz oranıdır. Kiracının her çeşit başlangıç doğrudan maliyetleri, varlık olarak muhasebeleştirilen tutara eklenir.

Asgari kira ödemeleri; finansman giderleri ve mevcut yükümlülüklerdeki azalma (borç anapara ödemesi) olarak ayrıştırılır. Finansman giderleri, kalan borç tutarlarına sabit bir faiz oranı uygulanmasını sağlayacak şekilde kiralama süresi boyunca her bir döneme dağıtılır.

1.4.1.3.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması

1.4.1.3.1.SPK Uygulaması

Sermaye Piyasası Kurulu'nun "Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği Uyarınca Düzenlenecek Finansal Tablo ve Dipnot Formatları" hakkında duyurusunda **Finansal Borçlar** için "UMS-32'de tanımlanan finansal yükümlülüklerden, borçlanma niteliğine sahip olanlar bu kalemde gösterilir (banka kredileri, çıkarılmış tahvil, bono ve senetler, bunlardan uzun dönemli olanların anapara taksitleri ve faizleri, finansal kiralama işlemlerinden borçlar vs.)." denilmiştir. Vadesine bir yıldan az kalmış veya bir yıldan kısa bir sürede kapatılacak finansal borçlar kısa, diğerleri ise uzun vadeli olarak sınıflandırılmaktadır.

1.4.1.3.2.TMS/IFRS'ye Uyum için Öneriler

“Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tek Düzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler” başlıklı makalede⁶⁰, mali borçlar hesap grubunun adının finansal borçlar olarak değiştirilmesi ve kapsamının aşağıdaki şekilde olması önerilmektedir.

40.FİNANSAL BORÇLAR

400 Banka Kredileri

401Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar

402 Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri(-)

403 Çıkarılmış Tahviller

404 **Hisse Senedine Dönüştürülebilir Tahvillerden Borçlar**

406 Çıkarılmış Diğer Menkul Kıymetler

407 **Türev Finansal Borçlar**

408 Menkul Kıymetler İhraç farkları(-)

409 **Finansal Borçlar Reeskontu(-)**

Öneride, bu hesap grubuna, “Hisse Senedine Dönüştürülebilir Tahvillerden Borçlar”, ” Türev Finansal borçlar” ve “Finansal Borçlar Reeskontu” hesaplarının ilavesi yapılmıştır.

1.4.1.4.Uygulamalar

Örnek 1: Firma, gerçeğe uygun değeri 95.095 TL olan bir makineyi finansal kiralama yoluyla, 4 yıl ve yıllık 30.000 TL kira ödeme koşuluyla edinmiştir. Faiz oranı %10'dur.

Kira ödemeleri, finansman gideri ve borç anapara ödemeleri olarak aşağıdaki tabloda ayrıştırılmıştır.

Dönem	Tutar	Ödeme	Faiz	Anapara	Bakiye
1	95.095	30.000	9.510	20.490	74.605
2	74.605	30.000	7.461	22.539	52.066
3	52.066	30.000	5.207	24.793	27.273
4	27.273	30.000	2.727	27.273	0
Toplam		120.000	24.905	95.095	

⁶⁰ N.Akdoğan ve O.Sevilengül, Çözüm 2007,84:62

Finansal kiralama işleminin gerçekleştiği anda yapılacak kayıtlar aşağıdadır.

Maddi Duran Varlıklar	95.095
Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri	24.905
Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar	120.000

“Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar”ın izleyen yılda ödenecek 30.000 TL’lik kısmı kısa ve bakiye 90.000 TL’lik kısmı uzun vadeli finansal borçlar içinde raporlanacaktır. Benzer biçimde, “Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri” nin 9.510 TL’lik kısmı kısa ve bakiye 15.395 TL kısmı uzun vadede yer alacaktır.

1.4.1.5.Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması

Finansal Kiralama işlemleri ile ilgili olarak VUK ve TMS/TFRS arasında bir fark yoktur.

1.5.ÖZKAYNAKLAR

Tek Düzen Hesap Planında **özkaynaklar**; “İşletme sahip veya ortaklarının bilanço tarihinde işletmeye yapmış oldukları sermaye yatırımlarının tutarını gösteren Ödenmiş Sermaye ile Sermaye Yedekleri, Kâr Yedekleri, Geçmiş Yıl Kârları, Geçmiş Yıl Zararları ve Net Dönem Kâr veya Zararını kapsar.” şeklinde tanımlanmıştır.

Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve’de ise “Özkaynaklar, işletmenin varlıklar toplamından yabancı kaynakların indirilmesi suretiyle kalan kısımdır.” denilmektedir. Bir başka deyişle özkaynaklar, varlıkların ve borçların ölçümlemesi neticesinde belirlenmektedir.

Kavramsal çerçevede, işletmenin özkaynaklarını dağıtma veya mevcut işte kullanma imkanlarını göstermesi açısından, hissedarların işletmeye koyduğu fonlar, dağıtılmamış kârlar, dağıtılmamış kârlardan ayrılan yedekler ve sermaye yedeklerinin ayrı gösterilmesinin (alt sınıflama yapılmasının), finansal tablo kullanıcılarının ihtiyaçlarına uygun olabileceği belirtilmektedir.

Sermaye Piyasası Kurulu’nun, duyurusunda yer verilen özkaynak ana hesap grubunun kapsamı ise aşağıda sunulmuştur.

Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar
Ödenmiş Sermaye
Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi (-)
Hisse Senedi İhraç Primleri
Değer Artış Fonları
Yabancı Para Çevrim Farkları
Kârdan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler
Geçmiş Yıllar Kâr/Zararları
Net Dönem Kâr/Zararı
Azınlık Payları

SPK’ya konsolide mali tabloların sunulmasından kaynaklı olarak, konsolidasyon işlemi sonucu ortaya çıkan **Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar / Azınlık Payları** ayırımı ve Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi hesabına konsolidasyon başlığında yer verilecektir. Duyuruda, Hisse Senedi İhraç Primleri, Değer Artış Fonları ve Yabancı Para Çevrim Farklarının ayrı başlıklar halinde sunulması benimsenmiştir.

1.5.1.ÖDENMİŞ SERMAYE

1.5.1.1.Tek Düzen Hesap Planı

Tek Düzen Hesap Planında **Ödenmiş Sermaye** ile ilgili olarak; “Bu bölüm, şirketlerde taahhüt edilen sermaye ile bu sermayeden henüz ödenmemiş kısmı gösteren iki hesabı kapsar. Sermaye hesabının alacak kalanı ile Ödenmemiş sermaye hesabının borç kalanı arasındaki fark bilançoda **Ödenmiş Sermaye** kalemini oluşturur.” ifadesi yer almaktadır.

1.5.1.2.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları

TMS-1 “Finansal Tabloların Sunuluşu” standardında, **ana şirketin ortaklarına ait çıkarılmış sermaye** finansal durum tablosunda yer alması gereken asgari kalemler arasında sıralanmaktadır.

Ayrıca, standartta, paylara bölünmüş sermayenin her sınıfı için, kayıtlı sermayeyi oluşturan hisse senedi sayısı, işletme tarafından veya iştirakleri veya bağlı ortaklıkları tarafından sahip olunan işletmenin kendi hisse senetleri, temettü dağıtımı gibi hususların; finansal durum tablosu, özkaynaklar değişim tablosu veya dipnotlarda açıklanması gerektiği belirtilmektedir.

1.5.2.SERMAYE YEDEKLERİ

1.5.2.1.Tek Düzen Hesap Planı

Tek düzen hesap planında Sermaye Yedekleri, “Hisse senedi ihraç primleri, iptal edilen ortaklık payları ve yeniden değerlendirme artışları gibi sermaye hareketleri dolayısıyla ortaya çıkan ve işletmede bırakılan tutarların izlendiği hesap grubudur.” şeklinde tanımlanmaktadır.

İştirakler ile bağlı ortaklıklar bünyesinde yapılan yeniden değerlendirme dolayısıyla oluşan değer artışının sermayeye eklenmesi sonucunda bu sermayeden işletmeye isabet eden kısmı gösteren İştirakler Yeniden Değerleme Artışları, borsada işlem gören mali duran varlıkların elde etme maliyetini aşan borsa değerinin izlendiği Borsada Oluşan Değer Artışları, bağlı ortakların, iştiraklerin öz kaynak yöntemine göre değerlendirilmesi durumunda ortaya çıkan artışların izlendiği Özkaynak Yöntemi Değer Artışları da bu grupta izlenmektedir.

1.5.2.2.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları

TMS/TFRS uyarınca, varlıkların gerçeğe uygun değerle değerlendirilmesi sonucunda ortaya çıkan değer artış tutarlarının; bazıları kâr zarar bazıları ise özkaynakta izlenmektedir. Özkaynağa aktarılan değer artışları, satılmaya hazır finansal varlıklar ile yeniden değerlendirme modeli ile değerlendirilen maddi ve maddi olmayan duran varlıklarla ilgilidir.

1.5.2.2.1.Maddi Duran Varlık Yeniden Değerleme Artışları

TMS-16'a göre, başlangıçta maliyet bedeli ile ölçülen maddi duran varlıklar, muhasebeleştirme sonrası ölçümde, “maliyet modeli” ya da “yeniden değerlendirme modeli” ile değerlendirilebilmektedir. Yeniden değerlendirme modelinde gerçeğe uygun değeri güvenilir olarak ölçülebilen bir maddi duran varlık kalemi, varlık olarak muhasebeleştirildikten sonra, yeniden değerlendirilmiş tutarı üzerinden gösterilir. Varlığın defter değeri yeniden değerlendirme sonucunda artarsa, bu artış diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilerek doğrudan özkaynak hesap grubunda, yeniden değerlendirme değer artışı adı altında gösterilir.

1.5.2.2.2.Maddi Olmayan Duran Varlık Yeniden Değerleme Artışları

Maddi olmayan duran varlıklar ilk muhasebeleştirilmesi sırasında **maliyet bedeliyle** ölçülür. Daha sonraki ölçümlerde “maliyet yöntemi” veya “yeniden değerlendirme yöntemi” muhasebe politikası olarak seçilir. Maddi olmayan duran varlıklar, ilk muhasebeleştirilmesinin ardından, yeniden değerlendirme tarihindeki gerçeğe uygun değerinden birikmiş itfa ve değer düşüklüğü zararları düşüldükten sonra hesaplanan tutarı olan yeniden değerlendirilmiş tutarı üzerinden izlenir. Bir maddi olmayan duran varlığın defter değerinin yeniden değerlendirme işlemi sonucunda artması durumunda, söz konusu artış diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilir ve yeniden değerlendirme fazlası adı altında özkaynakta biriktirilir.

1.5.2.2.3. Finansal Varlık Değer Artışları

TMS-39 uyarınca satılmaya hazır finansal varlıklar **gerçeğe uygun değerle** ölçülmektedir. Satılmaya hazır finansal varlığa ilişkin olarak ortaya çıkan kazanç veya kayıp, söz konusu finansal varlık finansal durum tablosu dışı bırakılıncaya kadar **diğer kapsamlı gelir** içerisinde muhasebeleştirilir.

TMS-27 uyarınca bağlı ortaklıklar, müştereken kontrol edilen işletmeler ve iştiraklerdeki yatırımlar **maliyet değeriyle** veya TMS-39’a uygun olarak muhasebeleştirilmektedir. TMS-39’a göre, aktif bir piyasada işlem gören hisse senetleri söz konusu piyasadaki fiyatları dikkate alınarak gerçeğe uygun değerleri ile finansal tablolara yansıtılmaktadır. Gerçeğe uygun değer nedeniyle ortaya çıkan kazanç veya kayıp, söz konusu finansal varlık finansal durum tablosu dışı bırakılıncaya kadar **diğer kapsamlı gelir** içerisinde muhasebeleştirilir.

1.5.2.3.TMS/TFRS’ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması

1.5.2.3.1.SPK Uygulaması

Sermaye Piyasası Kurulunun “Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği Uyarınca Düzenlenecek Finansal Tablo ve Dipnot Formatları Hakkında

Duyurusu”nda ise bu grupta yer alan hesaplardan, **Hisse Senedi ihraç Primleri ve Değer Artış Fonları**’nın ayrı gösterilmesi benimsenmiştir. **Değer Artış Fonları**, “Gelir tablosuyla ilişkilendirilmeyerek, doğrudan özkaynağa aktarılan değer artışlarının toplu olarak gösterildiği kalemdir.” şeklinde tanımlanmış ve dipnotlarda, sınıflar itibariyle açıklanması istenmiştir.

1.5.2.3.2.TMS/TFRS’ye Uyum için Öneriler

“Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tek Düzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler” başlıklı makalede⁶¹, sermaye yedekleri hesap grubunun kapsamının aşağıdaki şekilde değiştirilmesi önerilmektedir.

52.SERMAYE YEDEKLERİ

- 520.Hisse Senedi ihraç Primleri
- 521.Hisse Senedi İptal Kârları
- 522.Maddi Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Artışları
- 523.İştirakler Yeniden Değerleme Artışları
- 524 **Maddi Olmayan Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Artışları**
- 525 **Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar Yeniden Değerleme Artışları**
- 526 Finansal Varlıklar Değerleme Farkları
- 529 Diğer Sermaye Yedekleri

Makalede, TMS/TFRS’lerin değerlendirme hükümleri çerçevesinde “Maddi Olmayan Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Artışları” ve “Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar Yeniden Değerleme Artışları” hesaplarının eklenmesi önerilmektedir.

1.5.2.4. Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması

Varlık kalemlerinin gerçeğe uygun değerle ölçülmesi sonucu ortaya çıkan değerlendirme farklarının bir kısmı ilgili TMS/TFRS’ler uyarınca özkaynaklar altında izlenmektedir. Bu uygulama, değer artışlarının olduğu dönemlerde özkaynağı olumlu etkileyecektir.

---

⁶¹ N.Akdoğan ve O.Sevilengül, Çözüm 2007, 84:65

1.5.2.5. Finansal Analize Etkiler

Özkaynakların artması sonucunu yaratan değerleme farkları, borç/özkaynak, borç/toplam kaynaklar gibi oranları olumlu etkileyecektir.

1.5.2.6. Yayınlanmış Mali Tablo Örnekleri

İş Bankası ⁶²2010 yılı mali tablolarında yer alan menkul değerler değer artış fonuna ilişkin bilgiler aşağıdadır.

(Bin TL)	Cari Dönem		Önceki Dönem	
	TP	YP	TP	YP
İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklardan	2.286.085		1.152.658	
Değerleme Farkı	2.286.085		1.152.658	
Kur Farkı				
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklardan	173.694	55.435	136.163	36.135
Değerleme Farkı	215.138	55.435	170.203	36.135
Ertelenmiş Vergi Etkisi	-41.444		-34.040	
Kur Farkı				
Toplam	2.459.779	55.435	1.288.821	36.135

Koç Holding'in⁶³, Değer Artış Fonları ile ilgili dipnotu aşağıda yer almaktadır.

“Gelir tablosu ile ilişkilendirilmeyerek doğrudan özkaynaklara aktarılan değer artış/azalışları, toplu olarak aşağıda belirtilen fonlarda izlenmektedir”

Değer Artış Fonları (Bin TL)	2010	2009
Finansal varlıklar değer artış fonu	109.626	52.509
Finansal riskten korunma fonu	(103.485)	(85.152)
Duran varlıklar değer artış fonu	13.662	18.460
Değer artış fonları toplamı	19.803	(14.183)

⁶² Türkiye İş Bankası A.Ş. 31 Aralık 2010 Finansal Tablo ve Dipnotları

⁶³ Koç Holding A.Ş. 31 Aralık 2010 Finansal Tablo ve Dipnotları

1.5.3.KÂR YEDEKLERİ

1.5.3.1.Tek Düzen Hesap Planı

Tek düzen hesap planında **Kâr Yedekleri**, “Kanun, Ana Sözleşme hükümleri ya da ortaklıkların yetkili organları tarafından alınan kararlar uyarınca, dağıtılmamış ya da işletmede alıkonulmuş kârlar bu hesap grubunda gösterilir.” olarak tanımlanmaktadır.

Bu grup, ayrıca, elden çıkarılan iştirak hisseleri ve gayrimenkul satış kazançlarının vergi mevzuatına uygun olması durumunda kâr yazılmaksızın izlendiği Sermayeye Eklenecek İştirak Hisseleri ve Gayrimenkul Satış Kazançlarını da kapsamaktadır.

1.5.3.2.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları

Kavramsal çerçevede işletmenin özkaynaklarını dağıtma veya mevcut işte kullanma imkanlarını göstermesi açısından, hissedarların işletmeye koyduğu fonlar, dağıtılmamış kârlar, dağıtılmamış kârlardan ayrılan yedekler ve sermaye yedeklerinin ayrı gösterilmesi/ alt sınıflama yapılması, yoluna gidilebileceği belirtilmektedir.

İlgili standardın 79. maddesi ise özkaynaklardaki yedeklerin her birinin niteliği ve amacıyla ilgili açıklamanın finansal durum tablosunda, özkaynaklar değişim tablosunda ya da dipnotlarda yapılması gerektiğini belirtmektedir.

1.5.3.3.SPK Uygulaması

Sermaye Piyasası Kurulunun “Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği Uyarınca Düzenlenecek Finansal Tablo ve Dipnot Formatları” hakkında duyurusunda ise bu grupta yer alan hesaplardan **Kârdan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler (Kâr dağıtım amacı dışında ayrılmış yedekler)** için “Önceki dönemlerin kârından, kanun veya sözleşme kaynaklı zorunluluklar nedeniyle veya kâr dağıtım dışındaki belli amaçlar (örneğin iştirak satış kazançlarından vergi avantajı elde edebilmek) için ayrılmış yedeklerdir. Bu yedekler, yasal kayıtlardaki tutarları üzerinden gösterilecek olup, UMS/UFRS

çerçevesinde yapılan değerlemelerde ortaya çıkan farklılıklar geçmiş yıllar kâr/zararıyla ilişkilendirilecektir.” denilmektedir.

Özkaynaklara ilişkin dipnotta, bu yedeklerin her birinin niteliği ve amacıyla ilgili açıklamaların yapılması istenmiştir.

Duyuruda, özleri itibariyle birikmiş kâr/zarar niteliğinde olan -dolayısıyla kısıtlanmamış olan- olağanüstü yedeklerin birikmiş kâr sayılacağı ve Geçmiş Yıllar Kâr/Zararları hesabında gösterileceği belirtilmektedir.

1.5.3.4.Yayınlanmış Mali Tablolarda Örnekler

Koç Holding’in⁶⁴ 2010 mali tablolarında yer alan kârdan kısıtlanmış yedeklerle ilgili açıklamalar aşağıdadır.

Kârdan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler

Kârdan ayrılan kısıtlanmış yedeklerin detayı aşağıdaki gibidir:

(Bin TL)	2010	2009
Yasal yedekler	152.817	140.217
Özel yedekler	2.139.103	2.129.595
Toplam	2.291.920	2.269.812

“İştirak Hissesi Satış Kazancı İstisnası kapsamında, gerçekleşen iştirak satışları neticesinde kanuni finansal tablolarda oluşan satış kazançlarının %75’lik kısmı “Özel Yedekler” altında sınıflandırılmıştır.”

⁶⁴ Koç Holding A.Ş. 31 Aralık 2010 Finansal Tablo ve Dipnotları

1.5.4.GEÇMİŞ YIL KÂRLARI/ GEÇMİŞ YIL ZARARLARI

1.5.4.1.Tek Düzen Hesap Planı

Tek düzen hesap planında **Geçmiş Yıl Kârları**, “Bu bölüm öz kaynakların geçmiş dönem kârlarından oluşan bölümünü göstermektedir.” denilmekte ve “geçmiş faaliyet dönemlerinde ortaya çıkan ve işletme sahibine veya ortaklarına dağıtılmamış bulunan kârlardan ilgili yedek hesaplarına alınmayan tutarların izlendiği hesap” olarak tanımlanmaktadır.

Geçmiş Yıl Zararları ise öz kaynaklarda geçmiş dönem zararları nedeniyle meydana gelen azalmaları göstermektedir ve geçmiş faaliyet dönemlerinde ortaya çıkan dönem net zararlarının izlendiği hesaptır.

1.5.4.2.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları

TMS/TFRS’de dağıtılmamış kârların ayrı gösterilebileceği belirtilmektedir. Öte yandan bu hesapla ilgili olarak, TFRS-1 “Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının İlk Uygulaması” ve TMS-8 “Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar” standartlarına değinmek gerekmektedir.

1.5.4.2.1.TFRS- 1 Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının İlk Uygulaması

TFRS-1’de, bir işletmenin TFRS açılış finansal durum tablosunda kullandığı muhasebe politikalarının, TFRS’lere geçmeden önceki muhasebe ilkelerine göre sunulmuş aynı tarihli finansal durum tablosundaki muhasebe politikalarından farklı olabileceği belirtilmiştir. Bu nedenle ilgili kalemlerde yapılan düzeltmelerin, TFRS’lere geçiş tarihinden önceki olay ve işlemlerden kaynaklandığı vurgulanarak, “TFRS’lere geçiş tarihi itibarıyla, söz konusu düzeltmeler doğrudan dağıtılmamış kârlar içerisinde (veya uygun olması durumunda farklı bir özkaynak kalemi içerisinde) muhasebeleştirilir.” hükmüne yer verilmiştir.

1.5.4.2.2.TMS-8 Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar

TMS-8 uyarınca, yeni bir muhasebe standardı geriye dönük olarak uygulanırsa, karşılaştırmalı bilgiler için mümkün olan en eski dönemden başlayarak geçmişe dönük uygulama yapılır. Geçmişe dönük uygulama, ancak açılış ve kapanış bilançosuna ait kümülatif etkinin hesaplanabildiği durumlarda uygulanabilmektedir. Açıklanmayan dönemlere ilişkin etki, ilgili sunulan en eski dönemin özkaynak kalemlerinin açılış bakiyesine yapılır. **Düzeltilme esas olarak “geçmiş yıllar kârları” kalemine yapılır.** Ancak diğer özkaynak kalemlerine de bu düzeltmeler yapılabilir.

1.5.4.2.3.Maddi/Maddi Olmayan Duran Varlıklar Değer Artışları

Geçmiş yıl kârları ile ilgili bir diğer düzenleme ise TMS-16’ ve TMS-38’de yer almaktadır. Bu düzenleme, varlıkların değerlendirme modeli ile değerlendirilmesi halinde ortaya çıkan değer artışları ile ilgilidir.

TMS-16’ya göre, özkaynak hesap grubundaki yeniden değerlendirme değer artışı, ilgili varlık finansal durum tablosu dışı bırakıldığında doğrudan **geçmiş yıl kârlarına** aktarılabilir. Yeniden değerlendirme değer artışından geçmiş yıl kârlarına aktarım kâr veya zarar üzerinden yapılamamaktadır.

TMS-38’e göre ise özkaynakta yer alan birikmiş yeniden değerlendirme fazlası, elde edildiğinde, doğrudan, dağıtılmamış kârlara nakledilebilmektedir.

1.5.4.3.TMS/IFRS’ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması

1.5.4.3.1.SPK Uygulaması

Sermaye Piyasası Kurulu’nun “Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği Uyarınca Düzenlenecek Finansal Tablo ve Dipnot Formatları Hakkında Duyurusu”nda ise **Geçmiş Yıllar Kâr/Zararları**, hesabı ile ilgili olarak “Net dönem kârı

dışındaki birikmiş kâr/zararlar bu kalemde netleştirilerek gösterilir. Özleri itibariyle birikmiş kâr/zarar niteliğinde olan -dolayısıyla kısıtlanmamış olan- olağan üstü yedekler de birikmiş kâr sayılır ve bu kalemde gösterilir. Geçmiş yıllar kâr/zararı içindeki olağanüstü yedek tutarları dipnotlarda açıklanır.” denilmektedir.

1.5.4.3.2. TMS/TFRS’ye Uyum için Öneriler

“Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tek Düzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler” başlıklı makalede⁶⁵ geçmiş yıl kârları ve geçmiş yıl zararları hesaplarının kapsamının aşağıdaki şekilde değiştirilmesi önerilmektedir.

D.GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI

- 570 Geçmiş Yıllar Kârları
- 571 Geçmiş Yıllar Düzeltmelerinden Kârlar
- 572 TFRS’ye İlk Geçiş Farklarından Kârlar

E.GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI

- 580 Geçmiş Yıllar zararları
- 581 Geçmiş Yıllar Düzeltmelerinden Zararlar
- 582 TFRS’ye İlk Geçiş Farklarından Zararlar

Makalede, TMS-8 “Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar” ve TMS-10 “Raporlama Döneminden Sonraki Olaylar” standartları kapsamında geçmiş yıl kârları ve zararları hesabında yapılacak düzeltmelerin ayrı bir hesapta izlenmesi için “Geçmiş Yıllar Düzeltmelerinden Kârlar” ve “Geçmiş Yıllar Düzeltmelerinden Zararlar” hesaplarının açılmasının yararlı olacağı belirtilmiştir.

Ek olarak, TFRS-1 Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının ilk Uygulaması” standardı kapsamında ilk uygulama döneminde ortaya çıkacak farkların izlenmesi için “TFRS’ye İlk Geçiş Farklarından Kârlar” ve “TFRS ye İlk Geçiş Farklarından Zararlar” hesapları önerilmiştir.

⁶⁵ N.Akdoğan ve O.Sevilengül, Çözüm 2007,84:66

2. BÖLÜM

GELİR TABLOSU/KAPSAMLI GELİR TABLOSU

Bir işletme, bir dönemde muhasebeleştirilen tüm gelir ve gider kalemlerini, tek bir kapsamlı gelir tablosunda veya kâr veya zarar bileşenlerini gösteren bir tablo (bireysel gelir tablosu) ve kâr veya zararla başlayan ve diğer kapsamlı gelir bileşenlerini gösteren ikinci bir tablo (kapsamlı gelir tablosu) olmak üzere iki tabloda sunar.

TMS-1 Finansal Tabloların Sunuluşu standardında **(Toplam) Kapsamlı gelir**, “Ortakların ortak olmaları nedeniyle ortaya çıkan işlemler dışındaki işlem ve diğer olaylar sonucu belirli bir dönemde özkaynaklardaki değişimdir.” şeklinde tanımlanmaktadır. Kapsamlı gelir, “kâr ya da zararın” ve “diğer kapsamlı gelirin” bütün bileşenlerini kapsar.

Kapsamlı gelir tablosu asgari olarak, aşağıdaki tutarları gösteren kalemleri içerir.

- Hâsılat,
- Finansman maliyetleri,
- Özkaynak yöntemi kullanılarak muhasebeleştirilen iştirakler ve iş ortaklıklarının kâr veya zarar payları,
- Vergi gideri,
- Durdurulan faaliyetlere ilişkin vergi sonrası kâr ya da zarar ile satış maliyeti düşülmüş gerçeğe uygun değer ölçülmesinde veya durdurulan faaliyetleri oluşturan elden çıkarılacak grup ya da grupların veya varlıkların elden çıkarılmasında muhasebeleştirilen vergi sonrası kazanç ya da zarar toplamını içeren tek bir tutar,
- Kâr veya zarar,
- Niteliğine göre sınıflandırılan gerçekleşmemiş kâr ya da zarar bileşenleri,
- Özkaynak yöntemi kullanılarak muhasebeleştirilen iştirakler ve iş ortaklıklarının gerçekleşmemiş kâr veya zarar payları,
- Toplam kapsamlı gelir.

Finansal performansın unsurlarının açıklanması için gerekli olduğu takdirde, kapsamlı gelir tablosuna veya (eğer sunulmuşsa) bireysel gelir tablosuna ek kalemler eklenir ve kullanılan tanımlar ve kalemlerin sıralaması düzeltilir. Gelir ve gider kalemleri mahsup edilmez.

TMS-1 Finansal Tabloların Sunuluşu standardında,” **Kâr ya da zarar**, toplam gelirden diğer kapsamlı gelir unsurları dışındaki giderlerin indirilmesidir.” şeklinde tanımlanmıştır. Aksi öngörülmedikçe, dönem içerisindeki tüm gelir ve gider kalemlerinin, dönem kâr ya da zararında muhasebeleştirilmesi esastır.

Diğer TMS/TFRS’ler, Kavramsal Çerçeve’deki gelir ya da gider tanımını karşılayan diğer kapsamlı gelir bileşenlerinin kâr ya da zarar dışında bırakılmasını gerektirmekte ya da bırakılmasına izin vermektedir.

Diğer kapsamlı gelir/özkaynaklara yansıtılan kâr veya zararlar, diğer TMS/TFRS’ler tarafından gerekli kılındığında ya da izin verildiğinde kâr ya da zararda muhasebeleştirilmeyen gelir ya da gider kalemlerini kapsamaktadır. Yeniden değerlendirme fazlasındaki değişimler, tanımlanmış fayda planlarındaki aktüeryal kazanç ve kayıplar, dış ülkedeki bağlı işletmeye ait finansal tabloların çevrilmesinden kaynaklanan kazanç ve kayıplar, satılmaya hazır finansal varlıkların yeniden ölçümünde ortaya çıkan kazanç ya da kayıplar, nakit akış riskine ilişkin riskten korunma araçlarına bağlı olarak oluşan kazanç veya kayıpların etkin kısımları, diğer kapsamlı gelirin unsurlarıdır.

Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve’de, gelirlerin ve giderlerin unsurları aşağıdaki gibi tanımlanmıştır.

Gelir, muhasebe döneminde, ekonomik yararlar da işletme bünyesine varlık girişi veya diğer şekillerdeki varlık çoğalmaları sonucundaki artışı veya özkaynaklarda hissedarların yatırdıkları fonlar dışındaki kalemlerde artış meydana getiren borçlardaki azalmayı ifade eder.

Giderler, muhasebe döneminde, ekonomik yararlar da varlık çıkışı veya diğer şekillerdeki varlık eksilmeleri sonucundaki azalışları veya özkaynaklarda hissedarlara yapılan ödemelerin sonucunda ortaya çıkan azalmaların dışında, özkaynaklarda azalma sonucunu doğuran borçlarda meydana gelen artışları ifade eder.

Gelir, hasılatı ve kazancı içerir. **Hasılat**, işletmenin olağan faaliyetleri neticesinde ortaya çıkar. **Kazançlar**, gelir tanımına giren diğer kalemleri belirtir ve ekonomik yarardaki artışları ifade eder, özellikleri itibariyle gelirlerden bir farkları yoktur.

Gider, zararları ve işletmenin olağan faaliyetleri sırasında doğan giderleri içerir. İşletmenin olağan faaliyetleri ile ilgili **giderler**, satışların maliyeti, ücretler ve amortismanlar gibi giderleri içerir. **Zararlar**, gider tanımına giren diğer kalemleri belirtir ve ekonomik yarardaki azalışları ifade eder, özellikleri itibarıyla giderlerden bir farkları yoktur.

Giderler, fonksiyon veya çeşit esasına göre sınıflandırılabilir. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, uygulama birliğinin sağlanması bakımından Türkiye içi raporlamada giderlerin fonksiyona göre sınıflandırılması yöntemi tercih etmiştir.

Tek Düzen Hesap Planı ile “Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tek Düzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler” başlıklı makalede⁶⁶, önerilen gelir tablosu aşağıda karşılaştırmalı olarak sunulmuştur.

TDHP	TMS/IFRS Uyumlu TDHP Önerisi
BRÜT SATIŞLAR	BRÜT ESAS FAALİYET GELİRLERİ
SATIŞ İNDİRİMLERİ	ESAS FAALİYET GELİRLERİNDEN İNDİRİMLER
SATIŞLARIN MALİYETİ	BRÜT ESAS FAALİYET MALİYETLERİ
FAALİYET GİDERLERİ	FAALİYET GİDERLERİ
DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KÂRLAR	DİĞER FAALİYETLERDEN GELİRLER VE KÂRLAR
DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR	DİĞER FAALİYETLERDEN GİDERLER VE ZARARLAR
FINANSMAN GİDERLERİ	FİNANSMAN GİDERLERİ
OLAĞAN DIŞI GELİRLER VE KÂRLAR	DURDURULAN FAALİYETLER GELİR VE KÂRLARI
OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR	DURDURULAN FAALİYETLER GİDER VE ZARARLARI
DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)	DÖNEM NET KÂR VEYA ZARARI

Makalede, bazı gelir tablosu hesaplarının adlarının değiştirilmesi ve olağan dışı gelir ve kârlar ile gider ve zararlar hesaplarının kaldırılarak, yerine durdurulan faaliyetler gelir ve kârları ile gider ve zararları hesaplarının ilavesi önerilmektedir.

⁶⁶ N.Akdoğan ve O.Sevilengül, Çözüm 2007,84:66

SPK'nın duyurusunda iki alternatifte (tek tablolu/iki tablolu) yer verilmiş olup, iki tablolu sunumda yer alan "gelir tablosu" aşağıdadır.

SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER

Satış Gelirleri

Satışların Maliyeti (-)

Ticari faaliyetlerden brüt kâr(zarar)

Faiz, ücret, prim, komisyon, ve diğer gelirler

Faiz, ücret, prim, komisyon ve diğer giderler (-)

Finans sektörü faaliyetlerinden brüt kâr(zarar)

BRÜT KÂR/ZARAR

Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)

Genel Yönetim Giderleri (-)

Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)

Diğer faaliyet gelirleri

Diğer faaliyet giderleri (-)

FAALİYET KÂRI/ZARARI

Özkaynak yöntemiyle değerlendirilen yatırımların kâr/zararlarındaki paylar

Finansal gelirler

Finansal giderler (-)

SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KÂRI/ZARARI

Sürdürülen faaliyetler vergi gelir/gideri

SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KÂRI/ZARARI

DURDURULAN FAALİYETLER

Durdurulan faaliyetler vergi sonrası dönem kârı/zararı

DÖNEM KÂRI/ZARARI

Dönem Kâr/Zararının Dağılımı

Azınlık payları

Ana ortaklık payları

2.1 SATIŞLAR / ESAS FAALİYET GELİRLERİ

2.1.1. Tek Düzen Hesap Planı

Tek düzen hesap planında **brüt satışlar** için; "İşletmenin esas faaliyetleri çerçevesinde satılan mal yada hizmetler karşılığında alınan ya da tahakkuk ettirilen toplam değerleri kapsar." denilmektedir. Satılan mal ve hizmetlerle ilgili sübvansiyonlar, satış tarihindeki vade farkları, ihracatla ilgili dönem içinde ortaya çıkan kur farkları, vergi iadeleri brüt satışlar içinde gösterilmektedir.

Net satış hasılatına ulaşabilmek için, brüt satışlardan indirilmesi gereken değerleri kapsayan **Satış İndirimleri** hesabı kullanılır. Bu grup, satıştan iadeler, satış iskontoları ve diğer indirimler hesaplarından oluşur.

2.1.2. Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları

Gelir; "Kavramsal Çerçeve" tanımlanmış olup ile ilgili düzenlemelere, TMS-18 "Hasılat" standardında yer verilmektedir. İnşaat sözleşmelerine bağlı olarak ortaya çıkan hasılat TMS-11 "İnşaat Sözleşmeleri" standardında belirlenmiş olan inşaat sözleşmelerine yönelik hükümler kapsamında ele alınmaktadır. TMS-41 "Tarımsal Faaliyetler" standardı ise tarımsal faaliyetlere ilişkin düzenlemeleri içermektedir.

2.1.2.1. Tanımlar

Finansal Tabloların Hazırlanma ve Sunulma Esaslarına İlişkin Kavramsal Çerçeve (yeni adıyla Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve), gelirin, hasılat ve kazancı içerdiği, hasılatın işletmenin olağan faaliyetleri neticesinde ortaya çıkan gelirler olduğu ve satışlar, ücretler, faiz, temettü ve isim hakları gibi çeşitli adlar taşıdığı belirtilmektedir.

TMS-18 "Hasılat" standardın da ise hasılat "Ortakların sermayeye katkıları dışında, özkaynakta artışla sonuçlanan ve işletmenin dönem içindeki olağan faaliyetlerinden elde edilen brüt ekonomik fayda tutarı" olarak tanımlanmaktadır.

2.1.2.2.Muhasebeleştirme

Hasılat, gelecekteki ekonomik faydaların işletmeye girmesinin olası olduğu ve güvenilir olarak ölçülebildikleri durumda muhasebeleştirilir.

Hasılat standartı, mal satışları, hizmet sunumları ve işletme varlıklarının başkaları tarafından kullanılmasından sağlanan faiz, isim hakkı ve temettülerden kaynaklanan hasılatın muhasebeleştirilmesinde uygulanmaktadır.

Mallar, satış amacıyla işletme tarafından üretilen mamulleri ve bir perakendeci tarafından satın alınan emtia gibi işletme tarafından tekrar satmak üzere satın alınan ticari malları veya satış amaçlı elde tutulan arsa ve diğer gayrimenkulleri içerir.

Hizmet sunumu, üzerinde anlaşmaya varılmış sözleşmeye bağlı bir işin taraflarca belirlenmiş sürede işletme tarafından yapılmasını içerir.

İşletme varlıklarının başkaları tarafından kullanılması ise faiz, isim hakları ve temettü gelirini ortaya çıkarmakta olup bunlara diğer faaliyetlerden gelir ve kârlar bölümünde değinilmektedir.

Üçüncü kişiler adına tahsil edilen satış vergileri, mal ve hizmet vergileri ve katma değer vergisi gibi tutarlar, hasılat dışında bırakılır. Acentesi olunan işletme adına yapılan tahsilat tutarları hasılat değildir; hasılat, yalnızca komisyon tutarından oluşur.

2.1.2.3.Hasılatın Ölçümü

Hasılat, alınan veya alınacak olan bedelin **gerçeğe uygun değeri** ile ölçülür. Bir işlemde doğan hasılat tutarı, genellikle işletme ile varlığın alıcısı veya kullanıcısı arasındaki anlaşma ile belirlenir. Hasılat, işletme tarafından uygulanan ticari iskontolar ve miktar indirimleri de göz önünde tutularak alınan veya alınacak olan bedelin gerçeğe uygun değeri ile ölçülür.

Bedelin nakit veya nakit benzerleri biçiminde olması halinde; hasılat tutarı, alınan veya alınacak olan nakit ya da nakit benzerleri tutarıdır. Ancak, nakit ve nakit benzerleri girişinin ertelendiği durumlarda; satış bedelinin gerçeğe uygun değeri, alınacak olan nakdin nominal tutarından daha düşük olabilir. Anlaşma bir finansman işlemi niteliği taşıyorsa; satış bedelinin gerçeğe uygun değeri gelecekteki tüm tahsilatların emsal faiz oranı ile iskonto edilmesi yoluyla belirlenir. Emsal faiz oranı, benzer kredi derecelendirmesine sahip bir işletmenin, benzer finansal araçları için geçerli olan faiz oranı veya finansal aracın nominal değerini ilgili mal veya hizmetin nakit satış fiyatına indirgeyen faiz oranıdır. Satış bedelinin nominal tutarı ile gerçeğe uygun değeri arasındaki fark, faiz geliri olarak muhasebeleştirilir.

Mal veya hizmetlerin benzer özelliklere ve değere sahip mal ya da hizmetlerle değiştirilmesi veya vadeli takasa (swap) konu edilmesi, hasılat yaratıcı işlem olarak değerlendirilmez. Birbirinden farklı mal veya hizmetlerin değiştirilmesinde; takas, hasılat yaratıcı bir işlem olarak değerlendirilir. Bu durumda hasılat, alınan mal veya hizmetlerin gerçeğe uygun değerinden transfer edilen nakit ve nakit benzerleri tutarının düşülmesi suretiyle hesaplanır.

2.1.2.3.1.Mal Satışı

Mal satışına ilişkin hasılat, işletmenin malların sahipliği ile ilgili önemli risk ve getirileri alıcıya devretmiş olması, işletmenin satılan mallar üzerinde etkin kontrolü veya yönetim etkinliğini sürdürmemesi, tutarın güvenilir biçimde ölçülebilmesi, işleme ilişkin ekonomik yararların elde edilmesinin muhtemel olması, işleme ilişkin maliyetlerin güvenilir biçimde ölçülebilmesi durumunda finansal tablolara yansıtılır.

2.1.2.3.2.Hizmet Sunumu

Hizmet sunumuna ilişkin bir işlemin sonucunun güvenilir biçimde tahmin edilebildiği durumlarda, hasılat işlemin tamamlanma düzeyi dikkate alınarak, finansal tablolara yansıtılır. Hasılat tutarının güvenilir biçimde ölçülebilmesi, ekonomik yararların işletme tarafından elde edileceğinin muhtemel olması, işlemin tamamlanma düzeyinin güvenilir biçimde ölçülebilmesi ve katlanılan maliyetler ile işlemin tamamlanması için gereken maliyetlerin

güvenilir biçimde ölçülebilmesi koşullarının varlığı halinde, işleme ilişkin sonuçların güvenilir biçimde tahmin edilebildiği kabul edilir.

2.1.2.3.3. İnşaat Sözleşmesi

İnşaat sözleşmesi bir varlığın veya tasarım, teknoloji ve fonksiyon ya da nihai amaç veya kullanım açısından birbiriyle yakından ilişkili ya da birbirine bağımlı bir grup varlığın inşası için özel olarak yapılmış bir sözleşmedir.

Sözleşme kapsamındaki işin başlamasıyla tamamlanması, farklı hesap dönemlerine girmektedir. Bu nedenle inşaat sözleşmelerine ilişkin muhasebe uygulamasındaki esas konu, sözleşme kapsamında elde edilen gelir ve maliyetlerin inşaat işinin gerçekleştirildiği hesap dönemlerine dağıtılmasıdır.

Sözleşme geliri, sözleşmede başlangıçta üzerinde anlaşmaya varılmış bedel ile sözleşmeye konu işteki değişiklikler, ek ödeme talepleri ve teşvik ödemelerinden gelir olarak sonuçlanması muhtemel olanlar ve güvenilir biçimde ölçülebilenleri içerir.

Sözleşme geliri alınan veya alınacak olan hakedişlerin **gerçeğe uygun** değeri ile ölçülür. Sözleşme gelirinin ölçülmesi gelecekteki olayların sonuçlarına bağlı çeşitli belirsizlikler içerir, bu nedenle belirsizlikler çözümlendikçe tahminlerin sık sık gözden geçirilmesi gerekir.

Bir inşaat sözleşmesinin sonucu güvenilir biçimde öngörülebiliyorsa, inşaata ilişkin gelir ve maliyetler raporlama dönemi sonu itibarıyla sözleşmeye konu işin tamamlanma aşaması esas alınarak, gelir ve giderler olarak finansal tablolara yansıtılır.

Finansal tablolara yansıtılacak gelir ve giderlerin belirlenmesinde sözleşmenin tamamlanma aşamasının baz alınması, "**tamamlanma yüzdesi yöntemi**" olarak adlandırılır. Bu yöntemde sözleşme geliri, ulaşılan tamamlanma aşamasına kadar katlanılan inşaat maliyetiyle eşleştirilerek, bitirilen işle orantılı gelir, gider ve kârın raporlanması sağlanır.

Tamamlanma yüzdesi yönteminde, sözleşme geliri, işin yapıldığı hesap dönemlerinin kâr veya zararda gelir olarak gösterilir.

2.1.2.3.4. Tarımsal Faaliyetler

Canlı bir varlık veya tarımsal bir ürün, işletmenin, söz konusu varlığı, geçmiş olayların sonucu olarak kontrol etmekte olması, varlığa ilişkin gelecekteki ekonomik faydaların işletmeye aktarılmasının muhtemel olması ve varlığın gerçeğe uygun değerinin veya maliyetinin güvenilir olarak ölçülebilmesi durumunda muhasebeleştirir.

Canlı varlıklar, ilk muhasebeleştirildikleri tarihte ve her raporlama dönemi sonunda, **gerçeğe uygun değerlerinden satış maliyetleri düşülmek suretiyle ölçülür.**

Canlı bir varlığın gerçeğe uygun değerinden satış maliyetlerinin düşülerek ilk muhasebeleştirilmesi sırasında doğan kazanç veya zarar ile ilgili varlığın gerçeğe uygun değerindeki değişiklikten doğan kazanç veya zarar olduğu dönem kâr veya zararında dikkate alınır.

Canlı varlıklara ilişkin koşulsuz olarak yapılan devlet teşvikleri, söz konusu teşviklerin alacak haline gelmeleri durumunda kâr ya da zararda muhasebeleştirilir.

2.1.3. TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması

2.1.3.1. SPK Uygulaması

Sermaye Piyasası Kurulu'nun "Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği Uyarınca Düzenlenecek Finansal Tablo ve Dipnot Formatları" hakkında duyurusunda Esas Faaliyet Gelirlerinin ayrıntılarına dipnotlarda yer verileceği, indirimler kaleminin, satıştan iadeler, satış iskontoları ve diğer indirimlerden oluşacağı belirtilmektedir.

Esas faaliyetlerin gösteriminde, finans sektörü faaliyetleriyle ticari faaliyetler olmak üzere ikili ayrıma gidilmiştir. Ticari faaliyetlerden brüt kâr/zarar tanımlanırken, **satılan mal, hizmet ve diğer esas faaliyet gelirlerinden oluşan satış gelirlerinden** ifadesine yer verilmektedir.

2.1.3.1.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler

“Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tek Düzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler” başlıklı makalede⁶⁷, Brüt Esas Faaliyet Gelirleri hesap grubunun adı ve kapsamının aşağıdaki şekilde değiştirilmesi önerilmektedir.

BRÜT ESAS FAALİYET GELİRLERİ

- 600 Yurt İçi Satışlar
- 601 Yurt Dışı Satışlar
- 602 İhraç Kaydıyla Satışlar
- 603 Serbest Bölgeden Satışlar
- 604 **Canlı Varlık Değerleme Farkları**
- 609 Diğer Esas Faaliyet Gelirleri

Makalede, “Brüt Satışlar” başlığının “Brüt Esas Faaliyet Gelirleri” olarak değiştirilmesi önerilmektedir. Ayrıca, “bu bölümde satış gelirleri yanında bu niteliği taşımayan ancak işletmenin esas faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan diğer gelirlerinde yer almasının sağlanması uygun olacaktır.” görüşüne yer verilmiştir. Buna paralel, “Canlı Varlık Değerleme Farkları” hesabına yer verilmiştir.

Esas Faaliyet Gelirine ulaşmak için “Esas Faaliyet Gelirlerinden İndirimler” hesabı kullanılmaktadır.

2.1.4.Uygulamalar

Örnek 1: Vadeli Satış

İşletme, peşin satış fiyatı 1.000 TL olan bir malı bir yıl vadeli olarak 1.200 TL'ye satmıştır. İşlem finansman niteliği taşımaktadır. Bu nedenle hasılatın 1.000 TL olarak

---

⁶⁷ N.Akdoğan ve O.Sevilengül Çözüm 2007,84:66

kaydedilmesi ve 200 TL vade farkının oluştuğu dđnem itibariyle faiz geliri olarak muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

Ticari Alacaklar	1.200
Satışlar	1.000
Ticari Alacaklar Reeskontu	200
(Ertelenmiş Faiz Gelirleri)	

Đrnek 2: İnşaat Sđzleřmeleri

Firma tahmini maliyeti 200.000 TL olan, 250.000 TL tutarında bir inşaat projesine başlamıştır. Projenin iki yılda tamamlanması beklenmekte olup, birinci yılın sonunda 100.000 TL maliyete katlanılmış ve 100.000 TL hakediş yapılmıştır.

Tek Dđzen Hesap Planına gđre kayıt:

Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Maliyetleri	100.000
Kasa/Ticari Borç	100.000

Kasa/Ticari Alacak	100.000
Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Hakedişleri	100.000

TMS/TFRS'ye gđre kayıt:

Tamamlanma yđzdesi yđntemine gđre, yapılan 100.000 TL harcamanın 200.000 TL'lik tahmini maliyete oranı (%50) ile 250.000 TL'lik iş tutarı çarpılarak ulaşılan $(100.000 / 200.000 * 250.000)$ 125.000 TL ilgili yılda gelir olarak kaydedilecektir.

İNşaat Giderleri	100.000
Kasa/Ticari Borç	100.000

Kasa/Ticari Alacak	100.000
HakediŖe Bağlanacak İŖler Gelir Tahakkukları	25.000
Faaliyet Gelirleri	125.000

Örnek 3. Canlı Varlıklar

İŖletme, bir üzüm bağına sahiptir. YetiŖmiŖ asmalarda (ürün dıŖında) değer artıŖı olmamıŖtır. Üzümlerin, satıŖ maliyeti düŖülmüŖ gerçeğe uygun değer, 250.000 TL'dir. Yapılacak hasat öncesi kayıt, aŖađıda yer almaktadır.

Canlı Varlıklar	250.000
Canlı Varlıklar Değerleme Farkları	250.000

Hasat yapılmadan don meydana gelmiŖ ve üzümlerin gerçeğe uygun değer 100.000 TL'ye düŖmüŖtür. Ayrıca, 1.000.000 TL'lik asma kütüklerinin 1/4'ü dondan bir daha ürün vermeyecek Ŗeklide etkilenmiŖtir. Bu durumda, 150.000 üzüm ve 250.000 asma kütüklerinde gerçeğe uygun değer azalıŖı olmuŖtur.

Canlı Varlıklar Değerleme Farkları 400.000

Canlı Varlıklar 400.000

2.1.5.Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının KarŖılaŖtırılması

TMS/TFRS'ye göre hasılat, alınan veya alınacak olan bedelin **gerçeğe uygun değer** ile ölçülmektedir ve anlaşma, bir finansman iŖlemi niteliği taşıyorsa; satıŖ bedelinin gerçeğe uygun değer gelecekteki tahsilatların emsal faiz oranı ile iskonto edilmesi yoluyla belirlenir. Bu durumda vade farkları, hasılat içinde yer almayacaktır. TDHP'da ise satıŖ tarihindeki vade farkları, brüt satıŖlar içinde gösterilmektedir.

Gelir Vergisi Kanunu'na göre birden fazla takvim yılına yayılan inŖaat ve onarım iŖlerinde kâr veya zarar iŖin bittiği yıl kesin olarak tespit edilir ve tamamı o yılın geliri sayılır. TMS-11 "İnŖaat Sözleşmeleri" standardı ise, iŖ bitimi esasının uygulamasına olanak vermemektedir. İnŖaat sözleşmesinin sonucu güvenilir biçimde öngörülebiliyorsa; inŖaata

ilişkin gelir ve maliyetler raporlama dönemi sonu itibariyle sözleşmeye konu işin tamamlanma aşaması esas alınarak, gelir ve giderler olarak finansal tablolara yansıtılmaktadır.

TMS/TFRS uyarınca canlı varlıklar, gerçeğe uygun değerlerinden satış maliyetleri düşülmek suretiyle ölçülecektir. Canlı bir varlığın gerçeğe uygun değerinden satış maliyetlerinin düşülerek ilk muhasebeleştirilmesi sırasında doğan kazanç veya zarar ile, ilgili varlığın gerçeğe uygun değerindeki değişiklikten doğan kazanç veya zarar, oluştuğu dönemin kâr veya zararında dikkate alınır. TDHP’da ayrı bir sınıflamaya tabi olmayan bu varlıklar, VUK uyarınca maliyet bedelleri ile stoklar veya maddi duran varlıklar içinde izlenmekte ve satış aşamasında gelire kaydedilmektedir.

2.1.6. Finansal Analize Etkiler

Esas faaliyet gelirleri içinde vade farklarının yer almaması, satış büyüklüklerini ve brüt kârlılığı etkileyecek önemli bir değişim yaratmaktadır. Bu uygulama sayesinde, özellikle uzun vadeli satış yapan firmaların gerçek satış hacimleri ve sadece malın satışıyla ilgili brüt ve esas faaliyet kârlarının saptanması ve analizi olanaklı hale gelecektir.

İnşaat sözleşmelerinde ise işin bitimi beklenmeksizin tamamlanma düzeyine göre veya maliyet tutarına eşdeğer tutarın gelirler hesabına alınması, bu sektörde faaliyet gösteren firmaların yıl içinde gerçekleştirdikleri iş hacminin izlenmesinde, önemli yarar sağlayacaktır. Ancak bunun bir tahmin esasına dayandığı ve başlangıçta öngörülen kârlılığın gerçekleşmeyebileceği unutulmamalıdır.

Tarımsal alanda faaliyet gösteren işletmelerde de inşaat sözleşmelerine benzer biçimde ürünün satışı öncesi, değer artışları, gelir tablosu ve hasılatı yansıyacaktır. Ancak tarımsal faaliyetler, kendine özgü önemli riskler taşımaktadır. Sel, don, hastalık gibi olaylar gerçeğe uygun değerde önemli azalışlara yol açabilmektedir. Bu nedenle kâr zarara yansıyan unsurlara ihtiyatlı yaklaşmak gerektiği düşünülmektedir.

Likidite: TMS/TFRS’nin getirdiği değişikliklerin likidite üzerindeki etkilerine alacak, canlı varlık ve inşaat sözleşmesine yönelik varlıklar bölümlerinde detaylı olarak değinilmiştir.

Kârlılık: Vade farkının hasılat içinde muhasebeleştirilmemesi ve oluştuğu dönemde faiz geliri olarak kaydedilmesi, reeskont uygulaması yapıyor olması halinde nihai kârda bir değişiklik yaratmayacaktır. Bu uygulama, yalnızca faiz gelirinin brüt ve esas faaliyet kârının içinde yer almasına engel olacaktır.

Girdilerini peşin ya da peşine yakın vadelerle temin eden ve uzun vadeli satış yapan firmalarda, yüksek brüt kârlılık ve faaliyet kârlılığı oluşmasına karşın; faaliyet döngüsünün finansmanında kullanılan kredi gibi yabancı kaynakların yarattığı finansman giderlerinin ardından zarara dönülmesi, sıkça görülen bir durumdur. Satışların vade farkı ile kaydedilmesi (reeskont uygulamasının, uygulamada az rastlanan senetlerle sınırlı olması nedeniyle) nihai zararın faaliyetle mi yoksa faaliyetin finansmanı ile mi ilgili olduğunun belirlenmesine engel olmaktadır. Bu açıdan, TMS/TFRS nin getirdiği muhasebeleştirme esası, kârlılığın analizinde büyük kolaylık sağlayacaktır.

Reeskont uygulaması yapmayan veya alacakları senetli olmadığı için yapamayan firmalarda nihai kârda da değişim olacaktır.

İnşaat ve tarımsal alanda faaliyet gösteren firmalarda ise sözleşmedeki kârlılık veya gerçeğe uygun değer esasına dayalı olarak iş tamamlamadan/ satış gerçekleştirilmeden kâra yansıtılan tutarlar, mevcut uygulamaya göre, kârlılıkta büyük değişim yaratacaktır.

Borçlanma: Kâr üzerindeki arttırıcı/azaltıcı etkiye bağlı olarak borçlanma oranı değişecektir.

2.2.SATIŞLARIN MALİYETİ / ESAS FAALİYET MALİYETLERİ

2.2.1.Tek Düzen Hesap Planı

Tek düzen hesap planında satışların maliyeti için “işletmenin dönem içindeki stok hareketleri ile satılan mamul, yarı mamul, ilk madde ve malzeme ile ticari mal gibi maddelerin ve satılan hizmetlerin maliyetini kapsar. Başka bir deyişle dönem içinde alıcılara satılan ya da devredilen mal ve hizmetlerin üretimi ya da satın alınması için yapılan tüm giderleri içerir.” açıklaması yer almaktadır.

2.2.2.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları

TMS-1 Finansal Tabloların Sunuluşu standardında, giderlerin alt gruplara iki şekilde ayrılabilmesi belirtilmektedir. Bunlar, giderlerin çeşitliliği (niteliği) esasına veya giderlerin fonksiyonu esasına göre sınıflandırma (satışların maliyeti) yöntemleridir. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, uygulama birliğinin sağlanması bakımından, giderlerin fonksiyona göre sınıflandırılması yöntemini benimsemiştir. Bu yöntemde satışlarının maliyeti, diğer giderlerden ayrı olarak sunulur.

Satışlarının maliyetini oluşturan unsurlar, TMS-2 “Stoklar” ve TMS-11 “İnşaat Sözleşmeleri” standartlarında yer almaktadır.

2.2.2.1.Satılan Mal Maliyeti

Stoklar satıldığında, bu stokların kayıtlı değeri, bu stoklarla ilgili hasılatın finansal tablolara alındığı dönemde gider olarak muhasebeleştirilir.

Stokların değeri, tüm satın alma maliyetlerini, dönüştürme maliyetlerini ve stokların mevcut durumuna ve konumuna getirilmesi için katlanılan diğer maliyetleri içermekte olup kapsamlarına stoklar bölümünde detaylı olarak yer verilmiştir.

Dağıtılmayan genel üretim giderleri, normalin üstünde gerçekleşen, ilk madde ve malzeme (fire ve kayıplar), işçilik ve diğer üretim maliyetleri gerçekleştiği dönemde gider olarak kaydedilerek sonuç hesaplarına alınır.

Vadeli ödeme koşuluyla yapılan alımlarda, finansman unsuru varsa, bu unsur finanse edilen dönemin faiz gideri olarak muhasebeleştirilir, dolayısıyla esas faaliyet maliyeti içinde yer almaz.

Stokları net gerçekleşebilir değerine indirgeyen stok değer düşüklüğü karşılık tutarları ve stoklarla ilgili kayıplar, indirgemenin ve kayıpların olduğu dönemde, gider olarak muhasebeleştirilir. Net gerçekleşebilir değer artışı nedeniyle iptal edilen stok değer düşüklüğü karşılık tutarı, iptalin gerçekleştiği dönemin tahakkuk eden satış maliyetini azaltacak şekilde muhasebeleştirilir.

2.2.2.2. Tarımsal Ürün Maliyeti

Canlı varlıklarının hasatıyla elde edilen tarımsal ürünler, hasat yerindeki gerçeğe uygun değerinden satış maliyetleri düşüldükten sonra bulunan **net gerçeğe uygun değeriyle** değerlendirilmektedir. Stoklar standardın uygulanması açısından stoğun maliyeti, ve satış aşamasında esas faaliyet maliyetlerine yansıtılacak gider, bu tutar olacaktır.

2.2.2.3.Hizmet Maliyeti

Verilen hizmetle ilgili hasılatın mali tablolara gelir olarak yansıtıldığı durumlarda ilgili giderler sonuç hesaplarına alınır.

2.2.2.4 İnşaat Sözleşmesi Maliyetleri

2.2.2.4.1. Sözleşme Maliyetleri

Sözleşme maliyetleri, bir sözleşmeye taraf olunmasından sözleşmenin nihai olarak tamamlanmasına kadar geçen sürede, o sözleşmeye yüklenebilecek olan maliyetleri içerir. Bunlar, sözleşmeyle **doğrudan ilişkili** maliyetler, sözleşmeye konu işle **ilişkisi kurulabilen** ve sözleşmeye yüklenebilecek olan maliyetler ve sözleşme hükümlerine göre özellikle **müşteriye yüklenebilecek** olan diğer maliyetlerden oluşur.

Belli bir sözleşmeyle **doğrudan ilişkili maliyetler**, gözetim dahil inşaat alanı işçilik maliyetleri, inşaatta kullanılan malzeme maliyetleri, inşaatta kullanılan tesis ve makinelerin amortismanı, tesis, makine ve malzemelerin inşaat alanına getirilmesi ve buradan götürülmesi ile ilgili taşıma maliyetleri, tesis ve makine kiralama maliyetleri, sözleşmeyle doğrudan ilişkili tasarım ve teknik destek hizmeti maliyetleri, tahmini garanti maliyetleri dahil olmak üzere, garanti kapsamında yapılan işler ve büyük onarımlara ilişkin öngörülen maliyetler ve üçüncü kişilerin ödeme taleplerinden oluşur.

Bu maliyetler, sözleşme gelirin'e dahil edilmemiş; örneğin, artık malzeme satışı ve sözleşmeye konu işin bitiminde tesis ve teçhizatın elden çıkarılmasıyla sağlanan gelirler gibi arzi gelirlerle azaltılabilir.

Genel olarak **sözleşme kapsamındaki işle ilişkisi kurulabilen** ve belli bir sözleşmeye yüklenebilecek olan maliyetler, sigorta, belli bir sözleşmeyle doğrudan ilişkisi kurulamayan tasarım ve teknik destek hizmeti maliyetleri ve inşaat genel giderlerini içerir.

Bu tür maliyetler, benzer özelliklere sahip tüm maliyetlere tutarlı bir şekilde uygulanmak üzere, makul ve sistematik yöntemler kullanılarak dağıtılır. Dağıtım inşaat işinin normal düzeyi esas alınarak yapılır. İnşaat genel giderleri, inşaatta çalışan personelin ücret bordrosunun hazırlanması ve işleme tabi tutulması gibi maliyetleri içerir. Genel olarak sözleşme kapsamındaki işle ilişkisi kurulabilen ve belli sözleşmelere yüklenebilecek olan maliyetler, borçlanma maliyetlerini de içerir.

Sözleşme hükümlerine göre özellikle **müşteriye yüklenebilecek olan maliyetler**, sözleşmede geri ödenebilecek giderler olarak tanımlanmış bazı genel yönetim giderleriyle geliştirme maliyetlerini içerebilir.

Sözleşmeye konu işle **ilişkisi kurulamayan veya bir sözleşmeye yüklenemeyen maliyetler**, inşaat sözleşmesi maliyetleri dışında bırakılır. Bu maliyetler, sözleşmede geri ödenecek gider olarak belirtilmemiş genel yönetim giderleri, satış maliyetleri, sözleşmede geri ödenecek gider olarak belirtilmemiş araştırma ve geliştirme maliyetleri ve belli bir sözleşme kapsamındaki işlerde kullanılmayan atıl tesis ve teçhizat amortismanıdır.

Bir sözleşmeyle doğrudan ilişkilendirilebilen ve sözleşmenin yapılabilmesi için katlanılmış maliyetler de sözleşmenin yapılmasının muhtemel olması ve bu maliyetlerin ayrı ayrı belirlenip, güvenilir şekilde ölçülebilmesi durumunda sözleşme maliyetlerinin bir parçası olarak kabul edilir. Bu maliyetler, yapıldıkları dönemde, gider olarak kaydedilmişse; sözleşmenin izleyen bir dönemde yapılması halinde, sözleşme maliyetlerine dahil edilmezler.

2.2.2.4.2.Sözleşme Giderlerinin Muhasebeleştirilmesi

Bir inşaat sözleşmesinin sonucu güvenilir biçimde öngörülebiliyorsa; inşaata ilişkin gelir ve maliyetler raporlama dönemi sonu itibariyle sözleşmeye konu işin tamamlanma aşaması esas alınarak, gelir ve giderler olarak finansal tablolara yansıtılır.

Finansal tablolara yansıtılacak gelir ve giderlerin belirlenmesinde sözleşmenin tamamlanma aşamasının baz alınması "tamamlanma yüzdesi yöntemi" olarak adlandırılır. Bu yöntemde sözleşme geliri, ulaşılan tamamlanma aşamasına kadar katlanılan inşaat maliyetiyle eşleştirilerek, bitirilen işle orantılı gelir, gider ve kârın raporlanması sağlanır.

Sözleşme maliyetleri, genellikle ait oldukları işin yapıldığı hesap dönemlerinin kâr veya zararında gider olarak gösterilir.

Bir yüklenici, **gelecekte yapılacak işlere ilişkin maliyetlere** katlanmış olabilir. Bu tür maliyetleri, geri alınabileceklerinin muhtemel olması koşuluyla, bir **varlık olarak** finansal tablolara alınır.

Daha önce sözleşme geliri içinde kâr veya zararda yer almış bir tutarın tahsil edilebilirliği konusunda bir belirsizlik ortaya çıkması durumunda, tahsil edilemeyen veya geri alınabilme olasılığı ortadan kalkan bu tutar, **gider** olarak muhasebeleştirilir.

Bir sözleşmenin tamamlanma aşaması çeşitli yollarla belirlenebilir. Sözleşmenin niteliğine bağlı olarak, yapılan işle ilgili katlanılan sözleşme maliyetlerinin öngörülen toplam inşaat maliyetlerine oranı, yapılan işe ilişkin incelemeler veya sözleşmeye konu işin fiziki tamamlanma oranı, bu yöntemlerdendir.

Tamamlanma aşamasının hesaplanma gününe kadar katlanılmış olan inşaat maliyetleri esas alınarak belirlenmesi durumunda; hesaplama gününe kadar katlanılan maliyetlerin içine yalnızca **yapılan işi yansıtan** sözleşme maliyetleri dahil edilir. Gelecekte yapılacak işlere ilişkin olarak inşaat alanına teslim edilen veya kullanılmak üzere ayrılmış, ancak henüz kullanıma yönelik olarak kurulmamış, kullanılmamış veya uygulanmamış malzeme maliyetleri ile henüz iş yapılmadan taşeronlara yapılan ödemeler, sözleşme maliyetine dahil edilmez.

Müşteriden geri kazanılabilmek olasılığı düşük olan sözleşme maliyetleri hemen gider olarak muhasebeleştirilir. Müşterinin yükümlülüklerini yerine getiremediği sözleşmeler, tamamlanması bir dava veya yasal düzenleme sonucuna bağlı olan sözleşmeler, gider olarak muhasebeleştirilmesi gereken sözleşme maliyetlerine örnek olarak verilebilir.

2.2.2.4.3. Beklenen Zararların Muhasebeleştirilmesi

Toplam sözleşme maliyetlerinin toplam sözleşme gelirini aşması muhtemelse; beklenen zarar doğrudan gider olarak finansal tablolara yansıtılır.

2.2.2.4.4. Tahminlerdeki Değişiklikler

Tamamlanma yüzdesi yöntemi, her hesap döneminde sözleşme geliri ve sözleşme maliyetlerine ilişkin cari tahminlere birikimli olarak uygulanır. Bu nedenle, sözleşme geliri, sözleşme maliyetleri veya sözleşme sonucuna ilişkin tahminlerdeki değişikliğin etkisi, muhasebe tahminlerindeki bir değişiklik olarak muhasebeleştirilir. Değiştirilen tahminler, değişikliğin yapıldığı dönemin kâr veya zararına yansıtılan gelir ve gider tutarlarının belirlenmesinde ve izleyen dönemlerde kullanılır.

2.2.3. TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması

2.2.3.1. SPK Uygulaması

Sermaye Piyasası Kurulu'nun "Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği Uyarınca Düzenlenecek Finansal Tablo ve Dipnot Formatları" hakkında

duyurusunda, brüt esas faaliyet maliyetleri ile ilgili açıklamaya yer verilmemiş, yalnızca ticari faaliyetlerden brüt kâra satılan mal, hizmet ve diğer esas faaliyet gelirlerinden oluşan satış gelirlerinden, bu satışların maliyetlerinin düşülmesiyle ulaşılabacağı belirtilmiştir. Esas faaliyet maliyetlerinin ayrıntılarına dipnotlarda yer verileceği belirtilmektedir.

2.2.3.2.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler

“Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tek Düzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler” başlıklı makalede⁶⁸, brüt esas faaliyet maliyetleri hesap grubunun kapsamının aşağıdaki şekilde değiştirilmesi önerilmektedir.

62 BRÜT ESAS FAALİYET MALİYETLERİ

- 620 Satılan Mamuller Maliyeti
- 621 Satılan Ticari Mallar Maliyeti
- 622 Satılan Hizmet Maliyeti
- 623 Diğer Satışların Maliyeti
- 624 Diğer Esas Faaliyet Gelirleri Maliyetleri
- 625 **Dağıtılmayan Genel Üretim Maliyetleri**
- 626 **Üretim Anormal Fire ve Kayıpları**
- 627 **Stok Değer Düşüklüğü Karşılık Giderleri**
- 628 **Stok Değer Düşüklüğü Karşılık İptalleri**

Bu gruba TMS-2 stoklar standardı kapsamında “Dağıtılmayan Genel Üretim Maliyetleri”, “Üretim Anormal Fire ve Kayıpları”, “Stok Değer Düşüklüğü Karşılık Giderleri” ve “Stok Değer Düşüklüğü Karşılık İptalleri” hesaplarının ilavesi önerilmektedir.

---

⁶⁸ N.Akdoğan ve O.Sevilengül, Çözüm 2007, 84:67

2.2.4.Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması

TMS/TFRS uyarınca, vadeli alınan stoklar, anlaşmanın finansman niteliği taşıması halinde, vade farkını içermeyecek şekilde kaydedilir. Vade farkları, faiz gideri olarak muhasebeleştirilir. Dolayısıyla vade farkları, stokların, dolayısıyla da, satılan mal maliyetinin bir parçası olmayacaktır.

TMS/TFRS'ye göre, üretim birimlerine dağıtılan sabit genel üretim gider tutarı, düşük kapasite ya da atıl kapasite nedeniyle arttırılmaz. **Dağıtılmayan genel üretim giderleri**, gerçekleştiği dönemde, **gider olarak kaydedilerek**, sonuç hesaplarına alınır. Bu uygulama, kapasite kullanımının düşük olduğu dönemlerde, doğrudan satılan mal maliyetini arttıracaktır.

Net gerçekleşebilir değer azalışından/artışından dolayı kaydedilen/iptal edilen stok değer düşüklüğü karşılık tutarları, satış maliyetini arttıracak/azaltacak şekilde muhasebeleştirilmektedir. TDHP'da ise stok değer düşüklüğü karşılık gideri, diğer karşılık giderleri gibi diğer faaliyetler başlığı altında yer almakta, artışlarsa dikkate alınmamaktadır.

Hizmet üreten işletmelerde, giderler, verilen hizmetle ilgili hasılatın mali tablolara gelir olarak yansıtılmadığı durumlarda, stok hesabında izlenmektedir. TDHP'da, bu tutarların satılan hizmet maliyetine alınması, hasılatın gelir kaydedilmesi koşuluna bağlanmamıştır.

İnşaat sözleşmelerinde, sözleşmesinin sonucu, güvenilir biçimde öngörülebiliyorsa; inşaata ilişkin gelir ve maliyetler raporlama dönemi sonu itibariyle sözleşmeye konu işin tamamlanma aşaması esas alınarak, gelir ve giderler olarak finansal tablolara yansıtılmaktadır.

2.2.5. Finansal Analize Etkiler

Kârlılık: Bu noktada, brüt kârlılıktaki değişime değinilmesi gerekmektedir.

Satış ve SMM'den vade farkının arındırılması ile firmaların gerçek satış tutarı ve bu satışların gerçek maliyeti karşılaştırılabilecektir. Brüt kâr, her türlü vade farkı geliri ve gideri arındırılmış bir tutarı ifade edecek; dolayısıyla firmanın faaliyetini nasıl finanse ettiğinden bağımsız olarak, gerçek brüt kârlılığı analiz edilebilecektir. Nakit imkanları yüksek olduğu için peşin iskonto ile mal alan bir firmanın brüt kârı ile vade farkına katlanarak mal alan bir firmanın brüt kârlılıkları karşılaştırılabilir hale gelecektir.

Sabit üretim giderleri yüksek olan ve kapasite kullanımı düşen firmalarda brüt kârlılık düşme eğilimi göstermektedir. TMS/TFRS bu dönemlerde ayrıca, dağıtılmayan genel üretim giderlerini doğrudan giderleştirilmesini gerektirmektedir. Bu uygulama kapasite kullanımının düştüğü dönemlerde brüt kârın daha da azalmasına yol açacak; ama bu zararın izleyen dönemlere taşınmasına engel olacaktır.

Stok değer düşüklüğü karşılıkları ve iptalleri de doğrudan brüt kârı etkileyecektir. Brüt kârlılık analizinde bu tutarların ayrıca dikkate alınması gereklidir.

2.3.FAALİYET GİDERLERİ

2.3.1.Tek Düzen Hesap Planı

Tek düzen hesap planında, **Faaliyet Giderleri**, “ İşletmenin esas faaliyeti ile ilgili bulunan ve üretim maliyetlerine yüklenmeyen araştırma geliştirme giderleri pazarlama, satış ve dağıtım giderleri ve genel yönetim giderlerinden oluşan hesap grubudur.” şeklinde tanımlanmaktadır.

2.3.2.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, uygulama birliğinin sağlanması bakımından giderlerin fonksiyona göre sınıflandırılması yöntemini benimsemiştir. Bu yöntemle ilişkin TMS-1’de yer alan örnekte, dağıtım gideri, yönetim gideri başlıklarına yer verilmektedir.

TMS-2’de, stokların bulunduğu konum ve duruma gelmesinde katkısı olmayan genel yönetim giderleri ve satış giderleri, stokların maliyetine alınmayan ve oluştukları dönemin **gideri olarak kabul edilen giderlere ilişkin örnekler arasında yer almaktadır.**

Yine TMS-2’de, hizmet sunan işletmelerde, satış ve genel yönetim ile ilgili personelin işçilik ücretleri ve bunlarla ilgili diğer giderleri, hizmetin maliyetine dahil edilmeyeceği ve bu giderlerin gerçekleştiği dönemde gider olarak mali tablolara alınacağı belirtilmiştir.

TMS-11’de, sözleşmeye konu işle ilişkisi kurulamayan veya bir sözleşmeye yüklenemeyen maliyetler, inşaat sözleşmesi maliyetleri dışında bırakılacağı belirtilerek; sözleşmede geri ödenecek gider olarak belirtilmemiş genel yönetim giderleri, satış maliyetleri, sözleşmede geri ödenecek gider olarak belirtilmemiş araştırma ve geliştirme maliyetleri bunlar arasında sayılmıştır.

TMS-38’de, araştırma harcamalarının gerçekleştiğinde, gider olarak muhasebeleştirileceği belirtilmiştir.

2.3.4.Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması

TMS/TFRS'de, araştırma harcamalarının aktifleştirilmesine izin verilmemekte, dolayısıyla, bu giderlerin oluştukları dönemin gideri olarak muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

Stoklar standardına göre, genel yönetim giderleri ve satış giderleri oluştukları dönemde gider olarak yazılır. VUK'a göre genel idare giderlerinden mamule düşen hissenin, mamulün maliyetine, katılması olanaklıdır (TDHP'da bu seçenek yer almamaktadır.).

2.3.5. Finansal Analize Etkiler

Araştırma harcamalarının aktifleştirilememesi ve genel giderlerden stokların maliyetine pay verilememesi (VUK'taki olanağı kullanan işletmelerde), faaliyet giderlerinin artmasına yol açacak; kâr ve kârlılık ölçümünde kullanılan oranlar, düşecektir.

2.4. DİĞER FAALİYETLERDEN GELİRLER VE KÂRLAR

2.4.1. Tek Düzen Hesap Planı

Tek düzen hesap planında **diğer faaliyetlerden olağan gelir ve kârlar**; “İşletmenin esas faaliyeti dışında iştiraklerden ve bağı ortaklıklardan elde edilen temettü geliri ile faiz ve diğer temettü gelirleri, temerrüt faizleri, kambiyo kârları, kira gelirleri, menkul kıymet satış kârları gibi diğer faaliyetlerden elde edilen olağan gelir ve kârlardan oluşur.” şeklinde tanımlanmaktadır.

Bu grup, işletmelerin bağı ortaklıklarından ve iştiraklerinden elde ettikleri temettü gelirlerinin izlendiği **İştiraklerden Temettü Gelirleri, Bağı Ortaklıklardan Temettü Gelirleri**, menkul kıymet satışlarında satış değeri ile maliyet değeri arasındaki olumlu farkın kaydedildiği **Menkul Kıymet Satış Kârları**, menkul kıymetlerin borsa fiyatına göre değerlendirilmesi durumunda borsa değerinde meydana gelen artışların izlendiği **Borsa Değer Artış Kârları**, mali yatırımlardan sağlanan faiz gelirlerinin izlendiği **Faiz Gelirleri**, kambiyo kârlarının izlendiği **Kambiyo Kârları**, iptal edilen karşılık tutarların izlendiği **Konusu Kalmayan Karşılıklar**, reeskont faiz gelirlerinin izlendiği **Reeskont Faiz Gelirleri** ile **Komisyon Gelirleri** ve **Diğer Olağan Gelir ve Kârlar** hesaplarından oluşur.

2.4.2. Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları

TMS-18 “Hasılat” standardında faiz , temettü ve isim hakları gibi hasılat unsurları ele alınmaktadır. TMS-21 “Kur Değişiminin Etkileri” standardı, kur farklarının muhasebeleştirilmesine yönelik düzenlemeler içermektedir. Bunların yanısıra varlıkları düzenleyen standartlar düzenledikleri kalemlerle ilgili faiz geliri, değer artışları, satış kârları vb.’nin ölçülmesi ve muhasebeleştirilmesine yönelik hükümler içermektedir. Diğer faaliyetlerden gelir ve kâr kapsamına alınabilecek tüm hükümlere, ilgili gelir/kâr unsuru içerisinde yer verilecektir.

Kavramsal çerçevede **gelirin, hasılat ve kazancı** içerdiği belirtilmektedir. Hasılat, işletmenin olağan faaliyetleri neticesinde ortaya çıkan gelirdir ve satışlar, faiz, temettü ve isim hakları gibi çeşitli adlar alır. TMS-18 Hasılat standardında hasılat, “ortakların sermayeye katkıları dışında, özkaynakta artışla sonuçlanan ve işletmenin dönem içindeki olağan

faaliyetlerinden elde edilen brüt ekonomik fayda tutarı” olarak tanımlanmıştır. Kazanç ise gelir tanımına giren diğer kalemleri belirtir ve ekonomik yarardaki artışları ifade eder.

Hasılat standardına göre işletme varlıklarının kullanılmasından gelir yaratır. Bu gelirler, nakit veya nakit benzerlerinin kullanılmasından ya da işletmeye borçlanılmış tutarlar üzerinden talep edilen **faiz**, patent, ticari marka, telif hakkı, yazılım programları gibi uzun vadeli işletme varlıklarının kullanılmasında karşılığında talep edilen **isim hakları** ve ortaklara sahip oldukları sermaye ile orantılı olarak dağıtılan kârlar, **temettü**lerdir. Faiz, isim hakları ve temettü getirileri, ekonomik yararların elde edilmesinin muhtemel olması ve tutarlarının güvenilir biçimde ölçülebilmesi halinde muhasebeleştirilir.

2.4.2.1.Faiz Gelirleri

Faiz, "TMS-39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme" Standardı uyarınca etkin faiz yöntemine göre finansal tablolara yansıtılır. Bu standart uyarınca, gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan, satılmaya hazır ve vadeye kadar elde tutulacak finansal varlıklar olarak sınıflanan finansal varlıkların faizleri, kâr/zararda izlenir.

2.4.2.2.Temettü Gelirleri

Temettü, hissedarların tahsil etme hakları ortaya çıktığında, finansal tablolara yansıtılır. Finansal araç kapsamında bulunan özkaynağa dayalı araçlar ile TMS-27 kapsamındaki hesapların temettü gelirleri, bu kapsamdadır.

TMS-27'nin 38. maddesi uyarınca, bireysel finansal tablolar hazırlayan bir işletme, bu tablolarda yer alan bağlı ortaklıklar, müştereken kontrol edilen işletmeler ve iştiraklerdeki yatırımlarını, **maliyet değeriyle** veya **TMS-39'a uygun olarak** muhasebeleştirir.

Bağlı ortaklık, müştereken kontrol edilen işletme veya iştiraktan alınan **kâr payları**, işletmenin ilgili kâr paylarını edinme hakkı doğduğunda, işletmenin bireysel finansal tablolarında kâr veya zarar olarak muhasebeleştirilir.

2.4.2.3.Kur Farkı Gelirleri

TMS-27'ye göre, yabancı para bir işlem, yabancı para biriminde gerçekleştirilmiş ya da ödemenin yabancı para biriminde gerçekleştirilmesini gerektiren bir işlem olup, işletmenin, fiyatları yabancı bir para biriminde belirlenen mal ve hizmetleri alıp satması, borç ya da alacak tutarları yabancı bir para biriminde belirlenen kredi alması ya da borç vermesi veya yabancı bir para birimi cinsinden varlık iktisap etmesi ya da elden çıkarmasını kapsamaktadır.

Bir yabancı para işlemi, ilk muhasebeleştirme sırasında, yabancı para birimindeki tutara, geçerli para birimi ile işlem tarihindeki yabancı para birimi arasındaki geçerli kur uygulanarak, geçerli para biriminden kaydedilir. Her raporlama dönemi sonunda yabancı para parasal kalemler kapanış kuru, tarihi maliyet cinsinden ölçülen yabancı para birimindeki parasal olmayan kalemler işlem tarihindeki döviz kuru, gerçeğe uygun değerden ölçülen yabancı para birimindeki parasal olmayan kalemler, gerçeğe uygun değer belirlendiği tarihteki döviz kurları kullanılarak geçerli para birimine çevrilir.

Parasal kalemlerin ödenmesinden ya da dönem içinde veya önceki finansal tablolarda ilk muhasebeleştirme sırasında çevrildiklerinden farklı kurlardan çevrilmelerinden kaynaklanan **kur farkları, oluştukları dönemde kâr veya zararda muhasebeleştirilir.**

Parasal olmayan bir kalemden kaynaklanan kazanç ya da zarar, diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilirse; bu kazanç ya da zararın kurdan kaynaklanan kısmı da, diğer kapsamlı gelirden, parasal olmayan bir kalemden kaynaklanan kazanç ya da zarar, kâr ya da zararda muhasebeleştirilirse; bu kazanç ya da zararın kurdan kaynaklanan kısmı da, kâr ya da zararda muhasebeleştirilir.

TMS-39 ile düzenlenen finansal riskten korunma muhasebesi, bazı kur farklarının, bu standardın gerektirdiği yaklaşımdan farklı bir muhasebeleştirme uygulamasını gerektirmektedir. Örneğin, TMS-39, nakit akışına ilişkin finansal riskten korunma aracı olarak nitelendirilen parasal kalemler üzerindeki kur farklarının, korunmanın etkinliği ölçüsünde başlangıçta diğer kapsamlı gelirden gösterilmesini öngörmektedir.

2.4.2.4. Gerçeğe Uygun Değer Artışları

Gerçeğe uygun değerle ölçülmesi gereken veya ölçülme olanağı tanınan kalemler ve bu kalemlerin gerçeğe uygun değerlerindeki değişimlerinin izlendiği hesaplar, aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

VARLIK	STANDART	
FİNANSAL VARLIK Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr Veya Zarara Yansıtılan	TMS-39	K/Z
FİNANSAL VARLIK Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar	TMS-39	Kapsamlı Gelir
CANLI VARLIKLAR	TMS-41	K/Z
BAĞLI ORTAKLIK, İŞTİRAK VE MÜŞTEREKEN KONTROL EDİLEN İŞLETMELER		Kapsamlı Gelir
YATIRIM AMAÇLI GAYRİMENKULLER	TMS-40	K/Z
MADDİ DURAN VARLIKLAR	TMS-16	Kapsamlı Gelir
MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	TMS-38	Kapsamlı Gelir

2.4.2.4.1. Finansal Varlıklar

Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal varlıklarda, gerçeğe uygun değer değişimi kâr zarara yansıtılır. (Satılmaya Hazır Finansal Varlıkların değer artışları ise kapsamlı gelirden yer alır.)

2.4.2.4.2. Canlı Varlıklar

Canlı bir varlığın gerçeğe uygun değerinden satış maliyetlerinin düşülerek ilk muhasebeleştirilmesi sırasında doğan kazanç veya zarar ile, ilgili varlığın gerçeğe uygun değerindeki değişiklikten doğan kazanç veya zarar olduğu dönem kâr veya zararında dikkate alınır. (TDHP önerisinde⁶⁹ bu kalemin esas faaliyet geliri içinde raporlanması önerilmiştir.)

⁶⁹ N.Akdoğan. Çözüm 2007,84

2.4.2.4.3.Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller

Yatırım amaçlı gayrimenkulün değerlemesinde, muhasebe politikası olarak “gerçeğe uygun değer yöntemi” veya “maliyet yöntemi” seçilir. Yatırım amaçlı gayrimenkulün gerçeğe uygun değerindeki değişimden kaynaklanan kazanç veya kayıp, olduğu dönemde **kâr veya zarara dahil edilir.**

2.4.2.4.4.Maddi Duran Varlıklar

Maddi duran varlığın defter değeri yeniden değerlendirme sonucunda artmışsa; bu artış, diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilir ve doğrudan özkaynak hesap grubunda yeniden değerlendirme değer artışı adı altında toplanır. Ancak, bir yeniden değerlendirme değer artışı, aynı varlığın daha önce kâr ya da zarar ile ilişkilendirilmiş bulunan **yeniden değerlendirme değer azalışını tersine çevirdiği ölçüde gelir olarak muhasebeleştirilir.**

2.4.2.5.Varlık Satış Kârları

2.4.2.5.1.Finansal Varlıklar

Satılmaya hazır finansal varlıklar, vadeye kadar elde tutulacak finansal varlıklar ile kote olmayan hisse senetlerinin satışından kaynaklanan kârlar, kâr / zararda muhasebeleştirilir.

2.4.2.5.2.Satış Amaçlı Elde Tutulan Varlıklar

Satış amaçlı elde tutulan varlık olarak sınıflandırılan bir duran varlık, **defter değeri ile satış maliyeti düşülmüş gerçeğe uygun değerinden düşük olanı ile ölçülür.**

Bir duran varlığın (veya elden çıkarılacak bir varlık grubunun) satış gününe kadar muhasebeleştirilmeyen kazanç veya kaybı, ilgili varlığın finansal durum tablosu dışı bırakıldığı gün itibariyle muhasebeleştirilir.

2.4.2.5.3.Bağlı Ortaklık, İştirak Ve Müştereken Kontrol Edilen İşletmeler

Maliyet değeri veya TMS-39'a göre muhasebeleştirilen bu kalemlerin satışından elde edilen kazançlar kâr/zararda muhasebeleştirilir.

2.4.2.5.4.Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller

Yatırım amaçlı gayrimenkulün kullanım dışı kalması veya elden çıkarılması durumunda meydana gelen kazançlar, varlığın elden çıkarılmasından kaynaklanan net tahsilatlar ile gayrimenkulün defter değeri arasındaki farktır ve kullanıma son verilme veya elden çıkarılma döneminde kâr olarak muhasebeleştirilir.

Yatırım amaçlı bir gayrimenkulün elden çıkarılması karşılığında alınacak tutarlar başlangıçta gerçeğe uygun değer esasına göre muhasebeleştirilir. Özellikle yatırım amaçlı gayrimenkul için yapılacak ödemelerin ertelenmiş olması durumunda; alınacak söz konusu tutarlar, ilk başta peşin fiyat eşdeğerlerinden muhasebeleştirilir. Alacak tutarının nominal değeri ile peşin fiyat eşdeğeri arasındaki fark, etkin faiz yöntemi kullanılmak suretiyle, faiz geliri, olarak muhasebeleştirilir.

2.4.2.5.5.Maddi Duran Varlıklar

Bir maddi duran varlık kaleminin finansal durum tablosu dışı bırakılmasından doğan kazanç, ilgili kalem bilanço dışı bırakıldığında, gelir tablosu ile ilişkilendirilir. Kazançlar, hasılat olarak sınıflandırılmaz.

Bir maddi duran varlık kaleminin finansal durum tablosu dışı bırakılmasından doğan kazanç, varlıkların elden çıkarılmasından kaynaklanan net tahsilat ile varlığın defter değeri arasındaki fark olarak belirlenir.

Bir maddi duran varlık kaleminin elden çıkarılması nedeniyle ortaya çıkan alacaklar, başlangıçta gerçeğe uygun değeri ile muhasebeleştirilir. Eğer ilgili kalem için yapılan ödeme ertelenmişse; alınan tutar, başlangıçta peşin fiyat eşdeğeri ile muhasebeleştirilir. Oluşan

alacağın nominal değeri ile peşin fiyat eşdeğeri arasındaki fark, alacak üzerindeki bileşik getiriyi yansıtacak şekilde faiz geliri olarak finansal tablolara yansıtılır.

2.4.2.5.6.Maddi Olmayan Duran Varlıklar

Bir maddi olmayan duran varlığın finansal durum tablosu dışı bırakılmasından kaynaklanan kâr, varlıkların elden çıkarılmasından sağlanan net tahsilatlar ile defter değerleri arasındaki fark olarak hesaplanır. Bu fark, ilgili varlık finansal durum tablosu dışına alındığı zaman, kâr veya zararda muhasebeleştirilir. Kazançlar, gelir olarak sınıflandırılmaz.

2.4.2.6. Değer Düşüklüğü Karşılıkları

Karşılıklarla ilgili detaylara, diğer faaliyetlerle ilgili gider ve zararlarda varlık bazında değinilmiştir. Söz konusu değer düşüklüğü karşılıklarının iptalleri ise bu hesapta yer alacaktır.

2.4.2.7.Pazarlıklı Satın Almadan Kaynaklanan Kâr

İşletme birleşmelerinde ortaya çıkan pazarlıklı satın almadan kaynaklanan kâr TFRS-3 uyarınca kâr veya zararda muhasebeleştirir.

2.4.3.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması

2.4.3.1.SPK Uygulaması

Sermaye Piyasası Kurulunun “Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği Uyarınca Düzenlenecek Finansal Tablo ve Dipnot Formatları” hakkında duyurusunda diğer faaliyet gelirleri için “Doğrudan esas faaliyetlerle ilişkilendirilemeyen, finansal gelir ve özkaynak yöntemiyle değerlendirilen iştiraklerin kâr/zararlarındaki paylar kapsamına da girmeyen gelir ve giderler bu kalemde gösterilir. (Yatırım amaçlı gayrimenkul gelirleri, varlık satış kazançları, vs.)” denilmektedir.

SPK, aşağıdada yer alan tek dzen önerisinden farklı olarak (esas faaliyetten kaynaklanmayan) finansal gelirlerin **finansal gelirler** adı altında ayrıca izlenmesini benimsemiştir.

(Esas faaliyetten kaynaklanmayan) **Finansal gelirler**, “Esas faaliyetler dışında, finansal araçlardan kaynaklanan, faiz, kur farkı, alım-satım kârı, değer artışı, temettü gibi finansal gelirler, netleştirilmeden ayrı ayrı olarak bu kalemde gösterilir.” şeklinde açıklanmıştır.

2.4.3.2.TMS/TFRS'ye Uyum için neriler

“Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tek Dzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler” başlıklı makalede⁷⁰, Diğer Faaliyetlerden Gelirler ve Kârlar hesap grubunun kapsamının aşağıdaki şekilde değiştirilmesi önerilmektedir.

64 DİğER FAALİYETLERDEN GELİRLER VE KÂRLAR

- 640 Temettü Gelirleri
- 641 Yatırım Amaçlı Gayrimenkul Gelirleri
- 642 Faiz Gelirleri
- 643 Komisyon Gelirleri
- 644 Konusu Kalmayan Karşılıklar
- 645 Finansal Varlıklar Satış Kârları
- 646 Kambiyo Kârları
- 647 Gerçeğe Uygun Değer Artış Kârları
- 648 Enflasyon Düzeltmesi Kârları
- 649 Diğer Gelir ve Kârlar

---

⁷⁰ N.Akdoğan ve O.Sevilengül, özüm 2007,84:67

2.4.4.Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması

TMS/TFRS'ye göre alımlar ve satımlar, vade farkı içermeyecek şekilde kaydedildiğinden, ilgili dönem borç senetleri reskontu ile önceki dönem alacak senedi reeskont iptalinden oluşan, reeskont geliri hesabına gerek yoktur. Bunun yerine ilgili dönemde oluşan faiz, faiz geliri olarak kaydedilecektir.

TMS-2 uyarınca, stok değer düşüklüğü karşılık iptali, esas faaliyet maliyetleri içinde raporlanacağından "Konusu Kalmayan Karşılıklar" hesabı, stok dışındaki karşılık iptallerinde kullanılacaktır.

TMS-40 uyarınca, yatırım amaçlı gayrimenkullerde yeniden değerlendirme modeli uygulanması halinde; değer artışları, kâr zarara yansımaktadır.

2.4.5. Finansal Analize Etkiler

Reeskont işlemi yerine, satışların gerçeğe uygun değerle kaydedilip, faiz gelirlerinin oluştuğu gelir tablosuna alınması, firmaların vadeli satışları ile yarattıkları faiz gelirinin ayrıca görülmesini sağlayacaktır. Böylelikle, brüt karlılığın analizinin yanısıra, firmaların finansman politikalarının değerlendirilmesi, finansal gelir ve giderlerin ayrıca karşılaştırılabilmesi/analizi, imkanı doğmaktadır.

Yatırım amaçlı gayrimenkullerin, değerlendirme modeli ile değerlendirilmesi halinde ise kalemin/değer artışının büyüklüğüne bağlı olarak, kârda çok önemli değişiklikler olabilecektir.

2.5 DİĞER FAALİYETLERDEN GİDERLER VE ZARARLAR

2.5.1. Tek Düzen Hesap Planı

Tek düzen hesap planında **Diğer Faaliyetlerden Gider ve Zararlar**, “Bu grup, işletmenin esas faaliyetleri dışında kalan olağan faaliyetlerle ilgili gider ve zararları içerir.” şeklinde tanımlanmıştır.

Bu grupta izlenen hesaplar arasında; aktifle ilgili olarak ayrılan karşılık giderlerinin izlendiği **Karşılık Giderleri**, reeskont faiz giderlerinin izlendiği **Reeskont Faiz Giderleri**, menkul kıymet satışında ortaya çıkan zararın izlendiği **Menkul Kıymet Satış Zararları**, menkul kıymetlerin borsa fiyatına göre değerlendirilmesi durumunda borsa değerinde meydana gelen azalışların izlendiği **Borsa Değer Azalış Zararları**, kambiyo işlemlerinden doğan zararların izlendiği **Kambiyo Zararları**, hesapları yer almaktadır.

2.5.2. Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları

2.5.2.1. Değer Düşüklüğü

Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları, varlıkların değerlemesinde gerçeğe uygun değeri esas aldığından, değer azalmalarının doğrudan veya değer düşüklüğü karşılığı ayırmak yoluyla gider yazılmasını gerektirmektedir. Bu tutarlarının belirlenme şekli, kimi zaman ilgili varlığı düzenleyen standartlarda (finansal araçlar, stoklar..), kimi zaman ayrı bir standartla (TMS-36) düzenlenmiştir. Değer düşüklüğü ayrılan varlıklarla, ilgili tutarın hangi standarda göre belirleneceği aşağıdaki tabloda özetlenmiş; sonra ilgili kalemlerle kısaca yer verilmiştir. Detaylar, ilgili varlık kalemlerini içeren bölümlerde yer almaktadır.

VARLIK	STANDART
FINANSAL VARLIK -Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar -Vadeye Kadar Elde Tutulacak Finansal Varlıklar -Kote Olmayan Hisse Senetleri	TMS-39
ALACAKLAR	TMS-39
STOK	TMS-2
SATIŞ AMACIYLA ELDE TUTULAN VARLIK	TMS-5
BAĞLI ORTAKLIK, İŞTİRAK VE MÜŞTEREKEN KONTROL EDİLEN İŞLETMELER	TMS-39
YATIRIM AMAÇLI GAYRİMENKULLER -Maliyet Değeri İle Değerlenen	TMS-36
MADDİ DURAN VARLIKLAR	TMS-36
FINANSAL KİRALAMA KONUSU VARLIK	TMS-36
ŞEREFİYE	TMS-36
MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	TMS-36

2.5.2.1.1.Finansal Varlıkların Değer Düşüklüğü

Her raporlama dönemi sonunda, finansal varlık veya finansal varlık grubunun değer düşüklüğüne uğradığına ilişkin göstergelerin bulunup bulunmadığı değerlendirilmekte, bulunması halinde, finansal araç gruplarına göre farklı yöntemlerle, değer düşüklüğü tutarları tespit edilmektedir.

İhraç edenin veya taahhüt edenin önemli finansal sıkıntı içinde olması, faiz veya anapara ödemelerinin yerine getirilememesi, borçlunun iflas veya başka tür bir finansal yeniden yapılanmaya gireceği ihtimalinin yüksek olması, finansal zorluklar nedeniyle söz konusu finansal varlığa ilişkin aktif piyasanın ortadan kalkması gibi nedenler, tarafsız gösterge olarak kabul edilir.

2.5.2.1.2.Alacaklarda Değer Düşüklüğü

Her raporlama dönemi sonunda, alacakların değer düşüklüğüne uğradığına ilişkin tarafsız göstergelerin bulunup bulunmadığı değerlendirilir ve bir göstergenin bulunması durumunda, ilgili değer düşüklüğü tutarı tespit edilir.

2.5.2.1.3.Stoklarda Değer Düşüklüğü

Stoklar mali tablolarda, kullanımları veya satılmaları sonucunda elde edilmesi beklenen tutardan daha yüksek bir bedelle izlenmemektedir. Maliyetlerin, kullanım veya satış sonucu elde edilecek tutardan yüksek olması durumunda, stok değer düşüklüğü karşılığı ayrılır. Stok maliyetlerinin, net gerçekleşebilir değere indirgenmesi, stokların **maliyet veya net gerçekleşebilir değerden düşük olanıyla** değerlendirme ilkesiyle uyumludur. Stok değer düşüklüğü, satılan mal maliyetinde raporlanır.

2.5.2.1.4.Satış Amaçlı Elde Tutulan Varlıklar

Satış amaçlı elde tutulan varlık olarak sınıflandırılan bir duran varlık, **defter değeri ile satış maliyeti düşülmüş gerçeğe uygun değerinden düşük** olanı ile ölçülmektedir. Başlangıçta veya daha sonra, bir varlığın değerinin, satış maliyetinin gerçeğe uygun değerden düşülerek elde edilen değerine kadar azaltılması durumunda; değer düşüklüğü zararı, finansal tablolarına yansıtılır.

TFRS-5 veya TMS-36 doğrultusunda muhasebeleştirilen birikmiş değer düşüklüğü zararlarını aşmamak koşuluyla işletme, satış maliyetinin gerçeğe uygun değerinden düşülerek bulunan değerde sonradan meydana gelecek herhangi bir artışı, kazanç olarak muhasebeleştirir.

2.5.2.1.5.Bağlı Ortaklık, İştirak Ve Müştereken Kontrol Edilen İşletmeler

Bireysel finansal tablolarda yer alan bağlı ortaklıklar, müştereken kontrol edilen işletmeler ve iştiraklerdeki yatırımlar, **maliyet değeriyle veya TMS-39'a uygun olarak** muhasebeleştirir. Dolayısıyla değer düşüklüğü tutarı, TMS-39'a göre finansal varlıklar gibi belirlenmektedir.

2.5.2.1.6.Maddi Duran Varlıklar

Bir varlığın geri kazanılabilir tutarının defter değerinden düşük olması durumunda, söz konusu varlığın defter değeri, **geri kazanılabilir tutarına** indirgenir. Anılan indirgeme, bir değer düşüklüğü zararıdır ve kâr veya zararda muhasebeleştirilir. Ancak, yeniden değerlendirilmiş bir varlığa ilişkin değer düşüklüğü zararı, yeniden değerlendirme değer azalışı olarak dikkate alınmaktadır.

2.5.2.1.7.Finansal Kiralamaya Konu Edilen Maddi Duran Varlıklar

Kiracılar açısından, finansal kiralama işlemi, kiralama sözleşmesinin başı itibariyle tespit edilmiş gerçeğe uygun değer ya da asgari kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı, üzerinden muhasebeleştirilmekte olup varlığın değer düşüklüğüne uğrayıp uğramadığının tespiti “Varlıklarda Değer Düşüklüğü” Standardı uyarınca yapılmaktadır.

2.5.2.1.8.Maddi Olmayan Duran Varlıklar

Geri kazanılabilir tutar; varlığın satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değeri ile kullanım değerinden yüksek olanıdır. Varlığın geri kazanılabilir tutarının, defter değerinden düşük olması durumunda, söz konusu varlığın defter değeri, geri kazanılabilir tutarına indirgenir, bu bir değer düşüklüğü zararıdır. Sınırsız yararlı ömre sahip maddi olmayan duran varlıkların defter değerinin, değer düşüklüğü belirtisi olup olmadığından bağımsız olarak, geri kazanılabilir tutarı ile karşılaştırılarak değer düşüklüğü açısından test edilmesi gerekir.

2.5.2.1.9.Şerefiye

Sınırsız yararlı ömre sahip bir varlık olarak şerefiye, değer düşüklüğü testine tabi tutulur.

2.5.8.1.10. Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller

Maliyet yöntemi ile değerlendirilen yatırım amaçlı gayrimenkullere, değer düşüklüğü karşılığı ayrılır.

2.5.2.2. Gerçeğe Uygun Değer Azalışları

Gerçeğe uygun değerinden gösterilen varlıklar ve bunları düzenleyen standartlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

VARLIK	STANDART
FINANSAL VARLIK	TMS-39
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr veya Zarara Yansıtılan	
CANLI VARLIKLAR	TMS-41
YATIRIM AMAÇLI GAYRİMENKULLER	TMS-40
MADDİ DURAN VARLIKLAR	TMS-16

2.5.2.2.1. Finansal Varlıklar

Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal varlıklarda, gerçeğe uygun değer değişimi, kâr veya zarara yansıtılır.

2.5.2.2.2. Canlı Varlıklar

Canlı bir varlığın gerçeğe uygun değerinden satış maliyetlerinin düşülerek ilk muhasebeleştirilmesi sırasında doğan kazanç veya zarar ile ilgili varlığın gerçeğe uygun değerindeki değişiklikten doğan kazanç veya zarar olduğu dönem kâr veya zararında yer alır. (TDHP önerisinde⁷¹ bu kalemin esas faaliyet geliri içinde raporlanması benimsenmiştir.)

2.5.2.2.3. Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller

Yatırım amaçlı gayrimenkullerin, gerçeğe uygun değer yöntemi ile ölçülmesi halinde, gerçeğe uygun değerdeki değişimden kaynaklanan kayıp, olduğu dönemde kâr veya zarara dahil edilir.

2.5.2.2.4. Maddi Duran Varlıklar

Bir varlığın defter değeri, yeniden değerlendirme sonucunda azalmışsa; bu azalma gider olarak muhasebeleştirilir. Ancak, bu azalış, diğer kapsamlı gelirden bu varlıkla ilgili olarak

⁷¹ N.Akdoğan. Çözüm 2007,84

yeniden değerleme fazlasındaki her tür alacak bakiyesinin kapsamı ltinde muhasebeleştirilir. Diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilen söz konusu azalış, yeniden değerleme fazlası başlığı altında özkaynaklarda birikmiş olan tutarı azaltır.

2.5.2.3.Varlık Satış Zararları

2.5.2.3.1.Finansal Varlıklar

Satılmaya hazır finansal varlıklar, vadeye kadar elde tutulacak finansal varlıklar ile kote olmayan hisse senetlerinin satışından kaynaklanan zararlar, kâr zarara yazılır.

2.5.2.3.2.Satış Amaçlı Elde Tutulan Varlık

Satış amaçlı elde tutulan olarak sınıflandırılmış duran varlığın (veya elden çıkarılacak varlık grubunun) yeniden llmesinden kaynaklanan herhangi bir kazanç veya kayıp, sürdürülen faaliyetlere ilişkin kâr veya zarara dahil edilir.

Bir duran varlığın (veya elden çıkarılacak bir varlık grubunun) satış gününe kadar muhasebeletirilmeyen kazanç veya kaybı, ilgili varlığın finansal durum tablosu dışı bırakıldığı gün itibariyle muhasebeleştirilir.

2.5.2.3.3.Bağlı Ortaklık, İştirak ve Mtereken Kontrol Edilen İşletmeler

Maliyet değeri veya TMS-39'a göre muhasebeleştirilen bu kalemlerin satışından kaynaklanan zararlar kâr/zararda muhasebeleştirilir.

2.5.2.3.4.Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller

Yatırım amaçlı gayrimenkulün kullanım dışı kalması veya elden çıkarılması durumunda meydana gelen kazanç veya kayıplar, varlığın elden çıkarılmasından kaynaklanan net tahsilatlar ile gayrimenkulün defter değeri arasındaki farktır ve kullanıma son verilme veya elden çıkarılma döneminde kâr veya zarar olarak muhasebeleştirilir.

2.5.2.3.5.Maddi Duran Varlıklar

Bir maddi duran varlık kaleminin finansal durum tablosu dışı bırakılmasından doğan kazanç veya kayıp gelir tablosu ile ilişkilendirilir. Bu tutar, varsa varlıkların elden çıkarılmasından kaynaklanan net tahsilat ile varlığın defter değeri arasındaki fark olarak belirlenir.

2.5.2.3.6.Maddi Olmayan Duran Varlıklar

Bir maddi olmayan duran varlığın finansal durum tablosu dışı bırakılmasından kaynaklanan kâr ya da zarar, varlıkların elden çıkarılmasından sağlanan net tahsilatlar ile defter değerleri arasındaki fark olarak hesaplanır ve kâr veya zararda muhasebeleştirilir.

2.5.2.4. Kur Farkı Giderleri

Parasal kalemlerin ödenmesinden ya da dönem içinde veya önceki finansal tablolarda ilk muhasebeleştirme sırasında çevrildiklerinden farklı kurlardan çevrilmelerinden kaynaklanan kur farkları, oluştukları dönemde kâr veya zararda muhasebeleştirilir.

Parasal olmayan bir kalemden kaynaklanan kazanç ya da zarar diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilirse bu kazanç ya da zararın kurdan kaynaklanan kısmı da, diğer kapsamlı gelirden; parasal olmayan bir kalemden kaynaklanan kazanç ya da zarar, kâr ya da zararda muhasebeleştirilirse bu kazanç ya da zararın kurdan kaynaklanan kısmı da, kâr ya da zararda muhasebeleştirilir.

2.5.2.5. Reeskont Giderleri/Faiz Giderleri

TMS-18 Hasılat standardında “Hasılat alınan veya alınacak olan bedelin gerçeğe uygun değeri ile ölçülür” denilmektedir. Bu durumda vade farkları hasılat içinde yer almayacak dolayısıyla reeskont uygulaması ile hasılatın düzeltilmesine gerek kalmayacaktır.⁷² Benzer biçimde vadeli olarak alınan stoklarda vade farkını içermeyen

---

⁷² N.Akdoğan ve O.Sevilengül, Çözüm 2007,84: 40

muhasebeleştirilecek, peşin alım fiyatı ile ödenen fiyat arasındaki fark ise, finanse edildiği dönemde faiz gideri olarak muhasebeleştirilecektir. Gelir tablosunda alacakların ve borçların reeskontuna dayalı alacak/borç senetleri reeskont gelir/gideri oluşmayacaktır. Bu durumda vadeli alımlar nedeniyle vade içinde oluşacak faiz gideri, kâr zararda faiz giderleri olarak izlenecektir.

2.5.3.TMS/IFRS'ye Uyum için Öneriler ve SPK Uygulaması

2.5.3.1.SPK Uygulaması

Sermaye Piyasası Kurulu'nun "Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği Uyarınca Düzenlenecek Finansal Tablo ve Dipnot Formatları" hakkında duyurusunda **diğer faaliyet giderleri** hesabı için "Doğrudan esas faaliyetlerle ilişkilendirilemeyen, finansal giderler ve özkaynak yöntemiyle değerlendirilen iştiraklerin zararlarındaki paylar kapsamına da girmeyen giderler bu kalemde gösterilir (değer düşüş zararları, varlık satış kayıpları, vs.) açıklaması yapılmıştır.

2.5.3.2.TMS/IFRS'ye Uyum için Öneriler

"Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tek Düzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler" başlıklı makalede⁷³, Diğer Faaliyetlerden Giderler ve Zararlar hesap grubunun kapsamının aşağıdaki şekilde değiştirilmesi önerilmektedir.

65 DİĞER FAALİYETLERDEN GİDERLER VE ZARARLAR

- 641 Yatırım Amaçlı Gayrimenkul Giderleri
- 653 Komisyon Giderleri
- 654 Karşılık Giderleri
- 655 Finansal Varlık Satış Zararları
- 656 Kambiyo Zararları
- 657 Gerçeğe Uygun Değer Azalış Zararları
- 658 Enflasyon Düzeltmesi Zararları
- 659 Diğer Gider ve Zararlar

⁷³ N.Akdoğan ve O.Sevilengül, Çözüm 2007,84:

2.5.4.Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması

TMS/TFRS'ye göre alımlar ve satımlar, vade farkı içermeyecek şekilde kaydedildiğinden bunların gerçekleşmemiş faizlerinin arındırılması amacıyla yapılan reeskont işlemine gerek doğmayacaktır. Dolayısıyla ilgili dönem alacak senetleri reskontu ile önceki dönem borç senedi reeskont iptalinden oluşan reeskont gideri hesabına gerek yoktur. Bunun yerine ilgili dönemde oluşan faiz, faiz gideri olarak kaydedilecektir.

TMS/TFRS uyarınca, şerefiye, maddi ve maddi olmayan duran varlıklara da değer düşüklüğü karşılığı ayrılacaktır. Bunun yanısıra, TDHP göre de karşılık ayrılan finansal varlıklar, alacaklar, stoklar vb.. kalemlerde değer düşüklüğü tanımı çok geniştir.

Gerçeğe uygun değeri ile değerlendirilen canlı varlık ve yatırım amaçlı gayrimenkullerin değer düşüşleri, kâr zararda yer alacaktır.

TMS-2 uyarınca, stok değer düşüklüğü karşılıkları, esas faaliyet maaliyetleri içinde raporlanacaktır.

2.5.5. Finansal Analize Etkiler

Reeskont işlemi yerine alışların gerçeğe uygun değerle kaydedilip, faiz giderlerinin oluştuğu kaydedilmesi, firmaların vadeli alımları ile katlandıkları faiz giderinin ayrıca görülmesini ve analizini sağlayacaktır.

Değer düşüklüğünün hemen her varlık kalemi için uygulanması ve kapsamlı tanımı, gerektiği gibi uygulanması halinde; bu tutarları, kâr zararın önemli kalemlerinden biri haline getirecek ve kârlılık analizinde üzerinde durulması gerekecektir.

Gerçeğe uygun değer değişimleri ise kârlılık analizinde dikkat edilmesi gereken bir diğer önemli kalem olacaktır.

2.6.FİNANSMAN GİDERLERİ

2.6.1.Tek Düzen Hesap Planı ve Vergi Usul Kanunu

2.6.1.1.Tek Düzen Hesap Planı

Tek düzen hesap planında, **Finansman Giderleri** ile ilgili olarak “İşletmenin borçlandığı tutarlarla ilgili olarak katılan ve varlıkların maliyetine eklenmemiş bulunan faiz, kur farkları, kredi komisyonları ve benzeri diğer giderleri kapsar.” ifadesi yer almaktadır.

2.6.1.2.Vergi Usul Kanunu

Finansman giderleri ve kur farklarına yönelik 238 sayılı tebiğe göre “İşletmelerin finansman temini maksadıyla bankalardan veya benzeri kredi müesseselerinden aldıkları krediler için ödedikleri faiz ve komisyon giderlerinden dönem sonu stoklarına pay vermeleri zorunlu bulunmamaktadır. Buna göre mükellefler söz konusu ödemelerini doğrudan gider olarak kaydedebilecekleri gibi, diledikleri takdirde stokta bulunan emtiaya isabet eden kısmı maliyete dahil edebileceklerdir.”

163 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği uyarınca, yatırımların finansmanında kullanılan kredilerle ilgili faizlerden kuruluş dönemine ait olanların sabit kıymetle birlikte amortisman yoluyla itfa edilmek üzere yatırım maliyetine eklenmesi gerekmektedir. Benzer biçimde döviz kredisi kullanılarak, yurt dışından sabit kıymet ithal edilmesi sırasında veya sonradan bu kıymetlere ilişkin borç taksitlerinin değerlemesi dolayısıyla ortaya çıkan kur farklarından, sabit kıymetin iktisap edildiği dönem sonuna kadar olanların, kıymetin maliyetine eklenmesi zorunlu bulunmaktadır.

2.6.2.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları

TMS-1 Finansal Tabloların Sunuluşu standardında, kapsamlı gelir tablosunun asgari olarak içermesi gereken kalemler arasında finansman maliyetlerine yer verilmektedir. Borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesinde TMS-23 “Borçlanma Maliyetleri” standardı uygulanır.

2.6.2.1.Tanımlar

TMS-23'de yer alan temel tanımlar ve açıklamaları aşağıdadır.

Borçlanma maliyetleri: Bir işletme tarafından yapılan borçlanmalarla ilgili olarak katılan faiz ve diğer giderlerdir.

Borçlanma maliyetleri arasında; etkin faiz oranı yöntemi kullanılarak hesaplanan **faiz gideri**, finansal kiralamalara ilişkin borçlanma maliyetleri, yabancı para ile borçlanmalarda, faiz maliyetleri ile ilgili düzeltme olarak dikkate alındıkları ölçüde olmak üzere, kur farkları sayılabilir.

Özellikli varlıklar: Amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilebilmesi zorunlu olarak uzun bir süreyi gerektiren varlıklardır.

Stoklar, imalat tesisleri, enerji üretim tesisleri, maddi olmayan duran varlıklar, yatırım amaçlı gayrimenkuller koşullara bağlı olarak, özellikli varlık olabilir. Finansal varlıklar ve kısa süre içerisinde üretilen veya imal edilen stoklar ile elde edildiklerinde amaçlanan kullanıma veya satışa hazır hale gelen varlıklar, özellikli varlık değildir.

2.6.2.2.Muhasebeleştirme

İşletmelerce, bir özellikli varlığın elde edilmesi, inşası veya üretimi ile doğrudan ilişkilendirilebilen borçlanma maliyetleri, ilgili özellikli varlığın maliyetinin bir parçası olarak aktifleştirilir. İşletmeler, diğer borçlanma maliyetlerini oluştukları dönemde **gider olarak muhasebeleştirirler**.

2.6.2.3.Yabancı Para İşlemler/Kur Farkları

Yabancı para bir işlem, yabancı para biriminde gerçekleştirilmiş ya da ödemenin yabancı para biriminde gerçekleştirilmesini gerektiren bir işlem olup, işletmenin, borç tutarları yabancı bir para biriminde belirlenen kredi alması da bu kapsamdadır. Yabancı para işlem ilk muhasebeleştirme sırasında; yabancı para birimindeki tutara, geçerli para birimi ile

işlem tarihindeki yabancı para birimi arasındaki geçerli kur uygulanarak, geçerli para biriminden kaydedilir.

Parasal kalemlerin ödenmesinden ya da dönem içinde veya önceki finansal tablolarda ilk muhasebeleştirme sırasında çevrildiklerinden farklı kurlardan çevrilmelerinden kaynaklanan kur farkları, oluştukları dönemde kâr veya zararda muhasebeleştirilir.

Ancak, TMS-23'te yabancı para ile borçlanmalarda kur farklarının, faiz maliyetleri ile ilgili düzeltme olarak dikkate alındıkları ölçüde borçlanma maliyeti olarak sayılacağı belirtilmektedir.

2.6.3.SPK Uygulaması

Sermaye Piyasası Kurulunun “Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği Uyarınca Düzenlenecek Finansal Tablo ve Dipnot Formatları” hakkında duyurusunda **finansal gelir/giderler**, birarada tanımlanmış; “Esas faaliyetler dışında, finansal araçlardan kaynaklanan, faiz, kur farkı, alım-satım kâr/zararı, değer artışı, temettü gibi finansal gelir ve giderler, netleştirilmeden ayrı ayrı olarak bu kalemlerde gösterilir.” denilmiştir.

2.5.4.Sınıflandırma ve Değerleme/Ölçme Esaslarının Karşılaştırılması

TMS/TFRS uyarınca bir özellikli varlığın elde edilmesi, inşaatı veya üretimi ile doğrudan ilişkilendirilebilen borçlanma maliyetleri, ilgili özellikli varlığın maliyetinin bir parçası olarak aktifleştirilir. İşletmeler, diğer borçlanma maliyetlerini oluştukları dönemde, **gider olarak muhasebeleştirirler**. Özellikli varlık tanımının sınırlı tutulması, VUK uyarınca geniş kapsamlı olarak uygulanan finansman giderlerinin aktifleştirilmesi uygulamasına son verecektir.

2.5.5. Finansal Analize Etkiler

Finansman giderlerinin aktifleştirilmeyerek doğrudan gider yazılması, kârın azalması ve kârlılık analizinde kullanılan oranların düşmesine yol açacaktır.

2.6.DURDURULAN FAALİYETLER GELİR VE KÂRLARI

2.6.1.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları

2.6.1.1.Tanım

TFRS-5 Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler standardında, durdurulan faaliyet ile ilgili aşağıdaki tanıma yer verilmiştir.

Durdurulan faaliyet: Elden çıkarılmış veya satış amaçlı elde tutulan olarak sınıflandırılmış olan ve aşağıdaki koşullardan birini sağlayan işletme birimi,

- (a)Ayrı büyük bir iş alanını veya ayrı bir coğrafi faaliyet alanını temsil etmektedir,
- (b)Ayrı büyük bir iş alanının veya coğrafi faaliyet alanının elden çıkarılmasını öngören tek başına koordine edilmiş bir planın parçasıdır veya
- (c)Sadece yeniden satışa yönelik bir öngörüyle edinilmiş bir bağlı ortaklıktır.

2.6.1.2.Durdurulan Faaliyetlerin Sunumu

İşletme, duran varlıkların (veya elden çıkarılacak varlık gruplarının) elden çıkarılmasının veya durdurulan faaliyetlerin finansal etkilerini finansal tablo kullanıcılarının değerlendirebilmelerini sağlayacak bilgiyi sunar.

Kapsamlı gelir tablosunda,

- durdurulan faaliyetlerin vergi sonrası kâr veya zararı ve
- gerçeğe uygun değerden satış maliyetlerinin düşülmesi suretiyle ölçülmesi veya
- durdurulan faaliyetleri oluşturan varlık veya varlık grubunun (gruplarının) elden çıkarılması sırasında muhasebeleştirilen vergi öncesi kazanç veya kayıpların toplamını gösteren tutara yer verilir.

Bir işletme kâr veya zarar bileşenlerini bireysel bir gelir tablosunda sunarsa; durdurulan faaliyetlere ilişkin olarak tanımlanan bir bölüm, bu ayrı tabloda sunulur.

Bir işletme, işletmenin bir bölümünün satış amacıyla elde tutulan olarak sınıflandırılmasına son vermesi durumunda; önceden durdurulan faaliyetler içinde gösterilen sonuçları yeniden sınıflandırılır ve gösterilen tüm dönemler için sürdürülen faaliyetlerden elde edilen gelirler hesabına dahil edilir.

2.6.2.TMS/TFRS'ye Uyum için Öneriler

“Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tek Düzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler” başlıklı makalede⁷⁴, Durdurulan Faaliyetlerle ilgili aşağıdaki hesapların açılması önerilmektedir.

67 DURDURULAN FAALİYETLER GELİR VE KÂRLARI

- 670 Satış Amacıyla Elde Tutulan Varlık Gelirleri
- 671 Durdurulan Faaliyet Gelirleri
- 672 Bağlı Ortaklık Satış Kârları
- 673 İştirakler Satış Kârları
- 674 İş Ortaklıkları Satış Kârları
- 675 Diğer Durdurulan Faaliyetler Gelir ve Kârları

68 DURDURULAN FAALİYETLER GİDER VE ZARARLARI

- 680 Satış Amacıyla Elde Tutulan Varlık Giderleri
- 681 Durdurulan Faaliyet Giderleri
- 682 Bağlı Ortaklık Satış Zararları
- 683 İştirakler Satış Zararları
- 684 İş Ortaklıkları Satış Zararları
- 685 Diğer Durdurulan Faaliyetler Gider ve Zararları

Makalede, Olağan Dışı Gelir ve Kârlar ile Olağandışı Gider ve Zararlar hesaplarının kaldırılarak yerine “Durdurulan Faaliyetler Gelir ve Kârları” ile “Durdurulan Faaliyetler Gider ve Zararları” hesaplarının açılması önerilmektedir.

---

⁷⁴ N.Akdoğan ve O.Sevilengül, Çözüm 2007, 84:68

2.7.DİĞER KAPSAMLI GELİR

2.7.1.Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları

TMS-1 Finansal Tabloların Sunuluşu standardında göre kapsamlı gelir, “kâr ya da zararın” ve “diğer kapsamlı gelirin” bütün bileşenlerini kapsamaktadır.

Kâr ya da zarar, “toplam gelirden diğer kapsamlı gelir unsurları dışındaki giderlerin indirilmesidir.” şeklinde tanımlanmakta ve aksi öngörülmedikçe, dönem içerisindeki tüm gelir ve gider kalemlerinin, dönem kâr ya da zararında muhasebeleştirilmesinin esas olduğu belirtilmektedir. Ancak, diğer TMS/TFRS’ler, Kavramsal Çerçevedeki gelir ya da gider tanımını karşılayan diğer kapsamlı gelir bileşenlerinin kâr ya da zarar dışında bırakılmasını gerektirmekte ya da bırakılmasına izin vermektedir.

Diğer kapsamlı gelir/özkaynaklara yansıtılan kâr veya zararlar, diğer TMS/TFRS’ler tarafından gerekli kılındığında ya da izin verildiğinde kâr ya da zararda muhasebeleştirilmeyen gelir ya da gider (diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilmiş olup, cari dönemde kâr ya da zararda yeniden sınıflandırılan yeniden sınıflandırma düzeltmeleri de dahil olmak üzere) kalemlerini kapsamaktadır.

Standartta, diğer kapsamlı gelirin unsurları;

- Satılmaya hazır finansal varlıkların yeniden ölçümünde ortaya çıkan kazanç ya da kayıplar,
- Yeniden değerlendirme fazlasındaki değişimler,
- Dış ülkedeki bağlı işletmeye ait finansal tabloların çevrilmesinden kaynaklanan kazanç ve kayıplar,
- Tanımlanmış fayda planlarındaki aktüeryal kazanç ve kayıplar,
- Nakit akış riskine ilişkin riskten korunma araçlarına bağlı olarak oluşan kazanç veya kayıpların etkin kısımları olarak sıralanmıştır.

2.7.2.SPK Uygulaması

Sermaye Piyasası Kurulu'nun "Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği Uyarınca Düzenlenecek Finansal Tablo ve Dipnot Formatları" hakkında duyurusunda, Diğer Kapsamlı Gelir unsurları aşağıdaki şekilde sıralanmıştır.

Diğer Kapsamlı Gelir

Finansal varlıklar değer artış fonundaki değişim

Duran varlıklar değer artış fonundaki değişim

Finansal riskten korunma fonundaki değişim

Yabancı para çevirim farklarındaki değişim

Emeklilik planlarından aktüeryal kazanç ve kayıplar

Özkaynak yöntemi ile değerlendirilen ortaklıkların diğer kapsamlı gelirlerinden paylar

Diğer kapsamlı gelir kalemlerine ilişkin vergi gelir/giderleri

2.7.3. Finansal Analiz

Diğer kapsamlı gelir unsurları, ilgili dönemin kar zararına alınmayan, ancak gelecek dönemin kar zararını etkileyebilecek olan kalemlerden oluşmaktadır. Analiz aşamasında, burada yer alan tutarların, gelecek dönemin/dönemlerin kar zararına potansiyel etkileri dikkate alınmalıdır.

Diğer kapsamlı gelir içinde yer alan tutarlar gelecek dönemlerde kar zarara yansiyebileceği gibi, değer değişimlerine bağlı olarak kendi içinde kapanabilmekte veya geçmiş yıl karlarına aktarılabilmektedir.

Örneğin; finansal varlıklar değer artışları, izleyen dönemde varlığın gerçeğe uygun değerinde değişim olmaması ve bu değerle satılması halinde kar zarara aktarılacaktır, ve potansiyel bir karı ifade etmektedir. Ancak izleyen dönemde gerçeğe uygun değerde düşüş olması halinde, değer artışı azalacak/kapanacak, dolayısıyla, satış halinde ilgili tutarda bir kar aktarımı olamayacaktır. Bazı durumlarda ise , maddi duran varlıklarda olduğu gibi, değer artışları, kar zararları ilişkilendirilmeden geçmiş yıl karlarına aktarılmaktadır.

3. BÖLÜM

NAKİT AKIŞ TABLOLARI

TMS-1 Finansal Tabloların Sunuluşu standardı, finansal tabloların sunuluşuyla ilgili genel kuralları, yapıyla ilgili açıklamaları ve içerikle ilgili asgari koşulları ortaya koymaktadır. Buna göre tam bir 'finansal tablolar seti', döneme ait nakit akış tablosunu da içerir. İşletmeler, TMS-7'ye göre "Nakit Akış Tablosu" hazırlamalı ve finansal tabloların hazırlandığı her dönem için finansal tabloların ayrılmaz parçası olarak sunulmalıdır.

3.1.Amaç ve Kapsam

TMS-7'nin amaç bölümünde, bir işletmenin nakit akışlarına ilişkin bilgilerin, işletmenin nakit ve nakit benzeri yaratma yeteneğini ve işletmenin bu nakit akışlarını kullanma ihtiyacını değerlendirmek açısından faydalı olduğu vurgulanmaktadır.

Kapsam bölümünde ise "İşletmeler kâr etmek amacıyla farklı faaliyetlerde bulunmalarına karşın, özünde faaliyetlerine devam etmek, yükümlülüklerini yerine getirmek ve yatırımcılarına getiri sağlamak gibi nedenlerle nakde ihtiyaç duyarlar." ifadesine yer verilmiş, bu nedenle de nakit akış tablosu hazırlanması zorunlu tutulmuştur.

TMS-7 nakit akış bilgilerinin yararları arasında;

- İşletmenin nakit ve nakit benzeri yaratma yeteneğinin değerlendirilmesini,
- Gelecekteki nakit akışlarını ölçmek ve başka işletmelerle karşılaştırmak için modeller geliştirilmesini sağlamasını,
- Aynı işlem ve olaylar için farklı muhasebe uygulamalarının etkilerini elimine ederek farklı işletmelerin performanslarının karşılaştırılması olanağı yaratmasını saymaktadır.

3.2.Tanımlar

TMS-7'de yer alan tanımlar aşağıda sıralanmaktadır.

Nakit: İşletmedeki nakit ile vadesiz mevduatı,

Nakit benzeri: Tutarı belirli bir nakde kolayca çevrilebilen kısa vadeli ve yüksek likiditeye sahip ve değerindeki değişim riski önemsiz olan yatırımları,

Nakit akışları: Nakit ve nakit benzerlerinin giriş ve çıkışlarını,

İşletme faaliyetleri: Bir işletmenin ana gelir getirici faaliyetleri ile yatırım ve finansman faaliyeti olmayan diğer faaliyetleri,

Yatırım faaliyetleri: Uzun vadeli varlıkların ve nakit benzerleri içerisinde yer almayan diğer yatırımların elde edilmesi ve elden çıkarılmasına ilişkin faaliyetleri,

Finansman faaliyetleri: Öz kaynaklar (Öz sermaye) ile yabancı kaynakların (borçlanmaların) yapısında ve tutarında değişiklik meydana getiren faaliyetleri, ifade eder.

3.3. Nakit Akış Tablosunun Sunumu

Nakit akış tablosunda, döneme ilişkin nakit akışları **işletme, yatırım ve finansman** faaliyetlerine dayalı bir biçimde sınıflandırılarak raporlanır.

3.3.1. İşletme Faaliyetleri

İşletme faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akışları, genellikle işletmenin **ana gelir getirici faaliyetleriyle** ilgili olup, net kârın veya zararın belirlenmesinde yer alan işlem ve olaylardan kaynaklanır. İşletme faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akışları, dış finansman kaynaklarına ihtiyaç duyulmadan işletmenin;

- faaliyetlerini sürdürebilmesi,
- borçlarını geri ödeyebilmesi,
- kâr payı ödemelerini yapabilmesi,
- yeni yatırımlara başlayabilmesinin

mümkün olup olmadığı konusunda temel bir gösterge teşkil etmek üzere sunulur.

İşletme faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akışlarına ait örnekler şunlardır.

- Satılan mallardan ve verilen hizmetlerden (satışlardan) elde edilen nakit girişleri,
- Mal ve hizmetler için yapılan ödemelerden kaynaklanan nakit çıkışları,
- Çalışanlara ve çalışanlar adına yapılan ödemelerden kaynaklanan nakit çıkışları,
- Finansman veya yatırım faaliyeti ile doğrudan ilgili olmadığı sürece kurum kazancı üzerinden hesaplanan diğer vergiler ile ilgili nakit çıkışları veya söz konusu vergiler kapsamında alınan vergi iadeleri ile ilgili nakit girişleri,

3.3.2. Yatırım Faaliyetleri

Finansal durum tablosunda **varlık muhasebeleştirilmesi sonucunu doğuran harcamalar**, yatırım faaliyeti olarak sınıflandırılır. Yatırım faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akışları, gelecekte işletmeye gelir ve nakit akışı sağlaması öngörülen kaynaklar için yapılan harcamaların düzeyini gösterir.

Yatırım faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akışlarına ilişkin örnekler aşağıdaki gibidir.

- Maddi ve maddi olmayan duran varlıklar ve diğer uzun vadeli varlıkların alımı ile ilgili nakit çıkışları,
- Maddi ve maddi olmayan duran varlıklar ve diğer uzun vadeli varlıkların satışı ile ilgili nakit girişleri,
- Başka bir işletmeye iştirak etmek veya o işletmenin borçlanma aracını satın almak için ve müşterek yönetime tabi teşebbüse katılmak için yapılan nakit çıkışları,
- Başka bir işletmenin hisse senedinin veya borçlanma aracının veya işletmenin bir müşterek yönetime tabi teşebbüsteki payının satılması sonucu elde edilen nakit girişleri.

3.3.3.Finansman Faaliyetleri

Finansman faaliyetlerine ilişkin nakit akışları, işletmeye sermaye sağlayanların işletmenin gelecekteki nakit akışlarından talep edecekleri kısmın belirlenmesini sağlamak üzere ayrı olarak açıklanır. Finansman faaliyetlerine ilişkin nakit akışları örneklerine aşağıda yer verilmiştir.

- Hisse senedi ve diğer öz sermaye araçlarının ihracından sağlanan nakit girişleri,
- Sermayenin azaltılması veya işletmenin kendi hisse senetlerini almasıyla ilgili nakit çıkışları,
- Borçlanma araçları ihracı ve diğer uzun ve kısa vadeli krediler ile sağlanan nakit girişleri,
- Borç ödemelerine ilişkin nakit çıkışları,
- Finansal kiralama sözleşmelerinden kaynaklanan borç ödemelerine ilişkin nakit çıkışları

3.4. Nakit Akışlarının Raporlanması

TMS-7'ye göre, işletme faaliyetlerine ilişkin nakit akışları Brüt veya Net Yöntemle raporlanabilir. **Brüt (Dolaysız) Yöntem**, brüt nakit girişleri ve brüt nakit çıkışlarına ait ana grupların belirtildiği yöntemdir. **Net (Dolaylı) Yöntem** ise net kâr/zararın, gayri nakdi işlemlerin, geçmiş veya gelecek işlemlerle ilgili nakit giriş veya çıkışları tahakkuklarının veya ertelemelerinin ve yatırım veya finansman faaliyetleriyle ilgili nakit akışlarına ilişkin gelir veya gider kalemlerinin etkilerine göre düzeltildiği yöntem olarak tanımlanmıştır.

Yatırım ve finansman faaliyetleri sonucu ortaya çıkan, brüt nakit girişleri ile brüt nakit çıkışları ana gruplar itibariyle sınıflanarak ayrı olarak gösterilir.

3.4.1.Brüt Yöntem

Brüt yöntemde, önemli brüt nakit giriş ve çıkışları, işletmenin muhasebe kayıtlarından elde edilebilir. Bir diğer yol ise satışlar, satışların maliyeti ve kapsamlı gelir tablosundaki diğer kalemlerin; dönem içerisinde stoklar, faaliyetle ilgili ticari alacak ve borçlardaki

değişiklikler, diğer nakit giriş ve çıkışı gerektirmeyen kalemler ve nakit etkisi yatırım veya finansman nakit akışlarıyla ilgili olan kalemlerin düzeltilmesidir.

3.4.2.Net Yöntem

Net yöntemde ise işletme faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları; net dönem kâr veya zararının dönem içerisinde stoklarda ve faaliyetle ilgili alacak ve borçlarda meydana gelen değişiklikler, amortisman, karşılıklar, ertelenmiş vergi, gerçekleşmemiş kambiyo kâr veya zararları ve iştiraklerin dağıtılmamış kârları gibi nakit dışı kalemler ve yatırım veya finansman faaliyetlerine ilişkin nakit akışlarından kaynaklanan diğer tüm kalemlerin etkilerine göre düzeltilmesi ile tespit edilir.

3.5. Uygulama

Brüt ve Net Yöntemlerin Karşılaştırılması

Bir işletmenin, finansal durum tablosu, gelir tablosu ve brüt ve net yönetime göre hazırlanmış nakit akış tabloları aşağıda sunulmuştur.

FİNANSAL DURUM TABLOSU

	Önceki dönem	Cari dönem
Nakit ve Nakit Benzeri	100	150
Ticari Alacak	100	400
Stok	200	500
Maddi duran Varlıklar	500	750
Varlık Toplamı	900	1.800
Finansal Borç		450
Ticari Borç	200	250
Diğer Borç	50	200
Sermaye	500	600
Kâr Yedekleri	50	100
Dönem Kârı	100	200
Kaynak toplamı	900	1.800

GELİR TABLOSU

Cari dönem

Essas Faaliyet Geliri	1.600
Esas Faaliyet Maliyeti	1.000
Brüt kâr	600
Faaliyet Giderleri	200
Faaliyet Karı	400
Diğer Faaliyet Gelirleri	100
Diğer Faaliyet Gider ve Zararları	50
Finansman Giderleri	150
Vergi Öncesi Kâr	300
Vergi	100
Ner kâr	200

NAKİT AKIŞ TABLOSU**A.Brüt Yöntem**

İşletme faaliyetleri		(200)
1.Satışlardan Sağlanan Nakit Girişi	1.300	
Net satışlar (+)	1.600	
Ticari Alacaklardaki Artışlar (-)	300	
2. Alışlardan Kaynaklanan Nakit Çıkışları	1.150	
Satışların Maliyeti (+)	1.000	
Stoklardaki Artışlar (+)	300	
Ticari Borçlardaki Artışlar (-)	50	
Amortisman (-)	100	
3. Faaliyet Giderlerine İlişkin Nakit Çıkışları	200	
4. Diğer Gelir ve Kârlardan Sağlanan Nakit girişleri	100	
5.Diğer Gider ve Zaralara İlişkin Nakit Çıkışları	50	
6. Finansman Giderlerine İlişkin Nakit Çıkışları	150	
7. Vergi	50	
Yatırım Faaliyetleri		(350)
Maddi Duran Varlık Yatırımları	350	
Finansman Faaliyetleri		600
Sermaye Artırımı	100	
Finansal Borç	550	
Temettü	(50)	
Nakit Değerlerde Değişim		50

B.Net Yöntem

İşletme Faaliyetleri		(200)
Vergi Öncesi Kâr	300	
Amortisman(+)	100	
Alacaklardaki Değişim	(300)	
Stoklardaki Değişim	(300)	
Borçlardaki Değişim	50	
Vergi	(50)	
Yatırım Faaliyetleri		(350)
Maddi Duran Varlık Yatırımları	350	
Finansman Faaliyetleri		600
Sermaye Artırımı	100	
Finansal Borç	550	
Temettü	(50)	
Nakit Değerlerde Değişim		50

Brüt yöntemde, işletme faaliyeti ile yaratılan nakit kısmında, 1.600 TL'lik satıştan 1.300 TL nakit girişi sağlandığı, alımlar için 1.150 TL nakit çıkışına katlanıldığı ve diğer gelir-gider unsurları ve verginin yarattığı nakit akışlarından sonra faaliyetin 200 TL'lik nakit açığı ile sonuçlandığı görülmektedir.

Net yöntemde ise 200 TL kâr yaratılmasına karşın; bu tutarın ve ticari borçlardaki 50 TL'lik artışın, alacak ve stoklardaki artışı karşılamakta yetersiz kalması nedeniyle, nakit açığı oluştuğu görülmektedir.

Brüt ve net yöntemlerde, yatırım ve finansman faaliyetleri ile ilgili nakit akışlarının raporlanmasına farklılık yoktur. Bu bölümler, cari dönemde faaliyetleri 200 TL nakit açığı ile sonuçlanan işletmenin, ayrıca 350 TL yatırım yaptığını ve ihtiyaç duyduğu nakdi, kısmen sermaye, ancak büyük ölçüde kısa vadeli banka kredisi ile karşıladığını göstermektedir.

3.6.Nakit Akış Tablolarının Analizi

Brüt yöntemde, gelir tablosu kalemlerinin her biri, nakit giriş veya çıkışını gösterir hale getirilmektedir. Bu yöntemle, bir anlamda gelir tablosunun nakit esasına çevrilmiş hali

elde edilmektedir. Dolayısıyla, gelir ve giderler kalemlerinin ne ölçüde nakit giriş ve çıkışı yarattığını görmek/değerlendirmek açısından uygun bir yöntemdir.

Net yöntemde ise kârdan başlayarak nakit girişi ve çıkışı yaratmayan kalemler, eklenip/çıkartılmakta ve daha sonra stok, ticari alacak, ticari borç gibi faaliyetle ilgili bilanço kalemlerindeki değişimlerle düzeltilmektedir. Bu yöntemde ise kâr/zarar ile faaliyetle yaratılan ya da ihtiyaç duyulan nakit arasındaki ilişki, kolaylıkla görülebilmekte/değerlendirilebilmektedir.

Nakit akışlarına ulaşmak için, brüt yöntemde ilgili kalem bazında, net yöntemde ise doğrudan kârdan başlayarak düzeltilmesi gereken kalemler şunlardır.

- 1.Amortisman/ itfa
- 2.Değer düşüklüğü zararları ve iptalleri
- 3.Karşılıklar (gerçekleşme zamanı ve tutarı belli olmayan yükümlülükler)
- 4.Değer artış/azalışları
- 5.Gerçekleşmemiş kur farkları
- 6.Tahakkuk etmiş ancak tahsil edilmemiş/ödenmemiş faiz gelir ve giderleri
- 7.Peşin ödenen giderlerin döneme ilişkin payları

Diğer bölümlerde raporlanacak olan tutarlar ise aşağıda listelenmiştir.

- 1.Finansal varlık satış kâr/zararı (satış tutarı raporlanacaktır)
- 2.Maddi /maddi olmayan duran varlık satışı kâr/zararı (satış tutarı raporlanacaktır.)
- 3.Bağlı ortaklık, iştirak vb. satış kâr/zararı (satış tutarı olarak raporlanacaktır.)
- 4.Alınan/ödenen temettü
- 5.Finansman ve yatırım faaliyetleri ile ilgili vergiler

TMSK brüt yöntemi önermekte, ancak uygulamada net yöntemin kullanıldığı görülmektedir.

Nakit akışlarının, faaliyetler, yatırım ve finansman başlıkları altında sınıflandırılması analize uygun bir yapı ortaya koymaktadır. Böylelikle kullanıcılar;

- Faaliyetlerle nakit yaratma kabiliyetini,
- Faaliyetle nakit yaratılıyorsa bunun hangi amaçlarla kullanıldığını (yatırım, temettü ödemesi, borç geri ödemesi..),
- Faaliyetle nakit yaratılamıyorsa, bunun hangi kaynaklarla finanse edildiğini (sermaye, kredi kullanımı, varlık satışı...),
- Yatırım faaliyetlerinin boyutu ve bunun finansman biçimini açıklıkla görebileceklerdir.

İşletme faaliyetiyle yaratılan nakit, nakit akış tablolarının en önemli bölümüdür. Yorumlanmasında;

Faaliyetle nakit yaratıyor ise;

- Nakit yaratma kabiliyetinin neye dayandığı (kâr, uzun vadeli girdi temini...)
- Bunun sürdürülebilir olup olmadığı (stokları likide etmek...)
- Doğru bir finansman şekli olup olmadığı (kredi maliyeti üzerinde vade farkına katlanarak yapılan vadeli alışlar)

Faaliyetle nakit yaratamıyor ise;

- Nakit ihtiyacının nereden kaynaklandığı (zarar, yüksek stok düzeyi, uzun vadeli satışlar..),
- Bu ihtiyacın süreklilik arz edip etmeyeceği,
- İhtiyacın süreklilik göstermesi halinde finansmanında sorunla karşılaşılıp karşılaşılmayacağı, hususları değerlendirilmelidir.

Nakit akış tabloları kullanılarak hesaplanacak oranlar da kullanıcılara önemli bilgiler sağlar. Bunlardan en önemlisi borç servisinin ölçülmesine yöneliktir. Özellikle, yatırımların finansmanında kullanılan kredilerde, bu oranın düzeyi sözleşme şartlarına konu olmaktadır. Borç servisi oranının, $(\text{Faiz Vergi Öncesi Kâr} + \text{Amortisman}) / (\text{Kredi Anapara Ödemesi} + \text{Faiz})$ tanımlaması çoğu kez kredi verenlere yetersiz gelmekte ve bu oran, işletme sermayesi yatırımını vb. dikkate alacak şekilde düzeltilmeye çalışılmaktadır. Oysa, $(\text{İşletme Faaliyetiyle Yaratılan Nakit} + \text{Faiz}) / (\text{Anapara Ödemesi} + \text{Faiz})$ formülü ile nakit akışı kullanılarak hesaplanacak oran, işletme faaliyeti ile kredi anapara ve faiz ödemelerinin karşılanıp karşılanamayacağı sorusunu yanıtlamakta yeterli olacaktır.

BÖLÜM 4

KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLAR

Bir ana ortaklığın kontrolü altında bulunan bir grup işletmenin konsolide finansal tablolarının hazırlanmasına ve sunumuna ilişkin esaslar, TMS-27 ile düzenlenmiştir. Bir ana ortaklık veya onun bağlı ortaklığı, bir başka şirkete iştirak etmiş ya da müştereken kontrol edilen bir işletmeye ortak olmuş ise, TMS-28" İştiraklerdeki Yatırımlar" ve TMS-31" İş Ortaklıklarındaki Paylar" Standartları uygulanır. 28 Ekim 2011'de, TFRS-10 "Konsolide Finansal Tablolar Standardı" yayınlanmış, TMS-27 "Bireysel Finansal Tablolar", TMS-28 ise İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar" Standardına dönüştürülmüştür. Uygulama 1 Ocak 2013'de başlayacağından, mevcut uygulamaya yer verilecektir.

4.1. Tanımlar

TMS-27, TMS-28 ve TMS-31'de yer alan tanımlar aşağıda sunulmuştur.

Konsolide finansal tablolar: Bir grubun finansal tablolarının tek bir işletme gibi sunulduğu finansal tablolarıdır.

Grup: Bir ana ortaklık ve onun tüm bağlı ortaklıklarıdır.

Ana ortaklık: Bir veya daha fazla bağlı ortaklığı bulunan işletmedir.

Bağlı ortaklık: Adi ortaklıklar gibi tüzel kişiliği olmayan işletmeler de dahil olmak üzere, başka işletme (ana ortaklık olarak bilinen) tarafından kontrol edilen işletmelerdir.

İş ortaklığı: İki veya daha fazla tarafın, müşterek kontrole tabi bir ekonomik faaliyeti gerçekleştirmesini sağlayan sözleşmeye bağlı girişimdir.

İştirak: Yatırımcı işletmenin, adi ortaklık gibi tüzel kişiliği olmayan işletmeler de dahil olmak üzere, iş ortaklığı veya bağlı ortaklık niteliğinde olmayan, ancak üzerinde önemli etkisinin bulunduğu işletmelerdir.

Kontrol: Bir işletmenin faaliyetlerinden fayda sağlamak amacıyla, söz konusu işletmenin finansal ve faaliyet politikalarını yönetme gücüdür.

Müşterek kontrol: Bir ekonomik faaliyet üzerindeki kontrolün sözleşmeye dayalı olarak paylaşılmasıdır. Bu kontrolün, sadece ekonomik faaliyetle ilgili stratejik finansal ve faaliyetle ilgili kararların, kontrolü paylaşan tarafların (ortak girişimciler) oy birliği ile mutabakatını gerektirdiği durumlarda var olduğu kabul edilir.

Önemli etki: Yatırım yapılan işletmenin finansal ve faaliyetle ilgili politikaların belirlenmesi kararlarına katılma gücü olup bu politikaları tek başına ya da bir başka taraf ile ortak kontrol etme gücünü ifade etmemektedir.

Kontrol gücü olmayan pay (Azınlık payı): Bağlı ortaklığın doğrudan ya da dolaylı olarak ana ortaklığa ait olmayan özkaynağıdır.

Ortak girişimci: İş ortaklığı üzerinde müşterek kontrol gücüne sahip olan katılımcı taraftır.

İş ortaklığı yatırımcısı: Bir iş ortaklığında müşterek kontrol gücü olmayan katılımcı taraftır.

Oransal konsolidasyon: Müştereken kontrol edilen işletmenin aktif, pasif, gelir ve gider kalemlerinin, ortak girişimcinin payı oranında ortak girişimcinin finansal tablolarında satır satır benzer kalemlerle birleştirilmek suretiyle muhasebeleştirilmesi veya ortak girişimcinin finansal tablolarında söz konusu kalemlerin ayrı bir satır olarak raporlanmasını kapsayan muhasebeleştirme yöntemidir.

Özkaynak yöntemi: İştiraktaki yatırımın başlangıçta elde etme maliyeti ile muhasebeleştirilerek, sonrasında bu tutarın yatırım yapılan iştirakin net varlıklarında yatırımcı işletmenin payına düşen kısmı yansıtacak şekilde düzeltildiği ve böylece yatırımcı işletmenin kâr veya zararının yatırım yapılan işletmenin kâr veya zararından kendisine düşen payı kapsadığı muhasebeleştirme yöntemidir.

Şerefiye: Tek olarak tanımlanamayan ve ayrı olarak kaydedilemeyen bir işletme birleşmesinde edinilmiş diğer varlıklardan kaynaklanan gelecekteki ekonomik faydadır.

4.2.Konsolide Finansal Tabloların Kapsamı

Konsolide finansal tablolar, ana ortaklığın **tüm bağı ortaklıklarını kapsar**. Ana ortaklığın doğrudan veya bağı ortaklıkları vasıtasıyla dolaylı olarak bir şirketteki oy haklarının **yarıdan fazlasını kontrol etmesi** durumunda, kontrolün var olduğu kabul edilmektedir.

4.3.Konsolidasyon İşlemleri

Konsolidasyon işlemleri, finansal tabloların birleştirilmesi ve bazı arındırmaların yapılmasını kapsar. Bu işlemler, TMS-27’de, aşağıdaki şekilde sıralanmıştır.

1. Ana ortaklık ve bağı ortaklıkların tüm varlık, yabancı kaynak ve özkaynakları, gelir ve gider kalemleri birleştirilir. Konsolide finansal tabloların grupta ilgili finansal bilgileri tek bir ekonomik işletmeye ait gibi göstermesi için aşağıdaki işlemler yapılır.

(a) Ana ortaklığın her bir bağı ortaklıktaki yatırım tutarı ve bağı ortaklıkların özkaynaklarından ana ortaklığın payına isabet eden tutarlar elimine edilir. (Bu işlemde arta kalanlar şerefiye veya pazarlıklı satın alımdan kaynaklanan kâr olarak gösterilir.)

(b) Bağı ortaklığın dönem kâr veya zararından kontrol gücü olmayan paylara (azınlık paylarına) isabet eden tutarlar belirlenir.

(c) Bağı ortaklığın net aktiflerinden kontrol gücü olmayan paylarına isabet eden tutarlar belirlenir. (Bu tutarlar, işletme birleşmesinin gerçekleştiği tarihte hesaplanan kontrol gücü olmayan paylardan ve işletme birleşmesinin gerçekleştiği tarihten sonra özkaynaklarda meydana gelen değişikliklerden kontrol gücü olmayan paylara isabet eden tutarlardan oluşur.)

2.Grup içi bakiyeler, işlemler, gelir ve giderler elimine edilir.

3.Grup içi işlemler nedeniyle oluşan, stoklar ve maddi duran varlıklar gibi varlıkların maliyetine dahil edilen kâr ve zararlar elimine edilir.

Konsolide finansal tabloların hazırlanmasında kullanılan ana ortaklık ve bağlı ortaklığının **finansal tabloları aynı tarih itibariyle hazırlanmış olmalıdır**. Raporlama tarihlerinin farklı olması durumunda; bağlı ortaklık, ana ortakla aynı tarihli finansal tablolar hazırlar. Aksi durumda, iki tarih arasında gerçekleşen önemli işlem ve olaylar ilgili finansal tablolara yansıtılır; ancak raporlama tarihleri arasındaki fark, **üç aydan fazla** olamaz. Raporlama dönemlerinin uzunluğu ve raporlama tarihlerinin farklılığı, dönemler itibariyle aynı olmalıdır.

Konsolide finansal tablolar, benzer işlemler ve benzer koşullardaki diğer olaylar için **yeknesak muhasebe politikaları** benimsenerek düzenlenir. Farklı muhasebe politikaları kullanılması durumunda; konsolide finansal tabloların hazırlanması sırasında gerekli düzeltmeler yapılır.

Bir bağlı ortaklığın gelir ve giderleri, belirlenen elde etme tarihinden itibaren konsolide finansal tablolara dahil edilir. Ana ortaklığın bağlı ortaklık üzerindeki kontrol gücünü kaybettiği tarihe kadar, bir bağlı ortaklığın gelir ve giderleri konsolide finansal tablolara dahil edilir.

Kontrol gücü olmayan paylar, konsolide finansal durum tablosunda ana ortaklığın sahiplerinin özkaynaklardaki payından ayrı olarak, özkaynaklar içerisinde gösterilir.

Kâr ya da zarar ve diğer kapsamlı gelirin her bir kısmı, ana ortaklık hissedarlarına ve kontrol gücü olmayan paylara aktarılır. Söz konusu durum kontrol gücü olmayan paylarda ters bakiye ile sonuçlansa dahi, toplam kapsamlı gelir ana ortaklık hissedarlarına ve kontrol gücü olmayan paylara aktarılır.

4.4.İş Ortaklıklarının Konsolidasyonu

TMS-31 İş Ortaklıklarındaki Paylar standardı, “müştereken kontrol edilen faaliyetler”, “müştereken kontrol edilen varlıklar” ve “müştereken kontrol edilen işletmeleri” düzenler.

Standart, iş ortaklıklarının ortak özellikleri olarak, iki veya daha fazla ortak girişimcinin sözleşmeye dayalı bir düzenleme ile bağlanmış olmaları ve sözleşmeye bağlı düzenlemenin müşterek kontrolü oluşturmasını saymaktadır.

Bir ortak girişimci, müştereken kontrol edilen bir işletmedeki payını **oransal konsolidasyon veya özkaynak yöntemini kullanarak** muhasebeleştirir.

Oransal konsolidasyon uygulanırken farklı raporlama biçimleri kullanılabilir. Ortak girişimci, müştereken kontrol edilen işletmenin aktif, pasif, gelir ve giderlerinin her birinden **payına düşen kısmını kendi finansal tablolarında satır satır benzer kalemler ile birleştirebilir**. Ya da ortak girişimci, finansal tablolarına müştereken kontrol edilen işletmenin aktif, pasif, gelir ve giderlerinin **her birinden payına düşen kısmı için ayrı satırlar ilave edebilir**. Bu raporlama biçimlerinin her ikisi de kâr veya zarar miktarları ile varlıkların, borçların, gelir ve giderlerin her birinin aynı ana sınıflar altında raporlanması sonucunu doğurur.

Ortak girişimcinin oransal konsolidasyon uygulaması, finansal durum tablosunun müştereken kontrol ettiği varlıklardaki payını ve müştereken sorumlu olduğu yükümlülüklerdeki payını içermesi anlamına gelir. Ortak girişimcinin kapsamlı gelir tablosu, müştereken kontrol edilen işletmenin gelir ve giderlerindeki payını içerir. Oransal konsolidasyonun uygulanması ile uyumlu olan işlemlerin birçoğu bağlı ortaklıkların konsolidasyonuna ilişkin işlemlerle benzerdir.

Bir ortak girişimci, müştereken kontrol edilen işletme üzerindeki müşterek kontrol hakkının son bulunduğu tarihten itibaren oransal konsolidasyon uygulamasına son verir.

Bir ortak girişimci tarafından bir iş ortaklığına varlık satılması veya katılım payı olarak yatırılması durumunda, sadece diğer ortak girişimcilerin paylarına isabet eden kâr veya zarar finansal tablolara yansıtılır. Bir ortak girişimcinin, iş ortaklığından varlık satın alması durumunda, iş ortaklığının bu işlemde kaynaklanan kârlarından kendisine düşen payı finansal tablolarına yansıtılmaz.

4.5.İştiraklerin Konsolidasyonu

Bir yatırımcının, doğrudan ya da dolaylı olarak yatırım yapılan işletmenin oy hakkının % 20 ya da daha fazlasını elinde tutması durumunda, aksi açıkça ortaya konulmadığı sürece, söz konusu yatırımcının önemli etkisi bulunduğu kabul edilmektedir.

İştirakler, özkaynak yöntemi ile konsolide edilir. Özkaynak yöntemine göre, iştirak yatırımı, başlangıçta elde etme maliyeti ile kaydedilir. Edinim tarihinden sonra ise, yatırımcının yatırım yapılan işletmenin kâr ya da zararındaki payı, finansal tablolara yansıtılmak üzere yatırımın defter değeri artırılır ya da azaltılır. Yatırımcının yatırım yapılan işletmenin kâr ya da zararından alacağı pay, yatırımcının kâr ya da zararı olarak muhasebeleştirilir. Yatırım yapılan bir iştiraktan alınan kâr payı ve benzeri dağıtımlar yatırımın defter değerini azaltır.

İştirakin kâr veya zararına henüz yansıtılmamış tutarların, diğer kapsamlı gelirden ortaya çıkardığı değişiklikler, yatırımcının iştiraktaki payı oranında, yatırımın defter değerinde düzeltme yapılmasını gerekli kılabilir. Bu tür değişiklikler, maddi duran varlıkların yeniden değerlemesinden ya da yabancı para çevrim farklarından kaynaklanan değişiklikleri içerir. Bu değişikliklerden yatırımcıya düşen pay, yatırımcının diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilir.

Bir grubun bir iştiraktaki payı, ana şirketin ve bu ana şirketin bağlı ortaklıklarının söz konusu iştiraktaki paylarının toplamıdır. Bu kapsamda, söz konusu grubun diğer iştiraklerinin ve iş ortaklıklarının elindeki paylar göz ardı edilir.

Bir iştirakin kendi bağlı ortaklıklarının, iştiraklerinin veya iş ortaklıklarının bulunması durumunda; özkaynak yönteminin uygulanmasında dikkate alınan kâr/zarar ve net varlıkları, iştirakin muhasebe politikalarının yeknesak hale getirilmesi için gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra hazırlanmış finansal tablolarına yansıtılmış olan (iştirakin kendi iştirak ve iş ortaklıklarının kâr veya zarar ile net varlıklarındaki payı dahil olmak üzere) tutarlardır.

Bir yatırımcı işletme (yatırımcının konsolide edilen bağlı ortaklıkları dahil olmak üzere) ile ortakları veya iştirak ve bağlı ortaklıkları arasında gerçekleşen işlemlerden doğan

kâr ve zararlar iştirak edenin finansal tablolarına ancak iştirakteki grup dışı yatırımcıların payı kadar yansıtılır. Ortaklarla yapılan işlemler, bir iştirakin yatırımcı işletmeye yaptığı varlık satışı gibi işlemlerdir. İştirak ve bağlı ortaklıkları arasındaki işlemler ise, bir yatırımcı işletmenin iştirakine yaptığı varlık satışı gibi işlemlerdir. İştirakin bu işlemler sebebiyle oluşan kâr ve zararından yatırımcı işletmeye düşen pay elimine edilir.

Bir iştirak yatırımı, ancak yatırım yapılan işletmenin "iştirak" niteliği kazandığı tarihten itibaren özkaynak yöntemine göre muhasebeleştirilir. Yatırımın iktisabında, yatırımın elde etme maliyeti ile iştirakin tespit edilebilen net varlık, borç ve koşullu borçlarının net gerçeğe uygun değerinden yatırımcıya düşen pay arasındaki her türlü fark, aşağıda yer alan şekilde muhasebeleştirilir:

(a) Bir iştirak ile ilgili şerefiye, iştirak yatırımının defter değerine dahil edilir. Bununla birlikte, söz konusu şerefiyenin amortismanına izin verilmez ve bu nedenle iştirakin kâr veya zararından yatırımcıya düşen payın belirlenmesinde hesaba katılmaz.

(b) İştirakin tespit edilebilen varlık ve borçlarının net gerçeğe uygun değerinden yatırımcının payına düşen kısmın yatırımın elde etme maliyetini aşan tutarı, yatırımın iktisap edildiği dönemde iştirakin kâr veya zararındaki yatırımcıya düşen payın belirlenmesinde gelirlere dahil edilir.”

Bir yatırımcı işletmenin bir iştirakin zararlarından kendisine düşen payı, söz konusu iştirakteki toplam payına eşit ya da bu payın üstünde ise, yatırımcı kendi payının üzerindeki zarar tutarını finansal tablolara yansıtmaz.

Özkaynak yönteminin uygulanması sonrasında yatırımcı, iştirakteki net yatırımı ile ilgili olarak herhangi bir ilave değer düşüklüğü zararının finansal tablolara yansıtılmasının gerekip gerekmediğini belirlemek için, TMS-39 hükümlerini uygular.

4.6.Şerefiye/ Pazarlıklı Satın Almadan Kaynaklanan Kâr

Şerefiye, transfer edilmiş bedel, edinilen işletmedeki azınlık payı tutarı ve aşamalı olarak gerçekleşen işlemlerde, edinen işletmenin daha önceden elde tuttuğu edinilen

işletmedeki özkaynak payının birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değerinin toplamının, tanımlanabilir varlıkların ve üstlenilen tanımlanabilir borçların birleşme tarihindeki net tutarlarının fazlası şeklinde ölçülür. Net tutar negatifse, ortaya çıkan kazanç birleşme tarihinde kâr veya zararda muhasebeleştirilir.

Edinen işletme, şerefiyeyi birleşme tarihinde muhasebeleştirilen tutardan birikmiş değer düşüklüğü zararı düşülerek ölçer. Değer düşüklüğü “TMS- 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü” Standardına göre belirlenir.

4.7. Kur Değişimi

Raporlayan işletmenin yurtdışındaki işletmesindeki net yatırımının bir parçasını oluşturan parasal bir kalemden kaynaklanan kur farkları, raporlayan işletmenin bireysel finansal tablolarında ve yurtdışındaki işletmenin kendi finansal tablolarında kâr ya da zarar olarak muhasebeleştirilir. Yurtdışındaki işletmeyi ve raporlayan işletmeyi içeren finansal tablolarda (örneğin yurtdışındaki işletme bir bağlı ortaklık ise konsolide finansal tablolar), bu tür kur farkları başlangıçta diğer kapsamlı gelirin ayrı bir unsuru olarak muhasebeleştirilir ve net yatırımın elden çıkarılması durumunda kâr ya da zarar olarak muhasebeleştirilir.

4.8.SPK Uygulaması

SPK'ya tabi firmalar, 2004 yılından beri konsolide finansal tablo açıklamaktadırlar. SPK mali tablolarla ilgili duyurusunda, özkaynak grubunda, konsolide mali tablolara özel bazı hesaplar yer almaktadır.

ÖZKAYNAKLAR

Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar

Ödenmiş Sermaye

Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi (-)

Hisse Senedi İhraç Primleri

Değer Artış Fonları

Yabancı Para Çevrim Farkları

Kârdan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler

Geçmiş Yıllar Kâr/Zararları

Net Dönem Kârı/Zararı

Azınlık Payları

Duyuruda, **Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi**, “Konsolidasyona dahil olan ortaklıkların, ana ortaklığın sermayesinde pay sahibi olmaları halinde, ana ortaklığın ödenmiş sermayesinin yasal kayıtlardaki tutarıyla gösterimini teminen, ödenmiş sermaye tutarının, ödenmiş sermaye dışındaki bir kalemlle düzeltilmesini sağlamak için kullanılır.” şeklinde açıklanmıştır.

Azınlık payları içinse, “Bağlı ortaklığın net aktiflerinden kontrol gücü olmayan paylarına isabet eden tutarlar belirlenir. (Bu tutarlar, işletme birleşmesinin gerçekleştiği tarihte hesaplanan kontrol gücü olmayan paylardan ve işletme birleşmesinin gerçekleştiği tarihten sonra özkaynaklarda meydana gelen değişikliklerden kontrol gücü olmayan paylara isabet eden tutarlardan oluşur.)” denilmektedir.

4.9.Uygulamalar

Örnek 1: Oransal Konsolidasyon⁷⁵-Grup İçi İşlemlerin Eliminasyonu

Ana ortaklık %40 hissesine sahip olduğu iş ortaklığına 10 Milyon TL kredi kullandırmıştır. Oransal konsolidasyonda kredinin %40'lık, yani ana ortaklığın payına düşen kısmının elimine edilmesi gerklidir.

Ana ortaklık %60 hissesine sahip olduğu iş ortaklığına defter değeri 1.200 TL olan bir makinayı 2.000 TL'ye satmıştır. Bu işlemde elde edilen kârın ($2.000 - 1.200 = 800$) %60'lık kısmının ($800 * 0.60 = 480$) elimine edilmesi gerekir. Karşılığında makine bedeli bu tutarda azaltılacaktır. Varlık, konsolide tablolarda ($2.000 * 0,6 = 1.200$ 'den, $800 * 0.6 = 480$ düşülerek 720 TL bedelle izlenecektir. Bu tutar satış işlemi öncesi ana ortaklıktaki kayıtlı değer %60'ına ($1.200 * 0,6 = 720$) eşittir.

Örnek 2: Özkaynak Yöntemi

A işletmesi, B'nin % 25 hissesini 10.000 TL'ye almıştır. Alımı izleyen dönem iştirakin kârı 6.000 TL olarak açıklanmıştır. Alım tarihinde iştirak 10.000 TL olarak

kayıtlarda gösterilir. İzleyen yıl iştirak kârının ana firmanın payına düşen kısmı $6.000 * 0,25 = 1.500$ iştirak turarına ve kâr zarara karşılıklı olarak kaydedilir.⁷⁶

Alım Kaydı

İştirakler	10.000
Kasa	10.000

İzleyen dönem Kaydı

İştirakler	1.500
K/Z	1.500

Ayrı bir şerefiye hesaplaması ve kaydı yapılmamakta ancak ilgili tutar değer düşüklüğü testine tabi tutulmaktadır.

Kâr Payı Dağıtımı

İştirakin 2.000 TL kâr dağıtımını yapması halinde aşağıdaki kayıt yapılacaktır.
 $2.000 * 0,25 = 500\text{TL}$

Kasa	500
İştirakler	500

Örnek 3: Özkaynak Yöntemi Grup İçi İşlemlerin Eliminasyonu⁷⁷

Ana ortaklık %30 hissesine sahip olduğu ve özkaynak yöntemi ile konsolide ettiği iştirakine ticari malı 3.000 TL kârla satmıştır ve söz konusu mal iştirakin stoklarında durmaktadır. Bu durumda oluşan kârın ana ortaklığın payına düşen kısmının ($3.000 * 0,3 = 900$) eliminasyonu gerekmektedir.

Dönem Kârı	900
İştirak	900

---

⁷⁵ Mirza 2011: 257

⁷⁶ Mirza 2011:234

⁷⁷ Deloitte 2010: 2603

Aynı grupta, iştirak 200 TL kârla ana ortaklığa satış yapmıştır ve bu mal ana ortaklığın stoklarında durmaktadır. Benzer biçimde kârın ana ortaklığın payına isabet eden kısmının eliminasyonu gerekmektedir Ancak bu kez karşılığında stoklardan indirim yapılacaktır.

Dönem Kârı	600
Stok	600

Ana ortaklık defter değeri 20.000 TL olan bir makineyi 100.000 TL'ye iştirakine satmıştır. Oluşan 80.000 TL kârın %30 kısmının grup içi işlem olarak arındırılması gerekmektedir.

Dönem Kârı	24.000
İştirak	24.000

Örnek 4:Şerefiyenin Hesaplanması⁷⁸

Şerefiye, transfer edilmiş bedel, edinilen işletmedeki azınlık payı tutarı tanımlanabilir varlıkların ve üstlenilen tanımlanabilir borçların birleşme tarihindeki net tutarları fazlası şeklinde ölçülür.

Ana ortaklık net tanımlanabilir varlıkları 480.000 TL olan bir firmanın %70 hissesini 360.000 TL'ye almıştır. Bu dönemde azınlık paylarının gerçeğe uygun değerinin 210.000 TL olduğu belirlenmiştir.

1.yöntem

Transfer Edilen Bedel	360
Azınlık Paylarının Gerçeğe Uygun Değeri	<u>210</u>
Toplam	570
Net Tanımlanabilir Varlıklar	<u>480</u>
Şerefiye	90

⁷⁸ Mirza 2011:225

2.yöntem

Transfer Edilen Bedel	360
Azınlık Payları (480 * 0,3)	144
Toplam	504
Net Tanımlanabilir Varlıklar	<u>480</u>
Şerefiye	24

Aynı tutara, net tanımlanabilir varlıkların %70'i ile alım bedeli karşılaştırılarak ta ulaşılır. İlk yöntemde daha büyük bir varlık ve özkaynak rakamına ulaşılmaktadır.

Örnek-5 Kur Değişiminin Etkileri

Ana Ortaklık yurt dışında 1.000 YP sermaye ile bir firma kurmuştur. İlgili dönemde kur 1YP = 1TL'dir. Bu dönem TL mali tabloları aşağıdadır.

	Ana Ortaklık	Bağlı Ortaklık	Konsolide
Nakit ve Nakit Benzeri	-	1.000	1.000
Finansal Varlıklar	1.000		
Varlık Toplamı	1.000	1.000	1.000
Sermaye	1.000	1.000	1.000
Kaynak Toplamı	1.000	1.000	1.000

Konsolide tablolarda, sermaye - katılım ilişkisinin arındırılması sonucu 1.000 TL nakit ve 1.000 TL sermaye kalacaktır. İzleyen dönem her iki firmada faaliyet göstermemiş, ancak kur 1YP = 2TL olacak şekilde değişmiştir. Bu dönem TL mali tabloları aşağıdadır

	Ana Ortaklık	Bağlı Ortaklık	Konsolide
Nakit ve Nakit Benzeri	-	2.000	2.000
Finansal Varlıklar	1.000		
Varlık Toplamı	1.000	2.000	2.000

Sermaye	1.000	2.000	1.000
Yabancı Para Çevrim Farkları			1.000
Kaynak Toplamı	1.000	2.000	2.000

4.10.Uygulama: Konsolidasyon Yöntemlerinin Karşılaştırılması

Konsolidasyon yöntemlerinin karşılaştırılmasına olanak sağlamak açısından, ana ortaklık ve diğer ortaklık olarak olarak tanımlanan iki ortaklığın finansal tabloları, üç ayrı yöntemle konsolide edilmiş olup bu tablolar aşağıda yer almaktadır. Bağlı ortaklıklarda kullanılan tam konsolidasyon uygulanırken %100 (bu nedenle azınlık payları oluşmamıştır), iş ortaklıklarının kullanılan oransal konsolidasyon uygulanırken %50 ve iş ortaklıklarında seçenek, iştiraklerde zorunlu olarak uygulanan özkaynak yöntemi kullanılırken % 20 katılım payı varsayımından hareket edilmiştir. Konsolidasyon sırasında yalnızca sermaye ve katılım tutarı arındırılmış, başka bir grup içi işlem olmadığı varsayılmıştır.

FİNANSAL DURUM TABLOSU

	Ana Ortaklık	Diğer Ortaklık
Nakit ve Nakit Benzeri	100	100
Ticari Alacak	100	400
Stok	100	500
Finansal Varlıklar	700	
Maddi duran Varlıklar	-	1.000
Varlık Toplamı	1.000	2.000
Finansal Borç	-	1.000
Ticari Borç	200	300
Sermaye	600	700
Dönem Kârı	200	
Kaynak toplamı	1.000	2.000
Cari Oran	2,00	0,76
Borç /Özkaynak	0,25	1,85

Konsolidasyon

	Tam	Oransal (%50)	Özkaynak Yöntemi
Nakit ve Nakit Benzeri	200	150	100
Ticari Alacak	500	300	100
Stok	600	350	100
Özkaynak Yöntemi ile Değerlenen Şerefiye		350	700
Maddi duran Varlıklar	1.000	500	
Varlık Toplamı	2.300	1.300	1.000
Finansal Borç	1.000	500	
Ticari Borç	500	350	200
Sermaye	600	600	600
Dönem Kârı	200	200	200
Kaynak Toplamı	2.300	1.650	1.000
Cari Oran	0,87	0,94	2,00
Borç /Özkaynak	1,87	1,06	0,25

Kullanılan yöntemle ilgili olarak, farklı oranlara ulaşılmaktadır. Tam konsolidasyon yönteminde, konsolide finansal tablo ve hesaplanan oranlar, ilgili ortaklığın tablolarına (hacme ilgili olarak) yakındır. Oransal konsolidasyonda iki ortaklığın ortalaması sayılabilecek tutar ve oranlara ulaşılmıştır. Özkaynak yöntemi ile oluşturulan konsolide tablo ise ana ortaklık tablosu ile aynıdır (Yatırım, maliyet bedeli ile kayıtlara alınmıştır ve özkaynakta değişim yoktur.). Özkaynak yöntemi ile değerlendirilen iştirak tutarı ($700 \times 0,20 = 140$; $700 - 140 = 560$) şerefiye içermektedir. Standart uyarınca bu tutar ayrı raporlanmayacak, ancak değer düşüklüğü olup olmadığı değerlendirilecektir.

4.11.Konsolide Finansal Tabloların Analizi

Konsolide tablolar, bir grubun finansal durum ve faaliyet performansının bir bütün olarak değerlendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu tabloların oluşmasında, grup finansal tabloların birleştirilmesi işleminden çok, kullanılan konsolidasyon yöntemi ve konsolidasyon arındırmaları belirleyici olmaktadır.

Konsolide tabloların analizi, firma finansal tablolarının analizi ile benzer teknikler kullanılarak yapılır. Ancak, dikkate alınması gereken bazı noktalar aşağıda özetlenmiştir.

1.Konsolidasyon yöntemi, katılım payına bağlı olarak belirlenmektedir. Ancak, bu payların sıklıkla değiştiği/değiştirilebildiği ve farklı tablolar yaratılabileceği unutulmamalıdır. Karşılaştırma örneğinde görüleceği gibi, yöneme bağlı olarak, temel oranlarda (konsolide edilen ortaklığın büyüklük ve yapısına bağlı olarak) büyük farklılıklar oluşmaktadır.

2.Konsolide tablolar analiz edilirken (özellikle büyüme oranlarının değerlendirilmesinde), değişimin, bir ortaklığın alım/satılımı veya ortaklık payındaki değişim nedeniyle farklı konsolidasyon yöntemi kullanılmasından mı , yoksa mevcut faaliyetlerdeki değişimden mi kaynaklandığını belirlemek gereklidir.

3.Konsolide tablolar, grubun faaliyet hacmi, finansal durumu hakkında bilgi verir; ancak sektörel karşılaştırma yapma olanağını ortadan kaldırır. Farklı sektörlerde faaliyet gösteren bir grubun performansının sektörle kıyaslanması, bazen sektörel konsolidasyon yapılmasını, bazen firma mali tablolarında bereberinde değerlendirilmesini gerektirir. Bunun yapılamadığı hallerde, TFRS-8 “Faaliyet Bölümleri” raporlama standardı uyarınca yapılan açıklamalar, faaliyet bölümlerinin performanslarını analiz etmekte kullanılmalıdır.

4.Halka açık şirketlerde, şirketin bir başka ortaklığın bağlı ortaklığı olup olmadığına bakılmaksızın, halka açık şirket ve sermayesine katıldığı ortaklıklar konsolide edilmektedir. Bu durumda, konsolide tabloların, grupla değil, halka açık şirket ve ortaklıkları ile ilgili bilgi verdiği dikkate alınmalıdır.

Mevcut durumda, işletmelerin konsolide tablo hazırlamadığı hallerde konsolidasyon, kullanıcılar tarafından analiz amaçlı olarak hazırlanmaktadır. Kullanılan yöntem, bağlı ortaklık konsolidasyonunda kullanılan tam konsolidasyon yöntemidir. Ancak konsolidasyon arındırmaları, borç-alacak, satış-satılan mal maliyeti ve sermaye - katılım payı ile sınırlı kalmaktadır. Standartlara göre hazırlanmış konsolide tablolar analiz edilirken; yöntem farklılıklarının yarattığı sonuçları anlamak, kullanıcılar açısından önem arz etmektedir.

Standart, bir ana ortaklık ile sermayesine katıldığı bağlı ortaklık, iş ortaklığı ve iştiraklerin konsolidasyonuna yer vermektedir. Ancak konsolidasyon, birbirleri ile ortaklık ilişkisi olmasa dahi, aynı hakim ortak/ortaklar tarafından yönetilen firmaların analizinde de yapılan/yapılması gereken bir işlemdir.

4.12.Yayınlanmış Mali Tablolardan Örnekler

Şerefiye⁷⁹

Acıbadem A.Ş.'nin konsolide finansal tablolarında International Hospital için hesaplanan şerefiyenin iktisap tarihleri itibarıyla detayı aşağıdaki gibidir:

	2010	2009
<i>1.iktisap</i>		
İktisap bedeli	33.182.500	33.182.500
Bağlı ortaklık net defter değeri (%50'si)	(10.054.636)	(10.054.636)
	23.127.864	23.127.864
Arsaların gerçeğe uygun değer düzeltmesi	(8.983.435)	(8.983.435)
Binaların gerçeğe uygun değer düzeltmesi	(6.842.863)	(6.842.863)
Şerefiye net defter değeri (1.iktisap)	7.301.566	7.301.566

⁷⁹ Acıbadem Sağlık Hizmetleri A.Ş. 31 Aralık 2010 Finansal Tablo ve Dipnotları

SONUÇ

Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarında finansal tabloların amacı, işletmenin finansal durumu, performansı ve finansal durumundaki değişiklikler hakkında bilgi sağlamak olarak tanımlanmaktadır. Bu amaca yönelik olarak benimsenen ölçme/değerleme ve sınıflandırma esasları, ülkemizde uzun yıllardır vergi kanunlarının etkisinde yürütülen muhasebe uygulamalarında yer alan ölçme/değerleme ve sınıflandırma esaslarından önemli farklar taşımaktadır.

Türkiye Muhasebe/ Finansal Raporlama Standartlarının değerlendirme ve sınıflandırmada getirdiği değişiklikleri ve bunların finansal analiz sonuçları üzerindeki etkilerini ortaya koymak amacıyla yapılan çalışmada, bu farklılıkların, finansal analiz sonuçları üzerinde önemli etkileri olduğu belirlenmiştir.

Değerleme ve sınıflandırma farkları ve bunların finansal analiz sonuçları üzerindeki etkileri, finansal tablo kalemleri bazında aşağıda özetlenmiştir.

a)Finansal Durum Tablosu

Nakit ve Nakit Benzeri Varlıklar: Vadesi üç ayın altında olan menkul kıymetler nakit benzeri yatırımlar olarak “nakit ve nakit benzeri” grubunda yer almakta, buna karşın vadesi üç ayı aşan mevduat, finansal varlıklar içinde gösterilmektedir. Ayrıca, tahakkuk eden faizler, gelir tahakkukları yerine ilgili tutarlar içinde raporlanmaktadır. Bu sınıflandırma farklılıkları, likidite analizinde kullanılan, nakit oranını etkileyecektir.

Finansal Varlıklar: Finansal varlıkların gerçeğe uygun değeri ile izlenmesi esası benimsenmiş, ancak vadeye kadar elde tutulma imkan ve niyeti ile elde tutulanların itfa edilmiş maliyeti ile gösterilmesine olanak tanınmıştır. Aktif bir piyasası olmayan ve gerçeğe uygun değeri güvenilir olarak ölçülemeyen özvarlığa dayalı araçlar ise maliyet değeri ile değerlendirilmektedir.

Gerçeğe uygun değerle değerlendirilen finansal varlıklar iki ayrı grupta izlenebilmekte, buna bağlı olarak gerçeğe uygun değer farkları, kâr/zarar veya kapsamlı gelirden

raporlanmaktadır. Bu sınıflandırma farklılığı, değer değişimlerinin kâra etkisini ve kârlılık oranlarını etkilemektedir. Finansal varlıklarda değer artışı olması halinde, gerçeğe uygun değerle izlenen varlığın değeri ve karşılığında (kâr veya kapsamlı gelir artışı olarak) özkaynak artmakta, likidite analizinde kullanılan oranlar ve borç/özkaynak oranı, olumlu etkilenmektedir.

Finansal varlıkların dönen varlıklar veya duran varlıklar içinde sınıflandırılmasının vade yerine elde tutma niyet ve imkanına dayalı olarak belirlenmesi, likidite üzerinde belirleyici olmaktadır.

Alacaklar: Alacaklar başlangıçta gerçeğe uygun değeri ile kaydedilmekte ve itfa edilmiş maliyeti ile izlenmeye devam edilmektedir. Ticari alacakların tamamının vade farkından arındırılması ve geniş kapsamlı değer düşüklüğü tanımı, alacak tutarını ve dönem kârını karşılıklı olarak azaltacak; dolayısıyla cari oran ve likidite oranı gibi likidite analizinde kullanılan oranlar ve kârlılık oranları düşecek, borç/özkaynak oranı ise yükselecektir.

Stoklar: Vade farklarının ve finansman giderlerinin, stok maliyetinin bir unsuru olarak dikkate alınmaması, normalin altında kapasite kullanımında genel üretim giderlerinin stok maliyetini arttırıcı bir unsur olarak kullanılamaması ve stokların maliyet ve net gerçekleşebilir değerden düşüğü ile değerlendirilmesi, stok tutarının daha düşük görünmesi ve kârın azalması sonucunu yaratacaktır. Bu da, cari oranın düşmesine yol açacak, stokların dönen varlıklardan çıkarılması ile hesaplanan likidite oranı ise değişmeyecektir. Kâr ve buna dayalı hesaplanan kârlılık oranları düşecek, borç/özkaynak oranı ise yükselecektir.

Canlı Varlıklar: Canlı varlık grubunun gerçeğe uygun değerle ölçümü ve değerlendirilmesi farklarının kâr/zararda muhasebeleştirilmesi, gerçeğe uygun değerinin maliyetten farklı olması halinde, kâr/zararın satış öncesinde mali tablolara yansımaları sonucunu doğuracaktır. Varlıkların gerçeğe uygun değerinin maliyetten yüksek olması, cari oranı yükseltecektir. Canlı varlıklar tutarının, likidite oranı hesaplanmasında, dönen varlıklardan arındırılması gerektiğinden, likidite oranında bir değişiklik olamayacaktır. Kâr ve kârlılık oranları ile borç /özkaynak oranı ise olumlu etkilenecektir.

İnşaat Sözleşmesine İlişkin Varlıklar: İş bitim esasının kullanılmaması nedeniyle yıllara yaygın inşaat ve onarım maliyetleri hesabının kaldırılması, bilanço büyüklüğünü azaltıcı etki yaratacaktır. Tamamlanma düzeyine göre veya maliyet tutarına eşdeğer tutarın gelirler hesabına alınması; gelir olarak kaydedilen ancak henüz hakedişe bağlanmamış gelir tahakkuklarının bir varlık olarak finansal tablolara alınmasını gerektirmektedir. Bu varlık hesapları, dönen varlıkları arttıracak ve likidite analizi sonuçları olumlu etkilenecektir. Belirli bir kâr öngörüsüne dayalı gelir tahakkukları, kârı ve kârlılık oranlarını arttıracak borç/özkaynak oranı ise düşecektir.

Satış Amacıyla Elde Tutulan Varlıklar: Duran varlıkların defter değerinin satış işlemi ile geri kazanılacak olması durumunda kaydedildiği bu hesap, maddi veya maddi olmayan duran varlık kalemlerinin bir yıl içinde satışının olanaklı olması halinde, dönen varlıklar altında izlenmesi sonucunu doğurmaktadır. Ölçüm, defter değeri ile satış maliyeti düşülmüş gerçeğe uygun değerden düşük olanı ile yapılmaktadır.

Dönen varlıklara aktarılan bu tutarlar, cari oranın artmasına yol açacaktır. Likidite oranının hesaplanmasında ise bu tutarların dönen varlıklardan arındırılması gerekeceğinden bir değişim olmayacaktır. Duran varlığın hangi değerle ilgili hesaba aktarıldığına ve amortisman/itfa ayrılmasının durdurulmasına bağlı olarak kârda artış ya da azalış olabilecektir.

Bağlı Ortaklıklar, Müstereken Kontrol Edilen İşletmeler ve İştiraklerdeki Yatırımlar: Bireysel finansal tablolarda yer alan bağlı ortaklıklar, müstereken kontrol edilen işletmeler ve iştiraklerdeki yatırımların maliyet veya gerçeğe uygun değerle değerlendirilme imkanı, gerçeğe uygun değer yöntemini seçen işletmelerde, değer artışı olması halinde, varlık ve karşılığında kapsamlı gelir aracılığı ile özkaynakta artış yaratacaktır. Bu özkaynak artışı, borç/özkaynak oranını olumlu etkileyecektir.

Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller: Kira geliri ve/veya değer artış kazancı sağlamak amacıyla elde tutulan gayrimenkullerin, yatırım amaçlı gayrimenkuller adı altında maddi duran varlıklar grubundan ayrı bir hesapta izlenmesi gerekmektedir. Başlangıçta maliyeti ile ölçülen yatırım amaçlı gayrimenkuller, sonraki ölçümlerinde “gerçeğe uygun değer yöntemi” veya “maliyet yöntemi” ile değerlendirilmektedir. İlgili gayrimenkulün gerçeğe uygun

değerindeki değişimden kaynaklanan kazanç veya kayıp, oluştuğu dönemde kâr veya zarara dahil edilmektedir. Bir gayrimenkulün yatırım amaçlı olarak sınıflanması ve gerçeğe uygun yöntemle değerlendirilmesi, varlığın değeri, bilanço büyüklüğü ve kâr üzerinde önemli ölçüde etki yaratacaktır. Kâra bağlı olarak özkaynak, dolayısıyla borç/özkaynak oranı değişecektir.

Maddi Duran Varlıklar: Başlangıçta maliyeti ile ölçülen maddi duran varlıklar, sonraki ölçümlerinde maliyet veya değerlendirme modeli ile değerlendirilmektedir. Yeniden değerlendirme modeli ile oluşan ve kapsamlı gelir içine alınan değerlendirme farkları, özvarlıkta artışa yol açacaktır. Dolayısıyla değerlendirme modelini seçen firmaların borç/özkaynak oranı, düşecektir.

Borçlanma maliyetinin aktifleştirilmesinde, varlıkların özellikli varlık tanımını karşılaması gerekmekte, ayrıca yatırımın tamamlanması ile aktifleştirmeye son verilmektedir. Bu uygulama, varlığın finansal tablolarda yer alan tutar ile ilgili dönem karını azaltıcı etki yaratacaktır.

Yararlı ömür tanımı, yararlı ömrün değiştirilebilmesi, amortismanına tabi tutarın kalıntı değer düşülerek belirlenmesi, değer düşüklüğünden sonraki tutarın amortismanına tabi olması ve amortismanın değerlendirilmiş tutar üzerinden ayrılabilmesi kâr üzerinde etkili olacaktır.

Varlığın defter değerinin geri kazanılabilir tutarını aşmış olması durumunda, ilgili varlığa değer düşüklüğü karşılığı ayrılması gerekmektedir. Maddi duran varlıklara değer düşüklüğü karşılığı ayrılması halinde kâr ve kâra dayalı hesaplanan oranlar düşecektir.

Şerefiye: Transfer edilen bedel ile edinilen tanımlanabilir varlıkların ve üstlenilen tanımlanabilir borçların birleşme tarihindeki net tutarları arasındaki fark, şerefiye olarak muhasebeleştirilmektedir. Şerefiye itfa edilmemekte, ancak değer düşüklüğü olup olmadığı izlenmektedir. İtfa yapılmaması, değer düşüklüğü söz konusu olmadığı sürece kârlılığı ve kârlılık oranlarını arttıracaktır. Kârdaki artış, özkaynak tutarını ve borç/özkaynak oranını da olumlu etkileyecektir.

Maddi Olmayan Varlık: Bu varlıklar sonraki ölçümlerinde, sınırlı koşullarda olsa da, yeniden değerlendirme modeli ile değerlendirilmektedir. Yeniden değerlendirme modeli ile ortaya çıkan ve kapsamlı gelir içine alınan değerlendirme farkları, özvarlıkta artışa yol açacak, dolayısıyla borçlanma oranı düşecektir.

Varlığın defter değerinin geri kazanılabilir tutarını aşmış olması durumunda, ilgili varlığa değer düşüklüğü karşılığı ayrılması, kârı ve kâra dayalı hesaplanan oranları azaltıcı etki yaratacaktır.

Araştırma giderlerinin varlık olarak muhasebeleştirilememesi, maddi olmayan varlık tutarları, kâr ve kârlılık oranlarını düşürecektir.

Finansal Borç: Finansal borç, ilk muhasebeleştirilmesi sırasında gerçeğe uygun değeri, ilk muhasebeleştirilmenin ardından ise etkin faiz yöntemiyle hesaplanan itfa edilmiş maliyeti ile ölçülür. Etkin faiz oranı, kredi faiz oranına yaklaşık olacağından, çok farklı bir sonuç yaratmayacaktır. Oluşan fark, basit ve bileşik faiz hesaplarına dayalıdır. Farklılıklar, finansman giderinin dönemlere dağılımını ve borç tutarını etkilemekle birlikte; bunların analiz sonuçlarında farklılık yaratacak ölçüde olmadığı düşünülmektedir. Ayrıca finansal borç tutarı, anapara ve işlemiş faizi kapsayacaktır.

Ticari Borç: Ticari borçlar, gerçeğe uygun değeri ile kaydedilecek ve itfa edilmiş maliyeti ile izlenmeye devam edecektir. Borçların itfa edilmiş maliyeti ile gösterilmesi, mevcut durumda yalnızca senetli borçların bilanço tarihindeki değerine taşınması ile sınırlı olan uygulamayı tüm ticari borç tutarına yaymaktadır. Ticari borçların tamamının vade farkından arındırılması, borç tutarını azaltırken dönem kârını arttıracak; dolayısıyla cari oran ve likidite oranı gibi likidite analizinde kullanılan oranlar, daha yüksek hesaplanacaktır. Kâr ve buna dayalı hesaplanan kârlılık oranları artacak, borç/özkaynak oranı ise düşecektir.

Sermaye Yedekleri: Varlık kalemlerinin gerçeğe uygun değerle ölçülmesi sonucu ortaya çıkan değerlendirme farklarının bir kısmı özkaynaklar altında izlenmektedir. Bu uygulama, değer artışlarının olduğu dönemlerde özkaynağı ve borç/özkaynak, borç/toplam kaynaklar gibi oranları olumlu etkileyecektir.

b) Kâr/Zarar

Esas Faaliyet Gelirleri ve Maliyetleri

Hasılat, alınan veya alınacak olan bedelin gerçeğe uygun değeri ile ölçülmekte ve anlaşma bir finansman işlemi niteliği taşıyorsa, satış bedelinin gerçeğe uygun değeri, gelecekteki tahsilatların emsal faiz oranı ile iskonto edilmesi yoluyla belirlenmektedir. Bu durumda vade farkları, hasılat içinde yer almayacaktır.

Vadeli alınan stoklar, anlaşmanın finansman niteliği taşıması halinde, vade farkını içermeyecek şekilde kaydedilmekte ve vade farkları, faiz gideri olarak muhasebeleştirilmektedir. Özellikle varlıklar dışında finansman giderlerinden stoklara pay verilememektedir. Dolayısıyla vade farkları ve finansman giderleri, stokların ve satılan mal maliyetinin bir unsuru olmayacaktır.

Satış ve satılan mal maliyetinde vade farklarının yer almaması ile firmaların gerçek satış tutarı ve bu satışların gerçek maliyeti karşılaştırılabilecektir. Brüt kâr, her türlü vade farkı gelir ve giderinden arındırılmış bir tutarı ifade edecek; dolayısıyla firmanın faaliyetini nasıl finanse ettiğinden bağımsız olarak, brüt kârlılığı analiz edilebilecektir. Vadeli alım ve satımların vade farkı arındırılarak kaydedilmesi, bu tutarların hangisinin büyük olduğuna bağlı olarak brüt kârı artırıcı/azaltıcı etki yaratacaktır.

Üretim birimlerine dağıtılan sabit genel üretim gider tutarı, düşük kapasite ya da atıl kapasite nedeniyle arttırılmamakta ve dağıtılmayan genel üretim giderleri, gerçekleştiği dönemde, gider olarak kaydedilmektedir. Bu uygulama, kapasite kullanımının düşük olduğu dönemlerde, satılan mal maliyetini arttıracak ve kâr ve kârlılık oranlarını azaltacaktır.

Net gerçekleşebilir değer azalışından/artışından dolayı kaydedilen/iptal edilen stok değer düşüklüğü karşılık tutarları, satış maliyetini arttıracak/azaltacak şekilde muhasebeleştirilmektedir. Stok değer düşüklüğü karşılıkları ve iptalleri de, doğrudan brüt kârı etkileyecektir. Brüt kârlılık analizinde ve stok devir hızı/süresinin değerlendirilmesinde, bu tutarların dikkate alınması gereklidir.

İnşaat sözleşmelerinin sonucu güvenilir biçimde öngörülebiliyorsa; inşaata ilişkin gelir ve maliyetler, raporlama dönemi sonu itibariyle sözleşmeye konu işin tamamlanma aşaması esas alınarak, gelir ve gider olarak finansal tablolara yansıtılmaktadır. Böylelikle, yıl içinde biten değil, gerçekleştirilen iş hacminin izlenmesi mümkün olacaktır. İş tamamlamadan kâra yansıtılan tutarlar, kârlılıkta ve ilgili oranlarda artış yaratacaktır.

Hizmet üreten işletmelerde, giderler, verilen hizmetle ilgili hasılatın mali tablolara gelir olarak yansıtılmadığı durumlarda, stok hesabında izlenmekte olup; bu uygulama kârı arttıracak ve kârlılık, likidite ve borç/özkaynak oranlarını olumlu etkileyecektir.

Tarımsal alanda faaliyet gösteren firmalarda, gerçeğe uygun değer esasına dayalı olarak satış gerçekleştirilmeden kâra yansıtılan tutarlar, kârlılığı ve ilgili oranları etkileyecektir.

Faaliyet Giderleri: Araştırma harcamaları oluştukları dönemin gideri olarak muhasebeleştirilmektedir. Bu uygulama, faaliyet giderlerinin artmasına yol açacak; kâr ve kârlılık ölçümünde kullanılan oranlar düşecektir.

Diğer Faaliyetlerden Gelirler ve Karlar/Giderler ve Zararlar: Alım ve satımlar, vade farkı içermeyecek şekilde kaydedildiğinden, bunların gerçekleşmemiş faizlerinin arındırılması amacıyla yapılan reeskont işlemine ve reeskont geliri/gideri hesabına gerek olmayacaktır. İlgili dönemde oluşan faiz, faiz geliri/gideri olarak kaydedilecektir. Faiz gelir/giderlerinin oluştuğu gelir tablosuna alınması, firmaların vadeli satış/alımları ile yarattıkları/katlandıkları faiz gelir/giderinin ayrı görülmesini sağlayacaktır. Böylelikle, firmaların finansman politikalarının değerlendirilmesi, finansal gelir ve giderlerin ayrıca karşılaştırılabilmesi/analizi, imkanı doğmaktadır.

Nakit ve nakit benzeri dışında tüm varlık hesaplarında, değer düşüklüğü zararı olup olmadığı belirlenmekte, varsa karşılık ayrılmaktadır (Nakit benzeri kalemler tanım gereği değerindeki değişim riski önemsiz olan yatırımları içermektedir). Değer düşüklüğü karşılıkları, değer düşüşlerinin olduğu hallerde, kârı azaltıcı etki yaratacaktır.

Gerçeğe uygun değer artışları, bu tutarın kâr zararda izlendiği hallerde (finansal varlıklar, yatırım amaçlı gayrimenkuller, canlı varlıklar) kârı, kârlılık ve borç/özkaynak oranlarını olumlu etkileyecektir.

Finansman Giderleri: Özellikli varlıkların elde edilmesi, inşası veya üretimi ile doğrudan ilişkilendirilebilen borçlanma maliyetleri dışında kalan borçlanma maliyetleri oluştukları dönemde, gider olarak muhasebeleştirilmektedir. Özellikli varlık tanımının sınırlı tutulması, finansman giderlerinin aktifleştirilmeyerek, doğrudan gider yazılması, dolayısıyla kârın azalması ve kârlılık analizinde kullanılan oranların düşmesi sonucunu doğurmaktadır.

c)Nakit Akış Tabloları

İşletmenin, nakit ve nakit benzeri yaratma yeteneğinin, bu tutarın yükümlülüklerini yerine getirmede yeterli olup olmadığı değerlendirilmesi açısından, nakit akış tablolarının analizi büyük önem taşımaktadır. Öte yandan nakit akış tabloları, farklı muhasebe uygulamalarının etkilerini ortadan kaldırması nedeniyle, daha da önemli bir araç haline gelmiştir.

Standartlara göre hazırlanan finansal tablolar; finansal durum, finansal performans ve finansal durumdaki değişiklikler hakkında kullanıcılara analize uygun bilgi sağlamak açısından büyük yarar sağlamaktadır. Bu değişiklikler, likidite, kârlılık, borçlanma/kaldıraç analizi üzerinde belirgin etkiler yaratmaktadır. Bu nedenle, standartların getirdiği yenilik ve değişimlerin anlaşılması ve analize etkilerinin belirlenmesi, ulaşılan sonuçların yorumlanması açısından önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

Kitaplar

Akgüç, Ö. 1998. **Finansal Yönetim**. İstanbul: Muhasebe Enstitüsü

Akgüç, Ö. 1995. **Mali Tablo Analizi**. İstanbul: Muhasebe Enstitüsü

Alver, C. 1999. **Şirketler Hukuku-Şirketlerde Vergilendirme-Şirketler Muhasebesi**. Ankara: Özcan Ofset

Akdoğan, N. ve Sevilengül, O. 2007. **Tek Düzen Muhasebe Sistemi Uygulaması**. İstanbul: İSMMMMO

Akdoğan, N. ve Tenker,N. 2007. **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**. Ankara: Gazi Kitabevi

Deloitte. 2010. **A Guide to IFRS Reporting**. UK:LexisNexis

Dick, W. ve Missonier-Piera, F. 2010. **Financial Reporting Under IFRS**. GB:Wiley

Eipstein, B.J. ve Jermakowicz, E.K. 2008. **IFRS Policies and Procedures**.USA:Wiley

Kaval, H. 2005. **Muhasebe Denetimi**. Ankara:Akademik Denetim

Mackenzie, B., Chamboko, R., Coetsee, D., Colyvas,B., Njikizana, T. 2011. **Interpretation and Application of International Financial Reporting Standarts**. USA:Wiley

Mirza, A.A. and Holt, G.J. 2011. **Practical Implementation Guide and Workbook for IFRS**. USA:Wiley

Sağlam, N., Şengel, S., Öztürk, B.2007. **Türkiye Muhasebe Standartları Uygulaması**. Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları

Türko, M. 1999. **Finansal Yönetim**. İstanbul:Alfa

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu.2009.**Türkiye Muhasebe Standatları**.Ankara:TMSK Yayınları

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu. 2010. **IFRS**. Londra:

Weston,F., Besley,S.,Brigham,E.1999.**Essentials of Managerial Finance**.The Dryden Press

Makaleler

Akdoğan, N., Sevilengül, O. 2007. Türkiye muhasebe standartlarına uyum için tek düzen hesap planında yapılması gereken değişiklikler. **Çözüm**, 84: 29-69

Bayrı, O. 2010. Tek düzen muhasebe sistemine ve Türkiye muhasebe-finansal raporlama standartlarına göre bilançonun biçimsel yapısı, kapsamı ve içeriğinin karşılaştırmalı analizi. **Çözüm**, 98: 89-115

Bekçioğlu, S., Köroğlu, Ç. 2008. UMS-21, TMS-21 Kur değişim etkileri standardına göre finansal tabloların çevrimi ve kur farklarının muhasebeleştirilmesi. **Çözüm**, 86: 29-39

Çatıkkaş, Ö., Çalış, Y.E. 2008. Kur değişimi etkilerinin muhasebe standartlarına göre muhasebeleştirilmesi ilkeleri. **E-Yaklaşım**. Mart, 56:

Karataş, M. 2010. Borçlanma maliyetlerinin UMS 23, KOB'ler için UFRS ve Vergi Usul Kanunu kapsamında değerlendirilmesi. **Çözüm**, 98: 117-141

Mısırlıoğlu, İ. U. 2008. Türkiye muhasebe standartlarına göre finansal araçların muhasebeleştirilmesi. **Çözüm**, 86: 65-81

Özkan, S., Acar, E. 2010. Uluslararası muhasebe//finansal raporlama standartlarının finansal tablolar analizi üzerindeki etkilerine genel bakış. **Çözüm**, 97: 49-97

İnternet Kaynakları

Acıbadem. Aralık 2011. <http://www.acibadem.com.tr/yatirimci/yatirimci-ozel-mali-tablo-ve-denetim-raporlari.asp?id=6#>

Akbank. Aralık 2011. http://www.akbank.com/doc/31122008_AKBNK_konsolideolmayan.pdf

Arçelik. Aralık 2011. http://www.arcelikas.com/UserFiles/file/PDF/TR/2010_12.pdf

Banvit. Aralık 2011. http://www.banvitas.com/pdf/Banvit_SPK_31122010-Final.pdf

BİM. Aralık 2011. http://www.bim.com.tr/dosyalar/donemsel-finansal-sonuclar/1_7289102_bim_31_12_2010_spk_tr_final..pdf

BDDK. Aralık 2011. http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Istatistiki_Veriler/Aylik_Raporlar/6031Aylik_Bulten_Subat2009.pdf

Boyner. Aralık 2011. http://www.boyner.com.tr/pdf/2010/2010_q4.pdf

Carrefour. Aralık 2011. <http://kurumsal.carrefour.com.tr/pdf/FaaliyetRaporu2010.pdf>

Enka. Aralık 2011. <http://www.enka.com/pdf/Enka%2031.12.2010%20Raporu.pdf>

Erdemir. Aralık 2011. http://www.erdemir.com.tr/images/yatirimcilar/2008_faaliyet_raporu.pdf

Ford. Aralık 2011. http://www.fordotosan.com.tr/downloads/yatirimciiliskileri/31_12_2008_mali_tablo_dipnotlar.pdf

İş Gayrimenkul. Aralık 2011. <http://www.isgyo.com/InvestorRelations/FinancialReports.aspx>

Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu. Aralık 2011 <http://www.tmsk.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=145&Itemid=69&lang=tr>

Koç Holding. Aralık 2011. http://www.koc.com.tr/tr-tr/Yatirimci_Iliskileri/FinansalSonuclar/FinansalRaporlar/FinansalRaporlar/2010%20Y%C4%B1ll%C4%B1k%20Finansal%20Rapor.pdf

Logo. Aralık 2011. http://www.logo.com.tr/images/faaliyet_raporlari/FaaliyetRaporu2010.pdf
http://www.migroskurumsal.com/Migros.UI.Web/userfiles/file/finansal_sonuclar/2010_aralik_konsolide_rapor.pdf

Penguen. Aralık 2011. http://www.penguen.com.tr/pdf/bagimsiz_denetim_raporu/2010/12.pdf

Sermaye Piyasası Kurumu. Aralık 2011. <<http://spk.gov.tr/displayfile.aspx?action=displayfile&pageid=538&fn=538.pdf&submenuheader=null>>

TAV Holding. Aralık 2011. <http://www.tavyatirimciiliskileri.com/tr-TR/Lists/Financial%20Statement/Attachments/33/SPK%20TAVHL%20Consolidated%2031%2012%202010.pdf>

Tesco Kipa. Aralık 2011. http://tesco.kipa.com.tr/PDF/MaliTablolar/01_mart_2010_28_subat_2011_donemi_finansal_tablolar.pdf

Turkcell. Aralık 2011. <http://yatirimci.turkcell.com.tr/konsolide-finansal-tablolar/konsolide-finansal-tablo-dipnotlari-3.aspx?o=KonsolideAlt01&osa=ko06>

Türk Hava Yolları. Aralık 2011. http://www.turkishairlines.com/download/investor_relations/mali_tablolar_tr/SPK_UFRS_Mali_Tablolar_31.12.2009.pdf

İş Bankası. Aralık 2011. http://www.isbank.com.tr/content/TR/Yatirimci_Iliskileri/Finansal_Bilgiler/Mali_Tablolar_ve_Bagimsiz_Denetim_Raporlari-263-247.aspx